

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป

นางสาวญาดา แสงเพชร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

A CONTENT ANALYSIS OF "MOVIES PA PAI" TV PROGRAM ON DEVELOPMENT

Miss Yada Sangpetch

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) Program in Communication
Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป

นางสาวญาดา แสงเพชร

นิเทศศาสตร์

รองศาสตราจารย์ พชณี เขยจรรยา

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ พชณี เขยจรรยา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ญาดา แสงเพชร : การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป. (A CONTENT ANALYSIS OF "MOVIES PA PAI" TV PROGRAM ON DEVELOPMENT)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. พัทณี เขยจรรรยา, 236 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป 2) ศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป 3) ศึกษาความเป็นขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ของรายการหนังพาไป ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาของรายการหนังพาไป ของสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ทั้งหมดสอง season โดย season ที่ 1 มี 36 เทป และ season ที่ 2 มี 27 เทป จำนวนรวมทั้งสิ้น 63 เทป ผลการวิจัยพบว่า

1. รายการหนังพาไปเป็นรายการที่มีรูปแบบรายการที่หลากหลาย ได้แก่ รูปแบบรายการสาระบันเทิง (Edutainment) รูปแบบรายการสารคดี (Documentary programme) รูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) รูปแบบรายการท่องเที่ยว และรูปแบบรายการลูกผสม (Hybrid programme)

2. รายการหนังพาไปนั้นโดดเด่นในการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตมนุษย์ของ Lennart and Anderson (1975) สังเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) โดยพบว่ามี การนำเสนอด้านการคมนาคมและการสื่อสารมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสองคือการนำเสนอด้านสิ่งแวดล้อม และรองลงมาเป็นอันดับสามคือการนำเสนอในด้านความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นฐานทางการศึกษาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ของหนึ่งในพิธีกรทำให้นำเสนอมุมมองที่สอดคล้องกับด้านวิศวกรรมศาสตร์

3. รายการมีความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ทั้งทางด้านรูปแบบและการนำเสนอ เช่น มีผู้ผลิตตลอดกระบวนการเพียง 2 คน ในขณะที่รายการอื่นๆ ใช้ทีมงานเป็นจำนวนมาก, มีพิธีกรที่ไม่ใช่ดารา นักแสดงหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงเหมือนพิธีกรรายการอื่นๆ และการนำตัวอักษรมาใช้ตลอดทั้งรายการ เป็นต้น ในขณะที่เนื้อหาของรายการนั้นนอกจากการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาแล้ว ก็ยังมีนำเสนอค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการในการถ่ายทำรายการ รวมถึงค่ากิน ค่าเดินทาง และค่าที่พัก เป็นต้น ซึ่งสัดส่วนของรูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวในรายการหนังพาไปจะมีมากกว่าความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ที่รายการนำเสนอนี้เองก็สอดคล้องกับเหตุผลที่ผู้ชมรายการให้ความสนใจในรายการด้วย

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อนิติต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5584662128 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS: DEVELOPMENT / CONVENTION / INVENTION

YADA SANGPETCH: A CONTENT ANALYSIS OF "MOVIES PA PAI" TV PROGRAM ON DEVELOPMENT. ADVISOR: ASSOC. PROF. PATCHANEE CHEYJUNYA, 236 pp.

The objectives of this research were 1) to study the format of TV program "Movie Pa Pai", 2) to study content development of TV program "Movie Pa Pai" and 3) to study convention and invention of TV program "Movie Pa Pai". This research applied the qualitative research: using in-depth interview and textual analysis to analyze both seasons of "Movie Pa Pai" on Thai PBS channel which had 63 tapes in total, 36 tapes in the first season and 27 tapes in the second. The research found that

1. "Movie Pa Pai" has various formats such as edutainment, documentary programme, reality TV, travel program and hybrid programme.

2. "Movie Pa Pai" is outstanding in development issues which consistent with the criteria components of the quality of human life of Lennart and Anderson (1975) synthesizing with the discriminant indicators of quality of life of Thai people from Ministry of Social Development and Human Security (2548). The research found that the three ranking development issues in this TV program are transport and communications, environment and security gradually. The cause of this ranking is view of engineering from one of the producer who graduated in Engineering.

3. The program has invention in format and content, for instance, "Movie Pa Pai" has only 2 people in all the process of making the program while others programs have many crews. The hosts are not stars, actors or celebrities as in others TV programs. There are also the texts showed throughout the program. In addition of the content about development issues, the entire program also presents the costs in making program, including food cost, traveling and accommodation expenses. In the program, this kind of invention, in both format and presentation, is showed more than the convention part that makes the audience interested in the program.

Field of Study: Communication Arts

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ของข้าพเจ้าสำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาของรองศาสตราจารย์ พัทณี เขยจรรยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นตลอดจนตรวจข้อบกพร่อง และรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ ที่ได้กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงอาจารย์ ดร.ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว ซึ่งได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งทั้งสามท่านได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์กับวิทยานิพนธ์เป็นเล่มนี้เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณความมีน้ำใจและความร่วมมืออันดีของ อาจารย์ธีรภาพ โลหิตกุล, คุณเทิน พันธุ์ แพนสมบัติ และผู้ชมรายการท่านอื่นๆ ที่เป็นแหล่งข้อมูลให้ข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์ รวมถึงขอขอบคุณ คุณพิศาล แสงจันทร์ และคุณทายาท เดชเสถียร ผู้ผลิตรายการหนังพาไป ที่ได้สร้างสรรค์รายการอันให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง และให้แรงบันดาลใจแก่ข้าพเจ้า และผู้ชมรายการอื่นๆ จนเป็นที่มาให้ข้าพเจ้าได้นำมาศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นิชคุณ หรเวชกุล อันเป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าในวันที่ท้อถอย ให้ตั้งใจศึกษา จนสำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณกำลังใจของครอบครัวและมิตรสหายจาก โรงเรียนสายน้ำทิพย์ โรงเรียนสายน้ำผึ้ง รวมถึงมิตรสหายในระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งพี่ๆ ที่สำนักพิมพ์วิญญูชน รวมถึงพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา คุณปู่ คุณย่า และครอบครัวที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยในการให้ความช่วยเหลือ ความเอาใจใส่และกำลังใจที่มีให้เสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
ขอบเขตในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis).....	11
แนวคิดเกี่ยวกับประเภทรายการและรูปแบบรายการโทรทัศน์.....	16
รายการสารคดี (documentary programme).....	20
รายการสาระบันเทิง (Edutainment).....	28
รายการท่องเที่ยว.....	30
รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV).....	31
รายการลูกผสม (hybrid programme).....	35
แนวคิดเรื่องประเภทรายการ (Genres).....	38
แนวคิดเรื่องขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention).....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
แหล่งข้อมูล.....	51

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การนำเสนอข้อมูล.....	60
บทที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์.....	61
ข้อมูลเบื้องต้นของรายการ.....	61
การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์ (Form).....	69
บทที่ 5 การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังสือพิมพ์.....	89
ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร.....	90
ด้านสิ่งแวดล้อม.....	109
ด้านความปลอดภัย.....	119
ด้านการศึกษา.....	129
ด้านการประกอบอาชีพ.....	130
ด้านการมีส่วนร่วม.....	131
ด้านสิทธิมนุษยชน.....	132
ด้านสาธารณสุข.....	132
บทที่ 6 ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังสือพิมพ์.....	134
ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบรายการหนังสือพิมพ์.....	135
ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์.....	156
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	186
สรุปผลการวิจัย.....	187
อภิปรายผล.....	197
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	213
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	214
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	214

รายการอ้างอิง	215
ภาคผนวก.....	221
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	236

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3. 1 ตารางแสดงรายละเอียดรายการสารคดีโทรทัศน์ “หนังพาไป” ทั้งหมดจำนวน 63 ตอน	48
ตารางที่ 3. 2 ตารางรายชื่อผู้ชมรายการหนังพาไปที่ให้สัมภาษณ์	52
ตารางที่ 5. 1 ตารางแสดงข้อมูลการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับเกณฑ์วัดคุณภาพ ชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพ ชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัดน์ บุญสาธร, 2549) ตามลำดับสูงสุด	89
ตารางที่ 5. 2 ตารางการแสดงผลข้อมูลด้านการคมนาคมและการสื่อสารที่ปรากฏในรายการหนังพาไป	91
ตารางที่ 5. 3 ตารางแสดงเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรายการหนังพาไป.....	110
ตารางที่ 5. 4 ตารางการนำเสนอเนื้อหาด้านความปลอดภัยในรายการหนังพาไป	120
ตารางที่ 6. 1 ตารางแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป	136
ตารางที่ 6. 2 ตารางแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ เนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป	157
ตารางที่ 6. 3 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช้สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการหนังพาไปนำเสนอ	160

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1.1 ภาพจำนวนและช่วงอายุของผู้ติดตามรายการทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการหนึ่งพาท
 ไปที่สี่บคันในระยะเริ่มทำการวิจัย..... 3

แผนภาพที่ 1.2 ภาพจำนวนและช่วงอายุของผู้ติดตามรายการทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการหนึ่งพาท
 ไปที่สี่บคันในระยะทำการวิจัย 4

แผนภาพที่ 2.1 ภาพระดับการให้ความบันเทิงและการให้คุณค่าทางการศึกษาของรายการ 29

แผนภาพที่ 2.2 ภาพการแสดงขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ ของผลงานสื่อ 40

แผนภาพที่ 2.3 ภาพการแสดงสัดส่วนของขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ ของผลงานสื่อ 42

แผนภาพที่ 4. 1 ขั้นตอนในการคัดเลือกรายการมานำเสนอของสถานี Thai PBS 64

แผนภาพที่ 4. 2 การผ่านการคัดเลือกสู่ขั้นตอนการผลิตของของรายการ 67

แผนภาพที่ 4. 3 ขั้นตอนการผลิตรายการหนึ่งพาทไป 73

แผนภาพที่ 4. 4 ภาพทายาท เดชเสถียร หรือบอล (ซ้าย) และพิศาล แสงจันทร์ หรือยอด (ขวา)
 พิธีกรรายการหนึ่งพาทไป..... 78

แผนภาพที่ 4. 5 กล้องแฮนด์แคม แบบ 3CCD รุ่น Panasonic NV – GS400..... 79

แผนภาพที่ 4. 6 การจัดองค์ประกอบภาพในรายการหนึ่งพาทไป 81

แผนภาพที่ 4. 7 ภาพลักษณะการใช้ภาษาและคำพูดของพิธีกร 83

แผนภาพที่ 4. 8 ภาพการนำเสนอมุมกล้องที่ใช้ถ่ายทำในรายการหนึ่งพาทไป 84

แผนภาพที่ 4. 9 การดูเหตุการณ์สมมติในโตเดิ้ลบอกเล่าความเป็นมาของรายการหนึ่งพาทไป..... 85

แผนภาพที่ 4. 10 การดูรูปแผนที่ประเทศและการเดินทางจากเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่ง..... 86

แผนภาพที่ 4. 11 ภาพการใช้ตัวอักษรในการแนะนำสถานที่เหมือนรายการอื่นๆ 87

แผนภาพที่ 4. 12 ภาพการใช้ตัวอักษรกำกับคำพูดของพิธีกร 88

แผนภาพที่ 4. 13 ภาพการใช้ตัวอักษรในลักษณะของการบรรยายเกร็ดความรู้ 88

แผนภาพที่ 5. 1 ภาพการแสดงระบบขนส่งที่ครอบคลุมของประเทศญี่ปุ่น 95

แผนภาพที่ 5. 2 ภาพการแสดงสัญลักษณ์สำหรับคนพิการบนรถเมล์ของประเทศตุรกี..... 96

แผนภาพที่ 5. 3 ภาพการนำเสนอทางลาดในเวนิสสำหรับคนพิการและนักท่องเที่ยว 97

แผนภาพที่ 5. 4 ภาพการแสดงความรู้สึกในความปลอดภัยของผู้โดยสารรถเมลล์ในประเทศญี่ปุ่น ...	99
แผนภาพที่ 5. 5 ภาพระบบการขายตั๋วเรือในเวนิส	101
แผนภาพที่ 5. 6 ภาพการออกแบบทางม้าลายของถนนชิบูยะในประเทศญี่ปุ่น	103
แผนภาพที่ 5. 7 ภาพการออกแบบทางม้าลายของประเทศไทย.....	104
แผนภาพที่ 5. 8 ภาพการจอดรถซ้อนคันในกรีซ	105
แผนภาพที่ 5. 9 ภาพการบอกเส้นทางของป้ายรถเมลล์.....	106
แผนภาพที่ 5. 10 ภาพถนนและไฟสำหรับจักรยาน	108
แผนภาพที่ 5. 11 ภาพป้ายรถเมลล์ที่ออกแบบเพื่อรองรับทางจักรยาน	109
แผนภาพที่ 5. 12 ภาพต้นไม้ใหญ่กลางถนนในประเทศพม่า	113
แผนภาพที่ 5. 13 ภาพตู้รับคืนขวดประเทศเยอรมนี.....	115
แผนภาพที่ 5. 14 ภาพการแยกสีถุงขยะเพื่อแยกประเภทขยะของประเทศญี่ปุ่น	116
แผนภาพที่ 5. 15 ภาพแปลงผักลอยน้ำของชาวอินเลในประเทศพม่า.....	119
แผนภาพที่ 5. 16 ภาพตำรวจจราจรที่คอยกันรถให้คนข้ามถนนในประเทศญี่ปุ่น	122
แผนภาพที่ 5. 17 ภาพการข้ามถนนบริเวณทางม้าลายที่เสี่ยงอันตรายของชาวพม่า	122
แผนภาพที่ 5. 18 ภาพการใช้ผ้าใบปิดตึกที่ก่อสร้างในประเทศญี่ปุ่น.....	123
แผนภาพที่ 5. 19 ภาพการใช้ตาข่ายป้องกันในตึกที่ก่อสร้างของประเทศไทยที่ไม่ได้ทำผิด พระราชบัญญัติ	125
แผนภาพที่ 5. 20 ภาพของสายไฟและสายโทรศัพท์ที่เปียกชืดกับเสาสะพานลอย	127
แผนภาพที่ 5. 21 ภาพคนเก็บขยะที่สวมถุงมือป้องกันและแต่งกายมิดชิดของประเทศญี่ปุ่น.....	128
แผนภาพที่ 6. 1 ภาพตัวอย่างการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญในรายการหนึ่งพาไป	143
แผนภาพที่ 6. 2 ภาพการนำการ์ตูนมาใช้ในการนำเสนอแผนที่ของรายการ Say Hi ช่อง 3.....	144
แผนภาพที่ 6. 3 ภาพการนำการ์ตูนมาใช้นำเสนอแผนที่ของรายการหนึ่งพาไป	144
แผนภาพที่ 6. 4 ภาพการใช้ตัวอักษรแนะนำสถานที่ของรายการโรมมิ่ง ช่อง 5	145
แผนภาพที่ 6. 5 ภาพการใช้ตัวอักษรในการแนะนำสถานที่ของรายการหนึ่งพาไปที่เหมือนรายการ อื่นๆ	146
แผนภาพที่ 6. 6 การจัดองค์ประกอบภาพในรายการหนึ่งพาไป.....	147
แผนภาพที่ 6. 7 การนำการ์ตูนมาใช้ในวิดีโอเปิดรายการ.....	148

แผนภาพที่ 6. 8 ภาพการใช้ตัวอักษรในการบรรยายของรายการหนังพาไปที่แตกต่างจากรายการอื่น	149
.....	149
แผนภาพที่ 6. 9 ภาพการใช้ตัวอักษรกำกับคำพูดของพิธีกรของรายการหนังพาไป	149
แผนภาพที่ 6. 10 ภาพการนำเสนอหมวกกล่องจากรายการสมุดโคจร ช่อง 5	155
แผนภาพที่ 6. 11 ภาพการนำเสนอหมวกกล่องที่ใช้ถ่ายทำในรายการหนังพาไป	156
แผนภาพที่ 6. 12 ภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักที่รายการหนังพาไปนำเสนอ	164
แผนภาพที่ 6. 13 ภาพการแสดงความมีน้ำใจของชาวพม่าในประเทศพม่า	165
แผนภาพที่ 6. 14 ภาพการนำชมร้านเช่า DVD ที่ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวของรายการหนังพาไป	167
แผนภาพที่ 6. 15 ภาพมิจฉาซีฟในประเทศอิตาลี	168
แผนภาพที่ 6. 16 ภาพประเทศท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักที่รายการหนังพาไปนำเสนอ	169
แผนภาพที่ 6. 17 ภาพการเปลี่ยนการอาบน้ำในน้ำพุร้อนร่วมกับคนแปลกหน้าในประเทศญี่ปุ่น	171
แผนภาพที่ 6. 18 ภาพชาวฝรั่งเศสอ่านการ์ตูนญี่ปุ่น	172
แผนภาพที่ 6. 19 ภาพอาคารโบราณในกรรมสิทธิ์ของเอกชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายผังเมืองของประเทศฝรั่งเศส	174
แผนภาพที่ 6. 20 ภาพประตูเมืองเก่าของเอเธนส์ที่มีตึกมาสร้างครอบอยู่	175
แผนภาพที่ 6. 21 การสร้างวังใหม่ทับซากพระราชวังหงสาวดีที่ยังขุดค้นไม่เสร็จ	175
แผนภาพที่ 6. 22 ภาพการเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ระหว่างต่างประเทศและประเทศไทย	176
แผนภาพที่ 6. 23 ภาพการเปรียบเทียบความตรงต่อเวลาของรถไฟในประเทศเยอรมนีเปรียบเทียบกับความไม่ตรงต่อเวลาของประเทศไทย	177
แผนภาพที่ 6. 24 ภาพการเปรียบเทียบการไม่ให้ความสำคัญต่อโบราณสถานของประเทศกรีซเปรียบเทียบกับความไม่ให้ความสำคัญต่อโบราณสถานของประเทศไทย	178
แผนภาพที่ 6. 25 ภาพการนำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทางท้ายรายการ	181
แผนภาพที่ 6. 26 ภาพอาหารการกินที่ราคาไม่แพง	183
แผนภาพที่ 6. 27 ภาพการนอนข้างทางของบอลและยอด	184
แผนภาพที่ 7. 1 ตารางภาพแสดงการสรุปรูปแบบของรายการหนังพาไป	190
แผนภาพที่ 7. 2 ภาพการสรุปเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป	196
แผนภาพที่ 7. 3 ภาพกระบวนการในการผลิตรายการหนังพาไป	204

แผนภาพที่ 7. 4 ตารางการแสดงเอกลักษณ์อันมาจากความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ รายการหนึ่งพาทไป (ข้อค้นพบจากการวิจัย).....	211
แผนภาพที่ 7. 5 ภาพระดับการพัฒนาที่พบในรายการหนึ่งพาทไป (ข้อค้นพบจากการวิจัย).....	212

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อโทรทัศน์นับเป็นสื่อมวลชนที่สำคัญและทรงอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมสูง ซึ่งทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ของตนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเคลื่อนไหวของประชาชนและประชากรโลก อาจกล่าวได้ว่าโทรทัศน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศ (เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์, 2545) สามารถสังเกตได้จากผลการสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของประชากรไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี 2532 - 2551 พบว่า การชมโทรทัศน์ของประชากรไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2532 มีผู้ชมโทรทัศน์ร้อยละ 80.4 และเพิ่มเป็นร้อยละ 94.6 ในปี 2551 (สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551, 2551) ซึ่งการที่โทรทัศน์ทรงอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมเป็นอย่างมากนั้น อาจเป็นเพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีคุณลักษณะที่ให้ทั้งภาพและเสียงจึงสามารถใช้เป็นสิ่งเร้าสร้างความสนใจและทัศนคติ นำเสนอเรื่องราวต่างๆ ในสังคมได้ดี มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้ชมอันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2531) จึงสามารถกล่าวได้ว่าสื่อโทรทัศน์นั้นมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการก่อให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม ของประชาชนผู้รับสื่อ หากตัวสารเช่นรายการต่างๆ ที่ส่งไปถึงผู้รับสารนั้นมีประโยชน์ ให้คุณค่า และแฝงแง่คิดอันส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ก็จะนำมาซึ่งการพัฒนาบุคคลากรเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ในปัจจุบันสัดส่วนของรายการที่มีเนื้อหาและบทบาทในการส่งเสริมหรือพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ของประเทศไทยนั้น ยังถือว่าน้อยอยู่เมื่อเทียบกับรายการบันเทิงรูปแบบอื่นๆ เช่น เกมโชว์ ละครโทรทัศน์ ซึ่งมีภาพและเนื้อหารุนแรงที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ตัวแทนหน่วยงานเฝ้าระวังสื่อกล่าวว่า รายการและละครที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบันยังมีภาพการข่มขืน และการแต่งกาย

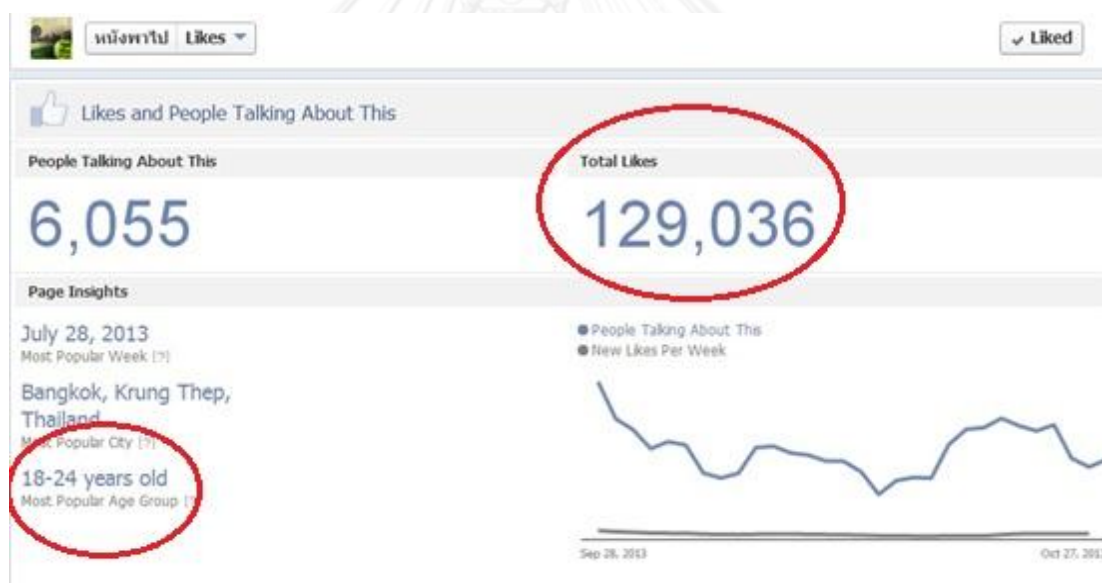
ล่อแหลม ก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงได้ โดยผู้ประกอบการหวังเรตติ้งจากภาพเหล่านี้มากกว่าการสร้างสรรค์สังคม ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 และพระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ควบคุมแล้วก็ตาม (วอยซ์ทีวี, 2554) อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ของการนำเสนอรายการโทรทัศน์ไทยนั้นยังมีความน่าเป็นห่วง เพราะรายการที่สร้างสรรค์และมอบคุณค่าให้แก่สังคมหรือเป็นไปในเชิงพัฒนานั้นยังมีน้อยมาก

รายการเพื่อการพัฒนาในปัจจุบัน เช่น รายการเพื่อการศึกษา หรือ รายการสารคดี ก็เป็นอีกหนึ่งประเภทของรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรู้และสาระประโยชน์ต่างๆ ในบางครั้งอาจนำเสนอประเด็นที่มุ่งการพัฒนาด้วย แต่ดูเหมือนจะเป็นรายการที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่ากับรายการประเภทอื่นๆ ซึ่งอาจจะมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น เทคนิค เนื้อหา การนำเสนอที่ไม่แปลกใหม่ เน้นการบรรยาย และการดำเนินเรื่องไม่น่าสนใจ ทำให้ผู้ชมอาจเกิดความรู้สึก “เบื่อ” เพราะรายการมุ่งให้ความรู้ในเชิงวิชาการมากกว่ามุ่งให้ความบันเทิง แม้ปัจจุบันรายการสารคดีทางโทรทัศน์หลายๆ รายการนั้นจะมีคุณภาพทัดเทียมกับสารคดีจากต่างประเทศแล้วก็ตาม (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2552) แต่รายการดังกล่าวก็มีรูปแบบการนำเสนอที่จริงจังและดูเป็นแบบแผนจนเกินไปทำให้ขาดมิติด้านความบันเทิงไป ดังนั้นการที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้มากยิ่งขึ้นก็ต้องเพิ่มมิติด้านความบันเทิงเข้าไปในรายการด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการนำเสนอสาระความรู้มาผนวกร่วมกับความบันเทิงในรายการเดียวกัน เช่น รายการสาระบันเทิง (Edutainment) ซึ่งประเภทของรายการที่ควรได้รับการผลิตเพื่อนำเสนอสู่หน้าจอโทรทัศน์ในประเทศไทยให้มากขึ้นกว่าเดิม

รายการหนังพาไป เป็นหนึ่งในรายการที่มีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย โดยมีทั้งความเป็นรายการสาระบันเทิง (Edutainment) ซึ่งนอกจากจะนำเสนอความบันเทิงเป็นหลักแล้ว ยังมีการนำเสนอสาระสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของรายการอีกด้วย ซึ่งเนื้อหาที่โดดเด่นที่สุดในการนำเสนอของรายการหนังพาไปคือประเด็นด้านการพัฒนาต่างๆ นอกจากนั้นรายการยังมีคุณลักษณะบางประการที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของรายการสารคดีท่องเที่ยว รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) และรายการลูกผสม (hybrid program) รวมด้วย โดยเป็นที่น่าสังเกตว่ารายการนี้มีองค์ประกอบหลายๆ อย่างที่ไม่เหมือนรายการประเภทอื่นๆ ที่เคยมีมาและมีผู้ชมให้ความสนใจในตัวรายการเป็นจำนวนมาก

มาก เห็นได้จากยอดผู้ชมที่กดถูกใจในหน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook fanpage) ที่สร้างโดยผู้ผลิตรายการทั้งสอง เป็นจำนวน 129,036 คน โดยผู้วิจัยทำการสำรวจระยะเริ่มต้นทำการวิจัย ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2556 พบว่าเป็นผู้ชมอายุ 18 -24 ปี และหลังจากนั้นในระยะทำการวิจัยมีจำนวนคนกดถูกใจแฟนเพจเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 134,376 ณ วันที่ 12 เมษายน 2557 โดยช่วงอายุของผู้ที่กดถูกใจนั้นเพิ่มมาเป็นช่วงอายุ 18 - 34 ปีด้วย ทั้งที่รายการกำลังอยู่ในช่วงพักการออกอากาศเพื่อเตรียมถ่ายทำ Season ที่ 3

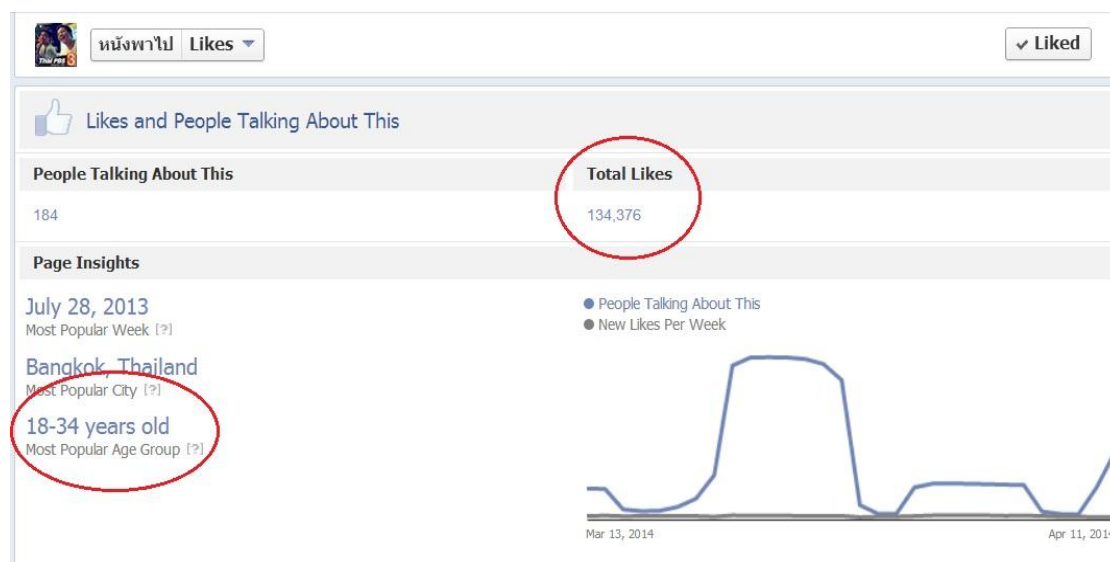
แผนภาพที่ 1.1 ภาพจำนวนและช่วงอายุของผู้ติดตามรายการทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการหนังพาไปที่สืบค้นในระยะเริ่มทำการวิจัย

ที่มา : Facebook. (2556.) หนังพาไป. วันที่เข้าถึงข้อมูล 27 ตุลาคม 2556, แหล่งที่มา

<https://www.facebook.com/MoviePaPai/likes>

แผนภาพที่ 1.2 ภาพจำนวนและช่วงอายุของผู้ติดตามรายการทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการ
หนังพาไปที่สืบค้นในระยะทำการวิจัย

ที่มา : Facebook. (2557.) หนังพาไป. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 มกราคม 2557, แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/MoviePaPai/likes>

จากข้อมูลของกลุ่มผู้รับชมหลักของรายการหนังพาไปเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่าผู้รับชมรายการมีช่วงอายุที่กว้างขึ้น โดยที่กลุ่มผู้ชมรายการก็มากขึ้นด้วยซึ่งมีความเป็นไปได้สูงกว่ากลุ่มผู้ชมที่เพิ่มขึ้นมาจากการรับชมรายการย้อนหลังในอินเทอร์เน็ต เพราะรายการหนังพาไปนั้นอยู่ในช่วงพักการออกอากาศชั่วคราว

จากการตั้งข้อสังเกตเบื้องต้นดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษารูปแบบของรายการเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ปรากฏอยู่ในรายการ และความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) โดยคาดหวังว่าผลการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาโดยมีกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับสารเป็นกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เห็นแนวคิดด้านการพัฒนาต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเนื้อหารายการ อันจะทำให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยน แกไขการนำเสนอรายการโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นแนวทางในการนำเสนอแนวคิดหรือความรู้ที่เป็นสาระที่ค่อนข้างหนัก ด้วยรูปแบบที่เป็นความบันเทิงให้แก่ผู้รับสารได้ต่อไปในอนาคต

ปัญหานำวิจัย

1. รายการหนังฟ้าไปมีรูปแบบการนำเสนอเป็นอย่างไร
2. รายการหนังฟ้าไปมีเนื้อหาด้านการพัฒนาอย่างไร
3. รายการหนังฟ้าไปมีความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) อย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอรายการรายการหนังฟ้าไป
2. เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป
3. เพื่อศึกษาและอธิบายความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) อย่างไร

ขอบเขตในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะทำการศึกษาวิเคราะห์จากเนื้อหาสาร (Content Analysis) ของรายการหนังฟ้าไป ที่ออกอากาศทางสถานี Thai PBS ทั้งรายการสด และ เทปย้อนหลัง คือ season 1 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553 ถึงวันที่ 3 เมษายน 2554 และ season 2 ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม 2555 ถึง 30 ธันวาคม 2555 รวมทั้งสิ้น 63 ตอน

นิยามศัพท์

รายการหนังฟ้าไป

หมายถึง รายการที่ออกอากาศทางสถานี Thai PBS ทุกวันอาทิตย์ ปัจจุบันมี 2 season โดยเป็นรายการที่นำเสนอโดดเด่นในรูปแบบของรายการสาระบันเทิง (Edutainment) ซึ่งมีคุณลักษณะของรายการสารคดีและรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) ร่วมด้วย และมีเนื้อหาในการนำเสนอโดดเด่นด้านการพัฒนาสอดแทรกในรายการ

การวิเคราะห์เนื้อหา

หมายถึง หนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ทำการอธิบายถึงสารหรือเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อสารมวลชน เพื่อค้นหาข้อสรุปของการสื่อสารดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง โดยใช้วิธีการแจกแจง แยกแยะเนื้อหาหรือแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องนั้นๆ เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างของเนื้อหาอย่างละเอียดว่า แสดงถึงอะไรบ้าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ในการศึกษาถึงแนวคิด เนื้อหา และการนำเสนอของ รายการหนึ่งพาไป

รายการสาระบันเทิง

หมายถึงรายการที่เกิดจากการผนวกระหว่างสาระและความบันเทิงอยู่ในรายการเดียวกันโดยไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกเบื่อหน่าย ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความรู้ไปด้วย

การพัฒนา

หมายถึง การทำให้สังคมดีขึ้น เจริญขึ้น งามขึ้นโดยอิงตามเนื้อหาต่างๆ อันสอดแทรกอยู่ในรายการหนึ่งพาไป ซึ่งเกิดจากการแจกแจงตามตามเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) สันเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต ในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธร, 2549) ตามเนื้อหาการพัฒนาที่ปรากฏในรายการได้ 8 ด้านดังนี้

1. ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งทั้งระบบขนส่งสาธารณะและระบบระบบการคมนาคมทั่วไป เช่น การออกกฎในการใช้รถใช้ถนน ระบบการให้บริการสาธารณะ เช่น รถเมล์ รถไฟ รถราง รถไฟฟ้า เรือ จักรยาน รวมถึงป้ายรถเมล์ เป็นต้น

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

หมายถึง ให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การแยกขยะ การรีไซเคิล เป็นต้น

3. ด้านความปลอดภัย

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในระบบความปลอดภัยในการใช้รถ ใช้ถนน และการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการก่อสร้าง และจากสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การออกแบบทางม้าลาย การปลอดภัยบนสะพานลอย การป้องกันอันตรายจากการก่อสร้าง เป็นต้น

4. ด้านการศึกษา

หมายความว่า มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาของประชาชน เช่น การให้การศึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การให้บริการห้องสมุดแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจาก เป็นต้น

5. ด้านการประกอบอาชีพ

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพต่างๆ ของประชาชน ทุกสาขา อาชีพ เช่น การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปของประชาชนเพราะปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนไป เป็นต้น

6. ด้านการมีส่วนร่วม

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในด้านการมีส่วนร่วมในการทำสิ่งต่างๆ ร่วมกันของประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การร่วมมือกันปลูกต้นไม้ การร่วมมือกันแยกขยะ เป็นต้น

7. ด้านสิทธิมนุษยชน

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิด เกี่ยวกับความสำคัญของการให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าบุคคลนั้นๆ และให้ความเคารพในความแตกต่างโดยไม่ขึ้นอยู่กับอาชีพ เพศ หรือวัย

8. ด้านสุขภาพอนามัย

หมายถึง มีการให้มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัยและการกินอยู่ให้สมบูรณ์ดีทั้งร่างกาย และจิตใจ และสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ด้วยดีเช่น การจัดตั้งศูนย์สุขภาพ และการป้องกันสุขภาพต่างๆ เป็นต้น

รูปแบบการนำเสนอ

หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหา สาร และแสดงข้อมูล ในรูปแบบต่างๆ ผ่านสื่อ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อแจ้งให้ผู้รับสารทราบและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อ ซึ่งศึกษาโดยใช้แนวคิด “ความเป็นชนบ” (Convention) และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” (Invention) เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ความเป็นชนบ (Convention)

หมายถึง การนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาในสิ่งๆ ที่เหมือน คล้ายคลึงกับของเดิม หรือ ชนบจารีตแบบเดิมของรูปแบบรายการที่มีก่อนหน้า อันจะทำให้ผู้รับชมเกิดความรู้สึกคุ้นเคย (Familiarity)

ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

หมายถึง การนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่มีความแปลก ความใหม่ หรือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะทำหน้าที่สร้างสุนทรียะให้เกิดขึ้นในรายการนั้นๆ

สาระบันเทิง (Edutainment)

หมายถึง เทคนิคการนำเสนอที่ใช้ในรายการ โดยเป็นการผนวกเข้าด้วยกันระหว่างการให้ความรู้และความบันเทิง

การจัดองค์ประกอบด้านภาพ

หมายถึง การจัดขนาดภาพ การเคลื่อนกล้อง มุมกล้อง มุมของกล้องและการปรับเลนส์ซูมกล้อง (ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ, 2554)

องค์ประกอบของรูปแบบรายการหนึ่งพาทิป

หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่พบในรายการหนึ่งพาทิป ประกอบด้วย ทีมงาน อุปกรณ์การถ่ายทำ และวิธีการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทิป

ประกอบไปด้วย ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ รูปแบบการให้ข้อมูล การนำภาพการ์ตูนมาใช้ การใช้ตัวอักษรบรรยาย การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ พิธีกร อุปกรณ์การถ่ายทำ การไม่ใช่สคริปต์ การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร มุมกล้องของพิธีกร

เนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทิป

ประกอบไปด้วย สถานที่ท่องเที่ยว ประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ด้านบวก นำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย นำเสนอประเด็นที่หลากหลาย เปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย ข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง นำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ใช้จ่ายอย่างประหยัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. งานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์และแนวทางในการผลิตหรือพัฒนารายการโทรทัศน์ ซึ่งสามารถนำแนวคิดรายการสาระบันเทิง (Edutainment) เพื่อใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้ชมในช่วงอายุ 18 -34 ปีได้
2. งานวิจัยนี้อาจเป็นแนวทางในการสร้างความตระหนักแก่ปัญหาด้านต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ
3. งานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการผลิตรายการต้นทุนต่ำในการนำไปผลิตรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาให้ดึงดูดผู้ชมได้

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป นั้น ประกอบไปด้วยแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา
2. แนวคิดเกี่ยวกับประเภทและรูปแบบรายการโทรทัศน์
 - 2.1 รายการสาระบันเทิง (Edutainment)
 - 2.2 รายการสารคดี
 - 2.3 รายการท่องเที่ยว
 - 2.4 รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV)
 - 2.5 รายการลูกผสม (hybrid programme)
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
4. แนวคิดเรื่องประเภทรายการ (Genres)
5. แนวคิดเรื่องขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสื่อสารมวลชนชนิดหนึ่งที่ใช้วิจัยในด้านการสื่อสารอย่างแพร่หลาย โดยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) การวิเคราะห์เนื้อหานั้น ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้หรือสัญญาณที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดว่าสื่อมวลชนทำงานได้อย่างไร โดยสามารถพิจารณาจาก “เนื้อหา” และ “ความหมาย” ที่ถูกถ่ายทอดและถูกเปิดรับผ่านสื่อประเภทต่างๆ นั้นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

Krippendorff (2013) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็นเทคนิคที่ใช้ในการวิจัยสำหรับสร้างแบบจำลองและทำให้สามารถวินิจฉัยจากข้อมูลไปสู่เนื้อหาของข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง

Waples & Berelson (1941 cited in Berelson, 1971) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นระบบที่ใช้กำหนดความหมายอย่างไม่เป็นทางการของเนื้อหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์และแสดงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าไปสู่ผู้รับสาร

Berelson (1971) ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็นเทคนิคที่ใช้ในการวิจัยโดยการอธิบายถึงเนื้อหาของสารที่ปรากฏ (manifest content) โดยปราศจากอคติ(objective) มีความเป็นระบบ (systemic) ซึ่งในกระบวนการสื่อสารนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือศึกษาว่าเนื้อหาของสารนั้นจะสื่อ “อะไร”

จากความหมายดังกล่าวของการวิเคราะห์เนื้อหานี้ สามารถสรุปได้ว่าการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ทำการอธิบายถึงสารหรือเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อสารมวลชน เพื่อค้นหาข้อสรุปของการสื่อสารดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง โดยใช้วิธีการแจกแจง แยกแยะเนื้อหาหรือแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องนั้นๆ เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างของเนื้อหาอย่างละเอียดว่าแสดงถึงอะไรบ้าง

ประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหา

Berelson (1971) ได้เสนอประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้หลายประเภท เช่น

1. ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาแนวโน้มของเนื้อหาการสื่อสาร โดยจะจำแนกเนื้อหาออกเป็นกลุ่มใหญ่และจัดแบ่งเนื้อหาตามกลุ่มตามความถี่หรือตามจำนวนครั้งที่พบ (การวินิจฉัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเจตนา กับเนื้อหา)

2. ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหากับการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหากับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากการ

- สำรวจ โดยสิ่งที่ผู้วิจัยต้องทำคือจัดข้อมูลเป็นกลุ่มหรือจำแนกเป็นประเภท

ต่างๆ เพื่อความสะดวกในการจัดตารางวิเคราะห์และหาข้อสรุปในลำดับต่อไป

2.2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ระเบียบวิธีวิจัยมีความสมเหตุสมผล

2.3 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อบอกลักษณะและแนวความคิดทาง

สังคมศาสตร์ในเชิงกว้าง

3. ศึกษาวิธีการเสนอการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะการเขียนแบบเชิงคุณภาพที่สะท้อนทัศนคติ ความสนใจและคุณค่า ซึ่งเป็นสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาความสนใจของมนุษย์ในแต่ละสมัยตลอดจนวิเคราะห์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางวัฒนธรรมและสภาพทางสังคม

องค์ประกอบในการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา มีองค์ประกอบดังนี้

1. เนื้อหาที่จะวิเคราะห์ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์เสมอไป อาจอยู่ในรูปอื่นๆ เช่น รูปภาพ เพลง ละคร ภาพยนตร์ โฆษณา การสนทนา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เนื้อหา มี 3 ประการ คือ

2.1 เพื่อสรุปข้อมูล

2.2 เพื่อหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ภายใน

2.3 เพื่อหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ภายนอก

ซึ่งในกรณีของรายการหนังพาไปนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปข้อมูลของรูปแบบรายการเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการ และความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ในรายการนั่นเอง

3. หน่วยในการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบปริมาณเนื้อหาที่ต้องการ อาจใช้หน่วยต่อไปนี้

- 3.1 คำ (word)
- 3.2 ประโยค (sentence)
- 3.3 ข้อความ (statements)
- 3.4 รายการหรือเรื่องราวทั้งหมด (items) เช่น บทความ บทบรรณาธิการ
- 3.5 เนื้อที่และเวลา (space and time) เช่น คอลัมน์ นาที หน้า
- 3.6 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา (characters) เช่น คนอเมริกัน คนเอเชีย
- 3.7 หน่วยสภาวะแวดล้อม (content unit) เป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุดที่ใช้ในกรณีนี้

หน่วยย่อยๆ ไม่สามารถจัดวิเคราะห์ได้

ซึ่งรายการหนึ่งพาดำเนิน จะใช้รายการหรือเรื่องราวทั้งหมด (items) กล่าวคือตัวรายการหนึ่งพาดำเนิน 63 เทปเป็นหน่วยในการวิเคราะห์

นอกจากนี้ ยังสามารถแบ่งหน่วยของการวิเคราะห์เนื้อหาได้อีก 5 หน่วย (อุทุมพร จามรมาน, 2534) ดังนี้

1. คำ (Words) เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่ใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งอาจหมายถึงกลุ่มคำ (Word-compound) บางครั้งเรียกว่า “สัญลักษณ์” (symbol), “หน่วยสัญลักษณ์” (unit analysis) หรือ “ถ้อยคำ” (term)
2. ประเด็นหลัก (Theme) เป็นหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ครอบคลุมได้มากกว่า “คำ” อันประกอบไปด้วย ความคิด แนวคิด หรือประโยคหลัก ที่ครอบคลุมความหมายรวมของสาร ประเด็นหลักนี้ อาจจะปรากฏอยู่ในประโยคหรือข้อความ มักปรากฏในเชิงคุณภาพ มากกว่าเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิเคราะห์ความหมายแฝง มากกว่าความหมายนัยตรง
3. คุณลักษณะ (character) เป็นการกำหนดหน่วยโดยพิจารณาจากคุณลักษณะที่ปรากฏอยู่ในสาร เช่น บทละคร ชีวิตประวัติ หรือรายเรื่อง การพิจารณาลงรหัสของหน่วย

วิเคราะห์นี้ จำเป็นจะต้องพิจารณาหมดทั้งเรื่องก่อนจึงสามารถแยกแยะหรือลงรหัสได้ เช่น การแยกแยะคุณสมบัติด้านการศึกษา สถานภาพทางการเงิน ศาสนา เชื้อชาติ เป็นต้น

4. รายเรื่องหรือประเภทของชิ้นงาน (item) นับว่าเป็นหน่วยที่ใช้บ่อยที่สุดในการวิเคราะห์เนื้อหา สื่อที่แตกต่างกันนั้นก็จะมียุทธวิธีที่ต่างกันไปด้วย ซึ่งรายเรื่องนั้นก็คือการจัดเรื่องอย่างกว้างๆ โดยทำการวิเคราะห์เรื่องทั้งหมด ซึ่งภายในรายเรื่องแต่ละเรื่องก็ยังสามารถจัดแยกย่อยออกไปได้อีก เช่น ข่าว ก็สามารถแบ่งได้อีกเป็นข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวภายในประเทศ เป็นต้น

5. การวัดเนื้อที่และเวลา (space and time measures) เป็นการวิเคราะห์ที่ใช้วัดลักษณะทางกายภาพของงานสื่อสาร เช่น ความกว้างของคอลัมน์ จำนวนหน้า ความยาวของบรรทัด สำหรับรายการวิทยุอาจวัดเป็นนาที สำหรับภาพยนตร์อาจวัดเป็นฟุต และสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์อาจวัดเป็นคอลัมน์นิ้ว เป็นต้น ทั้งนี้สามารถใช้หน่วยการวิเคราะห์หลายๆ ประเภทร่วมกันได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4. การสุ่มตัวอย่างและประชากร นักวิเคราะห์ต้องทำการสุ่มเอกสารออกมาวิเคราะห์จากเอกสารจำนวนมากมายโดยใช้จำแนกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ออกจากสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องและเมื่อได้ปริมาณสิ่งที่จะวิเคราะห์ออกมาแล้วก็ต้องทำการสุ่มเนื้อหาสาระของสิ่งที่จะวิเคราะห์ให้ได้ตามงบประมาณและเวลาที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ได้แบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหานำวิจัย ซึ่งเป็นการระบุประเด็นที่สงสัยและสนใจของนักวิจัยโดยปัญหานำวิจัยที่ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหานั้นมักเกี่ยวข้องกับ “สาร” หรือ “คุณลักษณะ” ของสาร ซึ่งขั้นตอนดำเนินการดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นภายหลังการทบทวนวรรณกรรมและตีกรอบขอบเขตของประเด็นที่ศึกษาให้ชัดเจน และเป็นรูปธรรมของนักวิจัย

2. การนิยามประชากรในการวิจัยและการสุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิเคราะห์เนื้อหานั้น ปรากฏอยู่ในรูป “สาร” ต่างๆ เช่น การ์ตูน ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ โดยที่นักวิจัยจำเป็นต้องให้นิยาม ประชากรในการวิจัยอย่างชัดเจนว่าครอบคลุมอะไร และไม่ครอบคลุมอะไรบ้าง เพื่อให้ทราบขอบเขต ในการวิจัย และขอบเขตในการอ้างอิงผลการวิจัยอันจะช่วยให้ทีมงานที่ศึกษามีความเป็นรูปธรรมและ สามารถทำได้จริงอีกด้วย

3. การกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ เพราะการวิเคราะห์เนื้อหานั้น เกี่ยวเนื่องกับการจำแนก ข้อมูลเป็นประเภทต่างๆ (categorization) ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ ชัดเจนเสียก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัย โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of Analysis) ดังที่ได้ กล่าวมาแล้ว

4. การสร้างเครื่องมือในการจำแนกประเภทเนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหานั้นจำเป็นที่จะต้อง อาศัยเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผ่นวิเคราะห์ข้อมูล (tally sheet) ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิเคราะห์สามารถ แยกแยะประเภท หรือกลุ่มต่างๆ ของหน่วยในการวิเคราะห์เหล่านั้นได้อย่างมีความหมายชัดเจน

5. การกำหนดเกณฑ์ในการลงรหัสข้อมูล หรือกำหนดเกณฑ์ในการนับเพื่อให้ นักวิจัยสามารถ ค้นหาค่าหน่วยในการวิเคราะห์ที่ปรากฏอยู่ในสารได้อย่างสะดวก ถูกต้องและตรงกัน ซึ่งการกำหนด เกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้เฉพาะการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปริมาณเท่านั้น

6. การตรวจสอบความเที่ยงและความตรงของข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหาจะมีความเที่ยงตรง ที่สูงนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ลงรหัส ซึ่งหากผู้ลงรหัสทุกคนตีความและลงรหัสไปในทางเดียวกัน แยกแยะและจัดข้อมูลลงไปประเภทเดียวกัน ข้อมูลดังกล่าวก็จะมี ความเที่ยงตรงสูง

จากแนวคิดดังกล่าว การที่ผู้วิจัยต้องอาศัยระเบียบวิธีวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหานั้น ก็เพื่อ นำมาใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยแจกแจงและช่วยในการอธิบายว่า “รายการหนังพาไป” นั้นมีรูปแบบใน การนำเสนออย่างไรและมีเนื้อหาในการนำเสนอด้านใดบ้าง

แนวคิดเกี่ยวกับประเภทรายการและรูปแบบรายการโทรทัศน์

ในการศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไปนั้น จำเป็นจะต้อง ทราบประเภทรายการโทรทัศน์และรูปแบบการนำเสนอของรายการประเภทต่างๆ เสียก่อน

เนื่องจากรายการหนังพาดไปเป็นรายการที่มีการผสมผสานรูปแบบหลายๆ รูปแบบในรายการเดียว ดังนั้นจึงต้องใช้แนวคิดในการแบ่งประเภทของรายการมาใช้เป็นเกณฑ์ในการอธิบายว่ารายการหนังพาดไปจัดเป็นรายการที่มีการนำเสนอที่เด่นชัดอยู่ในเกณฑ์ประเภทใดบ้าง ซึ่งจะทำให้ทราบขอบเขตและจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของรายการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเภทของรายการโทรทัศน์

ปมูช ศุภสาร (2544) ได้จำแนกประเภทของรายการโทรทัศน์ออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทข่าวสาร เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาเล็กน้อยจนถึงปัจจุบัน หรือต่อเนื่องจากเหตุการณ์ปัจจุบันไปจนถึงการคาดเหตุการณ์ในอนาคตและเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจ เช่น รายการสารคดีเชิงข่าว สรุปรข่าววิเคราะห์ข่าว วิจารณ์ข่าว เป็นต้น
2. ประเภทความรู้ เป็นรายการที่สร้างขึ้นเป็นสื่อการเรียนการสอน หรือบริการทางวิชาความรู้ต่างๆ ไปให้แก่ประชาชน เช่น รายการสารคดีชีวิตสัตว์ สารคดีท่องเที่ยว รายการทางศาสนา เป็นต้น
3. ประเภทบันเทิง ได้แก่รายการที่ชมแล้วสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้น ผ่อนคลายอารมณ์ เช่น รายการบันเทิง กีฬา ภาพยนตร์ ละคร แข่งขันตอบปัญหา ตลอดจนรายการปกิณกะบันเทิง เป็นต้น
4. ประเภทโฆษณาและบริหารธุรกิจ เป็นรายการที่เปรียบเหมือนข้อความที่สามารถสื่อความหมายให้เป็นที่เข้าใจได้เพราะมีความสมบูรณ์ของข้อความนั้นๆ ในตัวเอง แต่ละรายการ เพราะสร้างตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในทางธุรกิจนั่นเอง

รูปแบบของรายการโทรทัศน์

วิธีการจำแนกรูปแบบรายการโทรทัศน์สามารถทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ โดย ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และอาชัญญา สิริยานนท์ (2534) ได้จำแนกรูปแบบของรายการตาม ประเภทของ รายการวิทยุโทรทัศน์ได้ 12 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบพูดคนเดียวหรือรูปแบบพูดเดี่ยว (monologue) เป็นรายการที่มีผู้มาปรากฏตัวพูดกับผู้ชมเพียงคนเดียว มักจะมีภาพประกอบเพื่อมิให้เห็นหน้าผู้พูดตลอดเวลา ซึ่งจะน่าสนใจขึ้นเมื่อผู้ดำเนินรายการมีความรู้และความสามารถในการพูดเสนอเนื้อหาและต้องมีภาพหรือภาพยนตร์ประกอบ
2. รูปแบบสนทนา (dialogue) เป็นรายการที่มีคนมาพูดคุยกัน 2 คน เป็นผู้ถามและผู้สนทนาแสดงความคิดเห็นประเด็นที่น่าเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ซึ่งการสนทนาอาจจะมีคน 2 – 3 คนก็ได้ ซึ่งรายการสนทนาที่ดีนั้นต้องมีภาพประกอบ
3. รูปแบบอภิปราย (discussion) มีผู้ดำเนินการอภิปรายหนึ่งคนป้อนประเด็นหรือคำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน ผู้อภิปรายจะแสดงความคิดเห็นของตนต่อประเด็นต่างๆ โดยอาจ เสริมหรือแย้งคนที่พูดก่อนก็ได้
4. รูปแบบสัมภาษณ์ (interview) มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์คือวิทยากรมาสนทนากันโดยผู้ดำเนินรายการจะสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มาเล่าให้ฟัง โดยผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมคำถามไว้เป็นชุดๆ เพื่อให้สามารถ “ยิง” คำถามได้อย่างต่อเนื่องและปรับคำถามให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของวิทยากรได้ อาจเป็นสัมภาษณ์ขนาดยาว 30 นาที หรือเป็นสัมภาษณ์ขนาดสั้นที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของรายการสารคดีหรือรายการพูดคนเดียวได้
5. รูปแบบเกมหรือการตอบปัญหา (game or quiz programme) เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคนหรือกลุ่มคนที่มาร่วมรายการด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหา นอกจากนี้รายการเกมหรือตอบปัญหาอาจทำให้ผู้ชมรายการมีส่วนร่วมด้วยแต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดเสียงรบกวน โดยเฉพาะหากเป็นการตอบปัญหา ผู้ชมก็ต้องเงียบเพื่อให้ผู้ตอบเกิดสมาธิ

6. รูปแบบสารคดี (documentary programme) เป็นรายการที่เสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการโดยไม่มีพิธีกร ผู้ดำเนินรายการหรือผู้คนมาพูดคุยกัน มี 2 ประเภทคือสารคดีเต็มรูปแบบและสารคดีกึ่งพูดคนเดียว

7. รูปแบบละคร (drama) เป็นรายการที่เสนอการจำลองสถานการณ์ต่างๆ เป็นละคร มีการกำหนดผู้แสดง จัดสร้างฉาก แต่งตัวแต่งหน้าสมจริงและใช้เทคนิคละครเพื่อเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงที่สุด ใช้ทั้งรายการบันเทิงและรายการเพื่อการศึกษา ซึ่งในด้านการศึกษานั้นละครจะจำลองสถานการณ์ชีวิตของคนในสังคมเพื่อเสนอความรู้ในเชิงจิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้นโดยให้ตัวละครพูดให้ข้อคิดผู้ชมก็จะเรียนรู้จากคำพูดที่นำเสนอ ซึ่งผู้ชมก็จะไม่รู้สึกรู้สีกว่าได้รับความรู้จากรายการเหล่านี้เพราะคิดว่าเป็นรายการบันเทิงอย่างเดียว

8. รูปแบบสารละคร (docu - drama) เป็นรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดีเข้ากับรูปแบบละครหรือนำละครมาประกอบรายการที่เสนอสาระบางส่วนเพื่อให้ความรู้และความรู้และแนวคิดในเรื่องที่นำเสนอ โดยต้องมีผู้ดำเนินรายการสรุป อภิปรายหรือขยายสาระจากส่วนที่เป็นละครเสมอ โดยมุ่งให้มีสาระ 4 แนว คือ 1) นำเรื่อง 2) เป็นตัวอย่าง 3) ขยายประเด็น 4) สรุปประเด็น ซึ่งการเสนอสาระด้วยละครเหล่านี้มีประโยชน์มากในรายการเพื่อการศึกษาเพราะจะทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายได้ดีกว่าการสนทนาหรือการพูดบรรยายให้ฟัง

9. รูปแบบสาธิตและทดลอง (demonstration and experiment) เป็นรายการที่เสนอ “วิธีทำ” อะไรสักอย่างเพื่อให้ผู้ชมนำไปเป็นแนวทางในการทำจริง

10. รูปแบบเพลงและดนตรี (music show) เป็นรายการที่เสนอการบรรเลงดนตรีและการใช้เพลง มี 3 แบบ คือ 1) แบบที่มีวงดนตรีและนักร้องมาแสดงในสตูดิโอ 2) แบบที่มีนักร้องมาร้องในสตูดิโอควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกเสียงไว้แล้ว 3) แบบที่ให้นักร้องและนักดนตรีมาเล่นและร้องในสตูดิโอแต่ใช้เสียงจากการเปิดเทปหรือแผ่นเสียง

11. รูปแบบนิตยสาร (Magazine programme) หมายถึงรายการที่เสนอหลายประเด็น หลายรสและหลายรูปแบบในรายการเดียวกันโดยใส่ไว้เป็นชุดๆ โดยมีวิธีการนำเสนอเช่นเดียวกันกับนิตยสารที่มีหลายเรื่องหลายรสในเล่มเดียวกัน

12. รูปแบบการถ่ายทอดสด (live programme) เป็นรายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น กีฬา กรีฑา เป็นต้น โดยมีผู้บรรยายเหตุการณ์เสนอเรื่องราวต่างๆ เมื่อเริ่ม

เหตุการณ์และนำเสนอเรื่องราวที่เกิดตามลำดับก่อนหลังทั้งภาพและเสียง โดยผู้บรรยายพูด เชื่อมเหตุการณ์ให้ผู้ชมทราบความเป็นไป

โดยรายการหนังพาไปนั้นมีคุณลักษณะบางประการที่มีความเป็นรายการสารคดี ดังนั้นผู้วิจัย จะอธิบายรูปแบบของรายการสารคดีเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

รายการสารคดี (documentary programme)

ความหมายของรายการสารคดี

รายการสารคดีเป็นรายการที่ไม่จำกัดว่าจะเป็นบันเทิง ความรู้ หรือข่าวสาร แต่สัดส่วนของ เนื้อหารายการนั้นเน้นหนักไปในด้านให้ความรู้หรือข่าวสารมากกว่า โดยในสัดส่วนของความบันเทิงจะ ออกมาในรูปของศิลปะการนำเสนอ องค์ประกอบของรายการ การตัดต่อ การให้เสียงประกอบ เทคนิคการถ่ายทำ เป็นต้น ซึ่งต้องเป็นความบันเทิงที่มีคุณภาพ ผู้ชมชมแล้วเพลิดเพลินน่าติดตาม ตื่น ตาตื่นใจ แต่ละช็อต (shot) แต่ละซีน (scene) ดูแล้วราบรื่น (จำนรรค์ อภิภูมมงคล, 2531)

อิชิฮารุ พรมสิริแสง (2527) ยังได้ให้ความหมายของรายการสารคดีไว้ ดังนี้

1. รายการสารคดีจะต้องเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรืออ้างอิงจากของจริง มีการ สืบค้นคว้าข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้งและให้ความกระจ่างแก่ผู้ชมในเรื่องนั้นๆ
2. รายการสารคดีมักนิยมถ่ายทำในสถานที่จริงมากกว่าในสตูดิโอและมักใช้เวลาถ่าย ทำนานกว่ารายการอื่นๆ เพื่อให้ภาพที่ปรากฏต่อผู้ชมมีคุณภาพและมีศิลปะมากที่สุด
3. รายการสารคดีอาจมีเนื้อหาที่เจาะลึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เหตุการณ์จริง ในประวัติศาสตร์ หรือเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอนาคตก็ได้
4. รายการสารคดีจะไม่เสนอเรื่องราวที่ขัดกับความเป็นจริง อาจมีการสอดแทรก ความคิดเห็นบางส่วนแต่จะไม่มีการสร้างเรื่องขึ้นมาเอง
5. รายการสารคดีจะต้องเสนอเรื่องราวที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิง และต้อง กระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถโน้มน้าวให้ผู้ชมกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

6. รายการสารคดีจะต้องคำนึงถึงศิลปะในการผลิตรายการที่จะช่วยให้เนื้อหาของสารคดีน่าสนใจมากขึ้นจนสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เป็นจำนวนมาก

ธีรภาพ โลหิตกุล (2552) กล่าวว่าหนึ่งในความหมายของมิติในทางสารคดีที่เจาะจงเฉพาะประเด็น “ข้อมูล” ว่า สารคดีเรื่องหนึ่งควรจะประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลทางกายภาพ คือ ข้อมูลประเภทข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อันเป็นตัวเลข เป็นข้อมูลที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงได้น้อย โดยสามารถสืบค้นได้จากเอกสารทางราชการ เว็บไซต์ หรือห้องสมุด ซึ่งในทางวิชาการจะเรียกว่า “นัยตรง” เช่น ความยาวของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น

2. ข้อมูลทางจินตภาพ คือ ข้อมูลประเภททัศนะ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ผลิต หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารคดีเรื่องนั้นๆ ที่ผู้ผลิตต้องการสร้างแง่คิดให้ผู้ชมนำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงเรื่องต่างๆ ซึ่งในทางวิชาการเรียกข้อมูลประเภทนี้ว่า “นัยประหวัด” เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ดังนั้น “รายการสารคดี” จึงหมายถึงรายการที่นำเสนอเรื่องราวบนพื้นฐานของความเป็นจริง โดยนำเสนอทั้งความรู้ควบคู่ไปกับความบันเทิง อีกทั้งต้องแฝงแง่คิดให้ผู้ชมเกิดความตระหนักในเนื้อหาที่นำเสนอด้วย

ประเภทของสารคดี

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และอาชัญญา สิริยานนท์ (2534) แบ่งประเภทของสารคดีได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สารคดีเต็มรูปแบบ ซึ่งจะดำเนินเรื่องด้วยภาพตลอด อาจมีความคิดเห็นของผู้ชมบ้างเล็กน้อยไม่เกินครึ่งละ 1 นาที อาจจะเสนอคนเดียวได้หลายครั้ง ในขณะที่เดียวกันอาจมีผู้ให้ความคิดเห็นหลายคนในรายการเดียวกันก็ได้ โดยภาพที่นำเสนอจะเป็นเรื่องราวตามธรรมชาติ โดยไม่มีเจ้าภาพ (host) หรือผู้ดำเนินรายการในรายการ

2. สารคดีกึ่งพูดคนเดียว (semi - documentary) มีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้เดินเรื่องและจะปรากฏตัวตอนต้นหรือตอนกลางเท่าที่จำเป็นและตอนสรุป โดยทำหน้าที่พูดคุยกับผู้ชมหรืออาจจะมีตัวแทนไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพื่อสอดแทรกความคิดเห็นด้วยก็ได้ รายการลักษณะนี้จะมีการให้เสียงบรรยายตลอดรายการ นอกนั้นเป็นการแสดงเรื่องราว ส่วนของผู้ดำเนินรายการอาจพูดในสถานที่ถ่ายทำหรือในสตูดิโอก็ได้

นอกจากนั้น สารคดียังสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (อมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล, 2548) ดังนี้

1. สารคดีเกี่ยวกับข่าวหรือสารคดีเชิงข่าว (news feature) เป็นสารคดีที่เกี่ยวกับข่าวหรือเหตุการณ์ที่ประชาชนกำลังสนใจ เพื่อขยายประเด็นหรือเจาะลึกประเด็น เบื้องหน้า เบื้องหลังหรือบรรยากาศในเหตุการณ์ ซึ่งควรนำเสนอในช่วงที่เวลาที่ใกล้เคียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านความทันเวลา โดยสามารถแบ่งได้เป็นสารคดีเสริมข่าว (brights) และสารคดีเคียงข่าว (sidebars)

2. สารคดีสนองปณฺชนวิสัย (human interest feature) เป็นสารคดีที่สนองความอยากรู้ อยากเห็นของประชาชน ซึ่งมีจุดเด่นที่ความแปลก โดยจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ เด็ก สตรี การผจญภัย อุบัติเหตุ และมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเพื่อให้ความบันเทิงจากเนื้อหาที่มาจากเรื่องจริง สารคดีประเภทนี้จะแตกต่างจากสารคดีเชิงข่าวตรงที่ไม่ต้องคำนึงเรื่องเวลาที่เร่งด่วนในการนำเสนอ

3. สารคดีทั่วไป (general feature) คือสารคดีอื่นๆ ที่มีลักษณะร่วมกันคือทำให้สาระและความเพลิดเพลินควบคู่กันไป โดยแบ่งได้หลายประเภท ดังนี้

- สารคดีบุคคล เป็นเรื่องของบุคคลที่น่าสนใจและโดดเด่น เช่น บุคคลที่มีอุดมการณ์ในการทำงานที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้

- สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีที่ได้รับความนิยมมาก โดยนิตยสารแทบทุกฉบับจะมีสารคดีท่องเที่ยวนี้ในหนังสือพิมพ์ฉบับวันอาทิตย์ที่มีข่าวน้อยจึงมีการนำเสนอสารคดีแบบต่างๆ เนื่องจากเป็นสารคดีประเภทที่ทำให้เกิดการผ่อนคลายในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยเนื้อหานั้นจะเป็นเรื่องการเดินทางไปเที่ยว การเตรียมตัว และสิ่งที่จะพบเห็น และส่วนใหญ่

จะเน้นในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา และสิ่งที่น่าสนใจในสถานที่ท่องเที่ยว พาหนะ และที่พัก เป็นต้น (อรรถัย รุจิราธร, 2541)

- *สารคดีเรื่องเล่า* เป็นสารคดีที่มาจากประสบการณ์ของผู้เขียน โดยเน้นช่วงเวลาที่น่าสนใจ และควรมีสาระให้แง่คิดกับผู้อ่าน

- *สารคดีวิชาการ* เป็นสารคดีที่เกี่ยวกับวิชาการที่เข้าใจยาก โดยการนำเสนอจำเป็นต้องเสนอให้อ่านง่ายและเบาสมอง

- *สารคดีโอกาสพิเศษ* เป็นสารคดีเนื่องในวาระหรือเหตุการณ์พิเศษ ทั้งของไทยและของต่างประเทศ

- *สารคดีประวัติศาสตร์* เป็นสารคดีเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

- *สารคดีแนะนำวิธีทำ* เป็นสารคดีที่แนะนำให้ทำตามหรือสร้างสิ่งประดิษฐ์ เช่นแนะนำการทำอาหาร ประดิษฐ์ของตกแต่งบ้าน

- *สารคดีเด็ก* เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กซึ่งผู้อ่านมักจะให้ความสนใจ

- *สารคดีสตรี* เนื่องจากผู้หญิงมีบทบาทและได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้นจึงทำให้สารคดีประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจ

- *สารคดีเกี่ยวกับพืชและสัตว์* มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง สัตว์หายาก หรือสัตว์จากต่างประเทศ และเรื่องของสมุนไพรและพืชซึ่งต่างก็กำลังได้รับความสนใจในปัจจุบัน

รูปแบบการนำเสนอของรายการสารคดี

ประสิทธิ์ ภาพยนตร์กลอน (2518 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2525) ได้เสนอว่ารายการสารคดีนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายและมีวัตถุประสงค์ในการให้ความบันเทิง (entertain) แก่ผู้ชม เพื่อเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะแก่ผู้ชม (to inform) และเพื่อนำมาให้ความสนใจให้ผู้ชมเชื่อตามความคิดของผู้ผลิตและปฏิบัติตาม (to persuade) โดยได้สรุปเนื้อหาที่รายการสารคดีควรนำมาเสนอ ได้ดังนี้

1. ปรับปรุงและส่งเสริมตัวเองให้ดีขึ้น (personal improvement)
2. แนะนำวิธีการที่จะปฏิบัติตามได้ (practical methods)

3. แนะนำสถานที่ที่คนไม่ค่อยจะรู้จัก หรือนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว (unfamiliar place)
4. สิ่งแปลกใหม่ที่ไม่ค่อยพบ (unusual articles and objective)
5. เรื่องของพืชและสัตว์ (plants and animals)
6. วิถีของประชาชน (people and their way)
7. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา (extra-ordinary experiences)
8. ผลการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ (technical and specific data) โดยอธิบายให้ทราบถึงผลการทดลองทางวิทยาศาสตร์รวมถึงสถิติต่างๆ
9. เหตุการณ์สำคัญที่บันทึกไว้ (notable occasion and occurrence)
10. บุคคลสำคัญหรือบุคคลที่น่าสนใจ (interesting people)
11. ผลการสืบสวนสอบสวน (investigation result)
12. ข้อคิดเห็นที่สำคัญ (significant ideas)
13. เรื่องจูงใจที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (amusement)
14. การวิพากษ์วิจารณ์และการโต้ตอบ (critical judgement and reaction)

คุณลักษณะของสารคดี

รายการสารคดีเป็นเสมือนภาพสะท้อนของสังคม โดยคุณลักษณะเด่นของรายการสารคดีคือ ข้อเท็จจริงที่น่าเสนอในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ สภาพแวดล้อม ปัญหาความขัดแย้งหรือบุคคล ต่างก็เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นกรถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านรายการสารคดีนั้นจึงไม่ใช่รายการเพื่อใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นรายการเพื่อทุกคนในสังคมซึ่งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการสร้างและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (ณัฐภาณุวงศ์ สุกุลรัตนเมธี, 2548)

นอกจากนั้น Walters (1994) ยังได้แบ่งคุณลักษณะของสารคดีที่ดีเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. มีความคิดเห็น ความคิดเห็นนั้นหมายถึงมุมมองของผู้อื่นที่มีต่อเรื่องนั้นๆ ซึ่งบทที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยการแสดงความคิดเห็นเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเอกภาพของเนื้อหาและการสร้างเนื้อหาสำหรับผู้ชม โดยผู้ที่แสดงความคิดเห็นนั้นอาจจะเป็นหนึ่งในผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ หรือจะเป็นผู้สื่อข่าวก็ได้ ซึ่งผู้ที่ออกความคิดเห็นที่ดีนั้นจะสามารถแสดงความคิดเห็นในทุกๆ หัวข้อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากความคิดเห็นของผู้ชมแล้ว ทีมงานผู้ผลิตทั้งช่างภาพ ผู้กำกับภาพ และผู้ตัดต่อก็ควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวิจารณ์งานของผู้อื่นและของตนเอง ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และมุมมอง อันก่อให้เกิดวัฒนธรรมในการศึกษาวิจารณ์งาน (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2552) และสิ่งสำคัญคือในการแสดงความคิดเห็นนั้นคือผู้นำเสนอ ต้องมีความรอบคอบในการนำเสนอบนพื้นฐานของความเป็นภาวะวิสัย และความเป็นกลางเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหลายๆ รายการที่มีความน่าสนใจมากขึ้นก็เพราะสร้างขึ้นมาจากมุมมองที่หลากหลายของผู้ชมที่ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกันนั่นเอง (Kriwaczek, 1997)

2. มีความเกี่ยวข้องกับผู้ชม นอกจากเนื้อหาของสารคดีจะประกอบไปด้วยข้อมูลมีความสำคัญ และมีคุณค่าแก่ผู้ชมแล้วควรมีด้านของอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อันจะก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมของผู้ชม โดยเรื่องนั้นๆ ควรจะดึงดูดและเชิญชวนให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใด แม้จะทำให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมแทนผู้อื่นก็ตาม การที่ความเกี่ยวข้องดังกล่าวจะบรรลุผลได้นั้นทำได้โดยการให้ผู้ชมได้พบเห็นบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ที่เกิดขึ้นจริงๆ ได้ยินเสียงในสถานที่จริง และเห็นสิ่งแวดล้อมที่ผู้ชมมีความเกี่ยวข้องร่วมด้วยนั่นเอง

3. สามารถอ้างอิงได้ สารคดีที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากการเขียนสคริปต์ล่วงหน้าก่อนการถ่ายทำซึ่งจากคำพูดนี้ทำให้สารคดีนั้นมีความคล้ายคลึงกับข่าวตรงที่เนื้อหาที่ใช้เป็นความจริง บุคคลจริง สถานที่จริง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและเรื่องราวถ่ายทำจากสถานที่จริง เมื่อถ่ายทำแล้วจึงค่อยมาคัดเลือกภาพหรือเรื่องที่เหมาะสมก่อนจะนำไปเผยแพร่ในขั้นสุดท้าย ซึ่งรายการสารคดีหลายๆ รายการ เช่นกรณีของรายการหนังพาไปนั้น ไม่มีการเตรียมสคริปต์อย่างเป็นทางการไว้ก่อน แต่นักเขียนและผู้ผลิตจะรวบรวมเอกสารและตารางการถ่ายทำต่างๆ แทน

สารคดีที่ควรนำมาเสนอนั้นนอกจากจะมาเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้จากประสบการณ์ของผู้ผลิตเองแล้ว ยังต้องมี “สาระ” สำคัญ ที่ควรมีคุณค่าพอสมควรตามโอกาส ดังนั้นข้อมูลสำหรับการเขียนสารคดี จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เขียน ผู้ผลิต (มาลี บุญศิริพันธ์, 2530) กล่าวคือ ในการเขียนสารคดีแต่ละเรื่องนั้น ผู้เขียนจึงต้อง

1. มีความคิดริเริ่มที่จะนำเสนอเรื่องราวให้ผู้ชมทราบ
2. มีความรู้และข้อมูลเพียงพอในเรื่องที่จะนำเสนอ
3. มีความสามารถในการใช้ภาษาให้เหมาะสม
4. มีความสามารถในการนำเสนอได้อย่างต่อเนื่อง

ฉะนั้น ก่อนการเขียนหรือนำเสนอสารคดีผู้ผลิตจึงต้องมีความรู้และแสวงหาข้อมูลอย่างเพียงพอตามที่ต้องการนำเสนอก่อนเสมอเพื่อจะได้ช่วยในการกำหนดระยะเวลาและกำหนดปริมาณของข้อมูลที่ต้องใช้ในการถ่ายทำจริง

จากคุณลักษณะดังกล่าวที่นำเสนอ สามารถกล่าวได้ว่ารายการหนังพาไปนั้นมีคุณลักษณะบางประการที่สอดคล้องและมีคุณค่าพอจะเป็นรายการสารคดีได้ ในส่วนของการมีความคิดเห็นคือ มีการแสดงความคิดเห็นของผู้ที่คนทั่วไปที่อยู่ในเหตุการณ์ที่รายการนำเสนอหรือผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ที่รายการนำเสนอ และในส่วนของความสามารถอ้างอิงได้ กล่าวคือรายการไม่ได้มีสคริปต์อย่างเป็นทางการไว้ก่อนในขั้นตอนการถ่ายทำ แต่เมื่อเข้าสู่ระยะตัดต่อแล้วนั้นจะมีคัดเลือกภาพหรือเรื่องที่เหมาะสมและทำการรวบรวมเอกสารและตารางการถ่ายทำต่างๆ ในภายหลัง

องค์ประกอบในการนำเสนอรายการสารคดี

พรพรรณ สมบูรณ์บัติ (2549) กล่าวว่า องค์ประกอบต่างๆ ในการนำเสนอรายการสารคดีที่สอดคล้องกันนั้นจะทำให้รายการมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยสามารถแยกเป็น 5 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เนื้อหา ความคิด และการดำเนินเรื่อง นอกจากเรื่องที่น่าสนใจของรายการสารคดีจะให้ความกระจ่างแก่ผู้ชมแล้ว ควรจะมีการดำเนินเรื่องราวที่น่าสนใจและชวนติดตามด้วย โดยที่ด้านเนื้อหาที่จะนำเสนอจะต้องเกิดจากความรู้และเข้าใจในประเด็นที่น่าสนใจอย่างรอบด้าน ชัดเจน และลึกซึ้งของผู้ผลิตรายการ ในขณะที่การดำเนินเรื่องก็คือการนำผู้ชมเข้าสู่เรื่องที่น่าสนใจในลักษณะต่างๆ อันจะทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและเกิดอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป

2. รูปแบบการนำเสนอ การบอกเล่าเรื่องราวด้วยการบรรยายประกอบภาพอย่างเดียวนั้นจะทำให้รายการราบเรียบ ไม่มีชีวิตชีวา และทำให้รายการขาดความน่าสนใจ ดังนั้นรายการจึงควรมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหา ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศทำให้ผู้ชมไม่รู้สึกเบื่อหากรายการนั้นๆ มีระยะเวลาในการนำเสนอ

3. การใช้ภาษา ภาษานั้นเป็นหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้รายการสารคดีมีความน่าสนใจ โดยภาษาที่ใช้ในรายการสารคดีนั้นควรเป็นเป็นภาษาพูดที่เป็นธรรมชาติ สั้นกระชับ เข้าใจง่าย และช่วยสร้างจินตภาพให้แก่ผู้ชมรายการ ซึ่งต้องคำนึงถึงรูปแบบแต่ละรายการที่นำเสนอด้วย

4. การนำเสนอภาพ การนำเสนอภาพทางโทรทัศน์นั้นสามารถดึงดูดความสนใจจากชมได้เป็นอย่างดี ซึ่งภาพเพียงหนึ่งภาพก็สามารถสื่อความหมายออกมาได้โดยไม่ต้องใช้คำบรรยายโดยที่การนำเสนอภาพที่แตกต่างกันก็ย่อมจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ผลิตต้องพิถีพิถันในการถ่าย ตัดต่อ และลำดับภาพให้สอดคล้องกลมกลืนกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ผู้ชมสนใจและร่วมติดตามไปจนจบรายการ

5. การนำเสนอเสียง นอกจากเสียงบรรยายและเสียงสัมภาษณ์แล้ว เสียงดนตรีและเสียงประกอบยังมีส่วนช่วยสร้างสีสันและเสริมสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชมได้อีกวิธีหนึ่งด้วย โดยเสียงดนตรีจะช่วยกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมรายการและสร้างการรับรู้ความหมายของเรื่องราวต่างๆ ส่วนเสียงประกอบจะช่วยให้ผู้ชมรายการรู้สึกเหมือนได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ

หากองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมา มีความสัมพันธ์สอดคล้องและกลมกลืนกันก็จะทำให้เกิดเอกภาพและจะเป็นส่วนสำคัญช่วยในการส่งเสริมให้รายการสารคดีนั้นๆ เป็นรายการที่มีคุณภาพ และมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

นอกจากรายการสารคดีแล้ว รายการหนังพาไปยังมีคุณลักษณะในการเป็นรายการประเภทอื่นๆ อีก คือ รายการสาระบันเทิง (Edutainment) รายการท่องเที่ยว รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) และรายการลูกผสม (hybrid programme) ดังจะสามารถอธิบายได้ในลำดับต่อไป

รายการสาระบันเทิง (Edutainment)

Edutainment มาจากคำว่า “สาระบันเทิง” รวมกับคำว่า “ความบันเทิง” เป็นคำศัพท์ผสมที่เกิดขึ้นใหม่ จากการรวมคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 2 คำ คือคำว่า “เอดูเคชัน” (Education) หมายถึง สาระความรู้ และ “เอนเตอร์เทนเมนต์” (Entertainment) หมายถึง ความบันเทิงต่างๆ อาจเรียกในภาษาไทยได้ว่า “สาระบันเทิง” (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2543)

สอดคล้องกับ คำกล่าวที่ว่า Edutainment เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใหม่ ที่แสดงถึงการนำเสนอของการรวมสองสิ่งระหว่างความรู้และความบันเทิงเข้าไว้ด้วยกัน เช่น รายการโทรทัศน์ อย่างรายการ Sesame Street หรือเว็บไซต์ อย่าง Learn2.com เป็นต้น (Veltman, 2004)

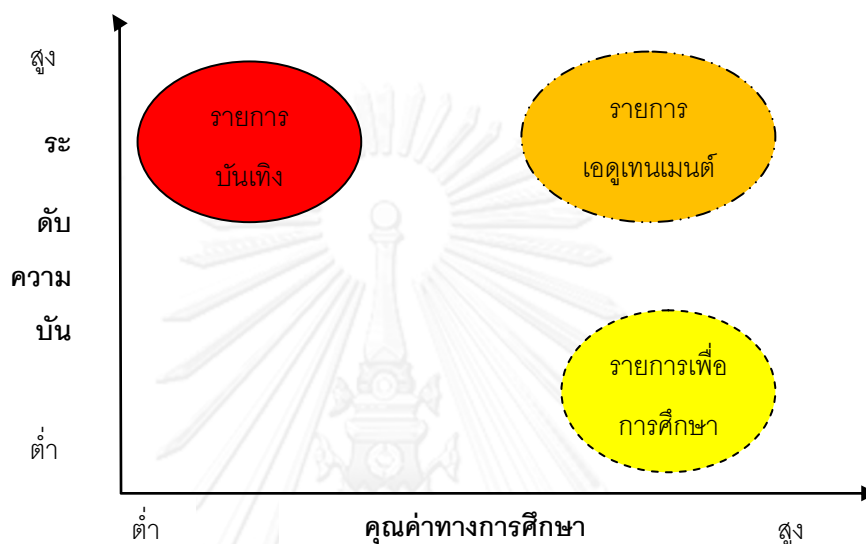
นอกจากนั้น Singhal & Rogers (1989 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2543) ยังได้กล่าวว่าในทางวิชาการ “เอดูเทนเมนต์” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานโดยมีเป้าหมายในการผสมผสานข้อมูลข่าวสาร สาระความรู้ด้านต่างๆ เข้ากับความบันเทิง โดยมีเป้าหมายให้บุคคลได้รับรู้ และประพฤติตนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ของสังคม

Roger. E.M. และ Shefner (อ้างถึงใน พัทธนันท์ เต็ดแก้ว, 2544) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้สู่ประชาชนนั้นมีพัฒนาการมาเป็นพันปีแล้ว ไม่ใช่แนวคิดใหม่ โดยปรากฏในรูปแบบสื่อพื้นบ้าน นิทานต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ฯลฯ สู่คนในสังคม

ในปัจจุบันการผนวกรวมกันระหว่างความรู้และความบันเทิงนั้น ถูกนำมาใช้ในหลากหลายแวดวงทั้งทางด้านเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน รวมถึงสื่อมวลชน โดยจะเห็นได้ในรายการรูปแบบต่างๆ ในสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะมีการคำนึงถึงความต้องการ หรือเต็มใจรับสารของผู้รับสารมากขึ้น เช่น รายการเพื่อการศึกษา ที่แม้จะมีคุณค่าทางการศึกษาสูง แต่ในขณะเดียวกันก็มีองค์ประกอบของเนื้อหาสาระจนเกินไป เนื้อเรื่องไม่หลากหลาย วิธีการนำเสนอไม่น่าสนใจ ไม่ดึงดูด จึงทำให้ผู้รับสารเกิดความเครียดและทำให้ลังเลในการเลือกรับสารนั้นๆ ในทางตรงกันข้าม รายการ

บันเทิงนั้นกลับมีความสามารถในการเข้าถึงผู้ชมได้ง่ายกว่า ด้วยคุณสมบัติที่มีความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา ซึ่งในขณะเดียวกันก็ไม่ค่อยให้คุณค่าทางการศึกษา ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.1 ภาพระดับการให้ความบันเทิงและการให้คุณค่าทางการศึกษาของรายการ

ที่มา : Singhal & Rogers (1997 ปรึชาติต สถาปิตานนท์, 2543). *มองสื่อใหม่ มองสังคม*

ใหม่. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอดิชั่น เพรส โปรดักส์. หน้า 280.

เมื่อมีการนำความรู้และความบันเทิงมาอยู่รวมในรายการเดียวกันอย่างรายการสาระบันเทิงในปัจจุบัน ก็จะทำให้ทั้งความรู้ ความสนุกสนาน และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน ส่งผลให้ผู้รับสารเต็มใจที่จะรับสารและก่อให้เกิดความรู้ หรือการกระตุ้นความคิด แนวทางการพัฒนาต่างๆ ได้ในเวลาเดียวกันด้วย อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดสาระบันเทิงนั้นถูกสื่อมวลชนใช้เป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง โดยมุ่งหวังเพื่อให้เกิดอิทธิพลกับผู้รับสารในการใช้เป็นแรงขับเคลื่อนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาสังคมนั่นเอง

รายการท่องเที่ยว

โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor) (2552) ได้แบ่งคุณลักษณะของรายการท่องเที่ยวออกเป็น 2 แบบ คือ Mass Tourism และ Alternative Tourism โดยสามารถแยกตามรายละเอียดได้ดังนี้

1. Mass Tourism โดยมีคุณลักษณะดังนี้

- นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก
- นำเสนอเนื้อหาทรัพยากรการท่องเที่ยวในมิติความเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ (commodity/goods) คือการท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง (amusement) เป็นหลัก
- นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เที่ยว (individual needs)
- นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเนื้อหาการท่องเที่ยวจากตัวเจ้าบ้าน สมาชิกชุมชน เน้นตัวพิธีกร/แขกรับเชิญเป็นตัวดำเนินเนื้อเรื่องหลัก เป็นจุดศูนย์กลางของการนำเสนอเนื้อหา

2. Alternative Tourism โดยมีคุณลักษณะดังนี้

- นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวแบบทางเลือกเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นๆ เช่น เพื่อการเรียนรู้ เพื่อการอนุรักษ์ หรือรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศน์ เชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- นำเสนอเสนอเนื้อหาทรัพยากรการท่องเที่ยวมิติคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าความเป็นมนุษย์ คุณค่าทางประวัติศาสตร์เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ส่วนรวมสาธารณะของเจ้าบ้านเจ้าของชุมชน เช่น การเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักสร้างความเข้าใจประวัติศาสตร์ (public goods)
- นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวที่เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเนื้อหาการท่องเที่ยวจากตัวเจ้าบ้าน สมาชิกชุมชน เน้นตัวเจ้าบ้าน/เจ้าของชุมชน เป็นตัวดำเนินเนื้อเรื่องหลัก เป็นจุดศูนย์กลางของการนำเสนอเนื้อหา

รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV)

นอกจากรายการหนึ่งพาไปเป็นรายการที่นำเสนอในรูปแบบของรายการสารคดีแล้วยังเป็นรายการที่มีความโดดเด่นในด้านการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ มีความเป็นธรรมชาติในการดำเนินรายการ การนำเสนอ และเนื้อหา โดยที่ไม่มีการเขียนสคริปต์ล่วงหน้า ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) มาใช้ในการอธิบายรูปแบบและการนำเสนอของรายการได้

ความหมายของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV)

รูปแบบรายการแบบเรียลิตี้โชว์ จัดว่าเป็นรายการอีกหนึ่งรูปแบบ และให้ความหมายว่าเป็นรายการที่ดำเนินไปโดยใช้สถานการณ์จริงและไม่มีการเขียนบท (พิชญานี ภูตระกูล, 2549)

นอกจากนั้นรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) ยังมีความหมายอีกว่าเป็นรายการที่ไม่มีการเขียนสคริปต์ (unscripted) โดยจะนำเสนอเรื่องราวที่น่าตื่นเต้น สถานการณ์ที่น่าขำขัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือสารคดีของผู้คนธรรมดา แทนที่จะเป็นการนำเสนอผ่านนักแสดงมืออาชีพ (Australian Communications and Media Authority, 2007)

ฮิลล์ (Hill, 2005) ได้นิยามรายการ “โทรทัศน์ตามจริง” ไว้ว่าเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีลักษณะและเทคนิคการนำเสนอแตกต่างไปจากรายการทั่วไป โดยมีรูปแบบย่อยที่หลากหลาย แต่ทุกรายการต่างมีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ การนำเสนอ “ความจริง คนจริง และเรื่องจริง”

ริชาร์ด คิลบอร์น (Richard Kilborn) (1994 อ้างถึงใน สามมิติ สุขบรรจง และคณะ, 2555) นักผลิตรายการเรียลิตี้โชว์ที่มีชื่อเสียงของประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของ Reality TV ว่า เป็นรายการโทรทัศน์ที่เกิดจากการบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มคนอย่างรวดเร็วด้วยอุปกรณ์ที่มีน้ำหนักเบา โดยพยายามทำให้เหมือนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ฝ่ายรูปแบบและเรื่องราวที่หลากหลาย การรวมกันของปัจจัยที่เหมาะสม รวมทั้งมีวิธีการตัดต่อให้เป็นรายการที่น่าดึงดูดต่อผู้ชมเป้าหมายของรายการ

สอดคล้องกับคำกล่าวของ เฟร็ดท์แมน (Friedman) (2002 cited in Holmes & Jermyn, 2004) ได้นิยามรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) ไว้ว่าเป็นรายการที่เน้นการนำเสนอ “ชีวิตจริง” (Real life) และ “คนจริง” (Real people) เป็นสำคัญ ซึ่งให้ความสำคัญเช่นเดียวกันกับรูปแบบของเทคโนโลยีอย่างสื่อกลางที่ใช้ในการบันทึก (เช่น กล้องวิดีโอ) โดยรายการจะนำเสนอในลักษณะของการติดตามและสังเกตการณ์บุคคลต่างๆ ซึ่งไม่จำกัดแต่เพียง “คนธรรมดา” (ordinary people) เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง “คนดัง” (celebrities) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบของแต่ละรายการ

สอดคล้องกับแนวคิดของ Bradley D. Clissold (cited in Holmes & Jermyn, 2004) ที่ได้กล่าวว่า หลักการหนึ่งของรายการโทรทัศน์เรียลลิตี้คือพยายามที่จะสร้างความหมายด้วยภาพที่เห็นได้ชัดเจนซึ่งเป็นการพยายามที่จะจับภาพชีวิตจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ถูกนำมาแก้ไขเสียก่อน

จากความหมายดังกล่าวของ “รายการโทรทัศน์ตามจริง” (Reality TV) นั้นสามารถสรุปได้ว่าเป็นรายการที่มีเงื่อนไขหลักในการนำเสนอการสะท้อนให้เห็น “ความเป็นจริง คนจริง และเรื่องจริง” หรือการแสดงออกเรื่องราวที่มีนัยยะของ “ความเป็นจริง” อันเป็นเอกลักษณ์ของรายการ

พัฒนาการของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV)

Holmes and Jermyn (2004) กล่าวว่า ความเป็นมาของรายการโทรทัศน์ตามจริงมีจุดเริ่มต้นมาจากรายการสารคดี โดยมีพัฒนาการมาจากรายการที่มีพื้นฐานการนำเสนอมาจากความจริง (actuality-based programming) ซึ่งรายการแรกเริ่มนั้นมีรูปแบบของรายการที่นำเสนอเหตุอาชญากรรมหรือเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจริง (crime or emergency based text) ละครน้ำเน่าบวกสารคดี (docusoap trend) หรือเรียกว่า สารคดีกึ่งละคร (docu-show) หรือ สารคดีกึ่งเกมโชว์ (gamedoc) ซึ่งกล่าวได้ว่า รายการโทรทัศน์ตามจริง (reality tv) เริ่มมาจากการนำเสนอเหตุอาชญากรรม (real crime) หรือนำเสนอเหตุฉุกเฉิน (emergency service programming) จากนั้นก็เกิดรายการบันเทิงเชิงเหตุการณ์จริง (factual entertainment) เพิ่มขึ้นมา ซึ่งได้รับความแพร่หลายและกลายมาเป็นรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอกันอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นจะเห็นว่าจุดเริ่มต้นของรายการโทรทัศน์ตามจริงมีนั้นมีความเกี่ยวข้องกับรายการสารคดี ซึ่งสอดคล้องกับคำที่กล่าวว่า “หัวใจของสารคดีแบบละครชุด ก็คือการเฝ้าติดตามสังเกตพฤติกรรมจริง” (real behavior) และจากการสังเกตดังกล่าวนี้ ทำให้ค้นพบข้อมูลของภูมิหลังซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นที่น่าสนใจที่เกิดจากการยินยอมให้ติดตามเรื่องราวของคนผู้นั้น ทำให้ผู้ชมสามารถ

เห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของคนจริงๆ ถึงแม้ว่าปัจจัยและสภาพแวดล้อมจะถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากตัวสื่อโทรทัศน์เองก็ตาม (Corner, 2003)

นอกจากนั้น รายการสารคดีเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แตกต่างของรูปแบบของรายการโทรทัศน์ตามจริง โดยเป็นรายการที่ให้ความเคารพในขั้นตอนของการถ่ายทำและการนำมาตัดต่อภายหลัง ซึ่งสิ่งที่รายการโทรทัศน์ตามจริงและรายการสารคดีมีเหมือนกันก็คือรายการทั้งสองรูปแบบนั้นต่างก็นำเสนอผู้คนจริงๆ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ (Australian Communications and Media Authority, 2007)

ปัจจุบันนี้รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) มีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นที่นิยมและได้รับการเผยแพร่อย่างแพร่หลายในสื่อของวงการโทรทัศน์ไทย โดยต่างก็เป็นรายการที่มีวัตถุประสงค์หลักในการถ่ายทอดเรื่องจริงของคนจริงๆ ที่สามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันทุกๆ ไป จึงทำให้เป็นที่สนใจของผู้ชมได้ง่าย ซึ่งระยะแรกจะเป็นรายการจากต่างประเทศที่ได้รับลิขสิทธิ์ให้เข้ามาแพร่ภาพในประเทศไทยเช่น Survivor, The Bachelor และ Fear Factor เป็นต้น และรายการที่ผลิตโดยคนไทย เช่นรายการ True Academy Fantasia, ไฮโซบ้านนอก และรายการเกมชีวิต เป็นต้น โดยปัจจุบันได้มีรายการที่มีรูปแบบผสมผสานระหว่างรายการสารคดีและรายการโทรทัศน์ตามจริงอีกหลายรายการ เช่น รายการหนังพาไป ซึ่งเป็นรายการที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา เพราะเป็นรายการที่มีรูปแบบและองค์ประกอบการนำเสนอที่ไม่เป็นไปตามกรอบของกระบวนการผลิตรายการสารคดีและรายการโทรทัศน์ตามจริงทุกๆ ไปที่เคยพบเห็นในเมืองไทย อีกทั้งยังเป็นรายการที่ให้คุณค่าด้านการพัฒนาในหลายๆ ด้านด้วย

ลักษณะของรายการโทรทัศน์ตามจริง

คุณลักษณะของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Realty TV) (Australian Communications and Media Authority, 2007) สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับความเป็นจริงและเนื้อหาที่ไม่ได้เขียนบท
2. นำเสนอผ่านคนจริงๆ (ไม่ใช่นักแสดงมืออาชีพ)
3. การถ่ายภาพให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ของคนโดยไม่ได้เตรียมหรือเขียนบทไว้
4. หากมีการจัดสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมภายใต้การควบคุมของผู้ผลิตที่มากเกินไป

อาจทำให้รายการดูเป็นการจัดการวางแผน

5. แก้ไขจุดตลกสุด (เนื้องานที่ถ่ายมาแล้วยังไม่ได้ผ่านการตัดต่อ) เพื่อเพิ่มหรือสร้างเรื่องราวในรายการ

อาจกล่าวได้ว่า รายการหนึ่งพาไปนั้น มีองค์ประกอบและคุณลักษณะในหลายๆ สอดคล้องกับคุณสมบัติของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) เช่น ในด้านของรูปแบบการนำเสนอโดยการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีสคริปต์

ประเภทของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV)

วงการทีวีอเมริกันได้จำแนกประเภทของรายการโทรทัศน์ตามจริง โดยใช้ “หน้าที่ของกล้อง” และ “ความรู้ตัวของผู้ถูกจับตามอง” เป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (อริยา จินตพานิชการ, 2548) ดังนี้

Hidden Camera : กล้องซ่อนอยู่ คนในกล้องถูก “แอบถ่าย” : เป็นประเภทเดียวกับรายการ “ดาราจำเป็น” ซึ่งเป็นรายการที่แอบถ่ายกิริยาของผู้คน เป็นรายการประเภทขำขันที่คนไทยคุ้นเคยกันดี

Document Style : กล้องไม่ซ่อน คนในกล้องรู้ว่าถูกถ่าย แต่ไม่มีการจัดฉาก : มีลักษณะคล้ายสารคดี (Documentary) มาก เพราะไม่มีการจัดฉาก ผู้ที่ถูกถ่ายก็เป็นคนจริงๆ ดำเนินชีวิตจริงๆ โดยผู้ผลิตไม่เข้าไปกำหนดสิ่งแวดล้อมหรือเงื่อนไขใดๆ ให้

Reality Game Show : กล้องไม่ซ่อน คนในกล้องรู้ว่าถูกถ่าย แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่กับภายใต้สถานการณ์แวดล้อมที่ผู้ผลิตรายการกำหนด : เน้นที่การแข่งขัน ค้นหา โดยผู้ร่วมรายการที่ชนะการแข่งขันดังกล่าวจะได้รับรางวัลหรือผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งลักษณะเด่นของเรียลลิตี้ประเภทนี้คือ ผู้ร่วมรายการมักมาอยู่รวมกันในสถานที่หนึ่งๆ มีการสร้างกติการ่วมกัน และมีการกำจัดผู้แข่งขันออกทีละคนด้วยการโหวตหรือวิธีอื่นๆ ซึ่งกำลังเป็นแบบแผนของเรียลลิตี้ที่แพร่หลายที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนั้นเว็บไซต์ Infoplease (อ้างถึงใน อริยา จินตพานิชการ, 2548) ยังได้แบ่งเรียลลิตี้ทีวีโดยแยกตามกลุ่มของเนื้อหาออกเป็น 12 ประเภท 12 กลุ่ม ได้ดังนี้

1. กลุ่ม “ดาราจำเป็น” (Hidden camera) คือ กลุ่มที่ติดตาม แอบถ่าย โดยที่ผู้ร่วมรายการ ไม่รู้ตัว
2. กลุ่ม “ชีวิตตุลละคร” (Documentarystyle) คือ ยึดรูปแบบการนำเสนอแบบสารคดีดั้งเดิม คนจริง สถานที่จริง และเหตุการณ์จริง
3. กลุ่ม “ชีวิตต้องสู้” (Reality game show) คือ เรียลลิตี้ที่จับคนจำนวนหนึ่งมาอยู่ร่วมกันเพื่อการแข่งขัน
4. กลุ่ม “ค้นฟ้าคว้านฝน” (Talent searches) คือ เรียลลิตี้ประเภทหาค่ายดาว สู้เพื่อให้ได้งาน แข่งขันเพื่อให้ได้อาชีพ
5. กลุ่ม “แอบดูคนดัง” (Starring celebrities) คือ เรียลลิตี้ประเภทตามถ่ายชีวิตคนดัง
6. กลุ่ม “ตามหารักแท้” (Dating) คือ เรียลลิตี้ประเภทหาคู่
7. กลุ่ม “ขอให้ (ไม่) เหมือนเดิม” (Makeover) คือ เรียลลิตี้ประเภทแปลงโฉม หรือปรับบุคลิก
8. กลุ่ม “ชีวิตที่เลือกได้” (Lifestyle change) คือ เรียลลิตี้ประเภทที่จับผู้ร่วมรายการมาเปลี่ยนวิถีชีวิต
9. กลุ่ม “เรื่องจริงผ่านจอ” (LawEnforcement/Military) คือ เรียลลิตี้ประเภทตามถ่ายทำการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือภารกิจลูกผู้ชาย
10. กลุ่ม “ฝันที่เป็นจริง” (Fantasy fulfilled) คือ เรียลลิตี้ที่สร้างความฝันให้เป็นความจริง
11. กลุ่ม “ชายอดีต” (Historical re-creation) คือ เรียลลิตี้ประเภทย้อนอดีต
12. กลุ่ม “ทีวีลวงโลก” (Spoofs) คือ เรียลลิตี้ที่สร้างสถานการณ์หลอกผู้ร่วมรายการให้เข้าใจผิดเพื่อดูปฏิกิริยาของผู้ถูกหลอก

รายการลูกผสม (hybrid programme)

เป็นรายการที่มีการผสมผสานระหว่าง รูปแบบรายการ ที่หลากหลาย นำเสนอเรื่องราวเดียว อย่างกลมกลืน เช่น รายการ **Chris Delivery** - ผสมระหว่าง รายการให้การศึกษา รายการสอน +

sit-com / โหว์ / ละคร เพื่อจำลองเหตุการณ์ในการเล่าเรื่อง และรายการคิดข้ามเมฆ เป็นการผสมระหว่าง การแข่งขัน (Game Show) + การให้ความรู้เชิงสารคดีแบบ Observatory Documentary + Reality (ติดตามดูพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของคน) เป็นต้น กล่าวคือรายการลูกผสมนั้น เป็นรายการที่มีความหลากหลายรูปแบบการนำเสนออยู่ในรายการเดียวกันนั่นเอง (ไอเคเนชั่น, 2552)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ความหมายของคุณภาพชีวิต

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (1981 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธิต, 2549) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คือประสบการณ์ในชีวิตทุกๆ ด้านของบุคคล โดยรวมถึงความพอใจทางวัตถุที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน ความพอใจในการพัฒนาตนเอง รวมถึงความพอใจความเท่าเทียมกันของระบบเศรษฐกิจในสังคม โดยมีความสัมพันธ์กับกลุ่ม ชุมชน สถาบันชาติ ทั้งนี้ คุณภาพชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2531 อ้างถึงใน อรรถพร สุธาทองกูร, 2540) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต ไว้ว่า หมายถึง “ชีวิตที่มีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างปกติสุข และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น จะรู้ได้โดยการที่คนหรือชุมชนนั้นๆ ได้บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการ ขั้นพื้นฐานที่คนหรือชุมชนควรจะมีหรือควรจะเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติพอสมควรในช่วงเวลาหนึ่ง”

อาจกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิต คือการใช้ชีวิตที่มีคุณภาพ รวมถึงความพอใจทางวัตถุที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข โดยมีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งในระดับปัจเจก กลุ่ม ชุมชน ตลอดจนระดับชาติ

การวัดคุณภาพชีวิต

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีการนำเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตมาใช้เพื่อแบ่งเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนึ่งพาไปจึงจำเป็นต้องมีการให้ความหมายของการวัดคุณภาพชีวิตด้วย ซึ่ง

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวัดคุณภาพชีวิตคือการใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผล และใช้ข้อมูลที่ได้รับเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา แก้ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม การขยายโอกาสการจ้างงาน การมีส่วนร่วมและการกระจายความเป็นธรรมให้กับประชาชน (United Nation, 1995) ดังนั้นด้านต่างๆ ที่ใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการแจกแจงที่ค้นพบในรายการหนึ่งพาไปนั้นจึงเป็นประเด็นด้านการพัฒนาที่สามารถนำมาปรับใช้กับประเด็นการพัฒนาในประเทศไทยได้ เพราะการใช้เกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตและดัชนีคุณภาพชีวิตของสองเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลและใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา แก้ปัญหาต่างๆ ให้กับประชาชนในประเทศไทยได้

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

ในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากหลายแนวคิดมาสังเคราะห์เป็นเกณฑ์แบ่งด้านในการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนึ่งพาไป โดยใช้แนวคิดของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) โดยสังเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธร, 2549) และสามารถแบ่งได้ดังนี้

โดย Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ว่าดูได้จากองค์ประกอบ 9 ประการ คือ 1. สุขภาพอนามัย 2. อาหาร 3. การศึกษา 4. การประกอบอาชีพ 5. ที่อยู่อาศัย 6. สวัสดิการทางสังคม 7. เครื่องนุ่งห่ม 8. นันทนาการ 9. สิทธิมนุษยชน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้สังเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ของตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต ของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธร, 2549) เพื่อจัดทำดัชนีคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน สำหรับเป็นเครื่องมือวัดระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย ซึ่งประกอบด้วย 11 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพ 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านที่อยู่อาศัย 4. ด้านสิ่งแวดล้อม 5. ด้านรายได้ 6. ด้านการทำงาน 7. ด้านจริยธรรม 8. ด้านครอบครัว 9. ด้านความปลอดภัย 10. ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร 11. ด้านการมีส่วนร่วม

จากการนิยามความหมายดังกล่าวนี้ ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะต้องหาวิธีเข้าไปแทรกแซง (intervene) ในภาพรวมของทั้งประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและเกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม (ดุซงกี อายุวัฒน์, 2548) ซึ่งจะสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งหมายความถึงการพัฒนาในทุกด้านที่ทำให้ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของประชาชนดีขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม จริยธรรม อันจะเกี่ยวโยงทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศ ตลอดจนระดับสากล

แนวคิดเรื่องประเภทรายการ (Genres)

ความหมายของประเภทรายการ (Genres)

Genre เป็นภาษาฝรั่งเศส แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า type/kind/sort/style และแปลว่า “ประเภท/ชนิด/แบบ/แนว/ตระกูล” ในภาษาไทย มีความหมายว่า “general/generic” ในภาษาอื่นๆ แปลว่าต่างๆ ไปหรือแบบสามัญ “ลักษณะร่วมบางอย่าง” ที่รู้จักกันในชื่อของ convention/repetition/formula (ขนบ/การทำซ้ำ/สูตร) นั้น จะทำให้การศึกษาเรื่อง genre เกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องการจัดจำแนกประเภท (classification/typology) ของสรรพสิ่งต่างๆ

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า Genres คือองค์ประกอบพื้นฐานในสื่อแต่ละประเภทที่มักถูกใช้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เช่น เนื้อหาแบบเดิม ๆ การใช้รูปแบบการนำเสนอแบบเก่าๆ หรือ ซ้ำไปซ้ำมาจนเป็นรูปแบบที่แน่นอนตายตัว

ความสำคัญของประเภทรายการ (Genres)

กาญจนา แก้วเทพ (2552) กล่าวว่า ทุกสรรพสิ่ง รวมทั้งผลงานของสื่อมวลชน (Media Products) นั้น จะประกอบไปด้วยมิติ 2 มิติเสมอ คือ เนื้อหาสาระ (Content) และรูปแบบ (Form/Format) และทั้งสองมิตินี้มีความสัมพันธ์กัน หากมีการเปลี่ยนแปลงที่มิติหนึ่งอีกมิติจะเปลี่ยนแปลงตามกัน โดย Genres นี้เอง ก็คือเกณฑ์ หรือสิ่งที่นำมาใช้แยกแยะประเภท หรือชนิดของรูปแบบในการนำเสนอในผลงานของสื่อมวลชนต่างๆ โดยสามารถแยกแยะความสำคัญของ Genres ที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านสื่อมวลชนได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของ Genres ต่อผู้ผลิต

เนื่องจากเนื้อหาและรูปแบบของผลงานสื่อ นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กันเสมอ ผู้ผลิตจึงมักได้รับมอบรูปแบบมาให้คิดเนื้อหาต่อ โดยนำเอากรอบของรูปแบบมากำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอ ทั้งนี้ผู้ผลิตจำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาเพื่อสามารถใส่ส่วนผสมทั้งสองให้เข้ากัน นอกจากนี้ผู้ผลิตทุกคนจะทราบว่าคุณค่าสำคัญของรูปแบบนั้นจะเป็นตัวกำหนดความน่าสนใจ ความดึงดูดของเนื้อหา ให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ เช่น การนำแฮมเปอญมาใส่ในแก้วทรงสูงย่อมน่าสนใจมากกว่านำไปใส่ในแก้วสังกะสี เป็นต้น

2. ความสำคัญของ Genres ต่อผู้รับสาร

2.1 รูปแบบจะเป็นตัวกำหนดการรับรู้ การตีความหมาย และความคาดหวังของผู้รับสาร เช่น เวลาผู้ชมตัดสินใจเข้าไปชมภาพยนตร์ที่มีรูปแบบคาบอวยเพราะคาดหวังฉากบู๊ตวลป็น แต่เมื่อเข้าไปชมจริงๆ แล้วกลับไม่ใช่หนังแนวที่คาดหวังไว้

2.2 ผู้รับสารต้องรับรู้ผลผลิตของสื่อทั้งภาพและพื้น (Figure and Ground) กล่าวคือ รับรู้ทั้งรูปแบบและเนื้อหาไปพร้อมๆ กันอย่างไม่อาจแยกจากกันได้

2.3 ในแง่ความสัมพันธ์ของ Genres กับโทรทัศน์นั้น อธิบายได้ว่าผู้ชมไม่เคยดูโทรทัศน์แบบรวมๆ แต่เลือกดูเป็นรายการๆ ไป และเรียนรู้กฎกติกาของรูปแบบในรายการแต่ละประเภทไปพร้อมๆ กัน

แนวคิดเรื่องขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention)

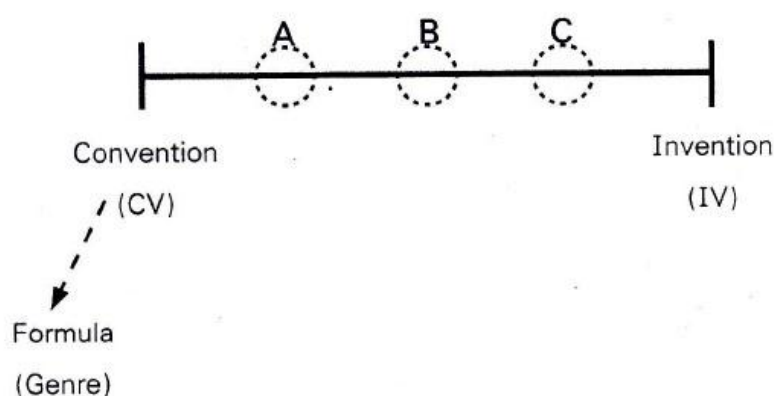
J. Cawelti (1970 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) เป็นผู้ที่น่าแนวคิดเรื่อง “ขนบ” (Convention) และ ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” (Invention) มาใช้ในการนิยาม genre โดยเห็นว่าผลผลิตด้านวัฒนธรรม (cultural product) ทุกชนิดหรือผลผลิตของสื่อแต่ละประเภทย่อมจะต้องมีมิติ 2 ด้านประกอบกันอยู่เสมอ คือ Convention และ Invention

Convention นั้นเป็นสิ่งที่เหมือน/คล้ายคลึงกับของเดิม หรือ ขนบจารีตแบบเดิม และทำหน้าที่ให้ผู้รับชมมีความคุ้นเคย (Familiarity) ในขณะที่ Invention คือ ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ หรือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยทำหน้าที่สร้างสุนทรียะให้เกิดขึ้น ซึ่งทั้งสองส่วนประกอบนั้นจะเป็นคุณสมบัติที่ขาดไปไม่ได้เลยสำหรับสื่อทุกประเภท เพราะนอกจากจะมีความจำเป็นสำหรับผู้สร้างในกระบวนการของการผลิตแล้ว ยังจำเป็นสำหรับผู้รับสื่อเพื่อใช้ในการตีความหมายอีกด้วย

จากส่วนประกอบทั้ง 2 ส่วนดังกล่าวนี้ ส่วนที่เรียกว่า “ขนบ” ทำให้ผลผลิตต่างๆ วัฒนธรรมต่างๆ ล้วนมีจุดร่วมกันและสามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ genre เดียวกันได้ โดย Cawelti เรียก “ขนบ” นี้ว่า “สูตร” (formula) เป็น “สไตล์ตามแบบฉบับที่มีไว้เพื่อจัดวางโครงสร้างของผลผลิตทางวัฒนธรรมต่างๆ” (Convention style for structuring cultural products) โดยที่สูตรนี้เปรียบเหมือนบัญชีรายชื่อที่ประมวลองค์ประกอบต่างๆ เช่น เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา ฯลฯ (repository of plots, characters, setting dialogue, etc)

นอกจากองค์ประกอบของ “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” อันเป็นองค์ประกอบของผลผลิตทางวัฒนธรรมแล้ว สิ่งที่ทำให้ผลงานแต่ละชิ้น แต่ละเรื่องมีความแตกต่างกันก็คือ “สัดส่วนของขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั่นเอง

แผนภาพที่ 2.2 ภาพการแสดงขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ ของผลงานสื่อ

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2553). แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็ดิสัน

เพรส โปรดักส์. หน้า 415.

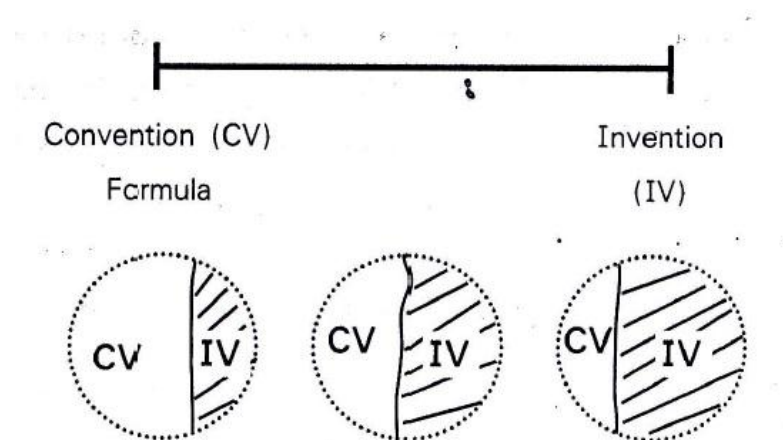
การเกี่ยวโยงของ Convention กับ “สูตร” (Formula)

J. Cawelti (1970 อ้างถึงใน กาญจนนา แก้วเทพ, 2553) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อคำว่า “สูตร” ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของ genre ว่าแนวความคิดของ genre นั้น เริ่มต้นขึ้นเมื่อภาคอุตสาหกรรมภาพยนตร์เริ่มสนใจจะหา “สูตร” ในการสร้างหนังแนว/ตระกูลต่างๆ เช่น หนังแนวตะวันตก ผู้อยู่นอกกฎหมาย/แก๊งค์อันธพาล ฯลฯ ดังนั้นจึงทำให้ทัศนคติต่อเรื่อง “สูตร” เป็นไปในทางบวก ในช่วงเวลาต่อๆ มา การสร้างผลงานของสื่อมวลชนเริ่มเป็นไปตามสูตร โดยมีสัดส่วนของ “ขนบ” มากกว่า “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” มากขึ้นเรื่อยๆ คำว่า “สูตร” จึงกลายมาเป็นคำว่า “สูตรสำเร็จ” ดังนั้นทัศนคติที่มีต่อ “สูตร” จึงเปลี่ยนไปในทางลบ เพราะคำว่า “สูตรสำเร็จ” มีความหมายเป็นนัยว่าเป็นการทำซ้ำของเดิมโดยที่ไม่มีความแปลกใหม่เลย โดยที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อคำว่า “สูตร” นี้ อาจจะเป็นผลมาจากลักษณะที่มักจะมีการลอกเลียนแบบ “ผลงานที่ประสบความสำเร็จ” ในกระบวนการผลิตผลงานของแวดวงสื่อมวลชน โดยไม่คิดดัดแปลงเลย หรืออาจจะเกิดมาจากมุมมองของนักวิจารณ์ที่มีจุดยืนแบบวัฒนธรรมชั้นสูง (high culture) โดยถือว่าผลงานวัฒนธรรมแต่ละชิ้นควรมีลักษณะ “เฉพาะ/เป็นตัวของตัวเอง” (uniqueness) มิได้เป็นการทำซ้ำหรือลอกแบบของเก่าแต่อย่างใด

ในขณะที่คำว่า “การทำซ้ำ/สูตร” มีความหมายไปในทางลบ ในทางกลับกัน คำว่า “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” กลับมีนัยยะไปในทางบวก อย่างไรก็ตามทั้งนัยยะทางบวกหรือทางลบที่มีต่อคำว่า “การทำซ้ำ/สูตร” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” ก็ล้วนแล้วไม่มีความสมจริงทั้งสิ้น เพราะผลงานที่สร้างใหม่ขึ้นหนึ่งๆ จำเป็นต้องมียุคประกอบทั้งสองอยู่ด้วยกันเสมอ เพราะผลงานที่มีแต่ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” ทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ๆนั้น จะไม่สามารถสื่อให้ “ผู้รับสาร” รับรู้หรือเข้าใจได้

ดังนั้น Cawlti จึงเสนอให้ย้อนกลับไปดูแนวคิดเรื่อง genre ที่เกิดมาจากส่วนผสมของ “ขนบ” (Convention – CV) และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” (Invention –IV) ว่าทั้งสองส่วนนี้ต่างวางอยู่บนเส้นตรงเส้นเดียวกันเพียงแต่อยู่คนละขั้ว โดยอธิบายว่าในผลงานทุกชิ้นจึงมีส่วนผสมของทั้ง “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” อยู่แล้ว เพียงแต่มีสัดส่วนที่ต่างกันเท่านั้น

แผนภาพที่ 2.3 ภาพการแสดงสัดส่วนของขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ ของผลงานสื่อ

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2553). แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอดิชั่นเพรส โพรดักส์. หน้า 424.

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทั้งสองส่วนดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะต้องขัดแย้งถึงขนาด “อยู่ร่วมกันไม่ได้” หรือ “ได้อย่างก็ต้องเสียอย่าง” (binary opposition) เสมอไป トラบที่ทั้ง “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั้นสามารถจะดำรงอยู่คู่กันได้ในงานแต่ละชิ้น

ลักษณะของ “ขนบ” ร่วมกับ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั้น สามารถพบได้ใน องค์ประกอบย่อยๆ ของสูตร (Formula) ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ผลิตเป็นอย่างมาก เพราะสามารถจะหยิบสูตรที่เป็น Convention มาดัดแปลงสร้างเป็น Invention ได้เลย

นอกจากนั้น U Eco (1985 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ซึ่งเป็นนักวิชาการยุคหลังสมัยใหม่ (post-modern) ได้นำเสนอในเรื่องของการทำซ้ำ (Repetition) หรือ “ความซ้ำซากในศิลปะ” (repetition in the arts) อันเป็นลักษณะของ genre ของสื่อมวลชนในปัจจุบันว่าจะมีทั้ง ส่วนประกอบของขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ อยู่ร่วมกันนั้น โดยได้แบ่ง “ความซ้ำซากในแบบใหม่” ดังนี้

- **Retake** เป็นการทำซ้ำโดยการให้ตัวละครหลักจากการผจญภัยชุดเดิมมาเผชิญกับการผจญภัยครั้งใหม่ ซึ่งมีทั้งแบบเดิมและเอาใหม่

- **Remake** เป็นการนำเรื่องเดิม เรื่องเก่ามาทำใหม่หมด โดยใช้นักแสดงชุดใหม่ทั้งหมดในการแสดงเพื่อให้เห็นถึงความต่าง

- **Series** เป็นงานชุดที่มีตัวหลักที่ผู้ชมคุ้นเคยเป็นตัวยืนพื้นมาปรากฏในตอนใหม่ โดยใช้เค้าโครงเรื่องและวิธีการเล่าเรื่องเดิม เพียงแต่เปลี่ยนแปลงตัวประกอบและตัวละครรอง ทำให้เกิดเรื่องราวใหม่ๆ ขึ้นมา

- **Saga** เป็นเรื่องเล่าขนาดยาวเน้นประสบการณ์ที่น่าสนใจ กลุ่มสังคม หรือครอบครัววงศ์ตระกูลที่มีเรื่องราวผ่านช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งมีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกับ series โดยที่ตัวละครจะเปลี่ยนแปลงตามเวลาและเรื่องราวที่เปลี่ยนไป

ประโยชน์และความจำเป็นของ “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์”

กาญจนา แก้วเทพ (2553) “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั้น มีประโยชน์และจำเป็นต่อหลายๆ ฝ่าย ดังนี้

- จำเป็นสำหรับผู้สร้าง/ผู้ผลิต เพราะจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้สร้าง/ผู้ผลิต ว่าหากจะสร้างผลงานให้จัดอยู่ใน genre ประเภทต่างๆ นั้นจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

- “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” ที่อาจจะมีต้นกำเนิดมาจากการแปลกแยกจากขนบเดิมๆ ซึ่งช่วยให้ผู้ผลิตบางคนสามารถที่จะสร้าง “แบบฉบับเฉพาะตัว” หรือทฤษฎีประพันธ์กร (Author Theory) ซึ่งกำเนิดมาจากผู้สร้าง/ผู้กำกับภาพยนตร์บางท่านที่มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นประจำตัวจนอาจเรียกได้ว่า “หนังของใครก็เป็นแบบเจ้าของหนัง” ขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความแปลกใหม่นี้ก็ยังคงมีร่องรอยเดิมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง “การเห็น (หรือไม่เห็น) กับความระทึกใจ” เป็นจุดเริ่มต้น

- การมีสูตร (Formula) นั้น ในด้านหนึ่งก็เป็นกลไกกำกับให้ผู้ผลิตดำเนินการไปตามสูตร ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็ช่วยให้ผู้สร้างสามารถปรับ “ผลงานเก่าๆ” ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ความเป็นจริงที่เปลี่ยนไป

- ทั้ง “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั้น มิได้มีคุณค่าที่เด่นหรือเหนือกว่ากัน หากแต่ต้องอยู่คู่กันไปด้วย ผลงานของสื่อมวลชนชิ้นใดที่มีสัดส่วนของ “ความแปลกใหม่” ผสมอยู่มากเกินไปจนไม่มีร่องรอยการเชื่อมต่อของขนบไว้ให้ผู้รับสารได้พิจารณาเลยนั้น ก็จะกลายเป็นผลงานที่ผู้รับสารไม่อาจจะทำความเข้าใจได้

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด”ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” ดังกล่าว มาใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบของรายการ

รายการหนังพาไปนั้น เป็นรายการที่มีการนำเสนอค่อนข้างแปลกใหม่และเป็นเอกลักษณ์โดยแปลกใหม่ทั้งรูปแบบการนำเสนอและแปลกใหม่ทั้งเนื้อหาที่นำเสนอด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งความเป็นขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention) ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของรายการหนังพาไปเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากรายการอื่นๆ ให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษารายการสาระบันเทิง (Edutainment)

ชนิษฐา จิตแสง (2546) ศึกษาเรื่องบทบาทของรายการเรดิโอโนพรีอบเบลี่ยมต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ฟัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรับฟังรายการเรดิโอโนพรีอบเบลี่ยม กับระดับความรู้ ทักษะติดต่อภาษาอังกฤษ และการนำความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษไปใช้ประโยชน์ของผู้ฟัง ผลการวิจัยพบว่ารายการเรดิโอโนพรีอบเบลี่ยมมีบทบาทต่อการพัฒนาภาษาอังกฤษของผู้ฟังในระดับปานกลาง และปัจจัยเชิงใจสูงสุดที่ทำให้ผู้ฟังเลือกฟังรายการเรดิโอ โนพรีอบเบลี่ยม คือรายการมีการแนะนำเพลงใหม่และทันสมัยตลอดเวลา ทำให้ผู้ฟังได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษสนุกมากขึ้นและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ซึ่งมีผลต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เพราะรายการมีการนำเสนอทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่กันไป

หนึ่งในผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้คือศึกษาถึงประสิทธิผลของรายการวิทยุเรดิโอโนพรีอบเบลี่ยม ที่ส่งผลให้ผู้ฟังได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษสนุกมากขึ้นและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อภาษาอังกฤษ เพราะมีการนำเสนอทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่กันไป สอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาเนื้อหา ด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไปของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการ

หนังพาไปที่มีรูปแบบสาระบันเทิง (Edutainment) เป็นหนึ่งในการนำเสนอทั้งรูปแบบและเนื้อหาของรายการ

งานวิจัยที่ศึกษาด้านการพัฒนาสื่อ

จันทนา เพชรพรหม (2548) ศึกษาเรื่องการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วย โดยได้ทำการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิต และสังเกตการณ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล หนึ่งในผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การนำเสนอรายการนั้น มีส่วนทำให้รายการคุณพระช่วยแตกต่างจากรายการปกิณกะบันเทิงรายการอื่นๆ เช่น รายการเน้นนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญๆ คือ พิธีกรเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย ยิ้มแย้ม มีอารมณ์ขันและเป็นกันเอง, ผู้ร่วมรายการ มีทั้งผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่นำเสนอแต่ละตอน และกลุ่มศิลปินรุ่นใหม่ ที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับ และบรรยากาศ แสง สี เสียงที่ถ่ายทอดถึงความเป็นไทย

จากผลการวิจัยนั้นพบว่ารายการคุณพระช่วยมีองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้ทำให้รายการมีรูปแบบการนำเสนอที่ต่างจากรายการปกิณกะอื่นๆ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อโทรทัศน์ประเภทรายการที่นำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้ สอดคล้องกับผู้วิจัยต้องการศึกษารูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป ที่มีความแตกต่างจากรายการท่องเที่ยวรายการอื่นๆ ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวอย่างและแนวทางในการผลิตสื่อประเภทรายการสาระบันเทิง (Edutainment) ที่ให้แนวทางในการพัฒนาและความรู้ต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ให้ความบันเทิงไปด้วย

งานวิจัยที่ศึกษาด้านการพัฒนา

ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี (2548) ศึกษาเรื่องการสะท้อนปัญหาสังคมและแนวคิดด้านจริยธรรมในรายการคนค้นคน โดยหนึ่งในกระบวนการศึกษานั้นคือศึกษาถึงเนื้อหารายการด้านปัญหาสังคมจำนวน 43 ตอน (25 เรื่อง) ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาของรายการสะท้อนปัญหาสังคมทั้งสิ้น 21 ด้าน ปัญหาด้านที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของศีลธรรม วัฒนธรรม จิตใจ และคนพิการ ส่วนปัญหาสังคมด้านที่ปรากฏน้อยที่สุด โดยปรากฏเพียงปัญหาละเรื่องเดียว ได้แก่ คอร์รัปชัน โสเภณี เป็นต้น โดยภาพรวมของการสะท้อนปัญหาสังคมในรายการนั้นปรากฏในสังคมเมือง

มากกว่าสังคมชนบทคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 3 : 1 และปัญหาสังคมส่วนใหญ่ที่ปรากฏในรายการจะเกิดกับชนชั้นล่าง

ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาถึงการสะท้อนเนื้อหาของรายการด้านปัญหาสังคมว่ามีที่ด้าน และด้านอะไรบ้าง สอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาไปของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาต่างๆ ที่ปรากฏในรายการ ว่ามีที่ด้าน ด้านอะไรบ้าง

งานวิจัยที่ศึกษาแนวคิดเรื่องชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

ณิศรา บุญโพธิ์แก้ว (2551) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์สัมพันธ์ของกระบวนการสร้างการ์ตูนแอนิเมชัน 4 Angies สีสาวแสนชนจากผู้ดำเนินรายการผู้หญิงถึงผู้หญิง ซึ่งหนึ่งในกระบวนการศึกษา คือ เพื่อวิเคราะห์ร่องรอยเนื้อหาเดิม (Convention) และสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ (Invention) โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอข้อมูลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การ์ตูน 4 Angies สีสาวแสนชน มีสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่มากกว่าร่องรอยเนื้อหาเดิม

ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีการนำแนวคิดความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) มาใช้ สอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาไปของผู้วิจัยใช้แนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของรายการหนึ่งพาไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการ “หนังพาไป” เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Content analysis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาการพัฒนาที่ปรากฏในรายการและศึกษาการพัฒนารูปแบบของสื่อจากรายการ “หนังพาไป” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการศึกษาวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แหล่งข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การนำเสนอข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ รายการหนังพาไป ที่ออกอากาศทางสถานี Thai PBS ทั้งรายการสด และเทปโทรทัศน์ย้อนหลัง คือ season 1 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553 ถึงวันที่ 3 เมษายน 2554 รวม 36 ตอน และ season 2 ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม 2555 ถึง 30 ธันวาคม 2555 รวม 27 ตอน โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาของรายการรวมทั้งหมด 63 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 3. 1 ตารางแสดงรายละเอียดรายการสารคดีโทรทัศน์ “หนังพาไป” ทั้งหมดจำนวน 63 ตอน

ลำดับ ที่	ชื่อตอน / เมือง / ประเทศ	วันที่ออกอากาศ
1	เมือง Stuttgart ประเทศเยอรมนี (1)	1 ส.ค. 53
2	เมือง Stuttgart ประเทศเยอรมนี (2)	8 ส.ค. 53
3	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอันแสนเงียบสงบกับชีวิต นักศึกษาไทยในต่างแดน (1)	15 ส.ค. 53
4	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอันแสนเงียบสงบกับชีวิต นักศึกษาไทยในต่างแดน (2)	22 ส.ค. 53
5	เมือง Starsburge กับ "วัดไทยใจดี" ประเทศฝรั่งเศส	29 ส.ค. 53
6	เมืองในฝัน...มหานครปารีส ประเทศฝรั่งเศส (1)	5 ก.ย. 53
7	เมืองในฝัน...มหานครปารีส ประเทศฝรั่งเศส (2)	12 ก.ย. 53
8	ธรรมสถานแห่งชาวพุทธ ณ กรุงปารีส	19 ก.ย. 53
9	พิพิทธภัณฑ์โลก	26 ก.ย. 53
10	"แวร์ซายส์" สิ่งนี้หรือที่เรียกว่า "บ้าน"	3 ต.ค. 53
11	ปารีสเมืองที่ไม่อยากกล่าวลา	10 ต.ค. 53
12	เมือง “Munich” ประเทศเยอรมนี และ ต้นแบบปราสาทวอลท์ ดิสนีย์	17 ต.ค. 53
13	ญี่ปุ่น	24 ต.ค. 53
14	เทศกาลหนังเกย์ – เลสเบียน	31 ต.ค. 53
15	เกี้ยวโต	7 พ.ย. 53
16	เยือนปราสาทโอซาก้า	14 พ.ย. 53
17	อีกคิวซังกับความทรงจำสีจางๆ	21 พ.ย. 53
18	LB ย่อจากเลสเบียน	28 พ.ย. 53

ลำดับ ที่	ชื่อตอน / เมือง / ประเทศ	วันที่ออกอากาศ
19	ฮิโน เพื่อนรัก	5 ธ.ค. 53
20	ศาลเจ้าฟูชิมิ อินาริ	12 ธ.ค. 53
21	รีไซเคิล ช่วยโลก	19 ธ.ค. 53
22	ผาขวดจะทำให้เรารวยแล้ว	26 ธ.ค. 53
23	ฟูจิซัง	2 ม.ค. 54
24	ฮิโรชิม่า	9 ม.ค. 54
25	ออนเซ็น	16 ม.ค. 54
26	เมืองโอดารุ ฮอกไกโด	23 ม.ค. 54
27	ร้านนวดไทย	30 ม.ค. 54
28	ฮาราจุกุ	6 ก.พ. 54
29	ซาโยนาระ ญี่ปุ่น	13 ก.พ. 54
30	โบก	20 ก.พ. 54
31	น้ำป่อผีและเทศกาลหนังเมืองปาย	27 ก.พ. 54
32	กิมจิ” สะเทือนโลก	6 มี.ค. 54
33	พรมแดนอยู่ที่ใจ	13 มี.ค. 54
34	ภาษาไทยในแดนกิมจิ	20 มี.ค. 54
35	โซแดนมนต์คุณกลายใจ	27 มี.ค. 54
36	เก็บตกหนังพาไป	3 เม.ย. 54
37	ไข่มุกเมดิเตอร์เรเนียน	1 ก.ค. 55
38	1 เกาะ 2 ประเทศ	8 ก.ค. 55
39	เทศกาล ภาพยนตร์นานาชาติ โซปรัส	15 ก.ค. 55
40	เมืองแห่งความนิรันดร	22 ก.ค. 55
41	เทศกาลหนังสั้นอิสตันบูล	29 ก.ค. 55
42	เทศกาลงานบุญ	5 ส.ค. 55

ลำดับ ที่	ชื่อตอน / เมือง / ประเทศ	วันที่ออกอากาศ
43	หาดสวรรค์	12 ส.ค. 55
44	ดินแดนแห่งทวยเทพ	19 ส.ค. 55
45	เวนิส วาณิช	26 ส.ค. 55
46	เวนิสตะวันออก กทม. ตก	2 ก.ย. 55
47	พีเรนเซ่ เมืองพิพิธภัณฑ	9 ก.ย. 55
48	ปาแลร์โม เมืองมัมมี่	16 ก.ย. 55
49	ถนนทุกสายสู่ กรุงโรม	23 ก.ย. 55
50	570 ปีแห่งมิลาน	30 ก.ย. 55
51	เปิดเมืองอาเซียน	7 ต.ค. 55
52	ชนเผ่าแห่งสายน้ำ	14 ต.ค. 55
53	ตามรอยเจ้าชายแดนศักดิ์	21 ต.ค. 55
54	ลูกทวยชายไทยเตะตะกร้อ	28 ต.ค. 55
55	สายโลหิต	4 พ.ย. 55
56	ตามรอยเพลิงพระนาง	11 พ.ย. 55
57	พุกาม	18 พ.ย. 55
58	พุกาม 2 เจดีย์สู่สวรรค์	25 พ.ย. 55
59	หงสาวดี	2 ธ.ค. 55
60	บวชชีหนีรัก	9 ธ.ค. 55
61	ต้นบุญชายัด	16 ธ.ค. 55
62	ผจญภัยในอย่างกุ้ง	23 ธ.ค. 55
63	เก็บตกหนังพาไป	30 ธ.ค. 55

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล และแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

1. แหล่งข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์

เทปโทรทัศน์รายการหนึ่งพาไปที่ออกอากาศทางช่อง Thai PBS รวมถึงศึกษาเทปย้อนหลังในเว็บไซต์ youtube เพื่อศึกษาการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยการใช้การสังเคราะห์ตามเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) สังเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต ในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาร, 2549) ตามเนื้อหาการพัฒนาที่ปรากฏในรายการได้ 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

1.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

1.3 ด้านความปลอดภัย

1.4 ด้านการศึกษา

1.5 ด้านการประกอบอาชีพ

1.6 ด้านการมีส่วนร่วม

1.7 ด้านสิทธิมนุษยชน

1.8 ด้านสุขภาพอนามัย

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตรายการและการคัดเลือกรายการมานำเสนอ โดยแยกสัมภาษณ์ในประเด็น ดังนี้

2.1 ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านรูปแบบรายการหนังฟ้าไป โดยจะสัมภาษณ์ คุณเทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดการรายการโทรทัศน์ของสถานี Thai PBS โดยศึกษา เกณฑ์ในการคัดเลือกรายการ “หนังฟ้าไป” มาออกอากาศเพื่อศึกษาถึงรูปแบบของ รายการหนังฟ้าไป

2.2 ผู้ผลิตรายการสารคดีโดยจะสัมภาษณ์คุณธีรภาพ โลหิตกุล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญใน ด้านการผลิตรายการสารคดี เพื่อศึกษาถึงความเป็นขนบ (Convention) และความแปลก ใหม่สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบของรายการโทรทัศน์

2.3 ผู้รับชมรายการหนังฟ้าไป โดยจะสัมภาษณ์ผู้รับชมที่ชมและเป็นแฟนรายการ หนังฟ้าไป จำนวน 8 - 15 คน เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการและ องค์ประกอบในการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไปที่ทำให้ผู้ชมชื่นชอบ โดยการใช้วิธีสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างแบบ “การจัดสนทนากลุ่ม” (Focus group) โดยมีจำนวน 8 - 12 คน ซึ่งคัดเลือก มาจากผู้ชมที่ถูกใจเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการหนังฟ้าไปและกดถูกใจสถานะ (Status) การ โปสต์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจรายการ โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3. 2 ตารางรายชื่อผู้ชมรายการหนังฟ้าไปที่ให้สัมภาษณ์

ลำดับ ที่	ชื่อ - นามสกุล	อายุ	อาชีพ	วันที่สัมภาษณ์
1	ณัชชา วงศ์วรเดช	24	1 มกราคม 2557	โปรแกรมเมอร์
2	ณิชา วงศ์วรเดช	20	1 มกราคม 2557	นิสิตปริญญาตรี
3	พนารัตน์ พันธวิมลชัย	27	3 มกราคม 2557	Agent call center
4	มัทนียา ภูมิภาค	27	5 มกราคม 2557	รับจ้างทั่วไป
5	ปนัดดา ผ่องศรี	27	7 มกราคม 2557	ธุรกิจส่วนตัว
6	ภคมน ไชยวัฒนะ	27	10 มกราคม 2557	Product Specialist
7	กนกอร จินดา	29	11 มกราคม 2557	พนักงานพิสูจน์อักษร
8	ฐิติพร ปิยพงษ์กุล	26	21 มกราคม 2557	นิสิตปริญญาโท
9	ศิริวรรณ ปริญญาศักดิ์	27	9 กุมภาพันธ์ 2557	Retail Service Executive

3. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

อันได้แก่หนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา, แนวคิดเรื่องประเภทและรูปแบบรายการโทรทัศน์, แนวคิดเรื่องรูปแบบรายการ โดยเน้นที่รูปแบบรายการสารคดี รูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) และรูปแบบรายการสารบันเทิง (Edutainment), แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต, แนวคิดเรื่องประเภทของรายการ (Genres) โดยเน้นแนวคิดเรื่องขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) บทความ บทสัมภาษณ์จากเว็บไซต์รวมถึงหนังสือที่เกี่ยวข้องกับรายการหนังพาไป ซึ่งได้ทำการรวบรวมเอกสารต่างๆ ในขั้นเตรียมการวิจัยและค้นคว้าเพิ่มเติมระหว่างทำการวิจัยร่วมด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์

สามารถแบ่งการเก็บข้อมูลได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่วิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนา และส่วนที่วิเคราะห์ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ตามลำดับต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาในรายการหนังพาไป

จะทำการชมเทปรายการย้อนหลังทั้งหมดในเว็บไซต์ Youtube โดยชมรอบแรกเพื่อศึกษาว่าแต่ละเทปนั้นมีประเด็นการนำเสนอในการพัฒนาด้านใดพร้อมกับใส่สัญลักษณ์ลงใน “แบบบันทึกข้อมูลภาพรวมการสำรวจแนวคิดด้านการพัฒนาในรายการหนังพาไป” หลังจากนั้นจะพบมิตติการพัฒนาที่มากที่สุดสามด้าน คือด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัย ซึ่งจะทำการศึกษาต่อในแบบบันทึกข้อมูลด้านการคมนาคมและการสื่อสารในรายการหนังพาไป แบบบันทึกข้อมูลเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรายการหนังพาไป และแบบบันทึกข้อมูลเนื้อหาด้านความปลอดภัยในรายการหนังพาไป ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ใน รายการหนังพาไป

โดยจะทำการชมเทปรายการย้อนหลังทั้งหมดในเว็บไซต์ Youtube โดยชมรอบแรก เพื่อศึกษาว่าแต่ละเทปนั้นมีความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) อย่างไรบ้างโดยทำการศึกษาแยกเป็นสองส่วนคือ “รูปแบบ” และ “เนื้อหา” โดยจำแนกได้ตามแบบบันทึกข้อมูลดังนี้ คือ แบบบันทึกข้อมูลความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป และแบบบันทึกข้อมูลความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป ซึ่งจะมีการนำเสนอด้านความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการให้ละเอียดยิ่งขึ้นในประเด็นของการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวของรายการ กับการนำเสนอการสรุปค่าใช้จ่ายในรายการให้เห็นรายละเอียดและข้อเปรียบเทียบกับความเป็นขนบ (Convention) จากรายการอื่นๆ มากขึ้น โดยบันทึกลง “แบบบันทึกข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการหนังพาไปนำเสนอ” และ “แบบบันทึกข้อมูลสรุปค่าใช้จ่ายของรายการหนังพาไป”

2. การเก็บข้อมูลประเภทบุคคล

จะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) คือ คุณเทรินทร์ แพนสมบัติ ฝ่ายจัดหารายการของสถานี Thai PBS โดยทำการสัมภาษณ์ ณ วันที่ 22 มกราคม 2557 คุณธีรภาพ โลหิตกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการสารคดี โดยทำการสัมภาษณ์วันที่ 15 มกราคม 2557 และกลุ่มผู้ชมรายการหนังพาไป ซึ่งระหว่างการทำบันทึกเสียงจะมีสมุดจดบันทึกข้อมูลสำคัญและข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร

ทำการรวบรวมเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมต่างๆ รวมทั้งค้นคว้าเอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ผู้ผลิต ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายการ รวมถึงค้นคว้าเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วน คือ

1. รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเทปโทรทัศน์รายการหนังฟ้าไปจำนวน 63 เทป เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป โดยนำแนวคิดรายการสารบันเทิง (Edutainment) รายการสารคดี (Documentary programme) รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) รายการท่องเที่ยว และรายการลูกผสม (Hybrid programme) มาเป็นแนวทางในการแบ่งประเภทของรูปแบบรายการเพื่อศึกษารูปแบบการ นำเสนอของรายการหนังฟ้าไป

2. เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกและแจกแจงเนื้อหาด้วการพัฒนาในรายการหนังฟ้าไปจากเทปโทรทัศน์รายการหนังฟ้าไป จำนวน 63 เทป ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อโดยอิงจากเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ที่สังเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธร, 2549) เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้วการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป แล้วนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่ามีการพัฒนาที่ปรากฏในรายการ 8 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 2.1 ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร
- 2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม
- 2.2 ด้านความปลอดภัย
- 2.4 ด้านการศึกษา

2.5 ด้านการประกอบอาชีพ

2.6 ด้านการมีส่วนร่วม

2.7 ด้านสิทธิมนุษยชน

2.8 ด้านสุขภาพอนามัย

3. ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนึ่งพาทไป

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด “ความเป็น ขนบ” (Convention) และ ”ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” (Invention) มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งทั้งรูปแบบและเนื้อหาของรายการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเทปโทรทัศน์รายการหนึ่งพาทไปทั้งหมดจำนวน 63 เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทไปโดยแบ่งเป็นสองส่วนดังนี้

3.1 รูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทไป

3.1.1 องค์ประกอบร่วมของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนึ่งพาทไปที่นำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ หรือขนบ (Convention) ของรายการ

1. ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ
2. รูปแบบการให้ข้อมูล
3. การนำภาพการ์ตูนมาใช้
4. การใช้ตัวอักษรบรรยาย
5. การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ

3.1.2 องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนึ่งพาทไปที่นำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

1. การนำภาพการ์ตูนมาใช้
2. การใช้ตัวอักษรบรรยาย
3. การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ

4. ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ
5. พิธีกร
6. อุปกรณ์การถ่ายทำ
7. การไม่ใช่สคริปต์
8. การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร
9. มุมกล้องของพิธีกร

3.2 เนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไป

3.2.1 การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอเหมือนกับรายการอื่นหรือ
ขนบ (Convention)

1. สถานที่ท่องเที่ยว
2. ประเด็นหรือมุมต่างๆ ด้านบวก

3.2.2 การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือ
ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

1. สถานที่ท่องเที่ยว
2. ประเด็นหรือมุมต่างๆ ด้านบวก
3. นำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย
4. นำเสนอประเด็นที่หลากหลาย
5. เปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย
6. ข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง
7. นำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
8. ใช้จ่ายอย่างประหยัด

ซึ่งทั้งสามส่วนดังกล่าวนี้จะมีการแทรกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คือ ผู้จัดทำผังรายการของสถานี Thai PBS คุณธีรภาพ โลหิตกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการผิตรายการสารคดี และกลุ่มผู้ชมรายการหนังพาไป เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งแบ่งการศึกษาออกตามวัตถุประสงค์ คือ ศึกษารูปแบบการนำเสนอและศึกษาเนื้อหาการนำเสนอของรายการ ในการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไปนั้นผู้วิจัยใช้แบบบันทึกข้อมูลแตกต่างใน 3 บท ดังนี้

บทที่ 5 เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป

ซึ่งจะมีการนำเสนอข้อมูลของเนื้อหาด้านการพัฒนาที่สอดคล้องตามเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธ, 2549) โดยใช้ “ตารางภาพรวมการสำรวจแนวคิดด้านการพัฒนาในรายการหนังพาไป” ก่อน หลังจากนั้นจะพบมิติด้านการพัฒนามากที่สุดในรายการ 3 ด้าน คือด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความปลอดภัย และจะทำการศึกษาโดยแยกเป็นตารางตามลำดับ ดังนี้

- แบบบันทึกข้อมูลด้านการคมนาคมและการสื่อสารในรายการหนังพาไป
- แบบบันทึกข้อมูลเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรายการหนังพาไป
- แบบบันทึกข้อมูลเนื้อหาด้านความปลอดภัยในรายการหนังพาไป

บทที่ 6 การเปรียบเทียบความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังพาไป

- แบบบันทึกข้อมูลความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป
- แบบบันทึกข้อมูลความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป

ซึ่งจะมีการนำเสนอด้านความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการให้ละเอียดยิ่งขึ้นในประเด็นของการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวของรายการ กับการนำเสนอการสรุปค่าใช้จ่ายในรายการให้เห็นรายละเอียดและข้อเปรียบเทียบกับความเป็นชนบ (Convention) จากรายการอื่นๆ มากขึ้น ดังนี้

- แบบบันทึกข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการ หนังพาไปนำเสนอ
- แบบบันทึกข้อมูลสรุปค่าใช้จ่ายของรายการหนังพาไป

2. เครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์

2.1 คำถามสัมภาษณ์ โดยแนวคำถามสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลนั้นจะแบ่งเป็นสามแนวคำถามที่แตกต่างกันตามแหล่งข้อมูล โดยแบ่งเป็น ฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS ผู้ผลิตรายการสารคดี และผู้รับสาร ดังนี้

ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS : เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป

ผู้ผลิตรายการสารคดี : เพื่อศึกษาถึงความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบของรายการโทรทัศน์

ผู้ชมรายการ : เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการและองค์ประกอบในการนำเสนอของรายการหนังพาไปที่ทำให้ผู้ชมชื่นชอบ

2.2 เครื่องบันทึกเสียง สำหรับการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ขอแหล่งข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอในรูปแบบการบรรยายและพรรณนาเนื้อหา (description) โดยแบ่งออกเป็นประเด็นตามบทที่นำเสนอ ดังนี้

บทที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทไป

บทที่ 5 การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาทไป

บทที่ 6 ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนึ่งพาทไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4

การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป” นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป
2. เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป
3. เพื่อศึกษาและอธิบายความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังฟ้าไป

โดยจะนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ในบทที่ 4 และ บทที่ 6 และนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ในบทที่ 5 ตามลำดับ ซึ่งในบทที่ 4 นี้จึงเป็นการนำเสนอผลการศึกษากาการวิเคราะห์รูปแบบของรายการหนังฟ้าไป จากเนื้อหารายการหนังฟ้าไปกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 ตอน ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของรายการ
- 4.2 การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป (Form)

ข้อมูลเบื้องต้นของรายการ

รายการหนังฟ้าไป นำเสนอและเผยแพร่เรื่องราว เกร็ดความรู้ทั่วไป และให้ข้อคิดต่างๆ ระหว่างการเดินทางในต่างประเทศ โดยมีพิธีกรสองคนนำเสนอ ออกอากาศทุกคืนวันอาทิตย์ เวลา 21:30 ทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS แบ่งเป็น 2 season โดย season ที่ 1 ออกอากาศวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2555 เป็นจำนวนรวม 36 ตอน และ season ที่ 2

ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2555 จำนวนรวม 27 ตอน รวมทั้งสิ้นสอง season เป็นจำนวน 63 ตอน และในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงตัดต่อ season ที่ 3

ที่มาของรายการ

แนวความคิด (Concept) ของรายการหนึ่งฟ้าไป มาจากการทำหนังสือของผู้ผลิตยอด-พิศาล แสงจันทร์ และ บอล-ทายาท เดชเสถียร ด้วยต้นทุนเพียง 200 บาท ซึ่งถือว่าใช้น้อยมากในการสร้างหนังสือเรื่องหนึ่ง และตระเวนส่งประกวดในเทศกาลหนังของต่างประเทศเพราะได้รับการสับสนุนมาจากระบบการประกวดหนังสือในเมืองไทยว่างานของทั้งสองคนนั้นไม่ดีพอจะสามารถนำไปประกวดในเมืองนอกได้

ทายาท เดชเสถียร หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนึ่งฟ้าไป กล่าวว่า

“จริงๆ รายการหนึ่งฟ้าไปเกิดจากเราทำหนังสือก่อนครับ พอทำหนังสือเสร็จก็จะคล้ายๆ กับตอนโตเต็ลรายการ ด้วยความที่เราถูกสับสนุนมาจากงานๆ หนึ่งว่าหนังสือไปเมืองนอกไม่ได้หรอก ซึ่งตอนนั้นเรารู้สึกว่าการทำหนังสือไปต่างประเทศมันยากหรือ ทำไมเราทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งเข้าใจ ทำไมเราไม่มีศักยภาพพอ มันต้องเป็นยังไง ด้วยความโกรธก็เลยส่งหนังสือออกไปเมืองนอกคือส่งไปทั่วโลกเลย...” (พิศาล แสงจันทร์ และ ทายาท เดชเสถียร, 2555)

จากการส่งหนังสือไปประกวดในเมืองนอกครั้งนั้นได้เป็นใบเบิกทางให้ทั้งสองได้เดินทางไปร่วมเทศกาลหนังสือในหลายๆ ประเทศ โดยได้รับคำตอบรับให้ไปร่วมงานฉายหนังในประเทศต่างๆ ซึ่งระหว่างเดินทางไปตามเทศกาลภาพยนตร์ต่างๆ นั้นก็ถ่ายวิดีโอไปด้วย และทำสารคดีในมุมมองของพวกเขาไปเรื่อยๆ จึงทำให้เกิดความคิดที่จะใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของอากาศ สังคม และวัฒนธรรมเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ในเวลาเดียวกัน

ทายาท เดชเสถียร หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนึ่งฟ้าไป กล่าวว่า

“...พอได้ไปก็ถ่ายวิดีโอไปด้วยแล้วก็เล่าด้วยความที่อยากไปเมืองนอกอีกก็ทำสารคดีแบบเหมือนมนุษย์จากโลกที่สามไปยุโรป ลองดูซิว่าเราจะเจอกับอะไรบ้างในมุมมองของเราเพื่อที่จะทำหนังยาวส่งประกวดอีก เพราะอยากไปเมืองนอกอีกเรื่อยๆ เป็นสารคดียาวหนังสั้นสิบนาที่ที่เขาไม่ส่งตัวเครื่องบินมาเพราะมันไม่คุ้ม แต่ถ้าเป็นหนังยาวแบบสามารถฉายได้หนึ่งรอบเขาก็จะส่งมาให้ มีที่พัก มีอะไรให้พร้อม เราก็อยากไปแบบนั้น เราก็เลยจะไปเทศกาลหนังก็ทำหนังอีกเรื่องหนึ่ง” (พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2555)

สอดคล้องกับนโยบายของทีวีไทย (สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในปัจจุบัน) ได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการอิสระทางช่องโดยการการจัดสรรงบประมาณและพื้นที่หน้าจอในการนำเสนอความคิดและคัดกรอง Content ที่สามารถนำเสนอสู่หน้าจอ ซึ่งบอลและยอดก็ได้ส่งเดโมรายการที่ได้ถ่ายมาจากประสบการณ์ในการส่งหนังประกวดในประเทศต่างๆ เข้าไปกับทางสถานีดู

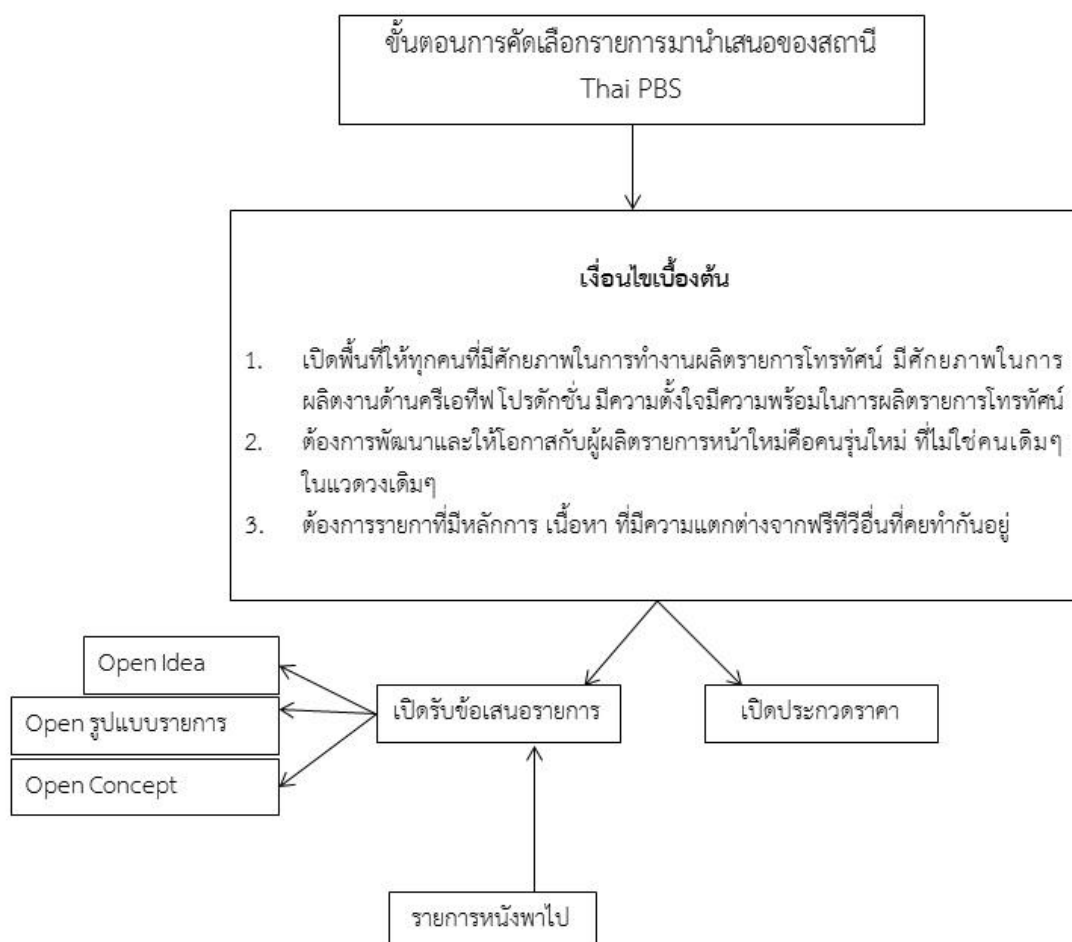
ทายาท เดชเสถียร หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ทยอยถ่ายไว้จนเริ่มรู้สึกว่ามันมากเกินไปจะเป็นอะไรที่จบในตอนเดียว ก็เริ่มนึกถึงการทำรายการ พอดีมีการเปิดสถานีไทยพีบีเอส ได้อ่านบทสัมภาษณ์คุณเทพชัย (เทพชัย หย่อง ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย) บอกว่าจะเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตหน้าใหม่ เราก็มีความหวัง เตรียมงานไว้ พอเขาเปิดรับก็ทำแผนทำเดโมไปเสนอ...” (โอเคเนชั่น, 2554)

กระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกรายการนำเสนอ

ขั้นตอนของการคัดเลือกรายการที่จะนำมาออกอากาศกับสถานี Thai PBS นั้น มี 2 ลักษณะคือการเปิดประกวดราคาหรือเปิดให้คนมายื่นผลิตรายการตามโจทย์ที่ Thai PBS กำหนดไว้ และการผ่านกระบวนการประกวดข้อเสนอรายการ โดยผ่าน “ข้อตกลงการยื่นข้อเสนอเพื่อการคัดสรรรายการ” โดยมีเงื่อนไขสามข้อคือคือต้องการคนที่มีศักยภาพในการผลิตงานด้านโทรทัศน์ มีความตั้งใจและมีความพร้อมในการผลิตรายการ ต้องการพัฒนาผู้ผลิตหน้าใหม่ที่ไม่ใช่คนที่อยู่ในแวดวงเดิมๆ และต้องการรายการที่มีเนื้อหาที่แตกต่าง ดังแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4. 1 ขั้นตอนในการคัดเลือกรายการมานำเสนอของสถานี Thai PBS

เทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“...หลักการเบื้องต้นคือเราพยายามจะเปิดพื้นที่ให้ทุกคนที่มีศักยภาพในการทำงานผลิตรายการโทรทัศน์มีศักยภาพในการผลิตงานด้านครีเอทีฟ โปรดักชั่น มีความตั้งใจมีความพร้อมในการผลิตรายการโทรทัศน์ ฉะนั้นคำว่า เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึง คือเราจะไม่จำกัด ไม่ว่าจะคุณจะเป็นใครก็ตาม ไม่ว่าจะผลิตรายใหญ่ รายย่อย รายเล็ก คนเพิ่งจบ นักศึกษาเพิ่งเรียนจบ คนที่มีประสบการณ์ทำงานมาในระดับหนึ่งแล้ว ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานกับ Thai PBS ประการที่สองก็คือว่าเราอยากพัฒนาและให้โอกาสกับผู้ผลิตรายการหน้าใหม่ คือคนรุ่นใหม่ ที่ไม่ใช่คนเดิมๆ ในแวดวงเดิมๆ และอยากได้

หลักการ เนื้อหา ที่มันมีความแตกต่างจากพิธีวีธีอื่นที่เขาเคยทำกันอยู่ อันนี้คือสามปัจจัยหลักที่เป็นตัวตั้งต้น เป็นแนวทางที่จะคัดเลือกกำหนดหลักเกณฑ์ให้คนมานำเสนอ...” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

หลังจากรายการไหนที่ผ่านการคัดเลือกตามสามแนวคิดดังกล่าวมาแล้วนั้นก็จะเข้าสู่การคัดเลือกในกระบวนการของการเปิดรับข้อเสนอรายการตามที่ Thai PBS กำหนดเป็นพิมพ์เขียวตามยุทธศาสตร์ขององค์กรเอาไว้ซึ่งจะเป็นการเปิดแบบ Open Idea, Open รูปแบบรายการ และ Open Concept ของรายการ ซึ่งหากรายการไหนที่ผ่านและตรงกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็จะได้รับเลือกเข้ามา

เทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดการรายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“...ที่นี้กระบวนการในการกำหนดแนวทางหลังจากมีแนวคิดสามอย่างนี้ ก็จะเป็นการออกแบบขั้นตอนกระบวนการ ขั้นตอนหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนหลักของสื่อสารมวลชนทั่วโลกที่เขาใช้กัน คือการเปิดรับข้อเสนอ รายการ คือเปิดรับข้อเสนอรายการตามที่ Thai PBS ประกาศบอกว่าตามแผนจะทำรายการตามที่เราวางแผนไว้ มียุทธศาสตร์ไว้ ซึ่งเป็นเรื่องขององค์กรที่วางแผนไว้แล้ว ออกแบบไว้แล้ว มีพิมพ์เขียวเรียบร้อย เราก็เปิดให้คนเข้ามาเสนอรายการกับเราคือ “การเปิดรับข้อเสนอรายการ” เปิดแบบ Open ทั้งแนวคิด (Idea) Open ทั้งรูปแบบรายการ Open ทั้งคอนเซ็ปต์ คอนเซ็ปต์รายการไหน รูปแบบรายการไหนตอบโจทย์หรือตรงกับหลักเกณฑ์ของ ยุทธศาสตร์ หรือที่เราเรียกว่าพิมพ์เขียวที่เราออกแบบไว้แล้วและตามเกณฑ์ที่เรากำหนดก็จะคัดเลือกเข้ามา” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

การผ่านการคัดเลือกสู่ขั้นตอนการผลิตของของรายการหนังพาไป

รายการหนังพาไปนั้นเป็นหนึ่งในรายการที่ได้ส่งรายการเข้ามาทางสถานี Thai PBS โดยการเปิดรับข้อเสนอรายการ ด้วยความที่รายการมีคุณสมบัติที่ทางสถานีต้องการทั้งมีศักยภาพและมีความตั้งใจที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นผู้ผลิตหน้าใหม่ ไม่เคยผ่านงานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์มาก่อน และที่สำคัญคือรายการหนังพาไปที่ทั้งสองนำเสนอมีความแปลก แตกต่างจากรายการที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงทำให้รายการได้ผ่านการคัดเลือกในระดับคุณสมบัติเบื้องต้นเข้ามาสู่กระบวนการต่อไป คือกระบวนการเปิดรับข้อเสนอที่ทางสถานีได้ตั้งเอาไว้

เทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดการรายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“...พอเข้าสู่กระบวนการที่เราเปิดรับข้อเสนอรายการ เขาก็ผ่านขั้นตอนการคัดสรรคร้หลักการ ในการผ่านกระบวนการคัดสรรคร้ก็คือ มีการกลั่นกรองในเชิงยุทธศาสตร์คือหมายถึงพอมมีคนมายื่นเยอะๆ เราก็จะจัดกรู๊ปว่าอันไหนเป็นเด็ก อันไหนเป็นสารคดี อันไหนเป็นรายการท่องเที่ยว อันไหนเป็นสาระบันเทิง สารประโยชน์ เรียกได้ว่าแบ่งกลุ่ม ก็จัดแบ่งกลุ่ม จัดระบบ แล้วก็เข้าสู่กระบวนการคัดกรองคัดสรรรายการที่มีเนื้อหาตรงตามโจทย์ยุทธศาสตร์ขององค์การ คือ เนื้อหารายการไหนตรงกับแผนของเราว่าง่ายๆ ตรงกับพิมพ์เขียวของเรา แล้วถ้าผ่าน ขั้นที่สอง พิจารณาเนื้อหา พิจารณา concept idea แล้วก็ศักยภาพของผู้ผลิต_แล้วก็ผ่าน ถ้าผ่านเกณฑ์เหล่านี้เราก็จะดำเนินการจ้างผลิตหนังพาไปก็ผ่านขั้นตอนตามขั้นตอนนี้ โดยหลักเกณฑ์ของ Thai PBS ก็คือจะบอกว่าเราจะพยายามเปิดพื้นที่ให้ผู้ผลิตหน้าใหม่ได้เกิดขึ้นส่งเสริมให้มีผู้ผลิตที่มีศักยภาพในการทำรายการแล้วก็มี Idea แปลกๆ ใหม่ๆ มานำเสนอ ซึ่งหนังพาไปตอบโจทย์อันนี้ แล้วก็อยู่ในขอบเขตของการบริหารจัดการงบประมาณที่สถานีกำหนดไว้ ตามยุทธศาสตร์หน้าจ้อ เมื่อผ่านสามหลักเกณฑ์นี้ รายการก็จะผ่านการคัดเลือกแล้วก็พูดคุยกันเพื่อตกลง ดำเนินการพัฒนารายการ แล้วก็พอพัฒนาได้เสร็จเห็นว่าตรงนั้นมันดีที่สุดในแล้ว เรา ก็จะจ้างผลิต” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ซึ่งกระบวนการในการคัดเลือกรายการเข้ามาสู่ขั้นตอนการผลิตของสถานี Thai PBS นั้นสามารถแสดงได้ ดังแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพที่ 4.2 การผ่านการคัดเลือกสู่ขั้นตอนการผลิตของรายการ

ซึ่งการดำเนินการจ้างผลิตของทางสถานีนั้นไม่ได้กำหนดมาตรฐานที่แน่นอนขึ้นอยู่กับแต่ละรายการโดยดุลยพินิจของคณะกรรมการจัดการรายการซึ่งสถานีจะทำหน้าที่ควบคุมงบประมาณในภาพรวมไว้ให้เหมาะสมกับการจ้างผลิตในแต่ละไตรมาส

เทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“การจ้างผลิตพิจารณางบประมาณตามแนวคิดและรูปแบบรายการที่เป็นไปตามแผนของสถานี ไม่ได้กำหนดราคามาตรฐานที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับรูปแบบและวิธีการดำเนินการผลิตของแต่ละแนวคิดรายการ ซึ่งผู้ผลิตจะยื่นเสนอมารายการและจะมีคณะกรรมการจัดหารายการเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของราคา หรือต่อรองราคาที่มาตามเหตุผลของการระบวงการผลิตที่แท้จริง โดยสถานีจะควบคุมงบประมาณในภาพรวมไว้ให้เหมาะสมกับการจ้างผลิตในแต่ละไตรมาส” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

กลุ่มเป้าหมายของรายการ

ในเบื้องต้นนั้นทางฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์คาดว่าต้องการให้กลุ่มเป้าหมายของรายการหนังพาไปเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยมีอายุ 25 ขึ้นไปหรือเป็นคน Generation Y คนในยุคใหม่ที่มีความคิด ซึ่งจากการศึกษาอดีตผู้ชมที่กดถูกใจเว็บเพจของรายการนั้นทำให้เห็นว่าช่วงอายุของผู้ที่ให้ความสนใจในรายการส่วนมากแล้วจะอยู่ในช่วงวัย 18 – 34 ปี แต่ก็ยังถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการอยู่ดีเพราะถือว่าเป็นกลุ่มคนที่คิดต่างแบบมีเหตุผลตรงตามที่ฝ่ายจัดหารายการคาดการณ์ไว้

เทินพันธุ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“เป้าหมายมันชัดเจนอยู่แล้วครับว่าเป็น เป็นคนรุ่นใหม่ 25 ขึ้นไป คำว่าคนรุ่นใหม่มันครอบคลุมมาก ถ้าพูดจริงๆ ก็เป็นคน gen y คนในยุคใหม่ ที่ดูมีกินหน่อย มีสมอง คิดต่าง แต่คิดต่างแบบมีเหตุผล...” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

หลังจากเรียนจบมาแล้วผู้ผลิตทั้งสองกลับไม่ได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนจบมา หากแต่มุ่งไปที่การทำภาพยนตร์สั้นส่งประกวดแทนโดยทำหนังสั้นส่งและตระเวนพรีเซนตงานในหลายๆ ที่ ประจวบเหมาะก็มีโอกาสได้ส่งหนังไปประกวดที่ต่างประเทศจึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการถ่ายทำไปเรื่อยๆ ระหว่างเดินทางและกลายมาเป็นรายการหนังพาไปในภายหลัง

การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป (Form)

รายการหนังพาไปเป็นรายการสารบันเทิงที่ทั้งให้สาระ ความรู้และให้ความบันเทิงไปด้วยในคราวเดียวกัน อีกทั้งรายการยังมีคุณลักษณะของการเป็นรายการสารคดี รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) รายการท่องเที่ยว และรายการลูกผสม (hybrid programme) อยู่ด้วย อันเกิดจากหลายๆ องค์ประกอบ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่เป็นเอกลักษณ์ โดยบอกเล่าผ่านการเดินทาง กิน เที่ยว นอน หรือพูดคุยในประเด็นที่หลากหลาย ในปัจจุบันมีทั้งหมด 63 ตอน ในหนึ่งตอนนั้นนำเสนอด้วยความยาว 25 – 30 นาที

ในขั้นตอนของการถ่ายทำนั้นทั้งบอลและยอดได้หาข้อมูลเบื้องต้นก่อนการเดินทางแล้วค่อยไปจับประเด็นเรื่องที่ต้องการจะเล่าตอนไปถ่ายจริง เพราะความรู้จริงๆ ที่ยังไม่รู้อาจมีมากมายและสามารถหาได้ระหว่างการเดินทางนอกเหนือจากไกด์บุ๊ก (หนังสือนำเที่ยว) และอาจน่าสนใจกว่าก็เป็นได้

ทายาท เดชเสถียร (บอล) หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เราทำการบ้านก่อนออกเดินทาง แล้วก็จับประเด็นตอนไปถ่าย คือเวลาเดินทางไปในที่ต่างๆ ถ้าเราไปโดยที่เราไม่รู้อะไรมากนัก ด้วยความไม่รู้ เราจะได้ความรู้อะไรกลับมาบ้าง บางทีข้อมูลที่ได้ อาจไม่ได้จากการเปิดไกด์บุ๊ก แต่จะเกิดจากการไปเมื่อนั้นแล้วไปเจอคนไทย เราก็จะได้รับรู้สถานที่นั้นจากมุมมองของคนที่อยู่ที่นั่น ซึ่งมันอาจจะผิดไปจากประวัติจริงตามหนังสือก็ได้...” (เว็บไซต์ซิลไปไหนต่อไหน, 2555)

ซึ่งการถ่ายทำของทั้งสองเป็นไปในลักษณะของการผลักดันถือกล้องวิดีโอ เหมือนคนไปเที่ยวกันเอง พูดคุยโต้ตอบกันเอง โดยไม่ได้คิดว่าพูดคุยกับคนดู

พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...รูปแบบรายการเราจะเป็นลักษณะที่ว่า ไปเที่ยวแล้วไปยังไม่มากกว่า เหมือนดื่มๆ ไป แล้วเราก็ไม่คิดว่าเรากำลังคุยกับคนดู เราเหมือนไปเที่ยวกันเองแล้วคุยกับบอล คุยกับ

ยอด บอลถือกล้องไปยอดพูด ยอดถือกล้องไ้บอลพูด คือมันจะให้อารมณ์นั้นมากกว่า
รูปแบบรายการที่ดำเนินรายการเหมือนพิธีกรเพราะเราไม่ค่อยถนัด...” (เว็บไซต์ซิลไปไหน
ดอทคอม, 2555)

นอกจากนั้นในส่วนของผู้ชมรายการก็มีความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของ
รายการหนึ่งพาไป ดังนี้

รูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality)

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“รูปแบบเป็นเหมือนรายการที่ไม่มีสคริปต์ในการพูด เหมือนเพื่อน 2 คน ไปเที่ยว
แล้วคุยกันเองใช้กล้องวิดีโอธรรมดาถ่ายกันเองเองทำให้รู้สึกเป็นกันเอง น่าดู ดูเป็น
รายการที่ใช้ต้นทุนในการทำไม่สูงมากแต่ทำให้เราอยากติดตามรายการของเค้าต่อ”
(สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

พนารัตน์ พันธวิมลชัย หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“เป็นรายการที่รูปแบบเหมือนสารคดีแต่เหมือนไม่ใช่สารคดี เหมือนรายการ
ท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีความรู้สอดแทรกอยู่ตลอด และพิธีกรทั้งสองคน
สามารถทำให้เรามีอารมณ์ร่วมและลืมนึกไปกับการเดินทางรูปแบบรายการไม่เน้นสคริปต์ เน้น
ความเป็นธรรมชาติของเนื้อหา พิธีกรพาผู้ชมไปเจออะไรระหว่างการเดินทาง ทำให้เรา รู้สึก
ว่ามันเป็นเรื่องลึกลับมากๆ ” (สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2557)

ศิริวรรณ ปริยาศักดิ์ หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ที่สำคัญมีเพียง 2 คนที่เป็นพิธีกรดำเนินรายการ คือ 1 คนจับไมค์ อีกหนึ่งจับ
กล้องแล้วถ่าย ทำให้ผู้ชมได้เห็นในแง่มุมที่ไม่จำเป็นต้องประดิษฐ์ ตัดต่อ หรือแต่งเสริม
เพิ่มเติมอะไรมากมายเฉกเช่นรายการอื่นๆ ซึ่งคิดว่านี่คือเสน่ห์อย่างหนึ่งของรายการนี้”
(สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2557)

รูปแบบรายการท่องเที่ยว

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...เป็นรายการที่นำเสนอเกี่ยวกับการเที่ยวที่แบบไม่ต้องมีเงินมากก็เที่ยวได้ ได้ดูตอนเค้าพาไปเที่ยวญี่ปุ่นแล้วไปอยู่วัดในญี่ปุ่น...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

ฐิติพร ปิยพงษ์กุล หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ตอนแรกก็ดูเฉยๆ เห็นเป็นรายการท่องเที่ยวก็ดู แต่พอดูไปเรื่อยๆ มันก็สนุกคิณะเหมือนฟังคนมาเล่าให้เราฟังแบบไม่ใช่แค่แนะนำสถานที่ แต่เหมือนเป็นนั่งฟังเพื่อนคุยกันแล้วมานั่งเล่าให้เราฟัง แล้วเขาก็ใส่ความคิดของเขาไป ซึ่งก็ดี...” (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2557)

รูปแบบรายการลูกผสม (hybrid programme)

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“เปรียบเทียบกับรายการสารคดีท่องเที่ยวทั่วไปคือรูปแบบจะแตกต่างกันตรงที่รายการนี้จะเป็นรายการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ เป็นรายการสารคดีให้ความรู้ทั่วไปก็ไม่ใช่อะไรเหมือนรายการแบบ Lonely planet แบบนำเที่ยวไป แต่ก็ไม่ได้เสนอแต่ความสวยงามของสถานที่ คือเขาก็พาไปสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แหะละ แบบไปเมืองนี้ก็ต้องไปที่นี้ แต่วิธีการไปไม่ใช่แบบสบายๆ แบบนั่งเครื่องบินตรงไปและเดินเที่ยวชื่นชมความงามอย่างเดียว บางเทปก็นั่งรถต่อเรือ เหมือนทำให้เราเห็นการเดินทางแบบอื่นๆ แบบลำบากของเขาจริงๆ...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

ขั้นตอนการผลิตรายการหนังพาไป

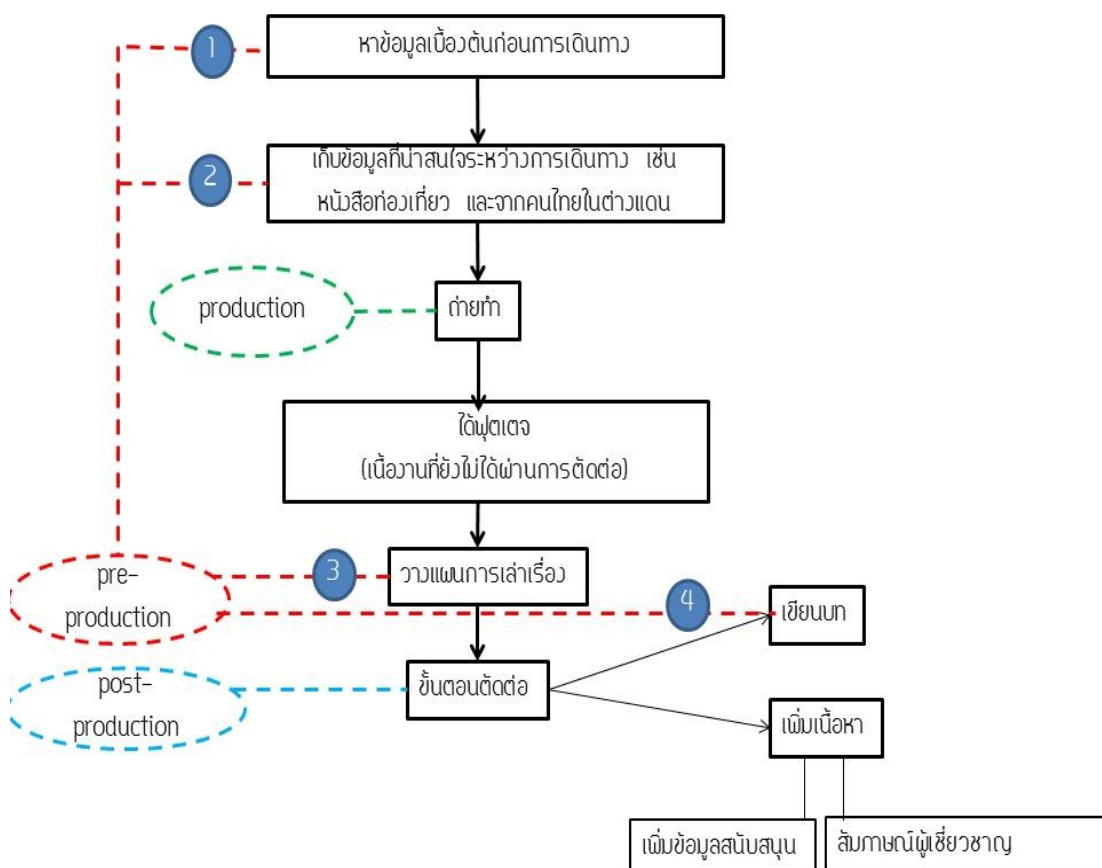
รายการหนังพาไปเป็นรายการที่มีขั้นตอนของกระบวนการถ่ายทำรายการที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ เพราะมีขั้นตอนของกระบวนการ pre-production ในหลายขั้นตอน ทั้งก่อนและหลังขั้นตอน production โดยเริ่มหาข้อมูลการเดินทางก่อน และหากพบประเด็นที่น่าสนใจจากการพบเจอคนไทยในต่างแดนหรือมุมมองต่างๆ ของคนท้องถิ่น ระหว่างการเดินทางก็จะไปถ่ายทำ (production)

ทนายท เดชเสถียร (บอล) หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“เราทำการบ้านก่อนออกเดินทาง แล้วก็จับประเด็นตอนไปถ่าย คือเวลาเดินทางไปในที่ต่างๆ ถ้าเราไปโดยที่เราไม่รู้อะไรมากนัก ด้วยความไม่รู้ เราจะได้ความรู้อะไรกลับมาบ้าง บางทีข้อมูลที่ได้ อาจไม่ได้จากการเปิดไกดบุ๊ก แต่จะเกิดจากการไปเมื่อนั้นแล้วไปเจอคนไทย เราก็จะได้รับรู้สถานที่นี้จากมุมมองของคนที่อยู่ที่นี่ ซึ่งมันอาจจะผิดไปจากประวัติจริงตามหนังสือก็ได้...” (เว็บไซต์ซิลไปไหนดอทคอม, 2555)

เมื่อกลับมาที่ประเทศไทยแล้วจึงค่อยมาทำการวางประเด็นหลังจากนั้นหากมีประเด็นใดที่สอดคล้องในประเทศไทย ก็จะดำเนินการถ่ายทำเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มประเด็นทั้งการถ่ายทำเหตุการณ์สมมติ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลทั่วไป ในประเด็นนั้นๆ สุดท้ายจึงนำมาเข้าสู่กระบวนการตัดต่อ (pre-production) ภายหลัง ซึ่งจะสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการผลิตรายการหนังพาไป

ทายาท เดชเสถียร (บอล) และ พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ตัดไปเรื่อยๆ พอได้ฟุตออกมาก็ออกแนวสารคดี ก็คิดว่าเราจะเล่าเรื่องยังไง
 ขั้นตอนเขียนบท ขั้นตอนโปรดักชันก็อยู่ในขั้นตอนตัดต่อ มีเขียนบท มีเพิ่มเนื้อเข้าไป
 เพราะว่าตอนถ่ายมันไม่ได้มีสคริปต์อยู่แล้วอะครับ คือไม่ได้ไปถ่ายเพื่อทำรายการ
 โทรทัศน์ คือไปเที่ยวจริง คิดแค่ว่ามันมีที่ไหนให้เที่ยว กินอะไร นอนที่ไหน กล้องก็เป็นกล้อง
 ของเรานั้นไม่ได้คิดอะไร แต่มันก็ไปหนักตอนตัดต่อนี้แหละ เพราะมัน ถ่ายมาแบบนี้...
 เราก็มาจับว่ามีอะไรที่เราพุดผิดแล้วเราสามารถจะปรับให้คนรู้ได้ไหม พุดผิดเราก็ต้อง
 ปล่อยให้พุดผิดไปแล้วทำให้คนรู้ว่าเราเข้าใจผิด ที่ถูกเป็นแบบไหน...การทำการบ้าน
 หลังจากกลับมาเนี่ยเยอะ ตัดต่อก็ใช้เวลาเทปนึง...เมื่อก่อนใช้ประมาณเดือนนึง ตอนช่วงเทป
 แรกๆ กว่าที่จะหาทิศทางของมันเจอ บางทีแค่นั่งคุยกันกับเพื่อน กับคนๆ นึง ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

เราคุยกันสารพัดเรื่องสารพัดประเด็น บางทีมาอยู่ในรายการเราต้องมาเถียงกันว่าเราชอบประเด็นไหนแล้วประเด็นไหนมันเชื่อมไปกับเรื่องในเทปนั้นได้มากที่สุด...ก็เหมือนการเขียนบท คนอื่นเขาจะเขียนบทก่อนแล้วก็ไปถ่าย ของเราก็จะประมาณว่าไม่เขียนบทแล้วมาเขียนบทหลังจากถ่ายมาแล้วทำบททุกอย่างก็อยู่ในขั้นตอนตัดต่อ...” (ทนายท เดชเสถียร และ พิศาล แสงจันทร์, 2553)

องค์ประกอบในการนำเสนอในรายการหนังพาไป

รายการหนังพาไปนั้นสามารถแบ่งองค์ประกอบที่พบในรูปแบบการนำเสนอของรายการได้เป็น 3 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. ทีมงาน
2. อุปกรณ์การถ่ายทำ
3. วิธีการนำเสนอ

1. ทีมงาน

โดยทั่วไปแล้วในการทำรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งๆ นั้นต้องใช้ทีมงานที่แบ่งกันทำหน้าที่ต่างๆ ในกระบวนการผลิตที่แตกต่างโดยสามารถแบ่งทีมงานเป็นสามระยะ (สทศศักดิ์ กลิ่นสุวรรณ, 2548) คือ **ทีมงานของระยะเตรียมการถ่ายทำ (preproduction)** ประกอบไปด้วย ผู้ผลิตรายการ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับฝ่ายศิลป์ **ทีมงานในระยะเวลาทำการถ่ายทำ (production)** ประกอบไปด้วย ผู้ผลิตรายการ ผู้ช่วยผู้ผลิตรายการ ผู้ช่วยติดต่อประสานงานในการถ่ายทำ ผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยผู้กำกับรายการ ดารานักแสดง และ**ทีมงานในระยะตัดต่อตกแต่งภาพและเสียงหลังการถ่ายทำ (postproduction)** ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ตัดต่อและผู้กำกับรายการ เพื่อให้กระบวนการผลิตรายการทำออกมาได้รวดเร็วและสมบูรณ์แบบ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าสิบคนขึ้นไปในขณะที่รายการหนังพาไปนั้นใช้ผู้ผลิตในขั้นตอนต่างๆ จำนวนน้อยมาก โดยสามารถแบ่งทีมงานได้หลักๆ เป็น 2 หน้าที่ คือ ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ และ พิธีกร

1.1 ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ

ในส่วนของการนำร่างไปนั้น ทีมงานที่ใช้ตลอดทั้งกระบวนการสร้างรายการเพียงสองคนเท่านั้น คือ ทายาท เดชเสถียร (บอล) และ พิศาลแสงจันทร์ (ยอด) โดยรับหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการผลิตทั้งหมด ทั้งการคิด การลงมือทำ การวางแผน การถ่ายทำ การตัดต่อ การเล่าเรื่อง รวมถึงกระบวนการในการจัดการทำงบประมาณเบิกจ่ายด้วย ทั้งที่พิธีกรทั้งสองนั้น ไม่ได้มีภูมิหลังในด้านนิเทศศาสตร์ ด้านสื่อสารมวลชนและไม่ได้มีประสบการณ์การทำงานในสายนิเทศศาสตร์แต่อย่างใด

ด้าน ทายาท เดชเสถียร (บอล) สำเร็จการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ ภาควิชาวิศวกรรมวัสดุ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) สำเร็จการศึกษาจากคณะอุตสาหกรรมเกษตร ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ทั้งสองคนได้แสดงถึงศักยภาพในการผลิตรายการและการดำเนินรายการว่าสามารถควบคุมกระบวนการผลิตรายการทั้งหมดได้ จึงทำให้ทางสถานีคัดเลือกรายการหนังพาไปมาออกอากาศ

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการสถานีโทรทัศน์ Thai PBS กล่าวว่า

“...เขาแสดงศักยภาพให้เราเห็นว่ากระบวนการในการผลิตทั้งหมด... คือเขาจะเป็นคนควบคุมเอง พุดง่ายๆ ลงมือทำด้วยตัวเองทั้งหมด ตอนแรกเราก็ไม่มั่นใจ เพราะเขาไม่เคยผ่านการผลิตรายการโทรทัศน์มาก่อน ไม่เคยจบทางด้านนิเทศหรือสายตรงในการผลิตรายการโทรทัศน์มันก็เขี่ยยาก แต่จากการอธิบายความคิด เล่าวิธีคิดของเขา เล่ากระบวนการทำงานของเขาให้เราฟัง เราก็มั่นใจในระดับหนึ่งว่าเขาเข้าใจกระบวนการผลิตรายการที่วีประกอบกับ concept ที่เขาเสนอมาตอนแรก...” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ซึ่งจากองค์ประกอบดังกล่าว ทำให้รายการที่ออกมา มีเสน่ห์และรักษาความคิด (Concept) ของรายการให้แข็งแรงและคงเดิมได้อยู่ในทุกๆ เทป ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งที่สุดของรายการหนังพาไป

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการสถานีโทรทัศน์ Thai PBS กล่าวว่า

“เขาลงมือทำด้วยตัวเอง คือเขาไม่ใช่เป็นคนรับจ้างผลิตอะไรอย่างนี้ แต่เขาไม่ไปจ้างคนนั้นมาเป็นโปรดิวเซอร์ให้ จ้างคนนี้ให้เป็นพิธีกรให้ อันนี้คือเป็นข้อดีที่เป็นจุดแข็งแรงที่สุดนะ ที่ทำให้มีแฟนเพจของเขาเยอะมาก เพราะเขาแสดงศักยภาพด้วยตัวเขาเองหมดเลยคิดลงมือทำ วางแผน ถ่ายทำ ตัดต่อเอง เล่าเรื่องเองหมายถึงกระบวนการในการจัดการทำงานประมาณเบิกจ่ายอะไรประมาณนี้ ทำเองหมด เขาถึงควบคุมความแข็งแรงของตัว concept ของรายการได้ มันเลยทำให้ตัวนี้ไปโดนใจคนวัยเดียวกับเขาเลยกลายเป็นไอดอล เป็นต้นแบบไปโดยปริยาย คือคน no name ไม่มีชื่อเสียง แต่ลงมือทำได้ถึงขนาดนี้” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ธีรภาพ โลหิตกุล ผู้ผลิตรายการสารคดี กล่าวว่า

“หนังพาไปใช้ช่องเล็กๆ ของการที่เขาทำหนังประกวดแล้วก็อาศัยความสามารถส่วนบุคคลที่มีทักษะที่สูงมากเฉพาะตัวความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนสองคนทำให้รายการทั้งรายการซึ่งบางทีนั้นใช้คนสิบคน แต่บอลก็ขยอหดหมาหมดสองคนถ่ายเอง พุดเอง ฟรีเซ็นเตอร์เอง ตัดต่อเอง วิ่งไปหาทุกๆ อย่างเองหมดเลย” (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2557)

อาจกล่าวได้ว่าจากการที่บอลและยอดทำทุกอย่างด้วยตัวเองทุกขั้นตอนในการผลิตรายการหนังพาไป ทำให้สามารถควบคุมเนื้อหาและรูปแบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นไปอย่างที่บอลและยอดตั้งใจไว้ได้ อันส่งผลให้รายการมีความคงเส้นคงวาทั้งรูปแบบและเนื้อหาในการนำเสนอตั้งแต่เทปแรกจนถึงเทปสุดท้าย ซึ่งเป็นการรูปแบบการนำเสนอที่ “แปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)” แตกต่างจากรายการอื่นๆ

1.2 พิธีกร

พิธีกรเป็นหนึ่งในทีมงานในระยการถ่ายทำ (production) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในปัจจัยหลักที่จะทำให้ผู้ชมตัดสินใจรับชมรายการ เพราะนับเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้ชมจะสังเกตเห็น และมีส่วนอย่างยิ่งในการตัดสินใจเพื่อเลือกรับชมรายการนั้นๆ ต่อไป โดยพิธีกรในรายการทาง

โทรทัศน์แทบจะทุกประเภท จะเลือกใช้พิธีกรที่มีชื่อเสียง เป็นดารา นักร้อง เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้ชมในช่วงวัยต่างๆ ที่แตกต่างกันไป

ธีรภาพ โลหิตกุล ผู้ผลิตรายการสารคดี กล่าวว่า

“...พิธีเซ่นเต๋ออร์สำคัญมากถ้าไม่ขายเรื่องพิธีเซ่นเต๋ออร์ก็จะขายเทคนิคการนำเสนอ...มีจำนวนไม่น้อยที่ใช้พิธีเซ่นเต๋ออร์ที่หน้าตาที่เป็นซูเปอร์สตาร์ แต่ว่า เนื้อหาสาระแทบจะไม่มีอะไรเลย แต่ว่าก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีคุณค่า...” (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2557)

จากการที่รายการหนึ่งพาไปมีทีมงานที่ทำทุกขั้นตอนในการผลิตรายการซึ่งรวมถึงหน้าที่พิธีกรด้วยนั้นมีเพียง 2 คน โดยผู้รับหน้าที่พิธีกรควบคู่กับการผลิตรายการทั้งหมดนั้นคือทนายเดช เสถียร (บอล) และพิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ซึ่งทั้งสองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักในวงการบันเทิงแต่อย่างใด หากแต่เป็นบุคคลธรรมดาสองคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นคนซื่อ คนตรง และมีอารมณ์ขัน ซึ่งทั้งสองได้นำตรงจุดนี้มาใช้นำเสนอในรายการ

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการสถานีโทรทัศน์ Thai PBS กล่าวว่า

“...มันทำโดยคนรุ่นใหม่ คือต้องยอมรับคือบอลกับยอดเขาใหม่จริงๆ ใหม่ตรงที่ว่าอย่างที่บอก no name, ไม่เคยทำรายการทีวี มันเลยเป็นผลดีว่ามันสดใจ” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

แผนภาพที่ 4. 4 ภาพทายาท เดชเสถียร หรือบอล (ซ้าย) และพิศาล แสงจันทร์ หรือยอด (ขวา)
พิธีกรรายการหนังพาไป

ที่มา : Matchon. (2554.) *Matchononline*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 15 พฤศจิกายน 2556, แหล่งที่มา
<http://www.matchon.co.th/online/2011/04/13017417321301741774l.jpg>

2. อุปกรณ์การถ่ายทำ

สำหรับการถ่ายทำของรายการอื่นๆ ที่ใช้สำหรับการถ่ายทำนอกสถานที่นั้น จะใช้กล้องโทรทัศน์ที่ใช้ในการถ่ายทำนอกสถานที่ (portable camera) ซึ่งจะเป็นกล้องที่มีขนาดเล็กกว่ากล้องที่ใช้ถ่ายทำในห้องส่ง โดยสามารถแบ่งได้หลายชนิด (สทศกด์ กลิ่นสุวรรณ, 2548) คือ กล้องชนิด convertible camera กล้องชนิด electronic cinematography กล้องชนิด HDTV (high definition television) และกล้องชนิด camcorder ซึ่งชนิดสุดท้ายนี้ไม่นิยมใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์เพราะข้อจำกัดในด้านคุณภาพของเลนส์ที่ต่ำกว่ากล้องสามชนิดแรก หากแต่นิยมใช้ในการพกติดตัวไปในที่ต่างๆ เพื่อถ่ายภาพที่ไม่คาดฝัน เพื่อจะได้ถ่ายทอดภาพออกมาสวย ดูสมบุรณ์แบบ

สำหรับรายการหนังพาไป ด้วยความที่รายการนี้เป็นรายการที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการถ่ายทำวิดีโอบอกเล่าเรื่องราวระหว่างการเดินทางกันเองของบอลและยอดซึ่งทั้งสองก็ต้องออกค่าใช้จ่าย

กันเองตลอดการเดินทางทำให้ตลอดการเดินทางนั้นเป็นไปอย่างประหยัด กระทั่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำก็มีเพียงกล้องวิดีโอเพียงตัวเดียวเท่านั้น อุปกรณ์สำหรับใช้ในการบันทึกภาพเหตุการณ์ระหว่างการเดินทางที่จะนำมาตัดต่อในภายหลังนั้นจึงใช้เพียงแค่กล้องแฮนด์แคมซึ่งไม่นิยมใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยใช้รุ่น Panasonic NV – GS400 3CCD เพียงหนึ่งตัวในการบันทึกภาพเท่านั้น

แผนภาพที่ 4. 5 กล้องแฮนด์แคม แบบ 3CCD รุ่น Panasonic NV – GS400

ที่มา : Trustedreviews. (2553.) *Panasonic NV-GS500 review*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 1 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.trustedreviews.com/Panasonic-NV-GS500_Camcorder_review

อาจกล่าวได้ว่าการใช้กล้องวิดีโอธรรมดาในการถ่ายทำของรายการหนึ่งพาไปนั้นเกิดจากความจำเป็นในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายในขั้นต้น ภาพที่ออกมาจึงไม่ได้คมชัดเหมือนกับรายการอื่นๆ ทั่วๆ ซึ่งในส่วนนี้ก็ถือว่าเป็น “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)” ของรายการที่แตกต่างจากรายการอื่นนั่นเอง

3. วิธีการนำเสนอ

องค์ประกอบต่างๆ ในการนำเสนอของรายการนั้น สามารถจำแนกได้ ดังนี้

3.1 ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ

เริ่มแรกก่อนจะมาเป็นรายการหนึ่งพาไปที่ออกอากาศกันด้วยความยาวประมาณ 30 นาที อย่างเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ รายการเคยมีความยาวมากกว่านี้ ซึ่งหากยาวเกินไปก็จะถึงความสนใจของผู้ชมไว้ไม่ได้ ภายหลังเกิดการปรึกษาและปรับเปลี่ยนระยะเวลาที่เหมาะสมที่ควรใช้ในการนำเสนอระหว่างผู้ผลิตรายการและฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์ ของสถานี Thai PBS

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการสถานีโทรทัศน์ Thai PBS กล่าวว่า

“...ตัวรายการที่เสนอมาตอนแรกก็ไม่ใช่ครึ่งชั่วโมง ก็หกสิบนาที สิบห้านาที ซึ่งเราดูแล้วมันยืดเกินไป เราก็คุยกับเขา ให้เขาเล่าใหม่ ปรับเปลี่ยนวิธีการ มีเวิร์ดดิ้ง อะไรก็แล้วแต่ที่เป็นลายเซ็นเขา ที่เขาดีไซน์ที่เขาไม่ยอมเปลี่ยน ถ้ามันมีเหตุผลพอแล้วเขาคิดว่า มันจะขายเราก็ออม...” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ซึ่งการตัดรายการให้นำเสนอในเวลาครึ่งชั่วโมงให้เหมาะสมกับการนำเสนอเนื้อหา นั้นทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าการนำเสนอไม่น่าเบื่อทั้งที่รายการนำเสนอไปหลายๆ สถานีที่ หลายๆ ประเด็นก็ตาม

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“การนำเสนอสั้น ครึ่งชั่วโมง ไม่น่าเบื่อเลย เหมือนบางทีไปเยอะมากแต่สามารถเรียงเนื้อหาให้เราเห็นเป็นขั้นตอนว่าไปยัง...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

3.2 การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ

การใช้ภาพเพื่อสื่อสารของรายการหนึ่งพาไปเป็นภาพจากการถ่ายวิดีโอที่ถ่ายกันเอง ที่สืบเนื่องมาจากการใช้กล้องวิดีโอที่มีขนาดเล็กและพกพาง่าย โดยบอลและยอดต่างผลิตกัน

ถ่าย ผลิตกันดำเนินรายการ เดินไปถ่ายไป หรือแอบถ่าย โดยการถ่ายดังก้าว เป็นการถ่าย เรื่องที่พบเจอจากเหตุการณ์จริงๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วไม่มีการตั้งกล้องถ่าย หรือจัด องค์ประกอบภาพมาก่อน อาจจะมีการจัดองค์ประกอบภาพบ้างในกรณีที่ถ่ายสถานที่แต่ ค่อนข้างน้อย

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“ใช้กล้องอัดทำให้รู้สึกเป็นกันเอง น่าดู ดูเป็นรายการที่ใช้ต้นทุนในการทำไม่สูงมาก แต่ทำให้เราอยากติดตามรายการของเขาต่อ” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

แผนภาพที่ 4. 6 การจัดองค์ประกอบภาพในรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป – ผจญภัยในวังกุง*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=aNX-xGj3AVs>

3.3 การไม่ใช่สคริปต์

รายการหนังพาไป เป็นรายการที่ถ่ายตามประเด็นตามกรอบแนวคิด มาก่อนแล้ว ค่อยมาเขียนสคริปต์ จับประเด็น เรียบเรียง และตัดต่อออกมาเป็นตัวรายการที่หลัง โดยใช้ งบประมาณของตัวเองทุกกระบวนการ

พิศาล แสงจันทร์ หนึ่งในผู้ผลิตรายการหนังพาไป กล่าวว่า

"รายการนี้ไม่มีสคริปต์ มีแต่สิ่งที่ผมเรียกมันว่าประเด็น อย่างประเด็นรถไฟ ประเด็น รถเมล์ ขึ้นตัดต่อเราจะกลับมาหาข้อมูลที่หลัง กลับมาทำที่หลัง มาเพิ่มที่หลัง" (เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, 2554)

พนารัตน์ พันธวิมลชัย หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

"รูปแบบรายการที่ไม่เน้นสคริปต์ เน้นความเป็นธรรมชาติของเนื้อหา พิธีกรพาผู้ชม ไปเจออะไรระหว่างการเดินทาง ทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความเป็นเรียลลิตี้มากๆ" (สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2557)

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

"ประทับใจทั้งการนำเสนอ คือ ผู้ดำเนินรายการไม่ต้องเพคมาก ไม่ต้องมาตาม สคริปต์อย่างนั้นนี่ คือพูดเป็นธรรมชาตินี่แหละ บางทีคนหนึ่งชอบอีกคนหนึ่งไม่ชอบก็มีความขัดแย้งกันได้ คือเป็นธรรมชาติ เหมือนเวลาไปในสถานที่ๆ ใหม่ๆ ที่ใหม่ๆ เขาก็ไปถามคนแถวนั้น คือกล้าแสดงออกก็ไม่ได้เตี้ยม คือไม่ใช่แบบเราไปแล้วไม่มีอุปสรรคอะไรเลย ทำให้เราได้เห็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยถ้าเราไปไม่ได้ ถ้าเราไปไม่ทัน เราต้องทำยังไงจะมีบอกขั้นตอนเป็น guide line ให้เรา..." (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

3.4 การใช้ภาษาและลักษณะการพูด

โดยรายการปกติทั่วๆ ไปแล้วมักจะใช้ภาษาที่เป็นทางการ ภาษาที่เล่าและบรรยายที่เรียบเรียงประดิษฐ์มาอย่างสวยงาม แต่ภาษาที่ใช้ในรายการหนึ่งพานั้นเป็นภาษาที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ เหมือนเพื่อนสนทนากับเพื่อน เป็นการสนทนาระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินรายการกับผู้ที่ทำหน้าที่ตากล้อง ซึ่งในปัจจุบันมีรายการในลักษณะนี้ไม่มากนัก โดยใช้แทนตัวเองด้วยชื่อ "บอล ยอด" หรือแทนตัวเองว่า "พี" เป็นต้น

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

"...พีว่ามันเป็นเสน่ห์ส่วนตัวของเขา ก็มาจากการที่เขาเป็นคน no name นั้นแหละ พูดอะไรแบบธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นคาราที่ดัดจริต ไม่ต้องพูดตามสคริปต์ by heart

มันออกมาจากใจ ที่แหละเป็นเหตุผลที่เขาลงมือทำเอง ลงมือคิดเอง ทำเอง ไปถ่ายเอง ไปพูดคุยเอง เขารู้สึกอย่างไร มันก็ออกมาแบบนั้น คือมันไม่เพค พูดง่ายๆ นี่ละพี่ว่ามันทำให้แฟนเพลงเขารักแล้วก็หลงใหลรายการ” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ณิชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“เขามีการนำเสนอที่ดูเป็นกันเองสบายๆเหมือนพาคนดูไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ แบบเพื่อนพาเพื่อนเที่ยวไม่ต้องมีบทพูดอะไรที่เป็นทางการดูสบายๆ...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

ฐิติพร ปิยพงษ์กุล หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ตอนแรกก็ดูเฉยๆ เห็นเป็นรายการท่องเที่ยวก็ดู แต่พอดูไปเรื่อยๆ มันก็สนุกดีนะเหมือนฟังคนมาเล่าให้เราฟังแบบไม่ใช่แค่แนะนำสถานที่ แต่เหมือนเป็นนั่งฟังเพื่อนคุยกันแล้วมานั่งเล่าให้เราฟัง แล้วเขาก็ใส่ความคิดของเขาไป ซึ่งก็ดี...” (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2557)

แผนภาพที่ 4. 7 ภาพลักษณะการใช้ภาษาและคำพูดของพิธีกร

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - ปาแลร์โม เมืองมัมมี*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=g_Az6k21ZR8

3.5 มุมกล้องของพิธีกร

พิธีกรไม่ได้มองกล้องตลอดเวลา มีหลายครั้งที่ถ่ายไปเดินไป บางครั้งกล้องกับพิธีกรก็วิ่งตามรถไฟไปด้วยกัน สามารถกล่าวได้ว่าพิธีกรรายการหนึ่งพาไปนั้นไม่ได้มองว่ากล้องเป็นคนดูอย่างเช่นรายการอื่นๆ หากแต่เป็นเพื่อนร่วมสนทนาที่สามารถพูดจาโต้ตอบกลับกันไปได้

แผนภาพที่ 4. 8 ภาพการนำเสนอมุมกล้องที่ใช้ถ่ายทำในรายการหนึ่งพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) หนึ่งพาไป - ถนนทุกสายสู่ กรุงโรม. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=VjP-lhOefM8>

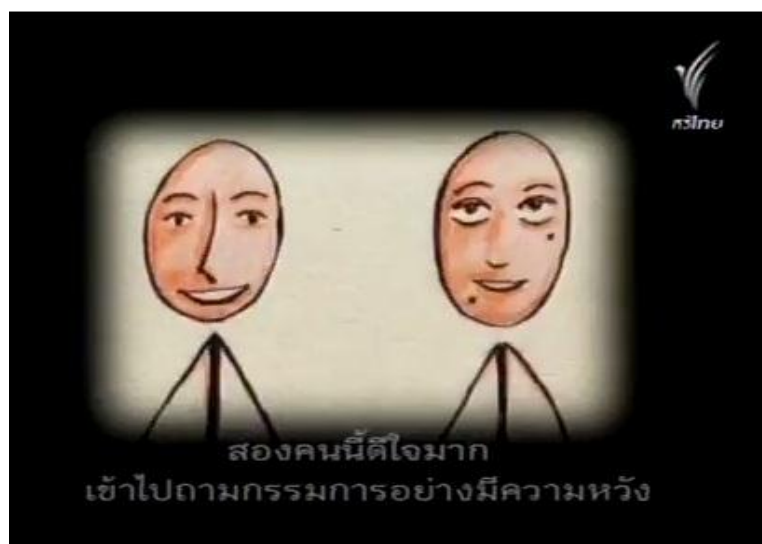
3.6 การนำภาพการ์ตูนมาใช้

ข่าวสารหรือข้อความในรูปของการ์ตูนจะสื่อความหมายให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงเรื่องราว ข่าวสาร เหตุการณ์ และความคิดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อความหมายแทนตัวหนังสือหรือเป็นผู้แสดงแทนในการเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ

โดยหลักๆ แล้วการนำภาพการ์ตูนมาใช้ของรายการจะมีตั้งแต่การเปิดรายการ โดยใช้บอกเล่าเหตุการณ์สมมติจากการที่พิธีกรทั้งสองส่งหนังสือไปประกวดหวังจะได้ไปเมืองนอกแต่กลับต้องผิดหวัง ซึ่งเหตุการณ์นี้กลายเป็นแรงผลักดันให้ทั้งสองส่งหนังสือไปประกวดด้วยตนเองในต่างประเทศ และเป็นต้นกำเนิดของรายการหนึ่งพาไปในเวลาต่อมา โดยลายเส้นที่วาดนั้น เป็นลายเส้นแบบที่วาด

ง่าย ๆ เป็นหัวไม้ขีด แต่มีการใส่จุดเด่นลงบนตัวการ์ตูนแต่ละตัวจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพิธีกร เช่น ทายาท เดชเสถียร (บอล) นั้นจะมีจุดเด่นบนใบหน้าคือมีไฟที่ใต้ตา ทำให้ผู้ชมรู้ว่าใครเป็นใคร

แผนภาพที่ 4. 9 การ์ตูนเหตุการณ์สมมติในไตเติ้ลบอกเล่าความเป็นมาของรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - ถนนทุกสายสู่อุบัติเหตุ* กรุงเทพฯ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=VjP-lhOefM8>

นอกจากเครดิตเปิดรายการที่ใช้ภาพการ์ตูนในการสื่อความหมายแล้ว ในตัวรายการเองก็มีการหยิบยกภาพการ์ตูนมาสอดแทรกอยู่ในหลายๆ ช่วงของรายการ เพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพและง่ายต่อการเข้าใจด้วย โดยเป็นลักษณะของแผนที่ประเทศ เส้นทางการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้และผู้ชมเห็นภาพชัดเจนเป็นต้น

แผนภาพที่ 4. 10 การ์ตูนรูปแผนที่ประเทศและการเดินทางจากเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่ง

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 1 [1/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=TdTVO7hCHnE>

3.7 การบรรยายด้วยตัวอักษร

เนื่องจากรายการถูกถ่ายทำด้วยกล้องวิดีโอ จึงมีปัญหาเรื่องความคมชัดของภาพ เทคนิคการรับเสียง หรือบางทีการถ่ายทอดภาพที่พีธีกรตัดต่อมาอาจไม่ได้ถ่ายทอดเรื่องราว การใช้ตัวอักษรพิมพ์คำบรรยายจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการตัดสินใจร่วมกันระหว่างฝ่ายจัดการรายการ โทไรทัศน์และพีธีกร

เทินพันธ์ แพนสมบัติ ผู้จัดการฝ่ายจัดการรายการโทรทัศน์สถานี Thai PBS กล่าวว่า

“จริงๆ คู่यर่วมกัน ทางเราบอกไปว่ามีตัวหนังสือเล่าเรื่องบ้างก็ได้ คือ ปัญหารายการเราคือภาพมันไม่ตอบโจทยหรือภาพที่ออกมามันมีปัญหาเรื่องความคมชัด มีปัญหาเรื่องดูไม่รู้เรื่อง ก็ไม่ต้องเล่าด้วยภาพก็ได้ ก็เล่าใช้ตัวหนังสือเป็นหลักบ้างก็ได้ อันนี้เป็น Idea เขาก็เห็นด้วย ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การตัดต่อดูดีขึ้น แต่สุดท้ายไม่คิดว่ามันจะกลายเป็นลายเซ็นตัวรายการ มันเล่าง่ายๆ ไร เหตุผลคืออะไรก็ทิ้งให้คนคิดหลักการง่ายๆ ใช้ตัวหนังสือเล่า ไม่ได้มีอะไร เพียงแต่ว่า content มันตรง คือแค่แก้ปัญหาการตัดต่อที่ภาพมันเล่าไม่ได้จริงๆ อาจจะใช้เสียงก็ได้ พี่เสนอให้ใช้เสียงบรรยาย แต่เขาคิดว่าไม่เวิร์ค เขาคิดว่าแบบนี้มันเท่กว่า” (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

โดยการนำเสนอตัวอักษรในรายการนั้นจะมีการใช้แนะนำสถานที่เหมือนรายการอื่นๆ ที่แจ้งให้เห็นถึงข้อมูลของสถานที่ที่รายการนำเสนอ อันเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องนำเสนอในรายการ เพื่อให้ผู้ชมรู้ว่ากำลังชมสถานที่ใดอยู่

แผนภาพที่ 4. 11 ภาพการใช้ตัวอักษรในการแนะนำสถานที่เหมือนรายการอื่นๆ

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 17 [2/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=eY7MSarO_bw

รายการหนังพาไปมีการนำตัวอักษรมาใช้ตลอดทั้งรายการโดยแบ่งเป็นสองลักษณะคือขึ้นกำกับคำพูดของพิธีกรตลอดรายการ และขึ้นเป็นคำบรรยายเกร็ดความรู้ต่างๆ

แผนภาพที่ 4. 12 ภาพการใช้ตัวอักษรกำกับคำพูดของพิธีกร

ที่มา : Youtube. (2553.) หน้าพาไป ตอนที่ 17 [2/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา
http://www.youtube.com/watch?v=eY7MSarO_bw

แผนภาพที่ 4. 13 ภาพการใช้ตัวอักษรในลักษณะของการบรรยายเกร็ดความรู้

ที่มา : Youtube. (2554.) หน้าพาไป ตอนที่ 28 [2/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา
<http://www.youtube.com/watch?v=FvVbXvYcPR4>

บทที่ 5

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป

ในบทที่ 5 นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 ของการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป” คือ เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไป โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกและแจกแจงเนื้อหาด้านการพัฒนาในรายการหนังพาไป จากกลุ่มตัวอย่างรายการหนังพาไป จำนวน 63 เทป โดยแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อโดยอิงจากเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธ, 2549) และสามารถแบ่งเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5. 1 ตารางแสดงข้อมูลการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธ, 2549) ตามลำดับสูงสุด

ลำดับที่	แนวคิดด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังพาไป	จำนวนเรื่องที่ปรากฏ
1	ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร	19 เทป
2	ด้านสิ่งแวดล้อม	13 เทป
3	ด้านความปลอดภัย	6 เทป
4	ด้านการศึกษา	2 เทป
5	ด้านการประกอบอาชีพ	
6	ด้านการมีส่วนร่วม	
7	ด้านสิทธิมนุษยชน	1 เทป

ลำดับที่	แนวคิดด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังสือพิมพ์	จำนวนเรื่องที่ปรากฏ
8	ด้านสุขภาพอนามัย	

ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

รายการหนังสือพิมพ์มีการกล่าวถึงด้านการคมนาคมและการสื่อสารมากที่สุดในรายการ ถึง 17 เทป โดยการคมนาคมและการสื่อสารที่บอกละเอียดกล่าวถึงนั้น สามารถแยกเป็นประเด็นการนำเสนอได้ 10 ประเด็นย่อย ได้ดังนี้

1. ระบบเครือข่ายรถสาธารณะที่ครอบคลุม
2. ระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับคนพิการ
3. ความตรงต่อเวลาของรถสาธารณะ
4. การจัดระเบียบเพื่อความปลอดภัยของรถขนส่งสาธารณะ
5. ระบบการคมนาคมด้วยเรือโดยสารสาธารณะ
6. การจัดสรรระบบจราจร
7. การออกแบบทางม้าลาย
8. การจอดรถ
9. ป้ายรถเมล์
10. การสนับสนุนให้ใช้จักรยาน

ซึ่งสามารถแบ่งตามจำนวนเทปทั้ง 19 เทป ที่นำเสนอประเด็นย่อยเหล่านี้ได้ดังตารางต่อไปนี้

ลำดับตอนที่ออกอากาศ	ประเทศ	ชื่อตอน	ประเด็นการนำเสนอด้านการคมนาคมขนส่งและ การสื่อสาร												
			ระบบเครือข่ายสารสนเทศที่ครอบคลุม	ระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับกิจการ	ความตรงต่อเวลาของรถสาธารณะ	การจัดระเบียบเพื่อความปลอดภัยของรถขนส่งสาธารณะ	ระบบการคมนาคมที่เร็วโดยสาธารณะ	การจัดสรรระบบจราจร	การออกแบบทางม้าลาย	การจราจร	ป้ายรถเมล์	การสนับสนุนให้ใช้จักรยาน			
46	“	เวนิสตะวันออก กทม. ตก						✓							
48	“	ปาแลร์โม เมือง มัมมี			✓										
62	พม่า	พญูกัยในย่าง กุ้ง							✓						
63	เกาหลี	เก็บตกหนังพา ไป								✓		✓			

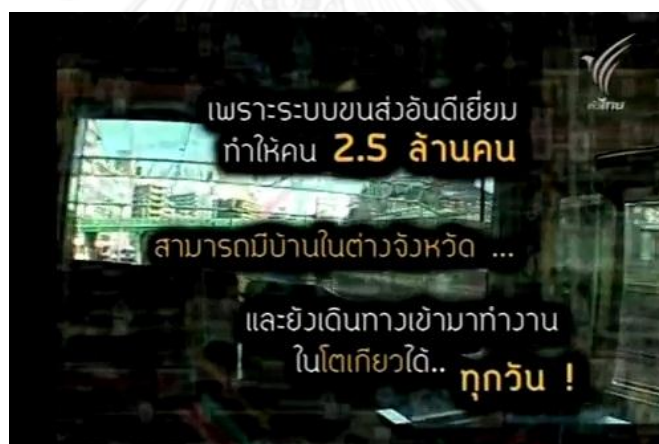
จากตารางที่นำเสนอประเด็นย่อยด้านการคมนาคมขนส่งและการสื่อสารที่ปรากฏในรายการหนังพาไปนั้น สามารถกล่าวได้ว่ารายการหนังพาไปมีการนำเสนอประเด็นด้านการคมนาคมและการสื่อสารจากหลายๆ ประเทศ อันประกอบไปด้วยประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่น เกาหลี อิตาลี และพม่า ซึ่งสามารถยกตัวอย่างเนื้อหาที่สะท้อนถึงแนวคิดการนำเสนอประเด็นย่อยด้านการคมนาคมขนส่งและการสื่อสารได้ดังนี้

1. ระบบเครือข่ายรถสาธารณะที่ครอบคลุม

ระบบการวางเครือข่ายรถสาธารณะในหลายๆ ประเทศที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ นั้น ประกอบไปด้วยประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งต่างก็มีระบบขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยสามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

ญี่ปุ่น มีระบบเครือข่ายรถสาธารณะที่ครอบคลุมเช่นกันทั้งที่เป็นประเทศที่มีประชากรใช้รถไฟในการสัญจรในชั่วโมงเร่งด่วนมากที่สุดประเทศหนึ่ง แต่กลับมีวิธีบริหารจัดการระบบรถไฟให้รองรับประชากรจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีโครงข่ายรถไฟฟ้าไปถึงในต่างจังหวัดอีกด้วย

แผนภาพที่ 5.1 ภาพการแสดงระบบขนส่งที่ครอบคลุมของประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2553.) หนึ่งพาไป ตอนที่ 27 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=4bQNoSMPvxg>

2. ระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับคนพิการ

คนพิการเป็นกลุ่มประชากรที่หลายๆ ประเทศให้ความสำคัญและมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบขนส่งสาธารณะต่างๆ เพื่อรองรับคนพิการ ดังประเทศที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ เช่น ประเทศ เยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศตุรกีและประเทศอิตาลี เป็นต้น

สำหรับระบบขนส่งที่รองรับคนพิการเช่น **ประเทศตุรกี**ที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ คือรถเมล์ ซึ่งหากรถคันไหนรองรับคนพิการ หรือคนชรา ก็จะมีสติ๊กเกอร์แปะบอกไว้ที่รถเมล์

คั้นนั้นที่สำคัญที่สุดคือระบบที่รองรับคนพิการเหล่านั้น เป็นการทำให้ทางลาดที่พับเก็บเข้าไปในตัวรถได้ ถึงแม้จะใช้เวลาในการลำเลียงคนพิการขึ้นรถเล็กน้อยก็ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับประชาชน

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่

“...นี่ รถคันนี้คนพิการขึ้นได้ คนแก่ด้วย มีสัญลักษณ์ตรงนั้นไซ้มี รถเมล์บ้านเรามีมียื่นเ็นย ไอ้โฮ ไม่เห็นยากเลย แค่มีแผ่น เอาลงมาปั๊บ ก็ขึ้นได้ ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีราคาแพงอะไรเลยเนี่ย แค่นี้ก็ช่วยคน พิการได้แล้ว...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 2 ภาพการแสดงสัญลักษณ์สำหรับคนพิการบนรถเมล์ของประเทศตุรกี

ที่มา : Youtube. (2555.) หนังพาไป - เทศกาลหนังสือ Istanbul. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=IPDyyCKhgI8>

สำหรับประเทศอิตาลีนั้น ระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับคนพิการเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญมีทางลาดสำหรับผู้พิการบนเกาะเวนิส (แต่นักท่องเที่ยวก็สามารถใช้ลำเลียงกระเป๋าเดินทางได้) ถึงจะไม่ครอบคลุมสะพานทั้งเกาะที่มีถึง 400 สะพานแต่รัฐบาลก็พยายามเลือกทำทางลาดที่สะพานสำคัญๆ และออกแบบให้รองรับมากที่สุด อีกทั้งยังมีแผนที่ให้แก่คนพิการใช้ในการเดินทางทั่วทั้งเกาะด้วย

พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่

“...อ้อหือ เมืองนี้เค้าก็ดูแลคนพิการดีเนอะ สำหรับคนผู้สูงอายุ ที่นั่งรถเข็นก็มาได้ เพราะเมืองเค้ามีสะพานเยอะเนอะ สะพานก็จะเป็นอุปสรรค...โอ้โฮ ขนาดบันไดเค้ายัง ทำทางลาดให้ เฉพาะ นี้คนพิการก็ใช้ได้ นักท่องเที่ยวก็ใช้ได้ ลดความชันลงเหลือแค่ 16%...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 3 ภาพการนำเสนอทางลาดในเวนิสสำหรับคนพิการและนักท่องเที่ยว

ที่มา :Youtube. (2555.) หนังพาไป - เวนิส วาณิช. วันที่เข้าถึงข้อมูล 5 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=lbMDGDzk1u4>

ซึ่งจากเนื้อหาการนำเสนอด้านระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับคนพิการซึ่งรายการหนังพาไปได้นำแนวคิดจากประเทศต่างๆ มานำเสนอสามารถกล่าวได้ว่าระบบขนส่งสาธารณะของหลายประเทศให้ความสำคัญกับผู้พิการเป็นอย่างมากเห็นได้จากระบบขนส่งสาธารณะทุกอย่างจะคำนึงถึงคนพิการเสมอ ทั้งการสร้างทางลาด รถเมล์สำหรับคนพิการ เป็นต้น

3. ความตรงต่อเวลาของรถสาธารณะ

รายการหนึ่งพาไปยังกล่าวถึงประเด็นในการให้ความสำคัญต่อความตรงต่อเวลาของระบบขนส่งสาธารณะในประเทศต่างๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับความตรงต่อเวลาของระบบขนส่งสาธารณะในประเทศไทยบ้าง โดยได้นำเสนอตัวอย่างของสองประเทศคือประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น

ประเทศเยอรมนีนี้มีระบบขนส่งสาธารณะที่ตรงเวลามาก โดยบอลและยอดได้ตั้งข้อสังเกตการณ์ว่ารถไฟที่ประเทศเยอรมนีจะถึงที่หมายช้าหลายชั่วโมงเหมือนของประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งสุดท้ายแล้วรถไฟก็ถึงที่หมายตามเวลาที่แจ้งไว้จริงๆ ทำให้ทั้งสองเกิดข้อสงสัยว่าทำไมระบบของเขาถึงทำให้รถไฟถึงที่หมายตรงเวลาได้ไม่เหมือนของประเทศไทยเรา

ทายาท (บอล): เราต้องไปถึงสถานีที่โน่นกี่โมง สถานีที่ต้องไปเปลี่ยนรถนะ

พิศาล (ยอด) : บ่ายโมงสี่สิบสอง เราจะดูว่ามันจะตรงเวลารึเปล่า เราออกมาตอนสิบเอ็ดโมงสี่สิบเก้า ในนี้บอกว่าจะถึงตอนบ่ายโมงสี่สิบสอง มารอดูกัน

ทายาท (บอล) : เรามาถึงบ่ายโมงสี่สิบสองนะ ตรงเป๊ะเลย โอ้โฮ ไม่ใช่เร็วด้วย แต่เป๊ะ ไม่เร็วและไม่ช้าเกินไป...เค้าสามารถทำได้อะ คือไม่ต้องคำนึงถึงสถานีเลย ดูเวลาอย่างเดียวว่าตรงกับเวลากลางหรือเปล่า ถ้าถึงสถานีนี้ปั๊บ เวลานั้นลงได้เลย

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2553)

ประเทศญี่ปุ่นเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีกฎระเบียบเคร่งครัดและให้ความสำคัญกับการตรงต่อเวลามากดังนั้นจึงไม่แปลกที่ระบบขนส่งสาธารณะจะตรงเวลาไปด้วย

พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร พิจารณารายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...คือที่นี้รถไฟเค้าออกตรงเวลา ความเร็วเค้าก็จำกัดด้วย จำกัดความเร็วกว่าจะวิ่งด้วยความเร็วขนาดไหน เค้าก็เลยแบบคำนวณเวลาถูก...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2553)

4. การจัดระเบียบเพื่อความปลอดภัยของรถขนส่งสาธารณะ

ประเด็นการจัดระเบียบเพื่อความปลอดภัยของรถขนส่งสาธารณะนั้นเป็นประเด็นที่ต่างประเทศให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งและจะเกี่ยวเนื่องกับประเด็น “ด้านความปลอดภัย” กล่าวคือ จะคำนึงความปลอดภัยของผู้โดยสาร เป็นที่ตั้ง โดยการออกกฎระเบียบให้ผู้ขับขี่รถสาธารณะปฏิบัติตามกันอย่างเคร่งครัด

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในระบบขนส่งสาธารณะมาก เห็นได้จากมีการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้โดยสารขณะอยู่บนรถเมล์ โดยรถจะไม่ออกวิ่งจนกว่าผู้โดยสารจะนั่งที่เรียบร้อยหรือประตูรถปิดลงเสียก่อน

พิศาล แสงจันทร์ และทนายาท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ประตูปิดแล้วถึงจะออกรถ...เห็นชัดๆ ว่าปิดประตูออกก่อนแล้วค่อยออกรถ...เนี่ยเห็นมีัยคนขับรถเมล์ ประตูปิด แล้วถึงออก เค้ารอให้นั่งก่อน...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายาท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 4 ภาพการแสดงความใส่ใจในความปลอดภัยของผู้โดยสารรถเมล์ในประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2553.) หนังพาไป ตอนที่ 17 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 5 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=iwczN64AC9Y>

พีสุทัศน์ อุบาสก วัดภาวนาโอซาก้า กล่าวว่า

“...รถเมล์ที่นั่นแตกต่างจากไทย หนึ่งคือ ค่าให้ความสำคัญกับทุกคนที่ขึ้น คือไม่ให้ลำบากนะ ค่าต้องรอให้คนที่ขึ้นไปเนี่ยนั่งก่อนไข่ม้อยครับ ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของคนขับว่าอย่างไรปลอดภัย แต่ถ้าเกิดคนนั่งอันตรายขึ้นมาคนขับก็จะมีปัญหา อันที่สองคือตรงเวลารถเมล์ที่นี่มีตารางเวลา แล้วไม่ค่อยเพี้ยนมาก ที่เค้าไม่เพี้ยนมากเพราะเค้าไม่ได้ชิง ซึ่งมันก็ปลอดภัยแล้วคือขับประมาณ 40 - 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

จากประเด็นเรื่องการจัดระบบของรถขนส่งสาธารณะที่มีในต่างประเทศนั้นจะมีการออกมาตรการที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้โดยสารมากที่สุด เช่น การจำกัดความเร็วในการขับขี่ การออกรถหลังจากที่ผู้โดยสารนั่งเรียบร้อยแล้ว เป็นต้น

5. ระบบการคมนาคมด้วยเรือโดยสารสาธารณะ

เกาะเวนิสในประเทศอิตาลีนั้นมีพื้นที่ให้รถไฟและรถยนต์เข้าถึงได้เพียงส่วนเล็กๆ การเดินทางภายในเกาะจึงต้องอาศัยเรือเป็นหลัก ซึ่งก็มีทั้งปั้มน้ำมัน โรงพยาบาล ที่อยู่บนเกาะรองรับการใช้ชีวิตทางเรืออย่างครอบคลุมและรอบด้านซึ่งปัจจุบันมีระบบการเดินทางทางเรือทั้งหมด 22 และมีระบบการใช้บัตรหลายประเภทในการรองรับ ซึ่งการเดินทางสัญจรทุกอย่างของที่นี่ก็ต้องใช้เรือเป็นยานพาหนะหลัก

ยอด : แท็กซี่ที่นี่ก็ต้องเป็นเรือ มีทุกอย่างเลยที่เป็นเรือแบบขนกระเป๋านักท่องเที่ยว...วิถีชีวิต

คนเวนิสเค้าก็เป็นอย่างนี้เนอะมันน่าสนใจนะเนี่ย

บอล : โอ๊ะ อันนี้เป็นท่าเรือเค้าเนี่ย เป็นเหมือนท่าเรือใหญ่ๆ ของเค้า โอ๊ะ แต่ดูระบบเค้าดีเนอะ คู่มือที่ซื้อตั๋วเป็นเรื่องเป็นราวชัดเจน

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5.5 ภาพระบบการขายตั๋วเรือในเวนิส

ที่มา : Youtube. (2555.) หน้าพาไป - เวนิส วาณิช. วันที่เข้าถึงข้อมูล, แหล่งที่มา
<http://www.youtube.com/watch?v=lbMDGDzk1u4>

เวนิสนั้นมีระบบคมนาคมทางเรือที่เป็นไปในลักษณะแล่นรอบเกาะ ดังนั้นระบบต่างๆ ที่เวนิสสร้างขึ้นมาก็เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศที่เมืองตั้งอยู่ โดยมีทั้งโรงพยาบาล ปั้มน้ำมันรองรับ และสถานที่ต่างๆ ที่คำนึงถึงวิถีชีวิตทางเรือเป็นหลัก

6. การจัดสรรระบบจราจร

รายการหน้าพาไปได้นำเสนอประเด็นด้านการจัดสรรระบบจราจรที่มีประสิทธิภาพของประเทศญี่ปุ่นและนำเสนอการจัดสรรการจราจรที่ล้มเหลวของประเทศพม่า

ประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการจัดสรรช่วงเวลาที่รถติดก็มีระบบการจัดการจราจรเลนให้รถวิ่งสาธารณะหรือรถที่ขนส่งคนจำนวนมากวิ่งก่อนเพื่อแก้ปัญหาการที่ติดในชั่วโมงเร่งด่วน และสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พี่สุทัศน์ อุบาสก วัดภวนาโศซาก้า กล่าวว่า

“...ที่นี้เค้าก็มีรถติดครับ เพียงแต่เวลาที่รถมันติดจริงๆ เนี่ย มันมีเวลาของมันอยู่ มันไม่ได้ติดทั้งวัน ใ้เวลาไหนที่มันติดเนี่ยเลนสำหรับการขนส่งคนจำนวนมาก

มากเนี่ยตรงนั้นให้สิทธิ์เค้าก่อน แล้วเลนรถบัสถ้าเกิดเป็นเวลาที่ย่างเวลาชั่วโมง
เร่งด่วน เวลาที่การสัญจรเยอะๆ เนี่ย เลนรถบัสห้ามรถอื่นวิ่ง คนก็ควบคุมเวลา
ตัวเองได้ เพราะฉะนั้นเหตุผลของคนญี่ปุ่นที่แบบ รถติดอะไรอย่างนี้ จะใช้ไม่ค่อยได้
...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

ในขณะที่ระบบการจราจรของประเทศพม่านั้นล้มเหลว เพราะผู้ขับขี่รถไม่มีวินัยใน
การขับขี่ ขับขี่รวดเร็วแม้กระทั่งฝนตก และไม่มีกรหยุดให้ผู้ที่ย่างถนนทางม้าลายในขณะที่ผู้
ย่างถนนบางคนก็ข้ามไม่ตรงทางม้าลาย

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิจารณารายการหนังพาไป กล่าวว่า

“อะไรที่บอกว่าเราสามารถข้ามได้...ทำไมรถไม่หยุดให้เราละเนี่ย เราข้ามทางม้าลาย
นะเราทำถูกต้องตามกฎหมายนะทำไมทำอย่างนี้ละ...จะชนเราหรือ”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

7. การออกแบบทางม้าลาย

รายการหนังพาไปมีการนำเสนอประเด็นด้านทางม้าลายโดยเป็นประเด็นที่นำเสนอ
จากประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย โดยสามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

การออกแบบทางม้าลายของประเทศญี่ปุ่น บริเวณถนนชิบูย่านั้นมีประสิทธิภาพ
มาก เพราะเป็นทางข้ามที่เป็นแยกขนาดใหญ่ ดังนั้นจำนวนคนข้ามจึงเยอะตามไปด้วย แต่
ญี่ปุ่นมีระบบการออกแบบที่สามารถรองรับคนจำนวนมากนั้นได้โดยออกแบบทางม้าลายเป็น
ลักษณะคล้ายกากบาท เพื่อให้ข้ามได้จากทุกทิศโดยใช้เวลาน้อยที่สุด และมีการกำหนดไฟ
จราจรเป็นการเฉพาะเพื่อสั่งให้รถหยุดพร้อมๆ กันทุกทิศทางเพื่อให้คนทั้งหมดข้ามถนนได้
ภายในเวลา 45 วินาทีและสลับให้รถวิ่งผ่านได้ 90 วินาที

แผนภาพที่ 5. 6 ภาพการออกแบบทางม้าลายของถนนชิบูยะในประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2554.) *หนังพาไป ตอนที่ 29 [2/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 7 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=4FIVGUcWDeg>

ในทางกลับกันการออกแบบทางม้าลายของประเทศไทยที่รายการนำเสนอ นั้นมีการออกแบบที่ไม่ต่อเนื่อง เช่นข้ามไปแล้วเจอพุ่มไม้บ้าง หรือข้ามไปแล้วเจอเสาทางด่วน เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความลำบากแก่ประชาชนผู้ใช้ทางม้าลายและอาจเกิดอันตรายจากการถูกรถชนอีกด้วย

พิศาล (ยอด) : ข้ามไปแล้วจะยังไง คนทำทางม้าลายนี้ควรไปอบรมการทำไหมรีเปลา หรือว่าตรงนั้นมันจะมีประตุมิติใหม่ มันทะลุไปเลยใช่ไหม อุตสาหกรรมทางม้าลายให้แล้วนะแต่ว่าข้ามไปไหน ไม่ได้คิดต่อ ทำไมไม่คิดก่อนจะทาสีเนี่ย คนเดินถนนไม่อยู่ในสายตาเค้าเลย

ทายาท (บอล) : ลองข้ามสิ ต้องปีนต่อ เขาออกแบบทางไว้ให้อย่างนั้น ถ้าจะอ้อมมาทางนี้ก็ ต้องเสี่ยงกับชีวิต เพื่อจะมาต่อทางม้าลายตรงนี้อีกทอดหนึ่ง

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 7 ภาพการออกแบบทางม้าลายของประเทศไทย

ที่มา : Youtube. (2555.) หนึ่งพาไป - เก็บตกหนึ่งพาไป ซีซั่น2. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=SHAftU0CpoQ>

จากการนำเสนอประเด็นเรื่องการออกแบบทางม้าลายทั้งของประเทศไทยและประเทศไทยนั้น ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างทางม้าลายที่ออกแบบมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและรองรับคนจำนวนมากได้ของประเทศไทยกับทางม้าลายที่ออกแบบมาเพื่อรองรับคนข้ามทีละไม่กี่คนก็ยังไม่สามารถทำให้มีประสิทธิภาพได้ของประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัดเจน

8. การจอดรถ

รายการหนึ่งพาไปได้นำเสนอประเด็นด้านการจอดรถของประเทศไทยที่มีการจอดรถไม่เป็นระเบียบ ไม่คำนึงถึงรถที่สัญจรไปมาในภายหลัง และกีดขวางการจราจรอาจทำให้รถติดได้ เช่น การจอดไม่ชิดทางเท้า การจอดรถกินเลน การจอดรถเต็มสองข้างทางจากเดิมเคยเป็นถนนสามเลนก็เหลือเลนเดียว เป็นต้น

พิศาล (ยอด) : โอ้โฮ ถนน 5 เลนนะ มันจะเหลือวิ่งได้แค่ 3 เลน ถนน 3 เลน มันก็ทำให้เหลือวิ่งได้เลนเดียว มหัทศวรรษมากที่นี้ ยิ่งกว่าบ้านเราอีกนะ ขนาดตรงหัวมุมนะ ไม่ควรจอดก็ยังไม่จอด

ทายาท (บอล) : จอดซ้อนคัน แล้วซ้อนแบบว่า เตะตะกร้อได้เลยนะ เว้นไว้ทำอะไรเนีย ขาย
ลูกชิ้นหรอ

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 8 ภาพการจอดรถซ้อนคันในกรีซ

ที่มา : Youtube. (2555.) หนึ่งพาไป – ดินแดนแห่งทวยเทพ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 13 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QreCAMGmvzo>

จากประเด็นการนำเสนอด้านการจอดรถของประเทศกรีซนั้นแสดงให้เห็นว่าการจอดรถข้างถนนของกรีซมีความใกล้เคียงกับการจอดรถประเทศไทยหากแต่กรีซนั้น เป็นเมืองที่ห้ามล้อไปด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย ความไม่เป็นระเบียบในการจอดรถนั้นอาจมีส่วนที่ช่วยลดความมีเสน่ห์ของสถานที่ท่องเที่ยวไปได้

การนำเสนอด้านการจอดรถอย่างไม่มีระเบียบของกรีซนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงมิติของด้านระเบียบวินัยในรายการหนึ่งพาไปได้อย่างอย่างแนบเนียนอีกด้วย กล่าวคือสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีระเบียบในการจัดการระบบจอดรถข้างถนนและบดบังทัศนียภาพของโบราณสถานในกรีซอีกด้วย

9. ป้ายรถเมล์

ป้ายรถเมื่อนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทุกประเทศ ซึ่งเป็นหนึ่งในระบบการคมนาคมขนส่ง รายการหนึ่งพาไปได้นำเสนอการใช้ประโยชน์ของป้ายรถเมล์ในประเทศเกาหลี ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ในการบอกสายรถเมล์และเส้นทางการเดินทางไว้อย่างละเอียดซึ่งหากไม่ใช่คนเกาหลีก็สามารถใช้งานได้

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่

“...นี่ เขามีชื่อป้าย ป้ายนี้ชื่อว่าอะไร ป้ายนี้มีรถเมล์อะไรผ่านบ้าง นี่เข้าเมือง ออกเมือง มีสายไหนบ้าง แต่สิ่งที่ไทยเราไม่มีก็คือข้างล่างนี้ บอกเส้นทางรถเมล์ เขาบอกว่ารถเมล์สายไหนผ่านอะไรบ้าง เลี้ยวไปทางไหน ซ้าย ขวา จริงๆ ทำไม่ยากเลยนะเนี่ย อยู่ที่ว่าจะทำรีเปลา เนี่ยแล้วคนเค้าก็ใช้ประโยชน์ด้วยนะ ทั้งที่เป็นคนเกาหลีอยู่แล้วเนี่ย...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 9 ภาพการบอกเส้นทางของป้ายรถเมล์

ที่มา : Youtube. (2555.) หนึ่งพาไป - เก็บตกหนึ่งพาไป ซีซั่น2. วันที่เข้าถึงข้อมูล 15 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=SHAFtU0CpoQ>

จากเนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการใช้อยู่ป้ายรถเมล์ในประเทศเกาหลีได้อย่างเป็นประโยชน์ที่สุด โดยให้รายละเอียดของรถเมล์ว่าสายไหน ไปที่ไหน ออกนอกเมือง หรือ

เข้าเมือง ซึ่งรายการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มาใช้บริการข้อมูลเหล่านี้ข้อมูลเหล่านี้มีทั้งคนเกาหลี
เอง และคนต่างชาติ

10. การสนับสนุนให้ใช้จักรยาน

ประเด็นการสนับสนุนให้ใช้จักรยานนั้น เป็นแนวคิดที่มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย
ด้วย อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เหมาะสำหรับใช้ในการเดินทางในระยะ
สั้นๆ นอกจากนั้นประเด็นนี้ยังเชื่อมโยงกับด้านสิ่งแวดล้อมด้วยคือเป็นการลดมลพิษทาง
อากาศด้วย ซึ่งรายการหนังพาไปได้นำเสนอประเทศที่เป็นแบบอย่างในการออกแบบระบบ
การใช้จักรยานคือประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ดังตัวอย่าง

ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศที่เหมาะสมแก่การขับขี่จักรยานเพราะมีถนนที่ออกแบบ
ไว้เพื่อรองรับให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้จักรยาน โดยให้ความสำคัญว่าผู้ใช้จักรยานก็เป็นส่วน
หนึ่งของผู้ใช้รถใช้ถนน อีกทั้งมีสัญญาณไฟจราจรเฉพาะสำหรับจักรยานอีกด้วย

พิศาล แสงจันทร์ และทนายา ทเดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ขี่จักรยานที่เมืองนี้ ชีได้ง่ายมากเลยเพราะมันมีทางเฉพาะจักรยานไข่ม้อย มี
สัญญาณไฟให้จักรยานเฉพาะด้วย ทุกๆ อย่างพร้อมให้คนใช้จักรยานได้นะ...เค้าถือว่า
จักรยานก็เป็นส่วนหนึ่งของผู้ใช้ถนน จักรยานไม่ใช่ส่วนเกินของถนน....ไฟจักรยานมีทั้งแดง
เหลือง เขียว เลยเนี่ย...ทางจักรยาน ไม่ต้องทำอะไรมากเลย แค่อีสัน ว่าเนี่ยทางจักรยาน...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายา ทเดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 10 ภาพถนนและไฟสำหรับจักรยาน

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 3 [3/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 17 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QthdBQ87jFQ>

ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่โดดเด่นในการสนับสนุนให้ใช้จักรยานมากที่สุด เห็นได้จากภาพจักรยานที่จอดอยู่เต็มสองข้างทางอย่างเป็นระเบียบและภาพการสัญจรไปมาหลักๆ ของประชาชนที่นี่คือการใช้จักรยาน

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่

“...เนี่ยดูสิ แคข้างถนนเนี่ยจักรยานจอดเรียงกันเต็มไปหมด ไม่มีรถจอดริมถนนนะมีแต่จักรยานจอดริมถนนแทน...อ้อ มันมีเส้นสีแดงๆ นี่คือของจักรยาน อีกครึ่งเป็นคนเดิน...น่าแปลกใจมัย ทำไมป้ายรถเมล์เค้าหันหลังให้ถนน พุดบาทมันกว้างขึ้นมัย แล้วจักรยานวิ่งได้ง่ายขึ้นมัย เนี่ยทางนั้นเป็นทางจักรยานคุณสมบัติเหมือนป้ายรถเมล์ทุกอย่าง แคหันหลังให้แล้วเราก็จะได้ที่จักรยานโดยไม่ต้องมาอ้างว่าทำทางจักรยานไม่ได้เพราะว่าติดตู้โทรศัพท์ ติดป้ายรถเมล์ ติดเสาไฟฟ้า จุดมุ่งหมายมันคือการทำทางให้จักรยานวิ่งได้ปลอดภัย ไม่มีอะไรมาขวาง เนี่ยดูสิ เค้าสามารถเคลียร์ทางได้หมดเลย นะ ทำไมบ้านเราทำไม่ได้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 11 ภาพป้ายรถเมล์ที่ออกแบบเพื่อรองรับทางจักรยาน

ที่มา : Youtube. (2553.) หน้าพาไป ตอนที่ 16 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 17 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=gKAnNBxNBVw>

จากการที่รายการหน้าพาไปนำเสนอแนวคิดเรื่องการสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศต่างๆ มานำเสนอนั้น แสดงให้เห็นถึงการออกแบบสิ่งต่างๆ อำนวยความสะดวกเพื่อการใช้รถจักรยานของประชาชน เช่น การออกแบบเลนเพื่อจักรยานอย่างครอบคลุม ไฟจราจรสำหรับจักรยาน และการออกแบบป้ายรถเมล์สำหรับผู้ใช้จักรยานเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผู้ใช้จักรยานมากขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้การสนับสนุนให้ใช้จักรยานดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงมิติของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ด้านสิ่งแวดล้อม

การนำเสนอด้านสิ่งแวดล้อมของรายการหน้าพาไปนั้น เป็นหนึ่งในเนื้อหาด้านการพัฒนาที่รายการหน้าพาไปนำเสนอ ซึ่งรายการนำเสนอมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากด้านคมนาคมและการสื่อสาร โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 13 เทป สามารถแยกประเด็นการนำเสนอเป็นประเด็นย่อยได้ ดังนี้

1. การอนุรักษ์ต้นไม้
2. การแยกขยะและการรีไซเคิล
3. การประหยัดพลังงาน

4. อื่นๆ

ซึ่งสามารถแบ่งตามจำนวนเทพทั้ง 13 เทพ ที่นำเสนอประเด็นย่อยเหล่านี้ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5. 3 ตารางแสดงเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรายการหนังพาไป

ลำดับตอนที่ออกอากาศ	ประเทศ	ชื่อตอน	ประเด็นการนำเสนอด้านสิ่งแวดล้อม			
			การอนุรักษ์ต้นไม้	การแยกขยะและการรีไซเคิล	การประหยัดพลังงาน	อื่นๆ
3	เยอรมนี	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอันสแลนเงียบสงบกับชีวิตนักศึกษาไทยในต่างแดน (1)			✓	
4	“	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอันสแลนเงียบสงบกับชีวิตนักศึกษาไทยในต่างแดน (2)		✓		
5	ฝรั่งเศส	เมือง Starsburge กับ "วัดไทยใจดี" ประเทศฝรั่งเศส			✓	
8	“	ธรรมสถานแห่งชาวพุทธ ณ กรุงปารีส	✓			
16	ญี่ปุ่น	เขื่อนปราสาทโอซาก้า			✓	
21	“	รีไซเคิล ช่วยโลก		✓		

ลำดับตอนที่ออกอากาศ	ประเทศ	ชื่อตอน	ประเด็นการนำเสนอด้านสิ่งแวดล้อม			
			การอนุรักษ์ต้นไม้	การแยกขยะและการรีไซเคิล	การประหยัดพลังงาน	อื่นๆ
22	“	ฝาขวดจะทำให้เรารวยแล้ว		√	√	
28	“	ฮาราจูกุ	√			
30	ไทย	โบก			√	
41	ตุรกี	เทศกาลหนังสืออิสตันบูล	√			
52	พม่า	ชนเผ่าแห่งสายน้ำ				√
54	“	ลูกหวายชายไทยเตะตะกร้อ	√			
62	“	ผจญภัยในย่างกุ้ง	√			

จากตารางที่นำเสนอประเด็นย่อยด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรายการหนังพาไปนั้น สามารถกล่าวได้ว่ารายการหนังพาไปมีการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมจากหลายๆ ประเทศ อันประกอบไปด้วยประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทย ประเทศตุรกี และประเทศพม่า ซึ่งสามารถยกตัวอย่างเนื้อหาที่สะท้อนถึงแนวคิดการนำเสนอประเด็นย่อยด้านสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ต้นไม้

ประเด็นด้านการการอนุรักษ์ต้นไม้ที่ปรากฏในรายการหนังพาไปนั้น มีการนำเสนออยู่หลายประเทศ เช่นประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศตุรกี และประเทศพม่า ซึ่งต่างก็มีการอนุรักษ์ต้นไม้ต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศเหล่านี้ต่างก็ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น วัดไทยในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งซื้อวังเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของปารีสมาสร้างเป็นวัด โดยมีพื้นที่ป่าอยู่รอบๆ วัด แต่มีกฎหมาย

ภูมินทร์ บุตรอินทร์ นักศึกษาไทยในกรุงปารีส กล่าวว่า

“...ตัวพื้นที่ป่าเค้ายกห้ามตัดเพราะว่ามันเป็นป่าสงวนตามกฎหมายผังเมืองของเค้า
ทั้งๆ ที่อยู่ในเขตวัดเรานี้แหละ ถึงแม้จะเป็นที่มีกรรมสิทธิ์ของเอกชนของเราอย่างนี้ ในโซน
นี้ แต่ว่าสิทธิในการจัดการเราไม่มีในการไปจัดการเรื่องต้นไม้เพราะเป็นป่าสงวนของเค้า...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

และในกรณีของประเทศพม่าที่โดดเด่นเรื่องการอนุรักษ์ต้นไม้มากที่สุดจากในหลายๆ
ประเทศที่รายการหนังพาไปนำเสนอ คือ การเก็บรักษาต้นไม้ใหญ่ไว้ถึงแม้จะไปขึ้นอยู่กลาง
ถนนใหญ่ก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันได้ของมนุษย์กับต้นไม้

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“โอ้โฮ เขาเก็บต้นไม้ใหญ่ไว้เยอะมากเลยนะเนี่ย นี่ขนาดต้นไม้ใหญ่ขึ้นกลางถนนเขา
ไม่ตัดอะ แล้วเขาก็ทำทางเบี่ยง คนแถวนี้เขาก็รู้เขาก็ขับเบี่ยงออกไปซ้ายขวา เป็นบ้านเรา
ตัดเหี้ยนแล้วนะ เพราะความปลอดภัยของผู้มีเงินในการซื้อรถขับเนี่ย ก็ต้องมาก่อน...คงจะ
เห็นคุณค่านะ ถ้าไม่เห็นคุณค่า ไม่ไว้ตรงกลางอย่างนี้หรอก...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 12 ภาพต้นไม้ใหญ่กลางถนนในประเทศพม่า

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - ลูกหวาย ช.ไทยตะตะกร้อ*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 17 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=vWYRHSe80f4>

นอกจากนั้นจากประเด็นด้านการเก็บต้นไม้ให้อยู่ร่วมกับถนนของ**ประเทศพม่า**นั้น บอลและยอดยังมีการเปรียบเทียบการขยายถนนโดยเลือกจะตัดต้นไม้ทิ้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอีกด้วย ทำให้เห็นว่าประเทศไทยปละประเทศพม่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ต้นไม้ต่างกันแค่ไหน

พิศาล แสงจันทร์ และทนายา ทเดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...อย่างบ้านเราใช้ไหม เวลาถนนที่มันยังไม่ขยายนะ ก็จะปลูกต้นไม้ใหญ่เอาไว้ข้างทางเต็มไปหมดเลยใช้รีเปล่า แต่เมื่อไหร่ที่ตัดสินใจจะขยายถนนเพื่อให้ผู้คนเดินทางได้มากขึ้น ต้นไม้ข้างทางที่อายุ 10 ปี 20 -30 ปี ก็จะหายไปหมดเลย ก็จะเหลือเสาไฟฟ้าไว้ดูต่างหน้ากับทางเท้าที่ไม่มีช่องสำหรับปลูกต้นไม้ เพราะคนทำถนนไม่เข้าใจว่าต้นไม้จะอยู่ร่วมกับถนนได้อย่างไร...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายา ทเดชเสถียร, 2555)

จากการนำเสนอด้านการอนุรักษ์ต้นไม้ที่นำเสนอในรายการหนังพาไปนั้น แสดงให้เห็นว่าประเทศดังกล่าวให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างจริงจัง จึงมีการนำ

มาตรการหรือการออกกฎในการอนุรักษ์ห้ามตัดต้นไม้แม้ที่ดินจะเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หรือการออกแบบถนนให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ต้นไม้ของประเทศ

2. การแยกขยะและการรีไซเคิล

การนำเสนอประเด็นเรื่องการแยกขยะและการรีไซเคิลนั้นเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่นำเสนอในรายการหนึ่งพาไปและมีแนวคิดที่มีประโยชน์สมควรเป็นอย่างยิ่งในการนำมาปรับใช้กับระบบของประเทศไทย โดยนำเสนอสองประเทศคือ ประเทศเยอรมนีกับประเทศญี่ปุ่น ดังกรณีต่อไปนี้

ประเทศเยอรมนี นั้น มีการสร้างเครื่องรับคืนขวดอัตโนมัติ ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการคัดแยกขยะจำพวกขวดทั้งขวดพลาสติกและขวดแก้ว เพื่อนำขวดไปรีไซเคิล และยังได้รับเงินคืนจากตู้นี้อีกด้วย โดยแนวคิดเรื่องเครื่องรับคืนขวดอัตโนมัติไม่ได้มีแต่เพียงประเทศเยอรมนีเท่านั้น หากแต่ยังมีในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศรัสเซีย ประเทศโปรตุเกส ประเทศออสเตรเลีย ประเทศจีน และประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

คุณหญิงชดช้อย โสภณพนิช, นายกสมาคมสร้างสรรค์ไทย (ตาวีเศษ) กล่าวว่า

“ที่เยอรมันเค้ามีกฎกติกาใจคะ ว่าผู้ผลิต ผู้จำหน่ายจะต้องเป็นคนรับผิดชอบสินค้านั้นนะคะในบั้นปลาย เพราะฉะนั้นเนี่ย ถ้ามีคนที่ทิ้งๆ ขวดยั้นเนี่ย ที่ไหนก็ตามคุณต้องตามไปเก็บนะ ค่าเก็บเนี่ยเค้าใส่เข้าไปในขวดอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นขวดเนี่ยจะไปหล่นอยู่ที่ไหน คนโทรศัพท์มาบอก คุณต้องไปเก็บนะ เค้าก็เก็บเงินก้อนนั้นมาสร้างตู้ สร้างพื้นที่ให้คนเข้ามาหยอด แรงจูงใจก็เกิดมาจากกฎกติกาของรัฐ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 13 ภาพตู้รับคืนขวดประเทศเยอรมนี

ที่มา : Youtube. (2553.) หน้าพาไป ตอนที่ 4 [2/4]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 17 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=u5-zth6F9bk>

นอกจากนี้บอลและยอดยังได้ถามถึงการนำระบบตู้คืนขวดนี้มาใช้ที่ประเทศไทยด้วย
ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าคงจะไม่ได้รับการอนุมัติแน่นอน

คุณหญิงชดช้อย โสภณพนิช, นายกสุมาคมสร้างสรรค์ไทย (ตาวิเศษ) กล่าวว่า

“...ถ้าเริ่มด้วยกฎนี้ในประเทศไทยนะคะ ไม่ผ่านนักการเมืองแน่นอน อุปสรรค
จริงๆ แล้วคือรัฐไม่รองรับเรา...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

นอกจากนี้รายการยังนำเสนอแนวคิดการแยกขยะของประเทศญี่ปุ่นที่มีความโดดเด่นและควรนำมาเป็นแบบอย่างให้แก่การคัดแยกขยะในประเทศไทยด้วยซึ่งประเด็นการออก
กฎและข้อปฏิบัติในการแยกขยะของประเทศญี่ปุ่นนั้นยังแสดงให้เห็นถึงมิติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

ทนายท (บอล) : เป็นกฎหมายรีเปล่าร์บของที่นี่ ที่ต้องแบบแยกขยะอย่างนี้อะครับ

พีคนไทย : ไซ้ ถ้าทิ้งผิดวัน เค้าก็จะติดป้ายเหมือนใบสั่งนะคะ คือติดป้ายเตือนถ้าเกิดเราทิ้ง

ผิดประเภทเค้าก็จะไม่เก็บของเราไป ถ้าเกิดไม่แยกขยะไว้เค้าก็จะติดป้ายไว้ว่ากรุณา

ไปแยกขยะก่อน แล้วเราถึงจะเอาของคุณไป ถ้าเกิดเราไม่แยกอีกมันก็ขยะเต็มบ้าน
เท่านั้นเอง

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

ซึ่งการแยกขยะดังกล่าวมีการกำหนดวันที่ใช้ทิ้งขยะแต่ละประเภท เช่นวันอังคาร วัน
ศุกร์ ขยะเผาได้ เศษอาหาร ใบไม้ วันจันทร์เป็นขยะพลาสติก และมีกำหนดเวลาการทิ้งไว้
ด้วย โดยบังคับให้ใช้ “ถุงใส” ใส่ขยะเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าขยะถุงนั้นผ่านการแยกหรือยัง

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ดูเหมือนทุกคนได้ประโยชน์จากการแยกขยะหมดเลยนะ อย่างญี่ปุ่นเค้าก็จะ แยก
เป็นวันโซริเปล่า คือทุกคนจะรู้จักัน หรือบางประเทศเค้าก็แยกเป็นถุงนะ ไข่ม้อย ถุงสีนี้
สำหรับกระดาษ เป็นถุงสำหรับเมืองเลย คนเห็นขยะเห็นปุ๊บก็จะรู้เลยถุงนี้เป็นอะไร ข้างใน
เป็นกระดาษ ข้างในเป็นแก้ว แต่บ้านเราไม่ทำ ยังไม่ตื่นตัวหาวิธีสื่อสารระหว่างเรากับคนเก็บ
ขยะอย่างนี้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 14 ภาพการแยกสีถุงขยะเพื่อแยกประเภทขยะของประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2553.) หนังพาไป ตอนที่ 21 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=HVJZsbrFpLE>

จากการนำเสนอด้านการรีไซเคิลและการแยกขยะที่ปรากฏในรายการหนังสือไปนั้น แสดงให้เห็นถึงการออกกฎระเบียบที่เคร่งครัดและเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศในระยะยาว ทั้งการนำตู้รับคืนขวดอัตโนมัติมาใช้ของประเทศเยอรมนีเพื่อเป็นการนำขวดมารีไซเคิล ซึ่งมีทั้งขวดพลาสติกและขวดแก้ว โดยมีแรงจูงใจให้ประชาชนนำขวดมาคืนที่ตู้แลกกับเงินคืน (ซึ่งเป็นมูลค่าเริ่มต้นที่บวกรวมไปแล้วในกระบวนการผลิต) จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นหลักของทั้งสองประเทศนี้มาจากการเริ่มต้นออกกฎ สนับสนุน และบังคับใช้ที่เอาจริงเอาจังของภาครัฐในแต่ละประเทศนั่นเอง

3. การประหยัดพลังงาน

การประหยัดพลังงานเป็นอีกหนึ่งประเด็นย่อยที่รายการหนังสือไปนำเสนอ และอยู่ในประเด็นของสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายการได้นำเสนอประเด็นนี้จากหลายๆ ประเทศ เช่นประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเนื้อหาด้านการประหยัดพลังงานจะมีบางส่วนที่นำเสนอไปแล้วถึงไปแล้วในส่วนของประเด็นย่อยของการนำเสนอด้านการคมนาคมขนส่งและการสื่อสารก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นด้านการประหยัดพลังงานนอกเหนือจากการสนับสนุนให้ใช้รถจักรยานอีกซึ่งเป็นประเด็นที่นำเสนอจากประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย เช่น การออกบัตรตัวรถเมล์ ตัวรถไฟ One day pass/no my car day pass ซึ่งเป็นตัวที่รณรงค์ให้ใช้รถสาธารณะแทนรถส่วนตัวสัปดาห์ละ 1 วัน เพื่อแก้ปัญหาจราจรและปัญหาสิ่งแวดล้อมของคนญี่ปุ่น โดยราคาตัวจะถูกกว่าตัวราคาปกติของประเทศญี่ปุ่น

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิจารณารายการหนังสือไป กล่าวว่า

“...One day pass (ตัววัน) นี่ก็คือตัวหนึ่งวันที่ใช้ในโอซาก้าไทม์รี่ ทั้งรถเมล์แล้วก็รถไฟใต้ดิน แต่วันศุกร์กับวันที่ 20 ของทุกเดือนเนี่ย ค่าจะรณรงค์ให้ทุกคนนะไม่ใช้รถของตัวเองแล้วก็หันมาใช้บริการสาธารณะ โดยราคาตัวจะถูกลงไป 600 เยน (240 บาท) 800 เยนนี่คือราคาปกติ เห็นมั้ยขนาดประเทศเค้าผลิตรถยนต์เองได้นะเนี่ย เค้ายังรณรงค์ให้คนไม่ใช้รถนะ แล้วก็มาใช้รถไฟใต้ดิน รถเมล์แทน อย่างนี้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ไปยังเสนอประเด็นเรื่อง “แนวคิดการโบกรถ” (Car pool) ที่ได้รับการยอมรับในหลายๆ ประเทศ เช่นหลายๆ ประเทศในทวีปยุโรป โดยนำเสนอสาเหตุของการยอมรับแนวคิดนี้ในประเทศต่างๆ ว่ารถส่วนใหญ่ยังมีที่ว่างอีกมากพอที่จะแบ่งปันให้กับผู้คนที่ต้องการจะเดินทางไปในทางเดียวกัน นับว่าเป็นการสัญจรที่ช่วยลดการเผาผลาญของน้ำมันเชื้อเพลิง กล่าวคือเป็นการลดปัญหามลพิษที่มาจากการใช้รถที่มากจนเกินไปนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามการโบกรถก็ยังเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายในหลายบางประเทศด้วยเช่นกัน เช่น ประเทศฮ่องกงและประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น หากแต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวคิดนี้มีส่วนในการช่วยลดมลภาวะทางอากาศจากการใช้รถที่มากเกินไปบนท้องถนนได้แน่นอน

4. อื่นๆ

นอกจากด้านการอนุรักษ์ต้นไม้ ด้านการแยกขยะและการรีไซเคิล และการประหยัดพลังงานที่นำเสนอในรายการหนังสือพิมพ์ไปแล้ว ยังมีประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่รายการนำเสนออีก แต่อย่างไรก็ตามก็ถือว่ามามีมิติในการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ โดยเป็นประเด็นที่นำเสนอจากประเทศพม่าคือการสร้างแปลงผักลอยน้ำ

แปลงผักลอยน้ำ (Floating garden) นั้น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านชาวพม่าที่คิดขึ้นมาเมื่อ 200 – 300 ปีก่อน โดยชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณทะเลสาบอินเลต่างก็ทำสวนโดยใช้แนวคิดนี้ทำสวนผัก แปลงผักหลากหลายชนิดกันอย่างแพร่หลาย

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังสือพิมพ์ กล่าวว่า

“...เขาจะเอาพวกวัชพืชที่มันขึ้นอยู่ตามน้ำไปใช้รีเปลา มาสุ่มกันก่อน สุ่มกันแล้วมันจะลอยน้ำได้อยู่ประมาณปีหนึ่ง แล้วพอข้างบนสุ่มแล้วเนี่ย เขาก็จะขุดดินจากใต้ทะเลสาบเนี่ยขึ้นมา โปะๆๆ ซึ่งมีทั้งตะกอนดินที่มีปุ๋ยเยอะๆไปหมดเลยละ มาโปะลงบนวัชพืชที่ลอยน้ำเหล่านั้นมันก็จะเหมือนแปลงดินที่เป็นดินนะ แต่เป็นดินโคลนใต้ทะเลสาบที่ลอยอยู่ บนวัชพืชและลอยอยู่บนน้ำอีกทีหนึ่ง ก็คือเขาใช้ดินแหละแต่ว่าทั้งหมดทั้งปวงทุกอย่างน่าจะลอยอยู่บนวัชพืช”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 15 ภาพแปลงผักลอยน้ำของชาวอินเลในประเทศพม่า

ที่มา : Youtube. (2555.) หนึ่งพาไป – ชนเผ่าแห่งสายน้ำ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=8en_ZQ7QW2U

ซึ่งจากแนวคิดแปลงผักลอยน้ำของชาวพม่านี้เอง สามารถนำมาดัดแปลงใช้กับการเกษตร หรือปรับใช้ในภาวะที่เกิดน้ำท่วมก็สามารถทำได้ กล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับภูมิประเทศที่ขาดแคลนแผ่นดิน แต่อุดมไปด้วยผืนน้ำให้เกิดพื้นที่ในการเพาะปลูก

ด้านความปลอดภัย

รายการหนึ่งพาไปมีการกล่าวถึงด้านความปลอดภัยมากที่สุดเป็นอันดับที่สามจำนวนทั้งสิ้น 6 เทป โดยสามารถแยกเป็นประเด็นการนำเสนอได้ 6 ประเด็นย่อยดังนี้

- 3.1 ความปลอดภัยของทางม้าลาย
- 3.2 ความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง
- 3.3 การตรวจสอบระบบอัคคีภัย
- 3.4 ปลอดภัยของผู้โดยสารรถ
- 3.5 ความปลอดภัยของคนเดินถนน

3.6 ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ

ซึ่งสามารถแบ่งตามจำนวนเทพทั้ง 6 เทพที่นำเสนอประเด็นย่อยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5. 4 ตารางการนำเสนอเนื้อหาด้านความปลอดภัยในรายการหนังपाไป

ลำดับตอนที่ออกอากาศ	ประเทศ	ชื่อตอน	ประเด็นการนำเสนอด้านการคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร					
			ความปลอดภัยของทางม้าลาย	ความปลอดภัยของสถานที่ก่อสร้าง	การตรวจสอบระบบบังคับทิศทาง	ปลอดภัยของผู้โดยสารรถ	ความปลอดภัยของคนเดินถนน	ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ
13	ญี่ปุ่น	ญี่ปุ่น	✓	✓				
16	“	เยือนปราสาทโอซาก้า			✓			
17	“	เกี้ยวโต				✓		
21	“	รีไซเคิลช่วยโลก						✓
62	พม่า	ผจญภัยในย่างกุ้ง	✓					
63	ไทย	เก็บตกหนังपाไป					✓	

จากตารางที่นำเสนอประเด็นย่อยด้านความปลอดภัยที่ปรากฏในรายการหนังपाไปนั้น สามารถกล่าวได้ว่ารายการหนังपाไปมีการนำเสนอประเด็นด้านความปลอดภัยจากหลายๆ ประเทศ อันประกอบไปด้วยประเทศญี่ปุ่น ประเทศพม่า และประเทศไทย ซึ่งสามารถยกตัวอย่างเนื้อหาที่สะท้อนถึงแนวคิดการนำเสนอประเด็นย่อยด้านความปลอดภัยได้ดังนี้

3.1 ความปลอดภัยของทางม้าลาย

รายการหนังพาไปนั้นมีการนำเสนอประเด็นย่อยในด้านความปลอดภัยของทางม้าลายโดยนำเสนอประเทศญี่ปุ่นและประเทศพม่า แต่การนำเสนอด้านทางม้าลายของสองประเทศนี้เป็นการนำเสนอในลักษณะของคู่ตรงกันข้าม ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นมีระบบการจัดการทางม้าลายที่ดีโดยอำนวยความสะดวกให้เกิดแก่ผู้ข้ามถนนมากที่สุด แต่ในประเทศพม่าทางม้าลายไม่สามารถใช้ข้ามถนนได้ เนื่องจากไม่มีผู้ใช้รถคนไหนหยุดรถเพื่อให้คนข้ามเลย ซึ่งประเด็นด้านความปลอดภัยในทางม้าลายนั้นเชื่อมโยงกับประเด็นด้านกรคมนาคมและการสื่อสารอีกด้วย

ประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการนำเสนอประเด็นด้านทางม้าลายที่จะปิดให้ข้ามพร้อมกันในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมากันให้คนเดินข้ามถนนได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เมื่อกี้ตำรวจเค้ากันให้ โอโฮ รอนคนสุดท้ายจริงๆ เอาตัวบังให้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 16 ภาพตำรวจจราจรที่คอยกันรถให้คนข้ามถนนในประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2553.) *หน้าพาไป ตอนที่ 13 [3/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2t1xAiGuWtA>

ในขณะเดียวกันที่ทางม้าลายของ**ประเทศพม่า**นั้น การข้ามถนนเป็นสิ่งที่อันตรายถึงชีวิตถึงแม้จะเป็นการข้ามตรงทางม้าลายก็ตามเพราะไม่มีผู้ใช้รถคนไหนยอมหยุดให้คนข้ามถนน และคนข้ามถนนเองก็ข้ามตามใจตนเอง แม้จะไม่ใช่ทางม้าลาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่ศักดิ์สิทธิ์ของทางม้าลายเลย โดยความเห็นของบอลและยอดนั้นการใช้ทางม้าลายของชาวพม่าจะคล้ายกับการข้ามทางม้าลายของคนไทย ซึ่งบางทีก็ไม่ได้ตรงทางม้าลาย

แผนภาพที่ 5. 17 ภาพการข้ามถนนบริเวณทางม้าลายที่เสี่ยงอันตรายของชาวพม่า

ที่มา : Youtube. (2555.) *หน้าพาไป - ผจญภัยในย่างกุ้ง*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=aNX-xGj3AVs>

ประเด็นด้านความปลอดภัยของการใช้ทางม้าลายของประเทศญี่ปุ่นนี้ยังแสดงให้เห็นถึงมิติด้านระเบียบวินัยในการใช้ถนนทั้งของผู้ขับขี่และของประชาชนทั่วไปในประเทศญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับประเทศพม่าด้วย

3.2 ความปลอดภัยของสถานที่ก่อสร้าง

ประเด็นด้านความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้างนั้น เป็นประเด็นที่ในประเทศไทยให้ความสำคัญและมีการบังคับใช้กฎหมายก่อสร้างอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยในบริเวณที่ก่อสร้างทั้งผู้ที่ปฏิบัติงาน ผู้สัญจรผ่านละแวกนั้น และผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง ซึ่งจะเห็นได้จากผ้าใบที่ใช้ปิดตึกที่กำลังก่อสร้างเพื่อไม่ให้วัสดุ เศษหินและดินอื่นๆ ตกลงมานอกอาคาร

แผนภาพที่ 5. 18 ภาพการใช้ผ้าใบปิดตึกที่ก่อสร้างในประเทศไทย

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 13 [3/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2t1xAiGuWtA>

นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์ ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมภ์ ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานที่ก่อสร้างนี้ด้วย

โดยบอลและยอดได้นำเสนอการเปรียบเทียบภาพการก่อสร้างตึกของเมืองไทยที่มีเพียงตา
ชายสี่เขียวในการคลุมอาคารที่กำลังก่อสร้างอยู่

บอลและยอด : ตกลงเวลาเค้าคลุมผ้า คลุมตึกเนีย เค้าไม่ได้ใช้ป้องกันฝุ่นหรือรับเค้า

ป้องกันอะไร หรือครับ

ผศ. ดร. จีมา : ถ้าในแง่ของการรับแรงก็คงจะไม่ได้ ถ้าเป็นของเล็กๆ น้อยๆ เนียมันก็จะไม่

กระเด็นออกมาในรัศมีเกินกว่าที่เค้าเอาผ้าไปบังไว้ ขออย่างเดียวให้

ผ้าใบมันขึงให้ตึง

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

อย่างไรก็ตามการที่ประเทศไทยใช้ตาข่ายที่ไม่น่าจะป้องกันอันตรายจากของที่จะตก
หล่นลงมาจากตึกที่ก่อสร้างได้ ในการคลุมตึกนั้น ก็ยังถูกกฎหมายอยู่ เพราะบริษัทที่ก่อสร้าง
ยังทำตามพระราชบัญญัติคือขอให้ผ้าปิดไว้ตราบดีที่ยังไม่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ

ผศ.ดร.จีมา ศรลัมภ์ (ภาควิวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) กล่าวว่า

“...กฎหมายที่เราใช้อยู่เนียเป็นกฎหมายที่บอกไว้กว้างๆแล้วก็ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องจะออกมาเป็นประกาศหรือว่ามาตรการละเอียดอีกทีหนึ่ง เนื่องจากกฎหมาย
ไม่ได้บอกชัดๆ ว่า วัสดุหามเป็นแบบสีเขียวบางๆ ตราบใดที่ไม่เกิดอุบัติเหตุ เค้าก็ถือว่าทำ
ตามพระราชบัญญัตินี้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 5. 19 ภาพการใช้ตาข่ายป้องกันในตึกที่ก่อสร้างของประเทศไทยที่ไม่ได้ทำผิด
พระราชบัญญัติ

ที่มา : Youtube. (2553.) หนึ่งพาไป ตอนที่ 13 [3/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2t1xAiGuWtA>

แต่การบังคับใช้กฎหมายให้ได้เกิดมาตรฐานในระบบก่อสร้างนั้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นไม่ได้
อยู่ที่ว่าเจ้าของงานจะเห็นถึงความสำคัญในในระบบรักษาความปลอดภัยของการก่อสร้าง
มากน้อยแค่ไหน

ผศ.ดร.จีมา ศรีลัมภ์ (ภาควิวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) กล่าวว่า

“...ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายก็สามารถจะเป็นกลองแบบญี่ปุ่นได้คือหุ้มเหมือน
กระดากห่อของขวัญแล้วก็ทำทุกอย่าง ทำงานอยู่ข้างใน มีระบบระบายอากาศสำหรับผู้
ทำงานอะไรอย่างนี้ก็ได้ เพียงแต่ว่าพอคิดราคาทำเรื่องความปลอดภัยออกมาเนี่ย มันก็
จะแพง ขึ้นอยู่กับว่าเจ้าของงานจะเห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

จากการที่รายการหนึ่งพาไปได้นำเสนอประเด็นด้านความปลอดภัยของสถานที่
ก่อสร้างของประเทศญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นรักษา

กฎหมายอย่างเข้มงวดและคำนึงถึงความปลอดภัยของทั้งผู้ปฏิบัติงาน ผู้สัญจรไปมา และผู้อยู่อาศัยข้างเคียงด้วย

3.3 การตรวจสอบระบบอัคคีภัย

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความปลอดภัยอาคารที่มีคนสัญจรเข้าออกเป็นประจำทุกปี ปีละหนึ่งครั้ง โดยทำการตรวจสอบอุปกรณ์ทุกอย่างว่ายังอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ รวมถึงตรวจสอบบันไดหนีไฟอีกด้วย

ฟุสุทศัน อุบาสกวัดภาวนาโอซาก้า กล่าวว่า

“เค้าจะมีส่งคนมาตรวจตามที่ ที่ผู้คนเข้าออก อย่างวัดเราก็จะเป็นที่หนึ่งที่มีคนเข้าๆ ออกๆ เพื่อความปลอดภัยของคนที่เป็นไปในสถานที่นั้นๆ เค้าจะมาดูว่าเส้นทางการหนีไฟ เป็นไงบ้าง อุปกรณ์ดับเพลิงมันหมดอายุแล้วนะ พวกสปริงเกิง (ที่ฉีดน้ำบนเพดาน) พวกสัญญาณดับเพลิง ถ้าเกิดว่ามีควันขึ้นเนี่ยมันต้องแจ้งเตือนทั้งตึกอะไรอย่างนี้ เค้าก็ไปเช็คแต่ละจุดๆ ให้มันทั่วๆ เป็นกฎหมายญี่ปุ่น ทุกปี ปีละครั้ง...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

ซึ่งระบบการตรวจสอบการใช้งานของระบบหรืออุปกรณ์ที่แจ้งเตือนเวลาเกิดไฟไหม้ต่างๆ ในอาคารที่มีคนเข้าๆ ออกๆ นั้นรวมถึงทางหนีไฟนั้นเป็นระบบที่จำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาปรับใช้กับประเทศไทยเพราะจะเป็นการป้องกันการเกิดไฟไหม้ในอาคารอันจะก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินที่จะตามมา

3.4 ความปลอดภัยของผู้โดยสารรถ

ความปลอดภัยของผู้โดยสารรถเมลล์นั้นเป็นประเด็นที่ได้กล่าวไปแล้วในส่วนของการคมนาคมและการสื่อสารซึ่งเป็นประเด็นที่นำเสนอในระบบการขนส่งสาธารณะของประเทศญี่ปุ่นที่คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนเป็นสำคัญ โดยพนักงานขับรถเมลล์ได้รอให้ผู้โดยสารนั่งเสียก่อน ถึงจะออกรถซึ่งแสดงถึงมิติด้านระเบียบวินัยในสังคมญี่ปุ่นได้อีกด้วย

3.5 ความปลอดภัยของคนเดินถนน

ประเด็นด้านความปลอดภัยของคนเดินถนนในรายการหนังพาไปนั้นเป็นประเด็นที่นำเสนอฝนประเทศไทย โดยบอลและยอดได้ไปเดินสำรวจสะพานลอยหน้าศาลากลางจังหวัดนนทบุรี แล้วพบว่าสายไฟฟ้าห้อยระโยงระยางขนานบู่ไปกับเสาสะพานลอยอาจก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สัญจรไปมาทำให้ไฟฟ้าดูดได้

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...นี่หน้าคือศาลากลาง จังหวัดนนทบุรี แล้วดูสายไฟสีเนี่ย มันจะดูดไหม รีว่ามันสายโทรศัพท์...คือ มันเป็นหน้าที่ของคนไทยไข่ม้อย ที่ต้องรู้ว่า อ้อ นี่คือสายโทรศัพท์ไม่อันตราย สัมผัสได้ อันนี้คือสายไฟแรงสูง ต้องเดินห่างๆ อย่างนี้ นี่คือราวสะพานลอยไขเปลา นำไฟฟ้าได้ดี แล้วนี่ก็คือสายไฟ หรือสายอะไรไม่รู้ซึ่งเราดูไม่ออก แล้วมันสัมผัสดี ดิ ดเลยละ แล้วถ้าเกิดมีสายรั่วตรงไหนขึ้นมาหนึ่งแล้วฝนตกอย่างนี้ถ้าไฟรั่วนะ ไฟวิ่งไปถึงฝั่งโน้นเลยนะ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 5. 20 ภาพของสายไฟและสายโทรศัพท์ที่เบียดชิดกับเสาสะพานลอย

แล้วคิดดู ถ้าเกิดมันเกิดมีสายรั่ว
ตรงไหนขึ้นมาหนึ่ง แล้วฝนตกอย่างนี้

ที่มา : Youtube. (2555.) หนังพาไป - เก็บตกหนังพาไป ซีซั่น2. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=SHAftU0CpoQ>

จากประเด็นความปลอดภัยของคนเดินถนนที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ นั้นเป็นประเด็นที่นำเสนอเหตุการณ์ในประเทศไทย ทำให้เห็นว่ามีความปลอดภัยและละเอียดต่อความปลอดภัยของคนเดินเท้าหรือสัญจรไปมาในประเทศไทย ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

3.6 ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ

ด้านความปลอดภัยในการประกอบอาชีพนั้นเป็นประเด็นที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ จากประเทศญี่ปุ่นมานำเสนอ คือ การแต่งกายของพนักงานเก็บขยะซึ่งมีการแต่งกายที่มิดชิด รัดกุม และสวมถุงมือป้องกัน ในขณะที่เดียวกันพนักงานเก็บขยะประเทศไทยก็เก็บขยะมือเปล่า แสดงให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในทุกอาชีพทั้งที่ประเทศญี่ปุ่นเองมีการคัดแยกขยะในเบื้องต้นจากประชาชนอยู่แล้วแต่ก็ยังออกกฎหมายให้เจ้าหน้าที่สวมใส่ถุงมือป้องกันการบาดเจ็บ

แผนภาพที่ 5. 21 ภาพคนเก็บขยะที่สวมถุงมือป้องกันและแต่งกายมิดชิดของประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2553.) หนึ่งพาไป ตอนที่ 21 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 19 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=HVJZsbrFpLE>

ด้านการศึกษา

รายการหนังพาก็ได้นำเสนอด้านการศึกษาของประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส โดยนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการจ่ายค่าเทอมของนักศึกษาในราคาถูกลงและการเก็บเงินค่าเข้าใช้ห้องสมุด

ในประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการออกกฎหมายให้มหาวิทยาลัยเก็บค่าเทอมราคาในราคาที่ถูกลง โดยของประเทศเยอรมนีนั้นจะเก็บค่าเทอม 500 ยูโร ต่อเทอม

เข้ นักศึกษาไทยในเยอรมนี กล่าวว่า

“...เดี๋ยวนีเก็บ 500 ยูโรต่อเทอม 25,000 บาท อะไรก็แล้วแต่...เค้าบอกไม่เกิน 500 ยูโรต่อเทอม เป็นกฎหมายเค้าออกมาเมื่อกี้มี 500 ยูโร แล้วแต่มหาวิทยาลัยจะเก็บ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2553)

ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสนั้นจะเก็บค่าเทอมถูกกว่าคือ 400 ยูโรต่อหนึ่งปี โดยใช้เงินที่ได้มาจากภาษีมาสนับสนุนค่าเทอมให้นักศึกษา

พีเชอร์รี่ นักศึกษาไทยในฝรั่งเศส กล่าวว่า

“...ของพีเรียนประมาณ 400 ยูโรเอง ต่อปีนี่...คือที่นี้เค้าสนับสนุนการศึกษาไงคะ เพราะว่ามันเป็นระบบสังคมนิยมไง ในขณะที่การค่าค่าเหมือนเป็นแบบตลาดเสรีนะแต่ว่าระบบของเค้าเนี่ยก็จะช่วยเหลือคนอย่างนี้นะคะ เหมือนสโลแกนประเทศไซมัย *ความเท่าเทียม เสรีภาพ แล้วก็ความเป็นพี่น้อง* มีภาษีส่วนหนึ่งนะ ที่ดึงมาจากทุกคนเพื่อมาดูแลคนอย่างเรื่องการเรียนนักศึกษาก็จะมีเงินช่วยเหลือ คือจะจ่ายถูก...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2553)

นอกจากนี้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยคาร์ลสรูทในประเทศเยอรมนียังเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าใช้ห้องสมุดโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายด้วย ในขณะที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทยเก็บเงินค่าเข้าห้องสมุดจากบุคคลภายนอก

เข้ นักศึกษาไทยในเยอรมนี กล่าวว่า

“...ใช้ระบบไฮเทคมาก เดี่ยวพาเข้า ใช้สแกนการ์ด พีเข้าได้ครับเพราะตอนนี้มันยังไม่ปิด มันจะปิดตอนสามทุ่มแล้วก็พวกที่มีบัตรเท่านั้นที่มันจะเปิด 24 ชั่วโมง ให้เฉพาะ คนที่เป็นสมาชิก...คนทั่วไปเข้าได้เวลานึง แต่นักเรียนเข้าได้ 24 ชั่วโมง...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

จากประเด็นดังกล่าวที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอสามารถกล่าวได้ว่าประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศสนั้นมีการส่งเสริมจากรัฐบาลอย่างจริงจังในการให้นักศึกษาจ่ายค่าเทอมในราคาถูกหรือกำหนดค่าเทอมขั้นสูงสุดที่นักศึกษาต้องจ่ายก็จะเป็นมาตรฐานที่เท่าเทียมกันและส่งเสริมให้ประชาชนสู่ระบบการศึกษามากขึ้นรวมถึงนักศึกษาชาวต่างชาติด้วย ในขณะที่มีประเด็นการสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปนอกเหนือจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเข้าใช้ห้องสมุดโดยไม่เก็บเงินค่าเข้าด้วย

ด้านการประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพที่พบในรายการหนึ่งพาไปนั้นเป็นประเด็นที่นำเสนอประเทศพม่าซึ่งเป็น การนำเสนออาชีพชาวพม่าซึ่งชายของอยู่บริเวณเจดีย์ เพราะประเทศพม่าเป็นประเทศที่มีเจดีย์ นับพัน เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์มาก่อนและมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมี ชาวบ้านทำอาชีพขายของที่ระลึกกระจายกันขายของอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณเจดีย์แต่ละองค์ ซึ่ง การขายของของชาวพม่าเป็นไปในลักษณะรวมเข้ามาขายสินค้าให้นักท่องเที่ยว ทำให้บางครั้งดูเป็นการ รบกวนความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวมากจนเกินไป

บอล : ก็รู้สึกทุกอย่างที่เป็นเงินจริงๆ นะเนี่ย เขาหากินกับการท่องเที่ยวจนเราเป็นแหล่ง เงินแหล่งทองของเขาแล้วนะ

ยอด : ก็ไม่ผิดหรอก ประเทศกำลังเปลี่ยน

บอล : แต่พูดถึงเขาจะทำมาหากินอะไรล่ะ ในเมื่อนักท่องเที่ยวมากันเยอะแยะไปหมด

ทำไมเขาจะไม่หากินกับการท่องเที่ยวล่ะ

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

จากประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นว่ามี การนำเสนอสื่อประเด็นการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ของประชาชนในประเทศพม่าที่เน้นด้านการขายสินค้านักท่องเที่ยวมากขึ้น ตามการท่องเที่ยวที่เข้ามา มากขึ้นในประเทศพม่า

ด้านการมีส่วนร่วม

รายการหนึ่งพาไปมีการนำเสนอประเด็นด้านการมีส่วนร่วมโดยเป็นเทปที่นำเสนอจากประเทศ ญีปุ่น คือการร่วมกันแยกขยะ ที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของสิ่งแวดล้อมก่อนหน้านี้ และการร่วมกันปลูกป่า กลางใจเมืองของประชาชน ซึ่งประเด็นที่ยังเกี่ยวเนื่องกับด้านสิ่งแวดล้อมด้วย โดยสวนป่านี้ชาวญี่ปุ่น กว่า 100,000 คนได้อาสาร่วมกันนำต้นไม้ 170,000 มาจากบ้านของตัวเองมือเพื่อมาปลูกเพื่อให้ดวง พระวิญญาณของสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิและสมเด็จพระมเหสีซึ่งชาวญี่ปุ่นรักและผูกพันอย่างมากได้มา สถิตอยู่ ณ ผืนป่าแห่งนี้ โดยได้รับการดูแลอย่างดีมา 90 ปีแล้ว โดยไม่มีข้ออ้างว่าจำเป็นต้องตัดป่าเพื่อ การพัฒนาประเทศเลย

คนไทยในญี่ปุ่น กล่าวว่า

“...เมจิ จินกุ เป็นวัดโบราณ ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวที่อยู่ในโซนใจกลางญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวเดียวที่อยู่ในโซนใจกลางญี่ปุ่นแล้วก็ยังเป็นวัดใหญ่ๆ ท่ามกลางความ วุ่นวาย ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายา ทเดชเสถียร, 2554)

จากประเด็นนี้ทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การร่วมกันสร้างป่าโดยการนำต้นไม้มาคนละต้น มาร่วมกันปลูก ก็สามารถทำให้เกิดปอดแห่งใหม่ ใจกลางเมืองที่เต็มไปด้วยมลพิษขึ้นได้ อีกหนึ่งประเด็นนั้นก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวญี่ปุ่น ในการร่วมกันแยกขยะ อันเป็นการลดปัญหาการเกิดขยะล้นเมืองและทำให้เกิดผลประโยชน์ในระยะ ยาวแก่ประชาชนชาวญี่ปุ่นเอง

ด้านสิทธิมนุษยชน

ด้านสิทธิมนุษยชนนั้นรายการหนึ่งพาไปได้นำเสนอประเด็นจากของประเทศญี่ปุ่น คือนำเสนอประเด็นที่นักท่องเที่ยวรวมถ่ารูปเกอิชามากจนเกินไป จนทำให้เกอิชาต้องออกมาร้องเรียนสิทธิความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัวของตน

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“เค้าบอกว่าเกอิชาเหมือนตอนนี้เค้าเริ่มรู้สึกที่เค้าถูกนักท่องเที่ยวถ่ายรูปเยอะมาก จนขาดชีวิตส่วนตัวจนเค้ารู้สึกอึดอัด เหมือนผู้ประกอบการก็บอกว่ากำลังขอร้องว่าอย่าไปถ่ายขนาดนั้นได้มั๊ย เค้าก็คืออาชีพๆ หนึ่งเท่านั้นเองอย่างนี้ คือเค้าก็เป็นคนมีความรู้สึกเหมือนกันเค้าโดนถ่ายรูปเค้าก็แบบอึดอัดนะ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

ด้านสาธารณสุข

การนำเสนอด้านสาธารณสุขของรายการหนึ่งพาไปนั้นเป็นการนำเสนอประเด็นจากประเทศญี่ปุ่น โดยการนำเสนอศูนย์สร้างความเข้าใจทางเพศ (Community Space Dista) ที่ตั้งอยู่ในเกย์ทาวน์ โดยจะเป็นสถานที่ๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ของชาวเกย์

Masahiro Terada นักวิจารณ์ภาพยนตร์ชาวญี่ปุ่น กล่าวว่า

“...แผ่นพับพวกนี้สำหรับเกย์ เป็นวารสารเกย์ ถ้าคุณเกิดกังวลว่าคุณมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ปลอดภัยหรือไม่ หรือจะต้องทำอย่างไรให้ปลอดภัยก็จะมีคำแนะนำอยู่ในแผ่นพับพวกนี้ ให้มาที่นี่แล้วก็ถามเจ้าหน้าที่ที่นี่ว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างไรให้ปลอดภัย หรือที่ผ่านมามีได้ป้องกันแล้วจะต้องทำอย่างไร หรือถ้าเกิดได้รับเชื้อเอดส์แล้วไม่รู้ว่าจะต้องไปรักษาที่ไหนก็ให้มาที่นี่แล้วถามเค้า เค้าก็จะแนะนำหมอหรือนักจิตวิทยาที่เหมาะสมให้...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

จากประเด็นการนำเสนอเรื่องด้านสาธารณสุขที่ปรากฏในรายการหนังฟ้าไปนั้น อาจกล่าวได้ว่าศูนย์สร้างความเข้าใจทางเพศ (Community Space Dista) สำหรับเกย์แห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ๆ เหมาะสม นอกจากจะเป็นการช่วยลดปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้แล้วยังเป็นศูนย์สร้างความเข้าใจทางเพศให้แก่เกย์หรือบุคคลทั่วไปได้อีกด้วย

จากประเด็นเรื่องการมีศูนย์สร้างความเข้าใจทางเพศโดยเฉพาะเกย์นั้นยังแสดงให้เห็นถึงมิติทางด้านเพศสภาพในสังคมญี่ปุ่นอีกด้วย กล่าวคือความหลากหลายทางเพศที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในสังคมญี่ปุ่นนั่นเอง

บทที่ 6

ความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ รายการหนังสือพิมพ์

ในบทที่ 6 นี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่เปรียบเทียบระหว่างผลการวิจัยข้อที่ 1 คือเพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์ และข้อ 3 เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาของรายการหนังสือพิมพ์ ของการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังสือพิมพ์” โดยเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบและเนื้อหาของรายการหนังสือพิมพ์กับรายการอื่นๆ ที่เคยมีและรายการอื่นๆ ไม่เคยมี

เมื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการหนังสือพิมพ์แล้ว ถือได้ว่ารายการหนังสือพิมพ์เป็นรายการสารบันเทิงรูปแบบใหม่โดยจะนำเสนอทั้งสาระความรู้ที่หลากหลายในด้านต่างๆ พร้อมกันนั้นรายการก็ให้ความบันเทิงด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์มีการนำความแปลกใหม่ที่รายการอื่นๆ ไม่มี และไม่ได้นำเสนอ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่จะนำเสนอเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนได้ในบทที่ 6 นี้

นอกจากความโดดเด่นในด้านความแปลกใหม่สร้างสรรค์ (Invention) ที่รายการหนังสือพิมพ์นำเสนอ อันจะทำให้รายการแตกต่างไปจากรายการอื่นๆ แล้ว รายการก็ยังไม่ทิ้งความเป็นขนบ (Convention) หรือรูปแบบเดิมๆ ที่รายการอื่นๆ เคยมีเคยทำกันมาก่อน ดังนั้นจะสามารถแบ่งองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์เป็นสองส่วนคือ องค์ประกอบส่วนที่รายการหนังสือพิมพ์ไม่เหมือนกับที่รายการอื่นๆ เคยนำเสนอ เคยทำมาแล้วและองค์ประกอบส่วนที่รายการหนังสือพิมพ์แตกต่างจากรายการอื่นๆ โดยสามารถแยกได้ดังนี้

- ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบในรายการหนังสือพิมพ์

- องค์ประกอบร่วมของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังสือไปที่นำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ หรือขนบ (Convention)
 - องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังสือไปที่นำเสนอแตกต่างจากรายการอื่น หรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)
- ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาในรายการหนังสือไป
- การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนังสือไปนำเสนอเหมือนกับรายการอื่นหรือขนบ (Convention)
 - การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนังสือไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบรายการหนังสือไป

ดังที่มีการนำเสนอรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังสือไปในบทที่ 4 ไปแล้ว จะเห็นว่ารายการหนังสือไปนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่มีลักษณะคล้ายกับรายการท่องเที่ยว หรือรายการอื่นๆ ที่เคยมีมาก่อนหน้านี้แล้ว แต่ในขณะเดียวกันรายการนี้ก็มียุทธศาสตร์ที่โดดเด่นไปกว่าความเป็น “ขนบ (Convention)” ที่รายการอื่นๆ เคยนำเสนอขึ้นมา นั่นก็คือมีรูปแบบการนำเสนอที่ไม่เหมือนรายการอื่น โดยบางองค์ประกอบนั้นมีรายการหนังสือไปรายการเดียวที่มี กล่าวคือ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)” นั่นเอง โดยสามารถแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 6. 1 ตารางแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)
ของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป

ลำดับที่	องค์ประกอบของรายการ	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็นขนบ (convention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่พบในรายการอื่น และรายการหนังพาไป	ความแปลกใหม่ /สร้างสรรค์ (invention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่ไม่พบในรายการอื่น แต่พบในรายการหนังพาไป
1	ทีมงาน	ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ	-	มีทีมงานในการถ่ายทำจำนวนมากในหลายๆ ขั้นตอน	√	บอลและยอดทำทุกขั้นตอนในการผลิตกันเอง
2	ทีมงาน	พิธีกร	-	พิธีกรเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นดารา นักแสดง	√	พิธีกรเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ มีชื่อเสียง
3	อุปกรณ์การถ่ายทำ	อุปกรณ์ในการถ่ายทำระดับมืออาชีพ	-	ใช้อุปกรณ์ในการถ่ายทำระดับมืออาชีพที่หลากหลายและ	√	กล้องวิดีโอ 1 ตัว

ลำดับที่	องค์ประกอบของรายการ	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็นขนบ (convention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่ พบในรายการอื่น และรายการหนึ่ง พาทไป	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (invention)	องค์ประกอบ การ นำเสนอที่ ไม่พบใน รายการอื่น แต่พบใน รายการ หนึ่งพาทไป
				แตกต่างกันแต่ละ ขั้นตอน		
4	วิธีการ นำเสนอ	ระยะเวลา การนำเสนอ ของรายการ	√	ระยะเวลาในการ นำเสนอที่ไม่มาก เกินไป ไม่น้อย เกินไป	-	
5	วิธีการ นำเสนอ	การ จัด องค์ประกอบ ศิลป์ของภาพ	√	มีการ จัด องค์ประกอบ ระหว่างถ่ายให้ ออกมาสวยงาม เช่น ภาพพิธีกร ภาพวิว มีการเดินไปถ่าย ไป ไม่มีการใช้ขา ตั้งกล้องระหว่าง ถ่าย		-
6	วิธีการ	การไม่ใช้	-	มีการเขียนบท	√	ไม่ได้เขียน

ลำดับที่	องค์ประกอบที่	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็นขนบ (convention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่ พบในรายการอื่น และรายการหนึ่ง พาทไป	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (invention)	องค์ประกอบ การ นำเสนอที่ ไม่พบใน รายการอื่น แต่พบใน รายการ หนึ่งพาทไป
	นำเสนอ	สคริปต์ (Script)		ล่วงหน้าก่อน การถ่ายทำ		บทก่อน ล่วงหน้า ก่อน การ ถ่ายทำ
7	วิธีการ นำเสนอ	การใช้ภาษา และลักษณะ การพูด	-	พิธีกรใช้คำพูด แบบเป็นพิธีการ	√	พิธีกรใช้ คำพูดเป็น กัน เอง เหมือนพูด กับเพื่อน และมีการโต้ตอบ ระหว่างตากล้องกับ พิธีกร
8	วิธีการ นำเสนอ	รูปแบบการ ให้ข้อมูล	√	ให้ข้อมูลโดย คำพูดของพิธีกร และผู้เชี่ยวชาญ	-	-

ลำดับ ที่	องค์ประกอบ ของ รายการ	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็นขนบ (convention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่ พบในรายการอื่น และรายการหนึ่ง พาทไป	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (invention)	องค์ประกอบ การ นำเสนอที่ ไม่พบใน รายการอื่น แต่พบใน รายการ หนึ่งพาทไป
9	วิธีการ นำเสนอ	มุมมองของ พิธีกร	-	พิธีกรพูดกับ กล้องโดยแทน กล้องว่าเป็นคนดู โดยมองกล้อง โดยตรง	√	พิธีกรพูด กับกล้อง โดยแทน กล้องเป็น เพื่อน ไม่ได้ มองกล้อง โดยตรง
10	วิธีการ นำเสนอ	การนำภาพ การ์ตูนมาใช้	√	มีการนำภาพ การ์ตูนมาใช้เพื่อ อธิบายแผนผังที่	√	มี การนำภาพ การ์ตูนมา ใช้ สอดแทรก อยู่หลายๆ ช่วงของ รายการ โดยเพื่อให้ เข้าใจได้

ลำดับที่	องค์ประกอบที่	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็นขนบ (convention)	องค์ประกอบ การนำเสนอที่ พบในรายการอื่น และรายการหนึ่ง พาทไป	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (invention)	องค์ประกอบ การ นำเสนอที่ ไม่พบใน รายการอื่น แต่พบใน รายการ หนึ่งพาทไป
						ง่ายขึ้น
11	วิธีการ นำเสนอ	การบรรยาย ด้วยตัวอักษร	√	ใช้เพื่อแนะนำ สถานที่สั้นๆ	√	ใช้เพื่อ แนะนำ ประวัติ สถานที่ และ คำ บรรยายได้ ภาพตลอด รายการ

จากตารางการแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไปดังกล่าว สามารถสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

- องค์ประกอบร่วมของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ หรือขนบ (Convention)
- องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอแตกต่างจากรายการอื่น หรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

องค์ประกอบร่วมของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ หรือขนบ (Convention) ของรายการ

รายการสารระบับันเทิงหรือรายการรูปแบบอื่นๆ นั้นจะมีองค์ประกอบในการนำเสนอที่เป็นรูปแบบที่ทำซ้ำกันมาเป็นเวลานาน พูดได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของรายการจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงรายการหนังพาไปด้วย ซึ่งจากตารางการแสดงรูปแบบดังกล่าว จะเห็นว่า มีแค่ 4 องค์ประกอบเท่านั้นที่รายการหนังพาไปมีการทำซ้ำกับรายการอื่นๆ คือระยะเวลาการนำเสนอ การนำการ์ตูนมาใช้ในการบรรยายด้วยตัวอักษร และการจัดองค์ประกอบศิลป์ของภาพ ซึ่งมีแต่ระยะเวลาการนำเสนอเท่านั้นที่รายการหนังพาไปนำเสนอในระยะเวลาที่เหมือนกับรายการอื่นๆ โดยไม่มีอะไรแปลกใหม่ นอกจากนั้นก็จะมืองค์ประกอบที่รายการหนังพาไปนำเสนอไม่คล้ายหรือเหมือนกันกับรายการอื่นซะทีเดียว โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

1. ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ
2. รูปแบบการให้ข้อมูล
3. การนำภาพการ์ตูนมาใช้
4. การบรรยายด้วยตัวอักษร
5. การจัดองค์ประกอบภาพ

1. ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ

หลายๆ รายการนั้นมีระยะเวลาในการนำเสนอที่ไม่แน่นอนตายตัว ทั้งรายการสารบันเทิง (Edutainment) รายการสารคดีท่องเที่ยว หรือรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีระยะเวลาการนำเสนอที่ไม่แน่นอนจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ชมหมดความสนใจและติดตามรายการตั้งแต่ต้นจนจบ ยิ่งรายการที่มีการนำเสนอติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่มีมีโฆษณาคั่น การดึงความสนใจของผู้ชมให้ไม่รู้สึกรู้สึกลับเปื้อนนั้นก็เป็นไปได้ยาก ถ้าหากรายการมีรูปแบบหรือเนื้อหาที่ไม่ชวนสนใจจริงๆ

รายการหนังพาไปนั้นระยะเวลาการนำเสนอประมาณ 30 นาที เหมือนกับรายการอื่นๆ เพียงแต่ออกอากาศ 30 นาทีต่อเนื่องโดยไม่มีโฆษณาคั่น แต่เนื่องจากรูปแบบของรายการหนังพาไปไม่น่าเบื่อ มีเนื้อหาในการนำเสนอที่หลากหลาย ฉะนั้นการจัดสรรเนื้อหาดังกล่าวให้อยู่ในช่วงระยะเวลาประมาณ 30 นาทีที่ต่อเนื่องกันนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งรายการหนังพาไปก็ประสบความสำเร็จในการดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้ติดตามชมตั้งแต่ต้นจนจบรายการได้

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“การนำเสนอสั้น ครึ่งชั่วโมง ไม่น่าเบื่อเลย เหมือนบางทีไปเยอะมากแต่สามารถเรียงเนื้อหาให้เราเห็นเป็นขั้นตอนว่าไปยังไง...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

2. รูปแบบการให้ข้อมูล

รูปแบบการให้ข้อมูลของรายการหนังพาไปนั้นมีเหมือนเช่นรายการอื่นๆ คือ การให้ข้อมูลต่างๆ โดยตัวพิธีกรเอง คนในพื้นที่ และคนไทยในต่างแดน ซึ่งจะให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจง นอกจากนั้นจะมีการให้ข้อมูลต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็น ซึ่งจะมีการนำเสนอบ่อยครั้งเมื่อพิธีกรต้องการนำเสนอประเด็นต่างๆ ซึ่งจะให้ ความรู้ในส่วนเฉพาะด้าน เช่น ด้านความปลอดภัยของการก่อสร้าง ทางรายการก็จะไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมศาสตร์ คือ ผศ.ดร.ศจีมา ศรีลัมภ์ อาจารย์ประจำ ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะพบรูปแบบการให้ข้อมูลในลักษณะนี้ในรายการสารคดี รายการเพื่อการศึกษา เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 1 ภาพตัวอย่างการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญในรายการหนังสือพิมพ์

ที่มา : Youtube. (2553.) หนังสือพิมพ์ ตอนที่ 4 [1/4]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=l1l5or0wvKE>

3. การนำภาพการ์ตูนมาใช้

การนำภาพการ์ตูนมาใช้ คือ การเพิ่มองค์ประกอบให้กับรายการโทรทัศน์มีน้ำหนักเบาขึ้น และง่ายต่อการสื่อความหมายยากๆ ให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งการนำการ์ตูนมาใช้ในลักษณะเดียวกับรายการหนังสือพิมพ์นั้น จะพบในการนำมาใช้นำเสนอแผนที่ในรายการท่องเที่ยวอื่นๆ ดังภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

.แผนภาพที่ 6. 2 ภาพการนำการ์ตูนมาใช้ในการนำเสนอแผนที่ของรายการ Say Hi ช่อง 3

ที่มา : Youtube. (2554.) Say hi! เซย์ไฮ!. วันที่เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

http://www.youtube.com/watch?v=HGcS_mBVKXY

โดยรายการหนึ่งพาไปนั้น มีองค์ประกอบร่วมที่คล้ายกันกับรายการอื่นๆ ในการนำการ์ตูนมาใช้ในการนำเสนอภาพแผนที่ภูมิประเทศ ทำให้ผู้ชมเห็นภาพว่าขณะนี้รายการได้เพื่อแสดงให้เห็นว่ารายการกำลังนำเสนอส่วนไหนของแต่ละประเทศอยู่ เพื่อบอกถึงประเทศที่รายการกำลังจะนำเสนอ ดังภาพ

แผนภาพที่ 6. 3 ภาพการนำการ์ตูนมาใช้นำเสนอแผนที่ของรายการหนึ่งพาไป

ที่มา : Youtube. (2553.) หนึ่งพาไป ตอนที่ 3 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 25 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

http://www.youtube.com/watch?v=_LKoucllMYU

4. การใช้ตัวอักษรบรรยาย

การบรรยายด้วยตัวอักษร คือ การเพิ่มองค์ประกอบในการนำเสนอของรายการโทรทัศน์ให้รายการดูมีความน่าสนใจ และทำให้ผู้ชมที่มีปัญหาทางด้านการรับฟังเสียงสามารถอ่านตามได้ ซึ่งจะพบกับการนำเสนอตัวอักษรลักษณะนี้ได้รายการท่องเที่ยว รายการสารคดี หรือรายการประเภทอื่นๆ โดยใช้เพียงกล่าวแนะนำสถานที่ต่างๆ เท่านั้น กล่าวคือ รายการดังกล่าวจะใช้พิธีกรเป็นผู้บรรยายข้อมูล และแนะนำสถานที่ต่างๆ เป็น ส่วนใหญ่แทนการใช้ตัวอักษร

แผนภาพที่ 6. 4 ภาพการใช้ตัวอักษรแนะนำสถานที่ของรายการโรมมิ่ง ช่อง 5

ที่มา : Youtube. (2553.) *Roaming 4 Beijing*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 25 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=2D9SQasaMLU>

โดยรายการหนังพาไปก็มีการใช้ตัวอักษรในลักษณะนี้แนะนำสถานที่เหมือนรายการอื่นๆ ดังภาพ

แผนภาพที่ 6. 5 ภาพการใช้ตัวอักษรในการแนะนำสถานที่ของรายการหนังพาไปที่เหมือน
รายการอื่นๆ

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 17 [2/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา
http://www.youtube.com/watch?v=eY7MSarO_bw

5. การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ

การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการนั้นเป็นหนึ่งในรูปแบบการนำเสนอให้ภาพที่ปรากฏในรายการออกมาดูสวยและสื่อสารเรื่องราวได้ดี ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ ซึ่งจะพบการจัดองค์ประกอบด้านภาพดังกล่าวในรายการทุกประเภทโดยนำเสนอในด้านของการจัดองค์ประกอบศิลป์ คือการนำเสนอภาพที่มีการผ่านการจัดองค์ประกอบในด้านแสง และความสมดุลของภาพ ให้ถ่ายทอดออกมาแล้วดูสวยที่สุด โดยคิดถึงคุณสมบัติของภาพ เช่น ให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ให้เห็นภาพที่สวยงามด้วยศิลปะ ให้เห็นภาพที่หาดูได้ยาก หรือหาดูไม่ได้ ให้พลังแก่ภาพด้วยเทคนิคการถ่ายทำแบบต่างๆ เป็นต้น (วิภา อุตมฉันทน์, 2544)

โดยรายการหนังพาไปก็มีการจัดองค์ประกอบให้ภาพออกมาสวยงามเช่นกันแต่นำเสนอเป็นส่วนน้อย เช่น การนำเสนอภาพวิหหออไฟเฟล ภาพพิพิธภัณฑลุ่มพ์ ภาพเจดีย์ชเวดากอง เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 6 การจัดองค์ประกอบภาพในรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป – ผจญภัยในย่างกุ้ง*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556,
แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=aNX-xGj3AVs>

องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

รายการหนังพาไปยังมีองค์ประกอบการนำเสนอที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ หรือเป็นองค์ประกอบที่ทำให้รายการหนังพาไปเกิดความโดดเด่น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบเฉพาะที่มีแค่รายการหนังพาไปเท่านั้น อันทำให้เกิดความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ขึ้นในรายการ โดยจะสามารถแยกองค์ประกอบเหล่านั้นได้ดังนี้

1. การนำภาพการ์ตูนมาใช้
2. การใช้ตัวอักษรบรรยาย
3. ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ
4. พิธีกร
5. อุปกรณ์การถ่ายทำ
6. การไม่ใช่สคริปต์
7. การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร
8. มุมกล้องของพิธีกร

1. การนำภาพการ์ตูนมาใช้

นอกจากการนำภาพการ์ตูนมาใช้ที่อยู่ในส่วนของความเป็นขนบ (Convention) โดยใช้ในการนำเสนอแผนที่เหมือนรายการอื่นๆ แล้ว การนำการ์ตูนมาใช้ในรายการหนังพาไปนั้น ยังถูกนำมาใช้ตั้งแต่วิดีโอเปิดรายการ ในการนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของรายการหนังพาไป ซึ่งรายการอื่นๆ นั้นไม่ได้นำภาพการ์ตูนมาใช้ในการเปิดรายการเช่นนี้ จากเนื้อหาของวิดีโอเปิดรายการแล้วเป็นเรื่องราวที่แสดงถึงความผิดหวัง เจ็บใจของสองพิธีกร และมีการสอดแทรกอยู่ในอีกหลายๆ ส่วนของรายการอีกด้วย ซึ่งการนำเสนอโดยการใช้อการ์ตูนเป็นวิดีโอเปิดรายการนั้นจะไม่พบในรายการสารคดี รายการท่องเที่ยว รายการสาระบันเทิง หรือรายการโทรทัศน์ตามจริง หากแต่จะพบในรายการสำหรับเด็กเป็นส่วนใหญ่

แผนภาพที่ 6.7 การนำการ์ตูนมาใช้ในวิดีโอเปิดรายการ

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - ถนนทุกสายสู่* กรุงเทพฯ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=VjP-lhOefM8>

2. การบรรยายด้วยตัวอักษร

นอกจากการใช้อักษรบรรยายสถานที่ในส่วนของความเป็นขนบ (Convention) แล้วรายการหนังพาไปยังใช้ตัวอักษรในการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาสถานที่ บรรยายเกร็ดความรู้ และแนวคิดต่างๆ ผ่านการพิมพ์เป็นตัวอักษรส่วนใหญ่มากกว่าใช้การพูดบอกสถานที่ท่องเที่ยวเหมือนรายการอื่นๆ ที่สำคัญคือใช้ในการบรรยายคำพูดของพิธีกรตลอดทั้งรายการ ซึ่งข้อมูลที่รายการนำเสนอเป็นตัวพิมพ์นั้นเป็น

ข้อมูลที่สรุปมาแล้ว และมีการใส่เสียงพิมพ์ติดเข้าไปด้วย โดยลักษณะตัวอักษรที่พิมพ์ขึ้นมาบนหน้าจอนั้นคล้ายกับการพิมพ์ดีดในระดับที่สายตาอ่านทัน และค้างไว้เพื่อให้ผู้ชมอ่านตามได้ โดยการใช้ตัวอักษรมาใช้ทั้งรายการในลักษณะนี้จะไม่พบในรายการสารคดี รายการท่องเที่ยว รายการโทรทัศน์ตามจริงอื่นๆ เลย

แผนภาพที่ 6. 8 ภาพการใช้ตัวอักษรในการบรรยายของรายการหนังพาไปที่แตกต่างจากรายการอื่น

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - เวเนซุเอลา*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 25 ธันวาคม 2555, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=lbMDGDzk1u4>

แผนภาพที่ 6. 9 ภาพการใช้ตัวอักษรกำกับคำพูดของพิธีกรของรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - เมืองแห่งความนิรันดร*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 25 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=27_La7LoQfM

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...พอไปถึงสถานที่ที่มีความรู้ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์แทรกเข้ามาเป็นตัวบรรยาย คือชอบตรงนี้ด้วย ไม่ใช่ข้อมูลที่เยอะแล้วมาพูดๆ น่าเบื่อแบบรายการอื่นๆ คือมีตัววิ่งขึ้นมาแล้วก็ประเด็นที่น่าสนใจไม่ยาวไป เช่น ตอนไปญี่ปุ่น ก็ให้ข้อมูลแบบผู้หญิงไทยแต่งงานกับคนญี่ปุ่นก็คน เป็นข้อมูลที่ง่าย ๆ เป็นสถิติมาแล้ว..เป็นเอกลักษณ์ของรายการเลยที่ขึ้นตัวพิมพ์ข้อมูลขึ้นมาคือดึงเอาข้อมูลสำคัญๆ ขึ้นมาบอกแบบสั้นๆ เหมือนให้ข้อมูลแปลกๆ ของสถานที่นั้น เช่นตอนโยนเหรียญ เก็บได้เท่าไรเอาไปทำอะไร ไม่จำเป็นต้องมาบอกว่าหรรษาอย่างไร อลังการอย่างไร สร้างมาก็ร้อยก็พันปี มันจะบอกความเชื่อเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ด้วย คือเราจะได้จากตรงนี้เยอะ...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

ฐิติพร ปิยพงษ์กุล หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

...ก็รู้ว่าหลังจากอัดมาแล้วเขาก็ทำงานหนัก คือตอนแรกก็คงแบบลู่ๆ ไป แล้วจดคำถามไว้มากมาย แล้วก็ชอบที่เขาพิมพ์เป็นตัวหนังสือแทนที่จะพูด ตอนที่แบบเป็นคำอธิบายเป็นคำ Quote...” (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2557)

3. ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ

รายการหนังพาไปนั้นมีอีกหนึ่งองค์ประกอบโดดเด่นที่ทำให้แตกต่างจากรายการอื่นทุกรายการและถือว่าเป็นจุดแข็งที่สุดของรายการก็เป็นได้ คือ ทีมงานที่ใช้ในการผลิต ซึ่งมีจำนวน 2 คน ในขณะที่รายการอื่นๆ นั้น มีทีมงานจำนวนมาก และทำหน้าที่แตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการผลิต กระบวนการถ่ายทำ ไปจนถึงกระบวนการตัดต่อในขั้นสุดท้ายก่อนรายการออกฉาย หากแต่รายการหนังพาไปนั้นมีทีมงานแค่ 2 คนทำงานในทุกขั้นตอน โดยทายาท เดชเสถียร (บอล) นั้น สำเร็จการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ ในขณะที่ พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) สำเร็จการศึกษาจากคณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทางด้านนิเทศศาสตร์แต่อย่างใด

ฐิติพร ปิยพงษ์กุล หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ประทับใจกับสิ่งที่นำเสนอมากเพราะทีมงานรายการมีสองคนเท่านั้นที่ทั้งสองก็สามารถหาข้อมูลดีๆมาเสนอและมีมุมมองต่างๆให้เห็นบางครั้งถึงแม้จะมีการวางแผนมาแล้วแต่บางสถานการณ์ทำให้เกิดการผัดผ่อนต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากันไปอีกอย่างหนึ่งรายการนี้ทำให้เห็นว่าเราสามารถไปเที่ยวเมืองนอกได้อย่างสนุกสนานโดยใช้เงินอย่างประหยัดและคุ้มค่าได้...” (21 มกราคม 2557)

ซึ่งทีมงานที่อยู่ในกระบวนการผลิตรายการทุกรายการนั้น จะต้องมีคนที่เกี่ยวข้องด้วยไม่ต่ำกว่า 20 คน ถ้าเป็นรายการขนาดใหญ่อาจหมายถึงคนจำนวนนับร้อย (วิภา อุดมฉันท, 2544)

4. พิธีกร

พิธีกรของรายการนั้นเป็นอีกหนึ่งหน้าที่ของผู้ผลิตรายการหนึ่งพาไป ซึ่ง พิธีกร รายการหนึ่งพาไปนี้จะแตกต่างจากขนบ (Convention) ของพิธีกรรายการโทรทัศน์ทั่วไป เนื่องจากรายการโทรทัศน์ทั่วไป เช่น รายการท่องเที่ยว รายการโทรทัศน์ตามจริง หรือรายการประเภทอื่นๆ จะใช้พิธีกรรายการที่มีเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นดารา นักร้อง นักแสดง หรือบุคคลที่มีความรู้มีพื้นเพเกี่ยวข้องกับประเภทของรายการ หากแต่พิธีกรของรายการหนึ่งพานั้น เป็นบุคคลธรรมดาไม่ได้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในแวดวงบันเทิงแต่อย่างใด ซึ่งคุณสมบัติของพิธีกรรายการหนึ่งพาไปไม่พบว่าสอดคล้องกับพิธีกรรายการอื่นๆ เลย

ซึ่งในส่วนของพิธีกรนี้ เป็นการนำเสนอที่ผู้ชมรายการเกิดภาพจำและชื่นชอบมากที่สุดในรูปแบบการนำเสนอของรายการ

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ประทับใจพิธีกรมาก พิธีกรดูจริง เป็นตัวของตัวเอง รูปแบบการนำเสนอดี ทำให้เรารู้สึกเพลินกับการดูและอยากติดตามตอนต่อไป เนื้อหาที่มีการสรุปการใช้จ่ายในแต่ละครั้งเป็นแนวทางให้เราได้จัดการวางแผนในการเที่ยวของเราบ้าง...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

พนารัตน์ พันธวิมลชัย หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ประทับใจผู้ดำเนินรายการทั้งสองท่าน คุณบอลและคุณยอดที่สามารถนำเสนอความตั้งใจในการทำรายการหนังพาไปให้ผู้ชมได้รับความประทับใจ...ความเป็นธรรมชาติของทั้งสองคนที่แสดงให้เห็นถึงเสน่ห์ของคำว่าผู้ดำเนินรายการ ที่เอาผู้ชมอยู่โดยไม่ต้องบั่นแ่่งอะไรมาก แคใส่ความตั้งใจในการเสนอเรื่องราว และการเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้ชม” (สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2557)

ภคมน ไชยวัฒน์ หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เป็นรายการที่ไม่น่าเบื่อ ทำให้ชวนติดตามปล่อยมุกตลกได้ตลอดเวลา พิธีกรมีความเป็นธรรมชาติมาก ชอบที่สุดในรายการคือเป็นรายการที่ลุย แบ็คแพ็ค ไปกันเองสามารถเอาชีวิตรอดกลับมาได้ คืออยากไปบ้าง...” (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2557)

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ดำเนินรายการไม่ต้องเพคมาก ไม่ต้องมาตามสคริปต์อย่างนั้นนี่ คือพูดเป็นธรรมชาตินี้แหละ บางทีคนหนึ่งชอบ อีกคนหนึ่งไม่ชอบก็มีความขัดแย้งกันได้ คือเป็นธรรมชาติ เหมือนเวลาไปในสถานที่ๆ ไม่รู้ ที่ใหม่ๆ เขาก็ไปถามคนแถวนั้น คือกล้าแสดงออกก็ไม่ได้เดี๋ยม คือไม่ใช่แบบเราไปแล้วไม่มีอุปสรรคอะไรเลย...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

5. อุปกรณ์ในการถ่ายทำ

รายการหนังพาไปเป็นรายการที่เกิดขึ้นจากการถ่ายการเดินทางของบอลและยอดที่นำหนังสือไปประกวดในประเทศต่าง โดยที่ต้องออกทุนและค่าใช้จ่ายทั้งหมดด้วยตนเอง ซึ่งการใช้อุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงนั้นเป็นไปได้ ดังนั้นทั้งสองจึงหยิบยืม กล้องวิดีโอของคนที่รู้จักเพื่อใช้ในการถ่ายทำเรื่องราวตลอดการเดินทาง ซึ่งตลอดการเดินทางนั้นใช้กล้องวิดีโอรุ่น Panasonic NV-GS400 3ccd เพียง 1 ตัวเท่านั้นในการถ่าย โดยการใช้อุปกรณ์คุณภาพไม่สูงนี้อาจพบได้แค่ในรายการโทรทัศน์ตามจริง หากแต่ไม่พบในรายการสารคดี รายการท่องเที่ยว รายการสาระบันเทิง หรือรายการประเภทอื่นๆ เลย

6. การไม่ใช้สคริปต์ (Script)

การเขียนสคริปต์ นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นมาในรายการประเภทต่างๆ เช่น รายการประเภทสารระบันเทิง รายการท่องเที่ยว ซึ่งประโยชน์ในการเขียนสคริปต์นั้นก็เพื่อให้รู้ถึงกระบวนการ และเนื้อหา ตลอดจนถึงขั้นตอนทั้งหมดในการถ่ายทำ โดยมากจะเขียนสคริปต์ก่อนเริ่มต้นการถ่ายทำรายการ ซึ่งรายการที่ไม่เขียนสคริปต์นั้นจะพบน้อยมากในปัจจุบัน แม้จะเป็นรายการโทรทัศน์ตามจริงก็ตาม

หากแต่รายการหนึ่งพาไปนั้นเป็นรายการที่ไม่ได้เขียนสคริปต์ไว้ก่อนการถ่ายทำ แต่จะมีการถ่ายตามประเด็นแทน และมาเขียนสคริปต์ตอนที่ไปถ่ายรายการมาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงค่อยนำประเด็นต่างๆ มาหา ความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกับเทปที่ถ่ายมา และเข้าสู่กระบวนการตัดต่อในภายหลัง

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...เป็นเหมือนรายการที่ไม่มีสคริปต์ในการพูด เหมือนเพื่อน 2 คน ไปเที่ยวแล้วคุยกันเอง ใช้กล้องอัดทำให้รู้สึกเป็นกันเอง น่าดู ดูเป็นรายการที่ใช้ต้นทุนในการทำไม่สูงมากแต่ทำให้เราอยากติดตามรายการของเค้าต่อ...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

พนารัตน์ พันธวิมลชัย หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...รูปแบบรายการที่ไม่เน้นสคริปต์ เน้นความเป็นธรรมชาติของเนื้อหา พิธีกรพาผู้ชมไปเจออะไรระหว่างการเดินทาง ทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความเป็นเรียลลิตี้มากๆ...” (สัมภาษณ์, 3 มกราคม)

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ดำเนินรายการไม่ต้องเพคมาก ไม่ต้องมาตามสคริปต์อย่างนั้นนี่ คือพูดเป็นธรรมชาตินี้แหละ...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

ณิชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เรามีการนำเสนอที่ดูเป็นกันเอง สบายๆ เหมือนพาคนดูไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ แบบเพื่อนพาเพื่อนเที่ยว ไม่ต้องมีบทพูดอะไรที่เป็นทางการ ดูสบายๆ...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

7. การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร

นอกจากมีพิธีกรที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ แล้ว การใช้คำพูดของพิธีกรในรายการหนังพาไปนั้นยังเป็นคำพูดที่มีความเป็นกันเองเหมือนพูดกับเพื่อน โดยมีภาษาและลักษณะการพูดที่ค่อนข้างตรง เช่น การใช้คำพูดเหน็บแนม การใช้คำพูดล้อเล่น การกระซิบกระซาบ เป็นต้น แตกต่างจากรายการอื่นๆ ที่ใช้คำพูดที่เป็นทางการ แทนผู้ชมว่า “คุณผู้ชม” นอกจากนี้รายการหนังพาไปจะมีการใช้คำพูดที่แตกต่างมากๆ จากรายการอื่นๆ คือ คนถ่ายวิดีโอที่อยู่ข้างหลังกล้องหรือช่างกล้อง จะพูดโต้ตอบกับพิธีกรที่อยู่หน้ากล้องหรือคนนำรายการได้ตลอดเวลา ซึ่งจะไม่พบเห็นการถ่ายทำและการนำเสนอในลักษณะนี้จากรายการอื่นๆ เช่นตัวอย่างดังบทสนทนาต่อไปนี้ที่ยอดเป็นผู้ดำเนินรายการ และบอลถือกล้องวิดีโออยู่ ณ บริเวณหลังคาโบสถ์ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากแสดงความรักต่อกัน

ยอด : มันเหมาะจะเปิดเป็นที่พลอดรักกันมากกว่า จะบอกว่าข้างหลังพีเนี่ย เห็นมั๊ย ถึงพริกถึงชิงกันเลยนะ ลุงกับป้าเค้าก็เหมือนกัน

บอล : มันเป็นวัฒนธรรมหรือเปล่า คือพอใช้คำว่าวัฒนธรรมแล้วมันเหมือนเป็นธรรมเนียมไงว่า อ้อ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมเราก็ยอมรับไง อะไรอย่างนี้

ยอด : พอขึ้นมาปั๊บ ก็ต้องจับต้องกอดกันอย่างนี้ใช้มั๊ย พอลงไปปั๊บ โกรธเลย แบบไม่แตะต้องกันเลย

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

ณิชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...เรามีการนำเสนอที่ดูเป็นกันเอง สบายๆ เหมือนพาคนดูไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ แบบเพื่อนพาเพื่อนเที่ยว ไม่ต้องมีบทพูดอะไรที่เป็นทางการ ดูสบายๆ...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

ซึ่งการใช้คำพูดในลักษณะนี้จะพบได้บ้างในรายการโทรทัศน์ตามจริงแต่จะไม่พบในรายการรายการท่องเที่ยว รายการสารคดี รายการสาระบันเทิง หรือรายการประเภทอื่นๆ เลย

8. มุมกล้องของพิธีกร

รายการหนึ่งพานั้นมีรูปแบบการนำเสนอมุมกล้องที่พิธีกรมองกล้องแตกต่างจากรายการอื่นทุกประเภท เช่น รายการท่องเที่ยว รายการสารคดี รายการโทรทัศน์ตามจริง ฯลฯ ตรงที่ รายการอื่นๆ นั้น พิธีกรมองตรงไปที่กล้อง เปรียบกล้องเป็นผู้ชมและพูดอธิบายให้กล้องฟัง

แผนภาพที่ 6. 10 ภาพการนำเสนอมุมกล้องจากรายการสมุดโคจร ช่อง 5

ที่มา : Youtube. (2553.) รายการสมุดโคจร-สิงคโปร์1. วันที่เข้าถึงข้อมูล 27 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=lpK6Ql8iAuo>

รายการหนังพาไปนั้น แตกต่างตรงที่พิธีกรไม่ได้มองกล้องตลอดเวลา มีหลายครั้งที่ถ่ายไปเดินไป บางครั้งกล้องกับพิธีกรก็วิ่งตามรถไฟไปด้วยกัน บางครั้งก็วางกล้องทิ้งไว้เฉยๆ เพื่อบันทึกบทสนทนา สามารถกล่าวได้ว่าพิธีกรรายการหนังพาไปนั้นไม่ได้มองแต่กล้องกล้องเป็นผู้ชม หากแต่เป็นเพื่อนร่วมสนทนานั่นเอง

แผนภาพที่ 6. 11 ภาพการนำเสนอมุมกล้องที่ใช้ถ่ายทำในรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป - ถนนทุกสายสู่* กรุงเทพฯ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=VJP-lhOefM8>

ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป

รายการหนังพาไปนั้นเป็นรายการสารระบับที่มึเนื้อหาการนำเสนอที่หลากหลายประเด็นหรือรายการอื่นๆ ที่เคยมีมาก่อนหน้านี้แล้ว หรือ “ขนบ (Convention)” เช่น เนื้อหาด้านการท่องเที่ยว เนื้อหาด้านการพัฒนา ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกันรายการนี้ก็มึเนื้อหาการนำเสนอที่โดดเด่นที่ไม่เหมือนรายการอื่นๆ ที่เคยมีมา บางองค์ประกอบนั้นมึรายการหนังพาไปรายการเดียวที่มีการกล่าวถึง เช่น การสรุปค่าใช้จ่ายในรายการ การเปรียบเทียบต่างประเทศกับประเทศไทย กล่าวคือเป็น “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)” นั่นเอง โดยสามารถแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 6. 2 ตารางแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)
ของเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังสือพิมพ์

ลำดับที่	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็น ขนบ (Convention)	เนื้อหาที่รายการ อื่นๆ นำเสนอ	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (Invention)	เนื้อหาที่รายการหนังสือ พิมพ์นำเสนอ
1	ประเทศ ท่องเที่ยวที่ ผู้ชมคุ้นเคย	-	-	√	พาไปแต่ประเทศ ท่องเที่ยวที่คนไทยรู้จัก และนิยมอยู่แล้ว เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น เยอรมัน พม่า
2	สถานที่ ท่องเที่ยว	√	นำชมสถานที่ ท่องเที่ยวที่มี ชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก อยู่แล้ว	√	นำชมสถานที่ ที่ไม่ใช่ สถานที่ท่องเที่ยว เช่น วัดไทย มหาวิทยาลัย และโรงอาบน้ำ เป็นต้น
3	ประเด็นที่ หลากหลาย	-	-	√	นำเสนอประเด็นหลาย ประเด็นในรายการเช่น ด้านการพัฒนา ด้าน ภาพยนตร์ ด้าน ท่องเที่ยว เป็นต้น
4	ประเด็นหรือ มุมต่างๆ ใน ด้านบวก	√	นำเสนอประเด็น หรือมุมต่างๆ ใน ด้านบวก ด้านที่ สวยงาม	√	นำเสนอประเด็นหรือ มุมต่างๆ ในด้านลบ หรือด้านที่ไม่ค่อย สวยงาม
5	เปรียบเทียบ	-	-	√	มีการเปรียบเทียบ

ลำดับที่	สิ่งที่นำเสนอ	ความเป็น ชนบ (Conventi on)	เนื้อหาที่รายการ อื่นๆ นำเสนอ	ความแปลก ใหม่ /สร้างสรรค์ (Invention)	เนื้อหาที่รายการหนึ่ง พาไปนำเสนอ
	ประเด็น ต่างๆ กับ ประเทศไทย				ประเด็นต่างๆ ระหว่าง ต่างประเทศกับประเทศ ไทย
6	ข้อมูลในการ เดินทางด้วย ตัวเอง	-	-	√	มีการนำเสนอข้อมูลใน การเดินทางด้วยตัวเอง เช่นการเดินทางด้วย รถไฟ รถเมล์ ฯลฯ
7	ค่าใช้จ่ายใน การเดินทาง	-	-	√	มีการสรุปค่าใช้จ่าย ทั้งหมดที่ใช้ในการ เดินทาง
8	ใช้จ่ายอย่าง ประหยัด	-	-	√	ค่าใช้จ่ายทุกอย่างใน รายการเป็นไปอย่าง ประหยัดเพราะออก ค่าใช้จ่ายเอง

จากตารางแสดงขอบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ เนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไปดังกล่าว สามารถแบ่งเป็นประเด็นการนำเสนอได้ 2 ประเด็นดังนี้

- การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอเหมือนกับรายการอื่นหรือขอบ (Convention)
- การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอเหมือนกับรายการอื่นหรือขอบ (Convention)

รายการสารระบับันเทิงหรือรายการรูปแบบอื่นๆ นั้นจะมีเนื้อหาในการนำเสนอที่ทำซ้ำกันมาเป็นเวลานาน พูดได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของรายการจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันรวมถึงรายการหนึ่งพาไปด้วย ซึ่ง จากตารางการนำเสนอรูปแบบนั้น มีการนำเสนอ 2 อย่างที่เป็นการนำเสนอร่วมกันระหว่างรายการอื่นๆ กับรายการหนึ่งพาไป คือ การนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว และการนำเสนอประเด็นหรือมุมต่างๆ ในด้านบวก แต่การนำเสนอเนื้อหาในสองส่วนนี้ของรายการหนึ่งพาไปอาจไม่เหมือนกับรายการอื่นๆ ทั้งไปหมดไปซะทีเดียว โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดที่นำเสนอได้ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยว
2. ประเด็นหรือมุมต่างๆ ด้านบวก

1. สถานที่ท่องเที่ยว

การนำชมสถานที่ท่องเที่ยว นั้นมักจะปรากฏอยู่ในรายการท่องเที่ยวหรือรายการบันเทิงหลายๆ ประเภท ในขณะที่รายการอื่นๆ นั้นนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่รายการหนึ่งพาไปนั้นนำชมสถานที่ที่ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งสามารถแบ่งเป็นตารางการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการไปชม ได้ดังนี้

ตารางที่ 6. 3 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการหนังพาไป

นำเสนอ

ลำดับ ตอนที่ออก อากาศ	ประเทศ	สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว
3	เยอรมนี	-	ร้านเช่า DVD
4	เยอรมนี	ปราสาทคาร์ลสรูห์ (Karlsruhe Palace)	โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยคาร์ลสรูห์
5	ฝรั่งเศส	1. เลอ เปอติส ฟรองซ์ (La Petite France) 2. วิหารโนเทรอะ ตาม เดอ สตา รสบูร์ก (Cathédrale Notre- Dame-de-Strasbourg)	-
8	ฝรั่งเศส	-	วัดธรรมปทีป
9	ฝรั่งเศส	พิพิธภัณฑ์ลูฟท์ (Louvre Museum)	-
10	ฝรั่งเศส	พระราชวังแวร์ซายส์ (Versaille Palace)	-
11	ฝรั่งเศส	หอไอเฟล	-
12	เยอรมนี	1. ปราสาทนอยชวานชไตน์ (Schloss Neuschwanstein) 2. นาฬิกาต้นระบำใจกลางเมือง มิวนิค 3. เทศกาลคาร์นิวัล	วัดไทยมิวนิค
14	ญี่ปุ่น	-	1. ซอยที่ขายบริการย่าน Love

ลำดับ ตอนที่ ออก อากาศ	ประเทศ	สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว
			Motel 2. ศูนย์สร้างความเข้าใจทางเพศ (Community space dista)
16	ญี่ปุ่น	ปราสาทโอซาก้า	-
17	ญี่ปุ่น	วัดคินคาคุจิ	-
19	ญี่ปุ่น	วัดคิโยมิซึ (วัดน้ำใส)	-
20	ญี่ปุ่น	ศาลเจ้าฟูชิมิ อินาริ	-
21	ญี่ปุ่น	สวนสัตว์เทนโนจิ	-
23	ญี่ปุ่น	ภูเขาไฟฟูจิ	-
24	ญี่ปุ่น	พิพิธภัณฑ์สันติภาพ (Hiroshima Peace Memorial Museum)	-
26	ญี่ปุ่น	เมืองโอตารุ (เมืองที่ใช้ถ่ายทำ ภาพยนตร์เรื่อง Love Letter)	-
28	ญี่ปุ่น	-	เมจิ เมจิ (สวนป่าใจกลางเมือง)
29	ญี่ปุ่น	เมืองโอไดบะ	-
31	ไทย	1. น้ำบ่อผี 2. ปาย	-
32	เกาหลี	บ้านที่ถ่ายทำซีรีส์เรื่อง Full House	Wedding Hall
33	เกาหลี	หอสังเกตการณ์โอดูซาน (Odusan Unification Observatory)	จิมจิบัง (โรงอาบน้ำสาธารณะ)
34	เกาหลี	-	มหาวิทยาลัยฮันกุก

ลำดับ ตอนที่ ออก อากาศ	ประเทศ	สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว
35	เกาหลี	คูกโซแดมุน	-
40	ตุรกี	มัสยิดสีฟ้า (Blue Mosque)	-
43	กรีซ	หาดเปล็อย	-
44	กรีซ	วิหารพาร์เธนอน	-
45	อิตาลี	เวนิซ	-
47	อิตาลี	1. จัตุรัส Piazza della Signoria 2. สะพาน Ponte Vecchio	-
48	อิตาลี	สถานที่เก็บมัมมี่	-
49	อิตาลี	1. โคลอสเซียม (Colosseum) 2. น้ำพุเทรวี (Trevi Fountain)	-
50	อิตาลี	1. หมู่บ้านชาวประมง 5 หมู่บ้าน ขอบเขต Cinque Terre 2. โบสถ์ดูโอโม (Duomo di Milano)	-
51	พม่า	ทะเลสาบอินเล	-
52	พม่า	1. ทะเลสาบอินเล 2. วัดแมวกระโดด (Nga Phe Chaung Monastery)	-
55	พม่า	1. พระมหามัธยม 2. สะพานอุเบ็ง (U Bein Bridge) 3. เจดีย์เจ้าต้อจี (Kyauk Taw- Gyl)	-

ลำดับ ที่ ที่ ออก อากาศ	ประเทศ	สถานที่ท่องเที่ยว	ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว
56	พม่า	1. วัดชเวนันดอร์ (Shwenandaw Kyaung) 2. พระราชวังมัณฑะเลย์	-
57	พม่า	1. เจดีย์ชเวสิกอง 2. เจดีย์ติโลมินโล (เจดีย์ฉัตรตั้ง) 3. อานันทวิหาร	-
58	พม่า	1. มณฑปเล็กๆ ใกล้กับอานันทวิหาร (Ananda Okkyaung) 2. รัมมะยังจี (เจดีย์ไถ่บาป) 3. เจดีย์ตะบิณยูพญา 4. วัดมหนูหะ (Manuha Paya)	-
59	พม่า	องค์พระมหาธาตุศักดิ์สิทธิ์แห่งเมืองมหนูหะ	-
60	พม่า ไทย	เจดีย์เจ็ดละลาน	สุสานเจ้านายฝ่ายเหนือ วัดสวนดอก เชียงใหม่
61	พม่า	วัดใจคามี สุสานทหารและเชลยศึก	-
62	พม่า	เจดีย์ชเวดากอง (Shwedagon Pagoda)	-

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพาไปชมสถานที่ท่องเที่ยวของรายการหนังพาไปนั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในประเทศหรือเมืองนั้นๆ และคนไทยได้ยื่นคูปองหรือเคยเห็นผ่านตมามากมายจากรายการท่องเที่ยวรายการอื่นๆ เช่น หอไอเฟล ประเทศฝรั่งเศส ปราสาทโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น และเจดีย์เวดากอง ประเทศพม่า เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 12 ภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักที่รายการหนังพาไปนำเสนอ

ที่มา. Youtube. (2553.) *หนังพาไป ตอนที่ 10 [1/3]*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 27 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=gh-lPmeUEnk>

1. ประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ในด้านบวก

รายการอื่นๆ หลายๆ ประเภทจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้น ล้วนแล้วแต่นำเสนอประเด็นหรือมุมมองที่รายการตัวเองนำเสนอแต่ในด้านบวก ด้านที่ดี ที่สวยงาม ไม่ว่าจะเป็นรายการท่องเที่ยว เช่นการนำเสนอความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว แง่มุม และแนวคิดที่ดีในสถานที่นั้นๆ

โดยรายการหนังพาไปนั้นพาไปชมความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว และแนวคิดที่ดีเช่นกัน เช่น นำเสนอความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามของกรุงเวนิสหรือแ่งมูมและแนวคิดต่างๆ ที่น่าเอาเยี่ยงอย่างจากประเทศนั้นๆ เช่น แนวคิดการทำทางลาดสำหรับคนพิการให้คนพิการบนเกาะเวนิส หรือการพบเจอผู้คนมีน้ำใจในประเทศพม่า เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 13 ภาพการแสดงควมมีน้ำใจของชาวพม่าในประเทศพม่า

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป – ต้นบุญชายัด*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 27 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=jMrAcADDMDs>

การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนังพาไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)

รายการหนังพานั้นมีเนื้อหาการนำเสนอในหลายๆ ประเด็นที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ กล่าวได้ว่าเป็นเนื้อหาที่รายการหนังพาไปรายการเดียวนำเสนอ ซึ่งทำให้เกิดความโดดเด่นขึ้นในรายการหนังพาไป อาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวนั้นคือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ที่ขึ้นในรายการหนังพาไป โดยจะสามารถแยกรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไปที่แตกต่างจากรายการอื่นได้ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยว
2. ประเด็นหรือมุมต่างๆ ด้านบวก
3. นำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย
4. นำเสนอประเด็นที่หลากหลาย
5. เปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย
6. ข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง
7. ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

8. ใช้จ่ายอย่างประหยัด

1. สถานที่ท่องเที่ยว

จากตาราง 5.2 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวและไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่รายการหนังสือไปนำเสนอ จะเห็นได้ว่านอกจากสถานที่ท่องเที่ยวแล้วรายการยังได้พาไปในสถานที่ๆ ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งจุดนี้เองก็เป็นอีกหนึ่งความแตกต่างที่รายการท่องเที่ยวรายการอื่นๆ ไม่มี ยิ่งเป็นประเทศที่คุ้นเคยอยู่แล้วแต่นำเสนอในสถานที่ๆ คนอื่นไม่เที่ยวหรือบางทีคนอาจไม่คิดจะเข้าไปเยือน เช่น มหาวิทยาลัย ซอยที่ขายบริการทางเพศ ร้านเช่า DVD ในประเทศเยอรมนี หรือ Wedding Hall ในประเทศเกาหลี เป็น

พนารัตน์ พันธวิมลชัย หนึ่งในผู้ชมรายการหนังสือไป กล่าวว่า

“...เนื้อหาส่วนใหญ่ที่ได้ติดตามชมจะเป็นเรื่องการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ที่เราอาจจะไม่เคยรู้จักมาก่อน ทั้งในประเทศและต่างประเทศหรือบางที่อาจจะเคยได้ยินชื่อแต่ไม่เคยรู้รายละเอียดที่ลึกๆ หรือประวัติความเป็นมา...” (สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2557)

มัทนียา ภูมิภาค หนึ่งในผู้ชมรายการหนังสือไป กล่าวว่า

“...รายการนี้เป็นสวรรค์ของนักเดินทาง เพราะเห็นที่แปลกๆ ที่เค้าพาไปดูไปเที่ยวได้เจอสถานที่ใหม่ๆ ที่เราไม่เคยคิดจะไป...” (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2557)

แผนภาพที่ 6. 14 ภาพการนำชมร้านเช่า DVD ที่ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวของรายการหนังพาไป

ที่มา : Youtube. (2553) หนังพาไป ตอนที่ 3 [3/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 27 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QthdBQ87jFQ>

2. ประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ด้านบวก

นอกจากแง่มุมในด้านบวก หรือสถานที่ที่สวยงาม จรรโลงใจที่รายการหนังพาไป นำเสนอเหมือนกับรายการอื่นๆ หรือความเป็นขนบ (Convention) แล้ว รายการหนังพาไป ยังนำเสนอสิ่งที่ไม่ดี มุมลบต่างๆ อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น การพบเจอมิจาชีพในประเทศ อิตาลีและประเทศพม่า การพบเจอชาวต่างชาติทำกิริยาไม่ให้เกียรติเจ้าของประเทศในประเทศพม่า เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนภาพที่ 6. 15 ภาพมิจฉากซ์ในประเทศอิตาลี

ที่มา : Youtube. (2555). *หนังพาไป - 570 ปี แห่งมิลาน*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2GQFYDXpNDs>

ซึ่งการนำเสนอในด้านลบเช่นนี้ อาจพบได้ในรายการสารคดี หรือรายการโทรทัศน์ ตามจริงบางประเภทได้ แต่จะไม่พบการนำเสนอในลักษณะนี้ในรายการท่องเที่ยวหรือรายการสาระบันเทิง

3. นำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย

การนำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคยหรือเคยเห็นมาก่อนอยู่แล้วนั้นจะเป็นการนำเสนอที่ไม่ค่อยพบเจอในรายการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพราะรายการอื่นๆ นั้นพยายามนำเสนอจุดต่าง หรือพาไปเที่ยวประเทศที่คนไทยไม่ค่อยรู้จัก หรือยังไม่เป็นที่นิยมในการท่องเที่ยว

การนำเสนอดังแต่ประเทศใหม่ๆ ที่เป็นประเทศที่ผู้ชมไม่คุ้นเคยนั้นกล่าวได้ว่าแตกต่างจากรายการหนังพาไปที่นำเสนอแต่ประเทศที่เป็นที่รู้จัก เป็นที่นิยมในการท่องเที่ยวอยู่แล้ว ด้วยจุดเริ่มแรกของการเดินทางของรายการหนังพาไปนั้นเป็นประเทศที่จัดเทศกาลหนังที่ทั้งสองคนต้องเดินทางไป เช่น ประเทศ เยอรมนี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งภายหลังทั้งสองไม่ได้เดินทางตามเทศกาลหนังแล้ว แต่ก็ยังเดินทางไปประเทศท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอยู่ดี เช่น ประเทศเกาหลี ประเทศพม่า เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 16 ภาพประเทศท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักที่รายการหนังพาไปนำเสนอ

ที่มา : Youtube. (2553.) *หนังพาไป*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.youtube.com/results?search_query=หนังพาไป

4. นำเสนอประเด็นที่หลากหลาย

สำหรับรายการอื่นนั้นเป็นรายการที่มีรูปแบบในการนำเสนอที่แน่นอนอยู่แล้ว เช่น รายการท่องเที่ยวก็นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว มีเกร็ดความรู้ทั่วไปเล็กน้อย รายการสารคดีก็จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสารคดีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงทำให้รูปแบบรายการดังกล่าวดูชัดเจนว่าเป็นรายการประเภทใด ประเด็นในการนำเสนอที่หลากหลายจึงไม่ค่อยถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของรายการ

การนำเสนอประเด็นที่หลากหลายนั้น เป็นอีกหนึ่งในเนื้อหาการนำเสนอที่ช่วยให้รายการหนังพาไปมีความน่าสนใจและมีความหลากหลาย โดยเนื้อหาที่รายการหนังพาไปนำเสนอ นั้น ส่วนใหญ่แล้วคือการนำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 5 นอกจากจะมีการนำเสนอโดดเด่นในด้านการพัฒนาแล้วนั้น รายการหนังพาไปยังมีการนำเสนอประเด็นด้านอื่นๆ ที่หลากหลายอีกด้วย ซึ่งจะสามารถนำเสนอประเด็นดังกล่าวที่นอกเหนือจากประเด็นด้านการพัฒนาและปรากฏเป็นส่วนมากได้ดังนี้

- ด้านเทศกาลภาพยนตร์
- ด้านวัฒนธรรม
- ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน

ด้านเทศกาลภาพยนตร์

ด้านเทศกาลภาพยนตร์ที่รายการหนังพาไปนำเสนอ นั้นสามารถแบ่งเนื้อหาได้เป็นสองประเด็นหลักๆ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับเทศกาลภาพยนตร์ และเนื้อหาด้านอิทธิพลของภาพยนตร์ สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

เนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาลภาพยนตร์ ในแต่ละเทศกาลภาพยนตร์ที่รายการหนังพาไปนำเสนอ นั้นก็จะมีรายละเอียดในการนำเสนอที่แตกต่างกันไปซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการนำเสนอถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ของแต่ละเทศกาลภาพยนตร์ ซึ่งเทศกาลเหล่านี้ที่รายการหนังพาไปนำเสนอ มีทั้งเทศกาลภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการและเทศกาลภาพยนตร์ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น “เทศกาลภาพยนตร์สั้นนานาชาติเมืองอีสต์บูล” ตลอดจนเทศกาลภาพยนตร์ที่ล้มเหลวในการจัดการ เช่น “เทศกาลหนังเมืองปาย ครั้งที่ 1”

เนื้อหาด้านอิทธิพลของภาพยนตร์ นอกจากเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาลภาพยนตร์แล้ว รายการหนังพาไปยังนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นของอิทธิพลของภาพยนตร์ที่ถูกใช้เป็นตัวให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ นอกเหนือจากการให้ความบันเทิง เช่น ใช้เผยแพร่วัฒนธรรม ใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ใช้ในการโน้มน้าวอารมณ์ เช่น ภาพยนตร์เรื่องปาริม เณอแตม จากประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

ด้านวัฒนธรรม

การนำเสนอด้านวัฒนธรรมของรายการหนังพาไปนั้นเป็นประเด็นที่นำเสนอวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ ของ โดยนำเสนอประเด็นหลัก คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเผยแพร่วัฒนธรรม ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งการนำเสนอในส่วนนี้ของรายการหนังพาไปนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ อันจะทำให้ผู้ชมเกิด

การเรียนรู้และยอมรับในความแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรมได้ ยกตัวอย่างการนำเสนอประเด็นด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรมของรายการหนึ่งพาไปบางส่วนคือ วัฒนธรรมการเปลือยกายอาบน้ำ ของประเทศญี่ปุ่นซึ่งจากมุมมองของคนญี่ปุ่นเองก็ไม่ได้รู้สึกว่าการเปลือยการต่อหน้าคนไม่รู้จักในบ่อน้ำร้อนหรือออนเซ็นนั้นเป็นเรื่องไม่ดีหรือเป็นปัญหาใดๆ ถึงแม้จะเป็นการอาบน้ำรวมชายและหญิงโดยที่ไม่มีเรื่องทางเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ยูกิ เพื่อนชาวญี่ปุ่น กล่าวว่า

“...ไม่มีอะไรเลย ไม่เป็นปัญหาสำหรับการอาบน้ำรวม มันเป็นวัฒนธรรม...คุณรู้จักโรงอาบน้ำสาธารณะหรือว่าออนเซ็นมั้ย บางทีก็เป็นแบบรวมทั้งชายและหญิงด้วยนะไม่มีเรื่องเช็กซ์เข้ามาเกี่ยวข้องหรอก ทุกคนจะต้องถอดเสื้อผ้าหมด แต่ทุกคนก็ไม่อายอะไร มันไม่ใช่เรื่องไม่ดี...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2554)

แผนภาพที่ 6. 17 ภาพการเปลือยการอาบน้ำในน้ำพุร้อนร่วมกับคนแปลกหน้าในประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : Youtube. (2554.) หนึ่งพาไป ตอนที่ 25 [3/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556,

แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=8ESp0-tDFQs>

การเผยแพร่วัฒนธรรม นอกจากต่างประเทศหลายๆ ประเทศจะใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่วัฒนธรรมแล้วนั้น ยังมีสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่

วัฒนธรรมสื่ออื่นที่รายการหนังพาไปนำเสนอ เช่น สื่อการ์ตูนของประเทศญี่ปุ่น ก็เป็นสื่ออีกหนึ่งประเภทที่สามารถใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมได้ เพราะประเทศญี่ปุ่นนั้นเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อเรื่องอุตสาหกรรมการ์ตูนมาเป็นเวลานานและเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้วในตลาดโลก ซึ่งจากตัวอย่างที่ยกมาจากรายการหนังพาไปคือเป็นตอนที่บอลและยอดเห็นชาวฝรั่งเศสนั่งอ่านการ์ตูนญี่ปุ่นบนรถไฟเลยทำให้ทั้งสองตระหนักถึงอำนาจของการ์ตูนญี่ปุ่นที่ก้าวข้ามผ่านวัฒนธรรมได้

พิศาล (ยอด) : เห็นรีเปล่า เค้าอ่านการ์ตูนญี่ปุ่น อ่านการ์ตูนตาโต นี่คนฝรั่งเศสนะเนี่ย ถ้าเราเป็นคนญี่ปุ่นเราคงภูมิใจเนอะ การ์ตูนญี่ปุ่นแบบว่าเผยแพร่ได้ไปทั่วโลกเลย ดูลิเธอตั้งใจอ่านมากสนุกมากนะ

ทายาท (บอล) : ตอนเด็กๆ เรารู้แม้กระทั่งว่า คนญี่ปุ่นหน้าร้อนเค้าจะอบกินแตงโม มีลูกชายก็จะแขวนปลาไว้หน้าบ้านอะไรอย่างนี้ จากโตราเอมอนเนี่ยเรารู้ว่าบ้านญี่ปุ่นเป็นยังไง

พิศาล (ยอด) : เนี่ยมันเป็นอะไรที่เผยแพร่วัฒนธรรมได้ดีเลยนะ ทุกคนรู้จักญี่ปุ่นแล้วทุกคนก็รู้ว่าญี่ปุ่นเป็นยังไงผ่านการ์ตูน

(พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร, 2553)

แผนภาพที่ 6. 18 ภาพชาวฝรั่งเศสอ่านการ์ตูนญี่ปุ่น

ดูลิเธอตั้งใจอ่านมากนะ สนุกมากนะ

ที่มา : Youtube. (2553.) หนังพาไป ตอนที่ 11 [3/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=Ue5OqExYljc>

ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน

การอนุรักษ์โบราณสถานที่น่าปรากฏในรายการหนังพาไปนั้นจะเป็นประเด็นที่น่าเสนอมาจากประเทศฝรั่งเศส ประเทศกรีซ ประเทศอิตาลี ประเทศพม่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่อุดมไปด้วยโบราณสถาน ซึ่งจะสามารถแบ่งประเด็นด้านการอนุรักษ์โบราณสถานได้เป็นสองประเด็นหลักคือ การอนุรักษ์รักษาโบราณสถานอย่างถูกต้อง และการไม่อนุรักษ์รักษาโบราณสถาน

การอนุรักษ์โบราณสถาน หลายๆ ประเทศที่รายการหนังพาไปนำเสนอขึ้นมีกระบวนการในการอนุรักษ์รักษาโบราณสถานที่แตกต่างกันไป แต่มีบางประเทศที่รายการนำเสนอการอนุรักษ์โบราณสถานโดยมีการออก “กฎหมายผังเมือง” ซึ่งมีห้ามปรับปรุงอาคารก่อนได้รับอนุญาต คือ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศอิตาลี ถึงแม้ถึงแม้สถานที่นั้นๆ จะเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนก็ตาม

ภูมินทร์ บุตรอินทร์ นักศึกษาไทยในกรุงปารีส กล่าวว่า

“...ตัวตึกมันเป็นอาคารโบราณซึ่งมันมีกฎหมายผังเมืองอะไรอย่างนี้ คอยควบคุมไง ช่างนอกห้ามเปลี่ยนแปลงรูปแบบเลยเพราะเป็นอาคารโบราณที่ เค้าอนุรักษ์ เป็นวังเก่าอะไรอย่างนี้...”

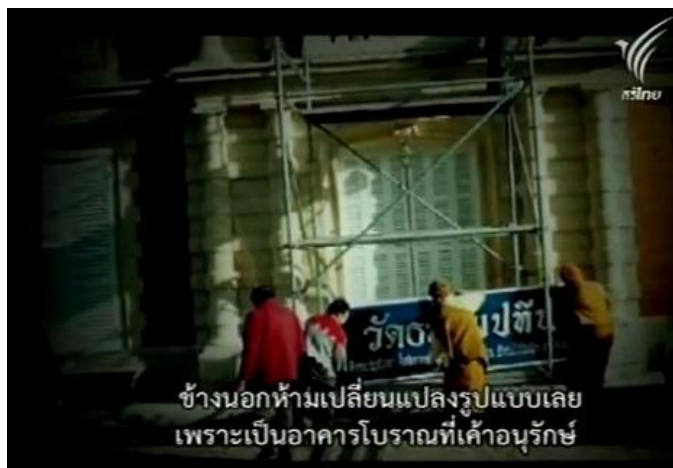
(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

พีตันคนไทยในเวนิส กล่าวว่า

“...ที่นี่มีกฎหมายผังเมืองครับ คุณจะทำอะไรก็ตามแต่ ก็จะต้องอยู่ในระเบียบของทางเทศบาลที่เค้ากำหนดมา วัสดุที่ใช้ต้องเป็นวัสดุที่คล้ายๆ กันกับวัสดุที่เคยสร้างมา ถ้าทำผิดคุณก็โดนฟ้องนะ...ศูนย์วัฒนธรรมมีสถาปนิก มีวิศวกรมาตรวจนะ อาจจะถูกถอนใบอนุญาต ถึงเข้าคุณนะ คดีอาญานะคุณ มันเป็นงานศิลปะที่เค้าทำมาเป็นพันปีอยู่ๆ คุณมาซ่อมสร้างเค้า เสียหายไปหมดเลย...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

แผนภาพที่ 6. 19 ภาพอาคารโบราณในกรรมสิทธิ์ของเอกชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ
กฎหมายผังเมืองของประเทศฝรั่งเศส

ที่มา : Youtube. (2555). หนึ่งพาไป - เวนิสตะวันออก กทม.ตก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=HiPrQKPVwoE>

การไม่อนุรักษ์โบราณสถาน รายการหนึ่งพาไปนั้นมีการนำเสนอการทำลายคุณค่าของโบราณสถานของประเทศกรีซและประเทศพม่า โดยการไม่รักษาโบราณสถานของประเทศนั้นคือการปล่อยให้โบราณสถานรายรอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และการป้องกันโบราณสถานก็ไม่ดีเท่าที่ควรทั้งที่กรีซเป็นเองที่อุดมไปด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมายกระจายอยู่รอบเมือง แต่กลับไม่รักษาสิ่งเหล่านั้นเท่าที่ควร

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนึ่งพาไป กล่าวว่า

“...ถ้าไม่มีป้ายบอกนี่ เราก็ไม่รู้เลยนะเนี่ย มันคือประตูเมืองเก่าของเอเธนส์ แต่ว่ามีตึกมาคร่อมไปแล้ว แล้วปล่อยให้สร้างตึกทำไม หรือว่าเค้าพยายามอนุรักษ์ไว้แล้ว ว่านี่ คี อตึก สร้างได้แค่นั้นนะ แต่ลองดูเสาทางโน้นสิ ดูเสาตรงนั้นมันก็เปียดก้ำแพงอยู่ดีนะ เปียด ของเก่านะ...” (พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

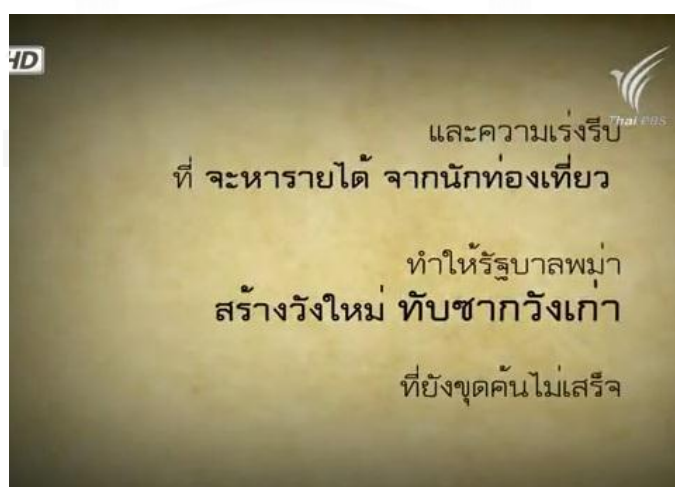
แผนภาพที่ 6. 20 ภาพประตูเมืองเก่าของเอเธนส์ที่มีตีกลมาสร้างคร่อมอยู่

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป – ดินแดนแห่งทวยเทพ*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 28 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QreCAMGmvzo>

ในขณะเดียวกันที่ประเทศพม่านั้นก็มีการกระทำที่ทำลายโบราณสถานเช่นกัน ในกรณีที่กรมโบราณคดีพม่าได้จำลองพระราชวังหงสาวดีที่จินตนาการขึ้นเองทั้งหมด และรัฐบาลพม่าได้เร่งรีบที่จะหารายได้จากนักท่องเที่ยวจึงสร้างวังใหม่ทับซากวังเก่าที่ยังขุดค้นไม่เสร็จซึ่งเป็นการทำลายหลักฐานทางโบราณคดีของมนุษยชาติ

แผนภาพที่ 6. 21 การสร้างวังใหม่ทับซากพระราชวังหงสาวดีที่ยังขุดค้นไม่เสร็จ

ที่มา : Youtube. (2555.) *หนังพาไป – หงสาวดี*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=ZYRlokMtkCg>

5. เปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย

การเปรียบเทียบนั้น เกิดจากการที่เห็นอะไรที่แตกต่างกันอย่างสุดขีด จึงไม่แปลกที่จะเกิดการนำสิ่งเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันขึ้น ซึ่งรายการอื่นๆ นั้นจะไม่มีเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย หากจะมีบ้างแต่ไม่ได้นำเสนอในเชิงทำให้เห็นภาพแบบรายการหนังพาไป โดยนำเสนอเป็นภาพเปรียบเทียบระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทยในประเด็นเดียวกันซึ่งจะสามารถแบ่งลักษณะการเปรียบเทียบได้ ดังภาพ

แผนภาพที่ 6. 22 ภาพการเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ระหว่างต่างประเทศและประเทศไทย

ต่างประเทศ	ประเทศไทย
ดี	ไม่ดี
ไม่ดี	ไม่ดี

จากภาพเปรียบเทียบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการนำเสนอการเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทยได้เป็น 2 ประเด็น คือ

- การเปรียบเทียบสิ่งที่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทย
- การเปรียบเทียบสิ่งที่ไม่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทย

โดยจะสามารถแยกอธิบายลักษณะการเปรียบเทียบได้ดังนี้

การเปรียบเทียบสิ่งที่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทย

การเปรียบเทียบลักษณะนี้เกิดจากการที่บอลและยอดเห็นสิ่งที่ดีๆ ของต่างประเทศ และเกิดสะท้อนใจว่าเหตุใดประเทศไทยจึงไม่มีสิ่งดีๆ เช่นนี้บ้าง จึงนำแนวคิดดังกล่าวที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การนำเสนอความตรงต่อเวลาของรถไฟในประเทศเยอรมนีเปรียบเทียบกับความไม่ตรงต่อเวลาของประเทศไทย การนำเสนอด้านการให้ความสำคัญกับเลนส์จักรยานในประเทศไทยญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับการไม่ให้ความสำคัญกับเลนจักรยานของประเทศไทย เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 23 ภาพการเปรียบเทียบความตรงต่อเวลาของรถไฟในประเทศเยอรมนี เปรียบเทียบกับความไม่ตรงต่อเวลาของประเทศไทย

ที่มา : (2553.) หนังสือไป ตอนที่ 1 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=TdTV07hCHnE>

มัทนียา ภูมิภาค หนึ่งในผู้ชมรายการหนังสือไป กล่าวว่า

“...มุมมองของพิธีกรทั้งสองคนนี่แปลก อย่างแรกคือเค้าชอบตั้งคำถาม แปลกๆ แบบที่คนอื่นไม่ค่อยคิดกัน มีมุมมองที่ชอบหยิบเรื่องราวของประเทศนั้นประเทศนั้นนี้มาเปรียบเทียบกับไทย เหมือนจะให้เห็นว่าประเทศเค้ามีอะไร ประเทศเราไม่มีอะไร เป็นการเปิดมุมมองนั้นแหละ แปลกอีกอย่างคือนำเสนอรายการแบบตลกร้ายๆ แต่ในคำพูดแบบตลกร้ายๆ นั้น ก็ชวนหรือกระตุ้นให้เราติดตาม...” (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2557)

ภคมน ไชยวัฒน์ หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ด้านการเทียบระหว่างต่างประเทศกับไทย ทำให้เราเห็นเมืองที่เจริญแล้วหรือเจริญกว่าเนี่ยเค้ามีวิธีการบริหารจัดการอย่างไร ดูจากรถไฟของเมืองไทยแต่ก่อนยังงี้ก็อย่างนั้น...” (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2557)

การเปรียบเทียบสิ่งที่ไม่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทย

นอกจากจะเปรียบเทียบด้านที่ดีของต่างประเทศกับด้านที่ไม่ดีของประเทศไทยแล้วนั้นยังมีการนำเสนอสิ่งที่ไม่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทยเช่นกัน เช่น การนำตึกโบราณมาทำเป็นผาผนังบ้านในกรีซ และการนำเจดีย์มาทำเป็นราวตากผ้าในประเทศไทย เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 24 ภาพการเปรียบเทียบการไม่ให้ความเคารพต่อโบราณสถานของประเทศกรีซ เปรียบเทียบกับความไม่ให้ความเคารพโบราณสถานของประเทศไทย

ที่มา : Youtube. (2555.) หนังพาไป – ดินแดนแห่งทวยเทพ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QreCAMGmvzo>

ยอด : ดูสิ เห็นอย่างที่พี่เห็นริปล่าว นี่มันที่สาธารณะไม่ใช่เหรอ นี่คือถนนนะ ก็ตั้งตรงถนนเนี่ย แถมริมโบราณสถานซะด้วยนะ เค้าทำได้ เค้ามีวัฒนธรรม

บอล : เอาน่า ถ้าเกิดเค้าไม่เอามาโต๊ะมาตั้งร้านอาหาร เค้าก็เอามาจอรถอย่างนี้แหละ

ยอด : เค้าบอกให้เคารพด้วยนะ เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์

บอล : จอรถกันข้างรั้วเนี่ยนะ มันเคารพกันตรงไหนเนี่ย?

ยอด : เหมือนบ้านเราเลย ใครๆ ก็ทำ เราก็กทำ โลกก็ทำ เราไม่แปลก

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

ซึ่งลักษณะการเปรียบเทียบดังกล่าวโดยแสดงให้เห็นภาพนั้น ไม่พบในรายการทุกประเภทมาก่อน ทั้งรายการสารคดี รายการโทรทัศน์ตามจริง และรายการท่องเที่ยว ฯลฯ

6. ข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง

รายการหนังพาไปนั้น มีการให้ข้อมูลที่ใช้ในการเดินทางที่หลากหลาย เช่นนำเสนอขั้นตอนการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ด้วยตนเองตลอดกระบวนการ ทั้งตอนเดิน ตอนอยู่บนรถไฟ อยู่บนเรือ อยู่บนรถสองแถว เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่นเหตุการณ์ตอนทั้งสองเดินทางไปพุกามในประเทศพม่า ทั้งสองก็เดินทางมาด้วยเรือเพื่อจะต่อรถม้าไปโรงแรมอีกต่อหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนรายการท่องเที่ยวรายการอื่นๆ เพราะรายการท่องเที่ยวอื่นๆ นั้นไม่มีการให้ข้อมูลการเดินทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางอย่างประหยัด หรือกล่าวถึงค่าใช้จ่ายหรือกระบวนการในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเองเท่าใดนัก

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิจารณารายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เดี๋ยวจะมีรถมารับเราละเพราะว่าเราจองที่พักเอาไว้แล้ว แต่เขาคิดสตางค์นะ 3,000 จัด (120 บาท) คนละ 60 บาท ของเราไปรถอะไร รถม้าละ โอ้โหเอารถม้ามารับเรา ...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2555)

นอกจากนั้นในแง่ของผู้รับชมรายการ การแจ้งข้อมูลการเดินทางก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของเนื้อหาที่ทำให้ผู้รับสารจดจำได้

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เขายังแนะนำช่องทางการเดินทางไปที่นั่น ว่านอกจากจะไปได้กับทัวร์กับเครื่องบินแล้วเรายังไปด้วยวิธีแบบนี้ได้ด้วยนะ ค่อนข้างละเอียด เช่นมี เรือที่รอบ มีรถที่รอบ...” (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2557)

จากประเด็นการแจ้งข้อมูลการเดินทางของรายการหนังพาไปนั้น ทำให้เป็นข้อมูลในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางด้วยตัวเองเป็นอย่างดีว่าจะเลือกเดินทางด้วยวิธีการใด ราคาเท่าใด หรือมีทางเลือกอื่นๆ ในการเดินทางหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการแจ้งข้อมูลการเดินทางที่เป็นไปอย่างประหยัดค่าใช้จ่ายและคุ้มค่าที่สุด ซึ่งการนำเสนอข้อมูลการเดินทางด้วยตัวเองมักจะพบในรายการท่องเที่ยว แต่เป็นเพียงส่วนน้อยที่จะนำเสนออย่างละเอียดเช่นรายการหนังพาไป

7. นำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

การนำเสนอค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในรายการนั้น ไม่เคยปรากฏในรายการท่องเที่ยวหรือรายการโทรทัศน์ประเภทอื่นมาก่อน เพราะเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ใช้จากการกิน ที่พัก ท่องเที่ยวในรายการเหล่านั้นสูงเกินไปจึงไม่สามารถนำมาแสดงให้ผู้ชมดูได้ เพราะจากที่จะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจะกลายเป็นไปทำให้ผู้ชมเข็ดขยาดและหวาดกลัวเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงจนเกินไปได้

รายการหนังพาไปนั้นแตกต่างจากรายการอื่นๆ อย่างสิ้นเชิงในการนำเสนอค่าใช้จ่ายต่างๆ ไว้ท้ายรายการซึ่งสามารถแจ้งค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อย่างสะดวกใจ เพราะรายการนี้ใช้จ่ายอย่างประหยัดตลอดทั้งรายการทั้งการกิน การพัก และการเดินทาง เนื่องจากทั้งสองต้องออกค่าใช้จ่ายเองตลอดการเดินทางจึงจำเป็นต้องควบคุมค่าใช้จ่ายโดยไม่ติดเงื่อนไขด้าน Sponsor สถานี หรือผู้สนับสนุนแต่อย่างใด

มัทนียา ภูมิภาค หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เขาเจอสถานการณ์อะไรที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าตอนนั้นจริงๆ อย่างพลาตอร์ไฟก็พลาตอร์จริงๆ นอนข้างถนนจริงๆ พาไปพักโรงแรมถูกๆ จริงๆ มีสรุปค่าใช้จ่ายที่ใช้จริงๆ ในแต่ละที่ให้ด้วย ซึ่งรายการอื่นมันไม่มีนะ...” (สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2557)

ณัชชา วงศ์วรเดช หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...เนื้อหาที่มีการสรุปการใช้จ่ายในแต่ละครั้งเป็นแนวทางให้เราได้จัดการวางแผนในการเที่ยวของเราบ้าง...” (สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

แผนภาพที่ 6. 25 ภาพการนำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทางท้ายรายการ

ค่าใช้จ่าย	
ค่ากิน :	176 บาท
ค่าที่พัก :	360 บาท
ค่าเดินทาง :	1,360 บาท
ค่าภาพเขียน :	240 บาท
ค่าไกด์ :	560 บาท
สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน = 1,348.- บาท	

ที่มา : Youtube. (2555.) หนังพาไป – หงสาวดี. วันที่เข้าถึงข้อมูล 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=ZYRlokMtkCg>

8. ใช้จ่ายอย่างประหยัด

โดยส่วนใหญ่แล้วรายการอื่นๆ เช่น รายการท่องเที่ยวจะไม่มีงบค่าใช้จ่ายไว้ท้ายรายการ ยิ่งเมื่อการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปอย่างประหยัดด้วยแล้วยิ่งไม่มีอยู่ในการนำเสนอเนื้อหาของรายการใดๆ เพราะรายการอื่นๆ จะนำเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดผู้ชมมากที่สุด ซึ่งอาจจะมีค่าใช้จ่ายในการนำเสนอสิ่งนั้นๆ สูงก็เป็นได้ เช่น ค่าที่พัก ค่ากิน และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

สืบเนื่องมาจากการมีการแจ้งค่าใช้จ่ายในรายการหนังพาไปทำให้ทราบว่ารายการหนังพาไปนั้นมีค่าใช้จ่ายใดๆ ในรายการบ้าง แต่รายการหนังพาไปมีการบอกราคาและคำนึงถึงการใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางด้วยวิธีที่ประหยัดค่าใช้จ่ายที่สุด เช่น การคำนวณถึงค่ารถไฟด้วยค่าใช้จ่ายที่ถูกที่สุด การเดินทางด้วยการเดินทางแทนการนั่งรถโดยสาร เป็นต้น เนื่องจากทั้งบอลและยอดต้องออกค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการถ่ายทำทั้งหมดเอง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วย เช่น กรณีที่ทั้งสองกำลังเดินทางในประเทศฝรั่งเศสกำลังจะ

เดินทางไปวัดไทย ก็มีการคำนวณค่าใช้จ่ายขอตัวรถไฟในราคาถูกที่สุด ถึงกับต้องไปถาม
เจ้าหน้าที่ขายตั๋วอยู่หลายครั้ง

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“ถ้าเราซื้อแบบ 5 วันไซม์...งั้นตัวเลือกนี้เป็นตัวที่น่าเลือกที่สุดแล้วละ...เอ๊ะ แต่
มันอยู่ใกล้ ถ้าซื้อแบบ 3 วัน...47 ยูโร (2,350 บาท)...ก็ต้องซื้อ 5 วัน แพงกว่า...ถูกกว่า
เท่าไหร่ เอาเครื่องคิดเลขมาซิ ซื้อเลยมัย ถูกที่สุดแล้ว...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

หรือเป็นตอนที่ทั้งสองกำลังเดินทางในเมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ก็ได้ให้นายสถานี
ซื้อตัวรถไฟให้ เพราะระบบการขายตัวรถไฟไม่มีภาษาอังกฤษ มีแต่ภาษาญี่ปุ่น ก็จะแสดง
ปฏิกริยาต่อต้านที่ค่าโดยสารแพง

พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร พิธีกรรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...ได้แล้ว 340 บาท ใบละ 340 บาท แพงที่สุดเลย ประเทศนี้ อะไรเนี่ย ไม่เข้าใจ
เลย เดินทางหนึ่งวันค่าเดินทางแพงมาก แพงกว่าบ้านเราสิบเท่าได้มั้ง...”

(พิศาล แสงจันทร์ และทนายท เดชเสถียร, 2553)

ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายการได้นำเสนอการคิดคำนวณค่าโดยสารของทั้งสองอย่างถึงถ่วง
ให้เป็นไปอย่างประหยัดที่สุด นอกจากสามารถจะทำให้ผู้ชมดูไว้เป็นตัวอย่างในการเดินทาง
ด้วยตนเองแล้ว ยังทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกตลก ขบขันในวิธีการคำนวณค่าโดยสาร การยอม
ลำบากเพื่อใช้จ่ายในการเดินทางที่ถูกขึ้น

จากตารางการนำเสนอค่าใช้จ่ายของรายการหนังพาไปที่เป็นไปอย่างประหยัดนั้น
สามารถแบ่งค่าใช้จ่ายในรายการได้เป็น 4 ส่วนคือ ค่าเดินทาง ค่ากิน ค่าที่พัก และค่าใช้จ่าย
อื่นๆ ซึ่งทั้งสี่ส่วนนี้ต่างก็ไม่เคยมีการนำเสนอในรายการใดๆ มาก่อน โดยสามารถแยก
รายละเอียดได้ดังนี้

8.1 ค่าเดินทาง

สืบเนื่องมาจากการใช้จ่ายอย่างประหยัดของรายการหนังपाไป ดังจากรายการสรุปค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่รายการหนังपाไปนำเสนอประกอบกับภาพการนำเสนอในรายการ ทำให้รู้ว่ารายการมีการเดินทางที่สมบุกสมบัน และไม่ได้สะดวกสบายเหมือนกับรายการท่องเที่ยวรายการอื่นๆ เพราะรายการหนังपाไปนั้นนำเสนอกระบวนการในการเดินทางจากสถานที่หนึ่ง ไปอีกสถานที่หนึ่ง เช่นขึ้นเรือต่อรถม้า ขึ้นรถไฟแล้วเดินเท้าต่อ ซึ่งการเดินทางในลักษณะนี้จะทำให้ผู้ชมดูสนุก และสามารถใช้เป็นแนวทางในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเองได้ ซึ่งหลายๆ ครั้งการเดินทางของรายการหนังपाไปก็เจอปัญหาทั้งปัญหาจากยานพาหนะ ทั้งปัญหาจากราคาค่าเดินทาง เป็นต้น

8.2 ค่ากิน

เนื่องจากการที่ต้องประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้รายการหนังपाไปนั้นมีค่าใช้จ่ายในการกินที่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะระบุว่าจะเรื่องการกินจ่ายไปกับอะไรบ้าง เช่น หากกินฟรีก็จะระบุว่ากินข้าววัด เพื่อนชาวญี่ปุ่นเลี้ยง เป็นต้น ซึ่งอาหารฟรีเหล่านั้นก็มาจากวัด จากขนมปังที่ทั้งสองซื้อไว้ทานหลายๆ วัน มาฆ่า และปลากระป๋องที่พกไปจากไทย เป็นต้น

แผนภาพที่ 6. 26 ภาพอาหารการกินที่ราคาไม่แพง

ที่มา : Youtube. (2554) *หนังपाไป ตอนที่ 23*. เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

http://www.youtube.com/watch?v=WAd_1IAMml8

8.3 ค่าที่พัก

เนื่องมาจากการใช้จ่ายอย่างประหยัดในรายการหนังพาไปนั้น จึงทำให้มีการนำเสนอที่พักที่ราคาถูกหรือไม่ต้องเสียเงินค่าที่พักเลย ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารายการไม่ได้พักสะดวกสบายเหมือนรายการอื่นๆ เช่น พักวัดในฝรั่งเศส นอนหอพักนักศึกษาฟรี หรือนอนข้างถนนในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากต้องควบคุมค่าใช้จ่ายที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

แผนภาพที่ 6. 27 ภาพการนอนข้างทางของบอลและยอด

ที่มา : Youtube. (2553.) หนังพาไป ตอนที่ 19 [1/3]. วันที่เข้าถึงข้อมูล 29 ธันวาคม 2556, แหล่งที่มา

<http://www.youtube.com/watch?v=kMUkwD4s2M0>

ซึ่งการใช้จ่ายอย่างประหยัดนี้เอง ก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบในการนำเสนอที่ผู้ชมรายการหนังพาไป จดจำได้

กนกอร จินดา หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...แต่การเดินทางเค้าทำให้ดูสนุกกว่านะ ได้เห็นว่ามีเพื่อนร่วมทางยังไง เห็นรูปแบบการเดินทางใหม่ๆ แบบประหยัด คือสร้างแรงบันดาลใจให้เราอยากไปเที่ยวแบบนี้...”

(สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2557)

ฐิติพร ปิยพงษ์กุล หนึ่งในผู้ชมรายการหนังพาไป กล่าวว่า

“...อีกอย่างหนึ่งรายการนี้ทำให้เห็นว่าเราสามารถไปเที่ยวเมืองนอกได้อย่าง
สนุกสนานโดยใช้เงินอย่างประหยัดและคุ้มค่าได้...” (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2557)

โดยการนำเสนอค่าใช้จ่ายอย่างประหยัดของรายการหนังพาไปนี้ นับเป็นเอกลักษณ์ที่รายการ
หนังพาไปนำเสนอไม่เหมือนรายการท่องเที่ยวหรือรายการประเภทอื่นๆ เลย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งพาทูไปนั้น มีวัตถุประสงค์
การวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอรายการหนึ่งพาทูไป
2. เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาทูไป
3. เพื่อศึกษาความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention)
ของรายการหนึ่งพาทูไป

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Content analysis) โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและอธิบายเนื้อหาเนื้อหาการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนึ่งพาทูไป
ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการศึกษาวิจัยโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบของรายการหนึ่งพาทูไปโดยศึกษาเนื้อหาเทปย้อนหลัง ของรายการหนึ่งพาทูไป
ที่ออกอากาศทางสถานี Thai PBS คือ season 1 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553 ถึงวันที่ 3
เมษายน 2554 รวม 36 ตอน และ season 2 ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม 2555 ถึง 30 ธันวาคม
2555 รวม 27 ตอน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาของรายการรวมทั้งหมด 63 ตอน โดย
สัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการฝ่ายจัดการรายการสถานี Thai PBS ผู้ผลิตรายการสารคดี
2. ศึกษาเนื้อหาการพัฒนาของรายการหนึ่งพาทูไปโดยศึกษาเนื้อหาเทปย้อนหลังของ
รายการหนึ่งพาทูไปจำนวน 63 เทป ดังที่กล่าวมา
3. ศึกษาความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของ
รายการหนึ่งพาทูไปโดยศึกษาเนื้อหาเทปย้อนหลังของรายการหนึ่งพาทูไปจำนวน 63 เทป ดังที่กล่าว
มา ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้รับชมรายการหนึ่งพาทูไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยที่จากการศึกษา อธิบายเนื้อหา และการวิเคราะห์สามารถสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

7.1 รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังฟ้าไป

7.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของรายการ

รายการหนังฟ้าไป นำเสนอและเผยแพร่เรื่องราว เกร็ดความรู้ทั่วไป และให้ข้อคิดต่างๆ ระหว่างการเดินทางในต่างประเทศ โดยมีพิธีกรสองคนนำเสนอ ออกอากาศทุกคืนวันอาทิตย์ เวลา 21:30 ทางสถานีโทรทัศน์ Thai PBS แบ่งเป็น 2 season โดย season ที่ 1 ออกอากาศวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2555 เป็นจำนวนรวม 36 ตอน และ season ที่ 2 ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2555 จำนวนรวม 27 ตอน รวมทั้งสิ้นสอง season เป็นจำนวน 63 ตอน และในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงตัดต่อ season ที่ 3 ดำเนินรายการโดย พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) และ ทายาท เดชเสถียร (บอล)

ที่มาของรายการ

เริ่มต้นจากการผลิตหนังสือไปประกวดที่เมืองนอกด้วยตัวเองเพราะพลาดหวังจากการประกวดที่เมืองไทย จึงได้เป็นใบเบิกทางให้ทั้งสองได้เดินทางไปร่วมเทศกาลหนังสือ โดยได้รับคำตอบรับให้ไปร่วมงานฉายหนังในประเทศต่างๆ ซึ่งระหว่างเดินทางไปตามเทศกาล ภาพยนตร์ต่างๆ นั้นก็ถ่ายวิดีโอไปด้วย และทำสารคดีในมุมมองของพวกเขาไปเรื่อยๆ จึงทำให้เกิดความคิดที่จะใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของอากาศ สังคม และวัฒนธรรม เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ในเวลาเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของทีวีไทย (สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในปัจจุบัน) ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการอิสระทางช่องในการนำเสนอความคิดและคัดกรองเนื้อหาสู่หน้าจอในขณะนั้นพอดี บอลและยอดจึงได้ส่งตัวทดลองรายการที่ได้ถ่ายมาจากประสบการณ์ในการส่งหนังประกวดในประเทศต่างๆ เข้าไปกับทางสถานีดู

กระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกรายการนำเสนอ

หนังพาไปผ่านขั้นตอนของการคัดเลือกรายการที่จะนำมาออกอากาศกับสถานี Thai PBS ด้วยวิธีการเปิดรับข้อเสนอรายการ โดยผ่าน “ข้อตกลงการยื่นข้อเสนอเพื่อการคัดสรรรายการ” โดยมีเงื่อนไขสามข้อคือต้องการคนที่มีศักยภาพในการผลิตงานด้านโทรทัศน์ มีความตั้งใจและมีความพร้อมในการผลิตรายการ ต้องการพัฒนาผู้ผลิตหน้าใหม่ที่ไม่ใช่คนที่อยู่ในแวดวงเดิมๆ และต้องการรายการที่มีเนื้อหาที่แตกต่าง ซึ่งหลังจากรายการไหนที่ผ่านการคัดเลือกตามสามแนวคิดดังกล่าวมาแล้วนั้นก็เข้าสู่การคัดเลือกในกระบวนการของการเปิดรับข้อเสนอรายการตามที่ Thai PBS กำหนดเป็นพิมพ์เขียวตามยุทธศาสตร์ขององค์กรเอาไว้

การผ่านการคัดเลือกสู่ขั้นตอนการผลิตของของรายการหนังพาไป

รายการหนังพาไปนั้นเป็นหนึ่งในรายการที่ได้ส่งรายการเข้ามาทางสถานี Thai PBS โดยการเปิดรับข้อเสนอรายการ ด้วยความที่รายการมีคุณสมบัติที่ทางสถานีต้องการทั้งมีศักยภาพและมีความตั้งใจที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นผู้ผลิตหน้าใหม่ ไม่เคยผ่านงานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์มาก่อน และที่สำคัญคือรายการหนังพาไปที่ทั้งสองนำเสนอมีความแปลก แตกต่างจากรายการที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงทำให้รายการได้ผ่านการคัดเลือกในระดับคุณสมบัติเบื้องต้นเข้ามาสู่กระบวนการต่อไปคือการจ้างผลิต

กลุ่มเป้าหมายของรายการ

กลุ่มคนรุ่นใหม่โดยมีอายุ 25 ขึ้นไปหรือเป็นคน Generation Y ซึ่งจากการศึกษา ยอดผู้ชมที่กดถูกใจเฟซบุ๊กแฟนเพจของรายการนั้นทำให้เห็นว่าช่วงอายุของผู้ที่ให้ความสนใจในรายการส่วนมากแล้วจะอยู่ในช่วงวัย 18 - 34 ปี แต่ก็ยังถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการอยู่ดีเพราะถือว่าเป็นกลุ่มคนที่คิดต่างแบบมีเหตุผลตรงตามที่ฝ่ายจัดการรายการคาดการณ์ไว้

7.1.2 การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป (Form)

1. ขั้นตอนการผลิตรายการหนังพาไป

รายการหนังพาไปนั้นมีขั้นตอนของกระบวนการถ่ายทำรายการที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ ในขั้นตอนของการ pre-production production และ post-production เรียงตามลำดับเหมือนขั้นตอนการผลิตรายการอื่นๆ เพียงแต่มีกระบวนการ pre-production หลายครั้งทั้งก่อนและหลังช่วง production

2. องค์ประกอบในการนำเสนอในรายการหนังพาไป

2.1 ทีมงาน

2.1.1 ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ

2.1.2 พิธีกร

2.2 อุปกรณ์การถ่ายทำ

2.3 วิธีการนำเสนอ

2.3.1 ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ

นำเสนอต่อเนื่องกันเป็นเวลาประมาณ 30 นาที

2.3.2 การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ

ไม่มีการตั้งกล้องถ่าย และมีการจัดองค์ประกอบทั้งความสวยงาม และแสง สี น้อยมาก

2.3.3 การไม่ใช้สคริปต์

ไม่ใช้สคริปต์ในขั้นตอนการถ่ายทำ แต่มีประเด็น โดยมาเขียนสคริปต์ภายหลังในขั้นตอนการตัดต่อ

2.3.4 การใช้ภาษาและลักษณะการพูด

ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ เหมือนพูดกับเพื่อน มีการแทนตัวเองด้วยชื่อ “บอลและยอด” หรือเรียกตัวเองว่า “พี”

2.3.5 มุมกล้องของพิธีกร

พิธีกรไม่ได้มองตรงไปที่กล้อง บางครั้งก็วางกล้องทิ้งเอาไว้เพื่อ
บันทึกการสนทนา

2.3.6 การนำภาพการ์ตูนมาใช้

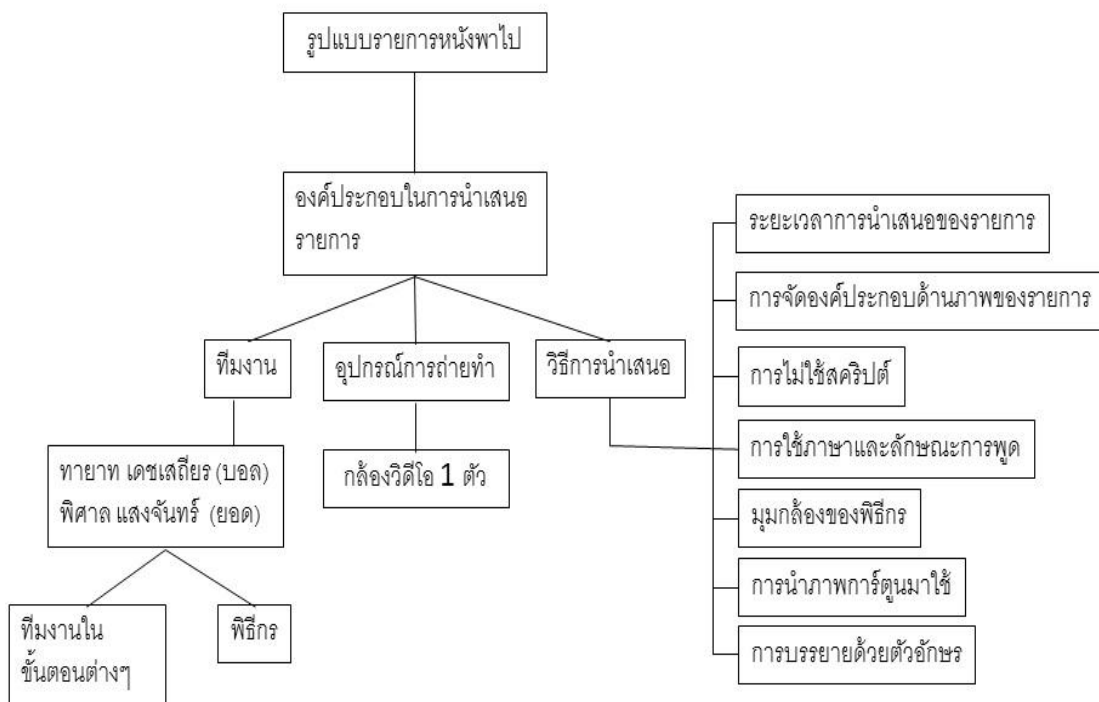
ใช้การ์ตูนในการเปิดรายการและนำเสนอแผนที่การเดินทางใน
รายการ

2.3.7 การใช้ตัวอักษรบรรยาย

ใช้ตัวอักษรบรรยายตลอดทั้งรายการ ทั้งบรรยายคำพูดของพิธีกร
บรรยายชื่อสถานที่ บรรยายประวัติสถานที่ และนำเสนอข้อมูล
ต่างๆ

ซึ่งจากการสรุปรูปแบบการนำเสนอรายการหนึ่งพาไปดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปออกมาเป็น
แผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7. 1 ตารางภาพแสดงการสรุปรูปแบบของรายการหนึ่งพาไป

7.2 การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป

เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกและแจกแจงเนื้อหาด้านการพัฒนาในรายการหนังฟ้าไป ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกและแจกแจงเนื้อหาด้านการพัฒนาในรายการหนังฟ้าไป จากกลุ่มตัวอย่างรายการหนังฟ้าไป จำนวน 63 เทป ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อโดยอิงจากเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ศุขภี อายุวัฒน์, 2548) สังเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาคร, 2549) แล้วนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่ามีการพัฒนาที่ปรากฏในรายการ 8 ด้านดังต่อไปนี้

7.2.1 ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร

7.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

7.2.3 ด้านความปลอดภัย

7.2.4 ด้านการศึกษา

7.2.5 ด้านการประกอบอาชีพ

7.2.6 ด้านการมีส่วนร่วม

7.2.7 ด้านสิทธิมนุษยชน

7.2.8 ด้านสุขภาพอนามัย

7.3 การเปรียบเทียบความเป็นชนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังฟ้าไป

เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่เปรียบเทียบระหว่างผลการวิจัยข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 ของการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป” ไปคือการเปรียบเทียบระหว่างองค์ประกอบด้านรูปแบบและเนื้อหาที่รายการหนังฟ้าไปและรายการอื่นๆ มี และองค์ประกอบด้าน

รูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอที่รายการหนังพาไปมีและรายการอื่นๆ ไม่เคยมี โดยสามารถแยกประเด็นการเปรียบเทียบ ได้ดังนี้

7.3.1 ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบในรายการหนังพาไป ซึ่งผู้วิจัยค้นพบว่าจากตารางการแสดงขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนังพาไป สามารถสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. องค์ประกอบร่วมของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ หรือขนบ (Convention) ผลการวิจัยพบว่ารายการหนังพาไปนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่เป็นขนบ (Convention) โดยสามารถแยกได้ดังนี้

1.1 ระยะเวลาการนำเสนอของรายการ

30 – 60 นาที

1.2 การจัดองค์ประกอบภาพ

มีการจัดองค์ประกอบด้านความสวยงามของภาพ

1.3 การนำภาพการ์ตูนมาใช้

ใช้การ์ตูนนำเสนอแผนที่การเดินทาง

1.4 การบรรยายด้วยตัวอักษร

ใช้บรรยายชื่อสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว

2. องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอในรายการหนังพาไปที่นำเสนอแตกต่างจากรายการอื่น หรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ผลการวิจัยพบว่ารายการหนังพาไปนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) โดยสามารถแยกได้ดังนี้

2.1 การจัดองค์ประกอบภาพ

นำเสนอภาพที่ไม่ผ่านการจัดองค์ประกอบภาพในปริมาณที่มากกว่าการจัดองค์ประกอบภาพ

2.2 การนำภาพการ์ตูนมาใช้

ใช้การ์ตูนในการเปิดรายการและนำเสนอแผนที่การเดินทางในรายการ

2.3 การบรรยายด้วยตัวอักษร

ใช้ตัวอักษรบรรยายตลอดทั้งรายการ ทั้งบรรยายคำพูดของพิธีกร และนำเสนอเกร็ดความรู้ต่างๆ ไป โดยมีเสียงพิมพ์ดีดเพิ่มเข้ามาระหว่างตัวอักษรขึ้น

2.4 ทีมงานในขั้นตอนต่างๆ

มี 2 คน คือ ทายาท เดชเสถียร (บอล) และพิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ในการรับหน้าที่ทุกขั้นตอนด้วยตัวเอง ทั้งตัดต่อ พิธีกร หาข้อมูล

2.5 พิธีกร

เป็นบุคคลธรรมดาที่มีเอกลักษณ์ในตัวเอง แต่ไม่ได้มีชื่อเสียงหรือเป็นดารา

2.6 อุปกรณ์การถ่ายทำ

กล้องวิดีโอ ที่คุณภาพไม่สูงขนาดถ่ายทำรายการ 1 ตัว

2.7 การไม่ใช่สคริปต์

ถ่ายทำโดยไม่ใช่สคริปต์แต่ใช้

2.8 การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร

พูดเป็นกันเอง ตรงๆ เหมือนพูดกับเพื่อน

2.9 มุมกล้องของพิธีกร

ไม่มีการมองกล้องตรงๆ หรือวางกล้องทิ้งไว้ขณะถ่ายทำ

7.3.2 ขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาในรายการหนังพาไป ซึ่งผู้วิจัยยังพบว่าจากตารางการแสดงความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของเนื้อหาในรายการหนังพาไปสามารถสรุปจากตารางดังกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนังพาไปนำเสนอเหมือนกับรายการอื่น หรือขนบ (Convention) ผลการวิจัยพบว่ารายการหนังพาไปนั้นมีเนื้อหากำหนดนำเสนอที่เป็นขนบ (Convention) โดยสามารถแยกได้ดังนี้

1.1 สถานที่ท่องเที่ยว

นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักดีอยู่แล้ว เช่น หอไอเฟล ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

1.2 ประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ด้านบวก

นำเสนอสถานที่ๆ สวยงาม มุมมองที่สวยงาม เช่น ความมีน้ำใจของผู้คน

2. การนำเสนอเนื้อหาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นหรือความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ซึ่งพบว่ารายการหนึ่งพาไปนั้นมีเนื้อหาการนำเสนอที่แปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) โดยสามารถแยกได้ดังนี้

2.1 สถานที่ท่องเที่ยว

นำเสนอสถานที่ ที่ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยว หรือคนไม่คิดจะไปเที่ยว เช่น ร้านเช่า DVD ประเทศเยอรมนี มหาวิทยาลัย และวัดไทยในต่างแดน เป็นต้น

2.2 ประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ด้านบวก

นำเสนอมุมมองต่าง หรือสถานที่เสมือนโทรม มิจฉาชีพ หรืออุปสรรคในการเดินทางต่างๆ

2.3 นำเสนอแต่ประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย

ล้วนแล้วแต่นำเสนอประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคย หรือเคยไปมาแล้ว ในขณะที่รายการอื่นพยายามเปิดประเทศใหม่ๆ ที่คนไม่เคยไป

2.4 นำเสนอประเด็นที่หลากหลาย

มีหลากหลายประเด็นในการนำเสนอ เช่น ประเด็นด้านการพัฒนา การท่องเที่ยว ความรู้ทั่วไป เป็นต้น

2.5 เปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย

มีการนำเสนอประเด็นต่างๆ จากประเทศที่พัฒนาแล้วมาเปรียบเทียบกับประเด็นเดียวกันในประเทศไทย

2.6 ข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง

มีการให้ข้อมูลการเดินทางด้วยตนเองอย่างละเอียด

2.7 ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

มีการนำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทางไว้ท้ายรายการโดยแบ่งเป็น ค่าเดินทาง ค่ากิน ค่าที่พัก และอื่นๆ

2.8 ใช้จ่ายอย่างประหยัด

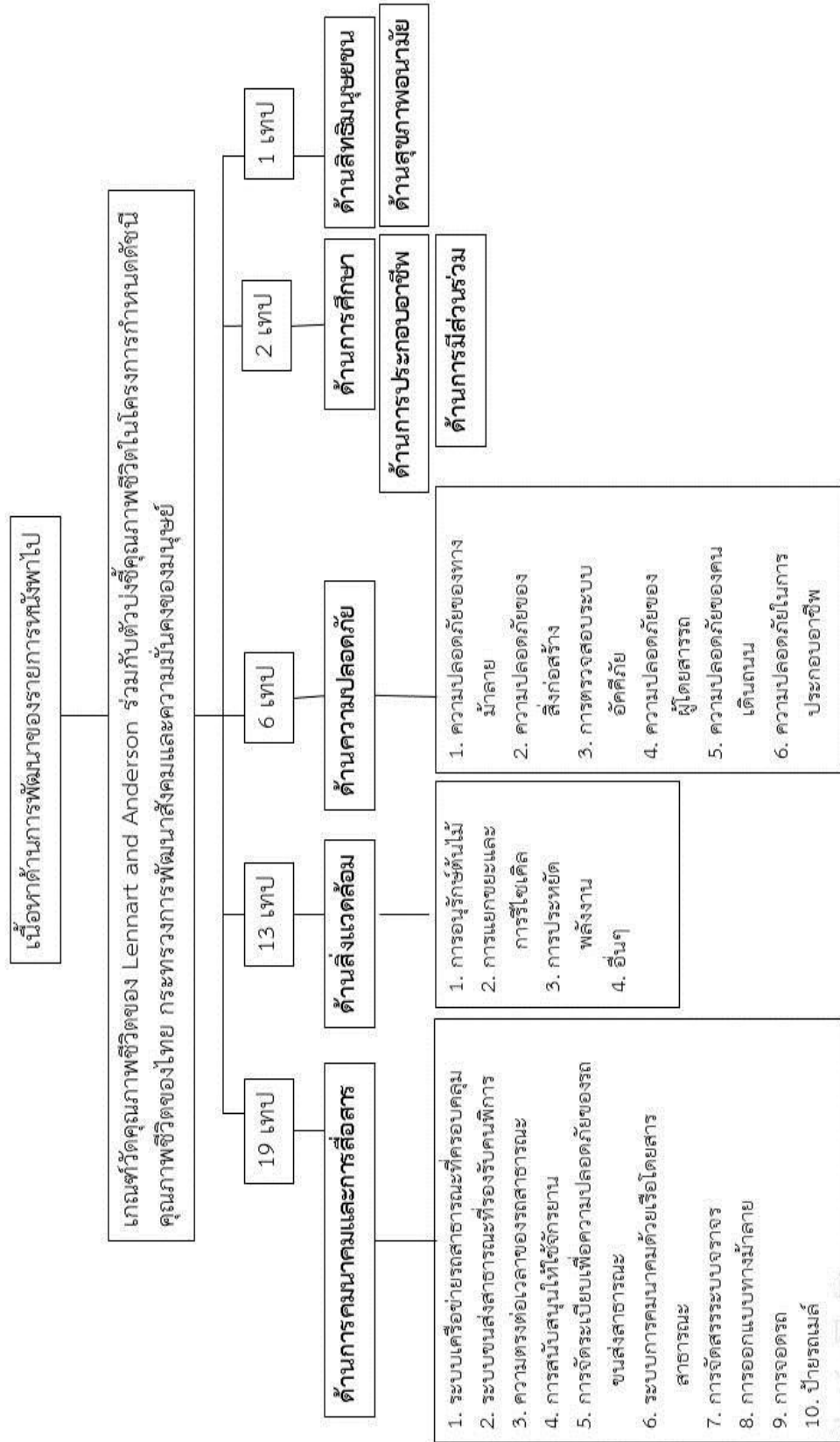
มีการใช้จ่ายอย่างประหยัดตลอดทั้งรายการเพราะต้องออกค่าใช้จ่ายทุกอย่างกันเอง

ซึ่งจากการสรุปเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังพาไปดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนภาพที่ 7.2 ภาพการสรุปเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนึ่งทางไป

อภิปรายผล

1. รูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รายการหนึ่งพาไปนั้นมีรูปแบบในการนำเสนอที่หลากหลาย โดยสามารถแบ่งเป็นรายการสาระบันเทิง (Edutainment) รายการสารคดี รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) และรายการลูกผสม (hybrid programme)

รูปแบบรายการสาระบันเทิง (Edutainment)

รายการหนึ่งพาไปมีการนำเสนอความรู้และสาระบันเทิงในหลายๆ ด้านสอดแทรกอยู่ในรายการพร้อมทั้งมีรูปแบบการนำเสนอที่ให้ความรู้กับผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Singhal & Rogers (1989 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปัตตานนท์, 2543) และ Veltman (2004) ที่กล่าวว่ารายการสาระบันเทิง (Edutainment) นั้นเป็นรายการที่มีเป้าหมายในการผสมผสานข้อมูลข่าวสาร สารความรู้ด้านต่างๆ เข้ากับความบันเทิง โดยมีเป้าหมายให้บุคคลได้รับรู้ และประพัตดินไปในแนวทางที่พึงประสงค์ของสังคม (ปาริชาติ สถาปัตตานนท์, 2543) โดย “**สาระความรู้**” นั้น จะสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาที่รายการนำเสนอนั้นก็มีการให้ความรู้เรื่องการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องและผู้ชมพบเจอ พบเห็นในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว อย่างทางม้าลาย รถไฟ การใช้รถจักรยาน ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันรายการก็ให้ “**ความบันเทิง**” ในส่วนของรูปแบบการนำเสนอต่างๆ เช่น การใช้การ์ตูนในการนำเสนอและการบรรยายด้วยตัวอักษร และการใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร เป็นต้น การใช้การ์ตูนในการนำเสนอในรายการส่วนใหญ่แล้วมีการนำเสนองานการ์ตูนเป็นภาพแผนที่ ภูมิประเทศสอดแทรกระหว่างการนำเสนอเนื้อหาในขณะที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงประเทศที่กำลังเดินทาง ซึ่งการนำการ์ตูนมาใช้ในลักษณะนี้ก็ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจความหมายได้ง่ายและสบายตากว่าการแสดงเป็นตัวอักษรหรือบอกเล่าเพียงอย่างเดียว (พรพรรณ สมบูรณ์บัติ, 2549) รายการหนึ่งพายังมีการนำการ์ตูนมาใช้ในเครดิตเปิดรายการอีกด้วย โดยเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่ถูกปฏิเสธผลงานในเวทีประกวดภาพยนตร์สั้นอันเป็นที่มาของรายการหนึ่งพาไปซึ่งเมื่อนำเสนอเป็นการ์ตูนแล้วก็ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้นและลดระดับอารมณ์ที่น่าจะเครียดที่จากเนื้อหาเครดิตเปิดรายการนี้ให้อ่อนลงได้ การบรรยายด้วยตัวอักษร ผลการวิจัยใน

ส่วนของรูปแบบการนำเสนอที่คล้ายกับการนำเสนอของรายการอื่นพบว่าการบรรยายด้วยตัวอักษรของรายการหนึ่งพาไปนั้นมีการนำตัวอักษรมาใช้เนื่องจากเหตุผลเริ่มแรกคือการแก้ไขปัญหาเรื่องเสียงที่อาจได้ยินไม่ชัดเจนจากคุณภาพของอุปกรณ์การถ่ายทำการใช้ตัวอักษรนี้เอง และเป็นอีกหนึ่งวิธีการเล่าเรื่องที่นอกเหนือไปจากภาพ ซึ่งภายหลังได้กลายมาเป็นเอกลักษณ์อีกหนึ่งอย่างขององค์ประกอบในรูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไปที่ทำให้ผู้ชมจดจำได้ ซึ่งรายการหนึ่งพาไปนั้นมียุทธศาสตร์ที่คล้ายกันกับรายการอื่นๆ คือใช้ในการแนะนำสถานที่ต่างๆ นั้นเอง ซึ่งการนำตัวอักษรมาใช้นี้ยังมีประโยชน์ในแง่ของการให้ความรู้ (Education) ด้วย ซึ่งการให้ข้อมูลในเชิงของตัวอักษรนั้น จะให้ผลสัมฤทธิ์ในการจดจำข้อมูลมากกว่าการพูด เพราะหากเป็นการพูด จะมีข้อจำกัดในด้านความเร็ว ผู้รับสารจะไม่ทันได้จดจำ ซึ่งการนำตัวอักษรมาใช้ของรายการหนึ่งพาไปนั้นตัวอักษรจะขึ้นหน้าจอในระยะเวลาที่สายตาอ่านทัน การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร คือองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้รายการมีความน่าสนใจโดยการใช้ภาษาในรายการนั้นเป็นภาษาพูดที่พิธีกรพูดอย่างเป็นธรรมชาติ สั้นกระชับ เข้าใจง่าย และช่วยสร้างจินตภาพให้แก่ผู้ชมรายการ (พรพรรณ สมบูรณ์บัติ, 2549) นอกจากนี้ การไม่ใช้สคริปต์ และมุขมุกตอกของพิธีกร ที่จะอภิปรายผลในส่วนอื่นๆ ก็เป็นอีกหลายๆ องค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอที่ทำให้รายการเกิดมิติของ “ความบันเทิง” ด้วยเช่นกัน

ซึ่งองค์ประกอบระหว่าง “สาระ” และ “ความบันเทิง” ต่างๆ ในรายการหนึ่งพาไปนั้นทำให้ผู้ชมรายการรู้สึกว่าร่าเริงไม่น่าเบื่อหน่ายระหว่างเกิดการระบวนการรับสารเข้าไปนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนิษฐา จิตแสง, 2546) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของรายการเรดิโอไนฟร้อบเบลล์ต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ฟัง ผลการวิจัยพบว่าผู้ฟังได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษสนุกมากขึ้นและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ซึ่งมีผลต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เพราะรายการมีการนำเสนอทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่กันไปในนั่นเอง

รูปแบบรายการสารคดี ในส่วนขององค์ประกอบในรูปแบบการนำเสนอรายการบางส่วนก็ทำให้รายการมีความเป็นรูปแบบรายการสารคดี คือ การให้ข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในรายการหนึ่งพาไปนั้นมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้ถ่ายประเด็นมาจากต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีการนำข้อมูลดังกล่าวมาเพิ่มประเด็นให้สอดคล้องกับเนื้อหาดังกล่าว ถือว่าเป็นการให้ข้อมูลในทางจินตภาพ หรือเป็นข้อมูล

ประเภททัศนยะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารคดีอันเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของรายการสารคดี (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2552) ซึ่งในบางครั้งก็มีการให้ความคิดเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ตามแต่ประเด็นที่ต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ วอลเตอร์ (Walters, 1994) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของรายการสารคดีว่าควรมี “ความคิดเห็น” หรือมุมมองของผู้อื่นที่มีต่อเรื่องนั้นๆ อยู่ด้วย ซึ่งทำให้รายการดูมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ในการสนับสนุนประเด็นต่างๆ ให้มีความน่าเชื่อถือและทำให้รายการมีความน่าสนใจมากขึ้นก็เพราะสร้างขึ้นมาจากมุมมองที่หลากหลาย (Kriwaczek, 1997) นอกจากนี้ องค์ประกอบการนำเสนอของรายการ เช่น การนำเสนอด้านภาพ การไม่ใช้สคริปต์ และการนำตัวอักษรมาใช้บรรยายตลอดรายการ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายการมีคุณสมบัติในการเป็นรายการสารคดี โดยเป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับความหมายของรายการสารคดีว่าสัดส่วนของความบันเทิงของรายการสารคดีจะออกมาในรูปของศิลปะการนำเสนอ องค์ประกอบของรายการ การตัดต่อ การให้เสียงประกอบ เทคนิคการถ่ายทำ (จำนรรค์ อัมภามงคล, 2531)

ธีรภาพ โลหิตกุล ผู้ผลิตรายการสารคดี กล่าวว่า

“...จากเนื้อหาสาระที่เขาให้ มีคุณค่าพอที่จะเป็นสารคดี เราพบเรื่องเล็กๆ ที่คนอื่นอาจจะมองข้ามไป อย่างเช่น เขาตื่นตื่นกับการประดับแสงไฟของหอไอเฟล เขาตื่นตื่นจริงๆ ...เขาตัดฉับมาที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการประดับไฟ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย...เพราะฉะนั้นผมถือว่ารายการหนังพาไปนี้เป็นสารคดีท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งที่ทำซ้ำตามแบบอย่างได้ยากมาก...” (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2557)

นอกจากนี้พิธีกรก็ยังเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ทำให้รายการหนังพาไปมีความเป็นรายการสารคดี กล่าวคือ พิธีกรในรายการคือ ทายาท เดชเสถียร (บอล) และ พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ทั้งสองต่างก็มีความคิดริเริ่มที่จะนำเสนอเรื่องราวให้ผู้ชมทราบและมีความสามารถในการนำเสนอได้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของผู้ผลิตรายการสารคดี (มาลี บุญศิริพันธ์, 2530)

ในส่วนของเนื้อหารายการบางส่วนก็ทำให้รายการมีความเป็นรูปแบบรายการสารคดีโดยนำเสนอข้อเท็จจริงในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสะท้อนข้อเท็จจริงเหล่านั้นให้ผู้ชมหรือสังคมรับรู้ (อชิษฐาน พรหมสิริแสง, 2527) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐกาญญาญจน์ ศุภรัตน์เมธี, 2548) ที่ศึกษาเรื่องการสะท้อนปัญหาสังคมและแนวคิดด้านจริยธรรมในรายการ "คนค้นคน" กล่าวว่า

รายการสารคดีเป็นเสมือนภาพสะท้อนของสังคม โดยคุณลักษณะเด่นของรายการสารคดีคือ ข้อเท็จจริงที่นำเสนอในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ สภาพแวดล้อม ปัญหาความขัดแย้งหรือบุคคล ต่างก็เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านรายการสารคดีนั้นจึงไม่ใช่รายการเพื่อใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นรายการเพื่อทุกคนในสังคมซึ่งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการสร้างและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้รายการยังมีคุณลักษณะของการเป็น “รายการสารคดีท่องเที่ยว” โดยสอดคล้องกับแนวคิดของประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518) โดยมีการนำเสนอสถานที่ที่ไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่คนไม่ค่อยจะรู้จัก (unfamiliar place) และนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่ค่อยพบ (unusual articles and objective) ที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ ก็เป็นหนึ่งในเนื้อหาการผลิตของรายการสารคดี (ทวิศักดิ์ ญาณประทีป, 2525) อีกทั้งยังมีการนำเสนอประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ในด้านลบ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเรื่องราวที่ไม่ขัดกับความเป็นจริง (อิธิฐาน พรหมสิริแสง, 2527) รายการยังมีการนำเสนอเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ กับประเทศไทย โดยสามารถแบ่งการเปรียบเทียบดังกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การนำเสนอเปรียบเทียบสิ่งที่ดีกว่าของต่างประเทศกับสิ่งที่ไม่ดีของประเทศไทย และ การเปรียบเทียบสิ่งที่ไม่ดีของต่างประเทศกับสิ่งที่ดีของประเทศไทย ซึ่งการนำเสนอในลักษณะนี้เองเป็นการนำเสนอข้อมูลทางจินตภาพ กล่าวคือผู้ผลิตต้องการสร้างแง่คิดให้ผู้ชมนำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงเรื่องต่างๆ (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2552) นอกจากนี้ยังมี การนำเสนอข้อมูลเดินทางด้วยตัวเอง การใช้จ่ายอย่างประหยัด และการนำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ อรทัย รุจิราธร (2541) ที่กล่าวว่าจะมีการนำเสนอเรื่องการเดินทางไปเที่ยว การเตรียมตัวและสิ่งที่จะพบเห็น ซึ่ง อมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล (2548) กล่าวว่าโดยส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา และสิ่งที่น่าสนใจในสถานที่ท่องเที่ยว พาหนะ และที่พัก เป็นต้น

รูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality) เพราะมีการถ่ายทอดเรื่องจริงของคนจริงๆ ที่สามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันทุกๆ ไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด คิลบอร์น (Richard Kilborn) ที่ได้ให้ความหมายของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality) ว่าเป็นรายการโทรทัศน์ที่เกิดจากการบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มคนอย่างรวดเร็ว (สามมิติ สุขบรรจง และคณะ, 2555) จึงทำให้เป็นที่สนใจของผู้ชมได้ง่าย ซึ่งการนำเสนอคนจริง สถานที่จริง เรื่องราวที่เกิดขึ้นผ่านเหตุการณ์จริงดังกล่าว เรียกได้ว่าเป็นการนำเสนอของรายการนั้นเป็นแบบกลุ่ม “กล้องไม่

ซ่อน คนในกล้องรู้ตัวว่าถูกถ่าย แต่ไม่มีการจัดฉาก” (Documentary style) คือ มีลักษณะคล้ายสารคดี (Documentary) มาก เพราะไม่มีการจัดฉาก ผู้ที่ถูกล่ามก็เป็นคนจริงๆ ดำเนินชีวิตจริงๆ โดยผู้ผลิตไม่เข้าไปกำหนดสิ่งแวดล้อมหรือเงื่อนไขใดๆ ให้ (อริยา จินตพานิชการ, 2548)

นอกจากนั้นในส่วนขององค์ประกอบใน**รูปแบบการนำเสนอ**รายการบางส่วนก็ทำให้รายการมีความเป็นรูปแบบรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) นั้นประกอบไปด้วย การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ การไม่ใช่สคริปต์ การใช้ภาษาและลักษณะการพูด และมุมกล้องของพิธีกร

1. การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ โดยส่วนใหญ่แล้ว ภาพที่นำเสนอในรายการหนึ่งภาพไปนั้น จะไม่ได้มีการผ่านการจัดองค์ประกอบภาพเท่าใด เช่น การถ่ายทำในสภาพแสงน้อย การแอบถ่าย เป็นต้น ทั้งนี้การไม่จัดองค์ประกอบภาพนั้นก็ส่งผลดีทำให้รายการมีความสด ใหม่ และคาดการณ์ไม่ได้สำหรับผู้ชม กล่าวได้ว่าไม่ได้มีการจัดสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมภายใต้การควบคุมของผู้ผลิต (Australian Communications and Media Authority, 2007) ซึ่งการนำเสนอภาพของรายการหนึ่งภาพไปนั้นสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้ให้รับชมรายการได้ตลอดรายการซึ่งภาพเพียงหนึ่งภาพก็สามารถสื่อความหมายออกมาได้โดยไม่ต้องใช้คำบรรยายโดยที่การนำเสนอภาพที่แตกต่างกันก็ย่อมจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ผลิตต้องพิถีพิถันในการถ่าย ตัดต่อ และลำดับภาพให้สอดคล้องกลมกลืนกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ผู้ชมสนใจและร่วมติดตามไปจนจบรายการ (พรพรรณ สมบูรณ์บัติ, 2549)

2. การไม่ใช่สคริปต์ รายการหนึ่งภาพไปนั้นไม่มีการใช้สคริปต์ในขั้นตอนการถ่ายทำ สอดคล้องกับคุณสมบัติของการเป็นรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality) (Australian Communications and Media Authority, 2007) และ พิษญาณี ภูตระกูล (2549) แต่จะมีการวางแผนก่อนการถ่ายทำ โดยจะนำเสนอเรื่องราวที่น่าตื่นเต้น สถานการณ์ที่น่าขำขัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือสารคดีของผู้คนธรรมดา แทนที่จะเป็นการนำเสนอผ่านนักแสดงมืออาชีพ เหมือนกับรายการอื่นๆ ซึ่งการไม่ใช่สคริปต์นี้เองทำให้รายการนำเสนอประเด็นที่แปลกใหม่ เห็นอะไรก็ถ่ายมานำเสนอ โดยไม่ยึดติดกับบทว่าต้องถ่ายอะไร ยังไง ก็นาที ซึ่งถือว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์พร้อมๆ กันระหว่างพิธีกรและผู้ชมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นผู้ชมก็จะรู้สึกได้ถึงความเป็นธรรมชาติ ไม่เป็นพิธีกรจนเกินไปด้วย

3. การใช้ภาษาและลักษณะการพูด โดยเป็นไปในลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ใช้คำพูดที่ค่อนข้างตรง เช่น การใช้คำพูดเหน็บแนม การวิพากษ์วิจารณ์ระบบต่างๆ เช่นระบบขนส่งสาธารณะของ

ประเทศไทยเปรียบเทียบกับความเจริญของต่างประเทศ เป็นต้น 2) ใช้คำพูดแบบเพื่อนพูดกับเพื่อน ซึ่งแทนตนด้วยชื่อ “บอล ยอด” หรือคำว่า “พี่” ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนิทสนมกับพิธีกรมากขึ้นอีกด้วย 3) เป็นการสนทนาโต้ตอบระหว่างตากล้องกับคนที่ดำเนินรายการ ซึ่งจากลักษณะการใช้คำพูดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติในการใช้ภาษาของพิธีกร สั้นกระชับ เข้าใจง่าย และช่วยสร้างจินตภาพให้แก่ผู้ชมรายการ ซึ่งทำให้รายการมีความน่าสนใจ (พรพรรณ สมบูรณ์บัติ, 2549) และยังทำให้ผู้ชมไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าบทสนทนาโต้ตอบของทั้งสองคนที่คนหนึ่งดำเนินรายการกับคนถ่ายนั้น จะเป็นไปในลักษณะเช่นใด และจะพูดประเด็นใดขึ้นมาบ้าง อันสอดคล้องกับหนึ่งในคุณลักษณะของความเป็นรายการโทรทัศน์ตามจริง คือเห็นการปฏิสัมพันธ์ของคนโดยไม่ได้เตรียมไว้ (Australian Communications and Media Authority, 2007) ซึ่งจะทำให้รายการน่าติดตามมากขึ้นจากการคาดเดาไม่ได้นี้เอง

4. มุมมองของพิธีกร การใช้มุมมองของรายการหนึ่งพาไปนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วพิธีกรจะไม่ได้มองตรงไปที่ตากล้องตลอดเวลา อาจกล่าวได้ว่ามองเห็นตากล้องเป็นเพื่อนร่วมสนทนานั่นเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการนำเสนอที่สอดคล้องกับประเภทของรายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) คือลักษณะของ Document Style คือ คนในกล้องรู้ว่าถูกถ่าย แต่ไม่มีการจัดฉาก (อริยา จินตพานิชการ, 2548) แต่บางครั้งก็มีการวางกล้องทิ้งไว้เพื่อเก็บบทสนทนาต่างๆ อย่างลับๆ ซึ่งการนำเสนอมุมมองกล้องในลักษณะนี้ของรายการหนึ่งพาไปจะทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วม โดยรู้สึกเหมือนกับตัวเองได้ร่วมเดินทางไปกับพิธีกรด้วย

รูปแบบรายการท่องเที่ยว โดยรายการนั้นมีการนำเสนอเนื้อหาของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม กล่าวคือเป็นการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก (Mass tourism) โดยนำเสนอประเทศที่เป็นที่รู้จักดีอยู่แล้วซึ่งตรงกันข้ามกับรายการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่พยายามพาไปประเทศใหม่ๆ ประเทศที่คนไม่ค่อยรู้จัก ซึ่งการนำเสนอประเทศที่ผู้ชมคุ้นเคยของรายการหนึ่งพาไปนี่เองที่ส่งผลทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่ามีความเกี่ยวข้องกับสถานที่หรือประเทศนั้นๆ (Walters, 1994) แต่รายการก็มีการนำเสนอเนื้อหาที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ การรักษาทรัพยากรต่างๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นการพัฒนาที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอ กล่าวคือรายการมีส่วนของการท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก คือ มีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการ

อนูรักษ์ หรือรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศน์ เชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น (โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor), 2552)

รูปแบบรายการลูกผสม (Hybrid programme) ด้วยคุณสมบัติในการเป็นรายการที่มีความหลากหลายรูปแบบในการนำเสนอดังกล่าว ทั้งรายการสาระบันเทิง (Edutainment) รายการสารคดี รายการโทรทัศน์ตามจริง (Reality TV) และรายการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในรายการหนึ่งพาไปในรายการเดิมนั้น สอดคล้องกับคุณสมบัติของการเป็นรายการลูกผสม กล่าวคือเป็นรายการที่มีการผสมผสานระหว่าง รูปแบบรายการ ที่หลากหลาย นำเสนอเรื่องราวเดียวอย่างกลมกลืน อยู่ในรายการเดียวกันนั่นเอง (เว็บไซต์ซิลไปไหนดอทคอม, 2555)

โดยนอกจากประเด็นด้านการพัฒนาแล้ว รายการหนึ่งพาไปยังมีการนำเสนอประเด็นที่หลากหลาย ประเด็นอื่นๆ ที่ไม่เข้าเกณฑ์ประเด็นการพัฒนาด้วย คือ ด้านภาพยนตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน อยู่ในรายการเดียวกัน

ส่วนของขั้นตอนในการผลิตของรายการหนึ่งพาไปก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบเพียงบางส่วนเท่านั้นที่รายการหนึ่งพาไปแตกต่างไปจากขนบ (Convention) รายการอื่นๆ โดยปกติรายการอื่นๆ จะมีขั้นตอนในการถ่ายทำเรียงไปจาก pre-production production และ post-production ตามลำดับ แต่รายการหนึ่งพาไปแตกต่างตรงที่การ pre-production ในหลายขั้นตอน ทั้งก่อนและหลังขั้นตอนการถ่ายทำ (production) โดยเริ่มจากหาข้อมูลการเดินทางก่อน และหากพบประเด็นที่น่าสนใจจากการพบเจอคนไทยในต่างแดนหรือมุมมองต่างๆ ของคนท้องถิ่นและดำเนินการถ่ายทำ (production) ไปด้วยระหว่างการเดินทาง เมื่อกลับมาที่ประเทศไทยแล้วจึงค่อยมาทำการวางประเด็นหลังจากนั้นหากมีประเด็นใดที่สอดคล้องในประเทศไทย ก็จะดำเนินการถ่ายทำเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มประเด็นทั้งการถ่ายทำเหตุการณ์สมมติ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลทั่วไป ในประเด็นนั้นๆ สุดท้ายจึงนำมาเข้าสู่กระบวนการตัดต่อ (post-production) ภายหลังจากนั้นเอง

แผนภาพที่ 7.3 ภาพกระบวนการในการผลิตรายการหนังฟ้าไป

ผลการวิจัยพบว่ารายการหนังฟ้าไปมีองค์ประกอบของรูปแบบรายการสามารถแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อ คือ ทีมงาน อุปกรณ์การถ่ายทำ และวิธีการนำเสนอ ซึ่งในส่วนของ **ทีมงาน** นั้นรายการหนังฟ้าไปมีทีมงานที่ทำทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบทุกหน้าที่เพียง 2 คนเท่านั้น คือ ทายาท เดชเสถียร (บอล) และ พิศาล แสงจันทร์ (ยอด) โดยหน้าที่ดังกล่าวประกอบด้วยหน้าที่ถ่ายทำ หน้าที่พิธีกร หน้าที่ตัดต่อ หน้าที่เขียนบทในขั้นตอนตัดต่อ เป็นต้น ซึ่งการที่ทั้งสองทำทุกขั้นตอนด้วยตัวเองก็ถือว่าเป็นการควบคุมเนื้อหา (Content) ของรายการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ตั้งแต่ต้นจนจบทุกเทป ด้าน **อุปกรณ์การถ่ายทำ** นั้น รายการหนังฟ้าไปนั้นใช้กล้องวิดีโอเพียง 1 ตัวซึ่งคุณภาพไม่สูงในการถ่ายรายการในทุกสถานการณ์ ในบางครั้งภาพที่ออกมาก็มีมืดเกินไป หรือสั่นเกินไป นอกจากนั้นคุณภาพเสียงที่กล้องอัดได้ก็จะลดคุณภาพตามลงมาตามคุณภาพกล้องซึ่งก็ทดแทนด้วยการนำตัวอักษรมาบรรยายใส่กำกับคำพูดของพิธีกรตั้งแต่ต้นจนจบรายการแทน ซึ่งทำให้รายการเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางการได้ยินและผู้ชมทั่วไปก็สามารถอ่านตามทันได้อีกด้วย สุดท้ายคือ **วิธีการนำเสนอ** ของรายการหนังฟ้าไปนั้นแบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้คือ

นอกจากนั้นในด้านของ **ระยะเวลาการนำเสนอ** ของรายการซึ่งเป็นเกณฑ์ที่รูปแบบรายการทุกรูปแบบสามารถมีระยะเวลาในการนำเสนอที่ไม่สามารถ การนำเสนอของรายการด้วยเวลาประมาณ 30 นาทีนั้น เป็นเวลาที่เหมาะสมไม่ยาวจนเกินความสนใจของผู้ชม และไม่สั้นจนเกินไปจนทำให้ผู้ชมขาดอรรถรสในการรับชมรายการ ที่สำคัญคือรายการนำเสนอ 30 นาทีต่อเนื่องโดยไม่มีโฆษณาขึ้น เพียงแต่มีเบรกสั้นๆ ในบางครั้ง ซึ่งทำให้เห็นว่ารายการนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่สามารถดึงดูดผู้ชมให้รับชมรายการได้อย่างต่อเนื่อง 30 นาที ถึงแม้จะมีเนื้อหาในการนำเสนอที่ค่อนข้างมากก็ตาม (พรพรรณ สมบูรณ์ปัติ, 2549)

2. เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป

เนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไปนั้น เป็นหนึ่งในมิติที่ให้ “สาระ” กับผู้ชมจากแนวคิดรายการสาระบันเทิง (Edutainment) ซึ่งในส่วนของวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับเนื้อหาการนำเสนอด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังฟ้าไปจากการสังเกตเบื้องต้น โดยได้เลือกใช้เกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) ที่ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ว่าได้จากองค์ประกอบ 9 ประการคือ (1) สุขภาพอนามัย (2) อาหาร (3) การศึกษา (4) การประกอบอาชีพ (5) ที่อยู่อาศัย (6) สวัสดิการทางสังคม (7) เครื่องนุ่งห่ม (8) นันทนาการ (9) สิทธิมนุษยชน ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาธร, 2549) ประกอบด้วย 11 ด้าน คือ คือ (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านการศึกษา (3) ด้านที่อยู่อาศัย (4) ด้านสิ่งแวดล้อม (5) ด้านรายได้ (6) ด้านการทำงาน (7) ด้านจริยธรรม (8) ด้านครอบครัว (9) ด้านความปลอดภัย (10) ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร และ (11) ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเมื่อนำเกณฑ์ทั้งสองมาสังเคราะห์ร่วมกันแล้วจะได้แนวคิดด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังฟ้าไปจำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร
2. ด้านสิ่งแวดล้อม
3. ด้านความปลอดภัย
4. ด้านการศึกษา
5. ด้านการประกอบอาชีพ
6. ด้านการมีส่วนร่วม
7. ด้านสิทธิมนุษยชน
8. ด้านสุขภาพอนามัย

จากการนำเกณฑ์ดังกล่าวมาแบ่งด้านการพัฒนาที่พบในรายการหนังฟ้าไปนั้นพบว่ามีการนำเสนอด้านการคมนาคมและการสื่อสารมากที่สุดจำนวน 19 เทป จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 63 เทป

รองลงมาเป็นอันดับสองคือการนำเสนอด้านสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวน 13 เทป และรองลงมาเป็นอันดับสามคือการนำเสนอในด้านความปลอดภัยเป็นจำนวนเทป 6 เทป ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการนำเสนอทั้งสามด้านดังกล่าวมากที่สุดนั้นน่าจะมาจากพื้นฐานทางการศึกษาของ ทายาท เดชเสถียร (บอล) ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์วิชาที่ให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์ พัฒนา สิ่งก่อสร้าง กระบวนการผลิต สิ่งต่างๆ ให้คุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์และปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมด้วย ซึ่งผู้วิจัยไม่พบเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการที่สอดคล้องกับพื้นฐานทางการศึกษาของพิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะเทคโนโลยีการอาหารเลย เพราะการจะถ่ายทอดมุมมองด้านการบริโภค ด้านอาหารการกินนั้น จำเป็นต้องใช้เงินในการซื้อ ซึ่งรายการหนังพาไปมีข้อจำกัดในการใช้จ่ายดังนั้นจึงไม่สามารถนำเสนอประเด็นด้านอาหารหรือการบริโภคในรายการได้

จากการนำเสนอประเด็นด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังพาไปโดยอิงจากเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson (1975 อ้างถึงใน ดุษฎี อายุวัฒน์, 2548) สังเคราะห์ร่วมกับร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 อ้างถึงใน อภิวัฒน์ บุญสาร, 2549) ผลการวิจัยพบว่าเกณฑ์ดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาในประเทศไทย ได้เกือบทั้งหมด โดยจากประเด็นการพัฒนาดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วนคือแนวคิดหรือสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่มี และแนวคิดหรือสิ่งที่ประเทศไทยมีแล้วแต่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข โดยสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้

แนวคิดหรือสิ่งที่ประเทศไทยยังไม่มี เช่น แนวคิดการแยกขยะอย่างเป็นรูปธรรมของประเทศญี่ปุ่น แนวคิดการสร้างตู้รับคืนขวดอัตโนมัติของประเทศเยอรมนี และป้ายรถเมล์ที่บอกรายละเอียดการเดินทางอย่างละเอียดของประเทศเกาหลี เป็นต้น

แนวคิดหรือสิ่งที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วแต่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เช่น เคนจักรยานที่ไม่ต่อเนื่อง การออกแบบทางม้าลายที่ไม่ต่อเนื่อง ป้ายรถเมล์ที่ใช้เพื่อการโฆษณาและไม่บอกรายละเอียดการเดินทางที่จำเป็น เป็นต้น

ประเด็นด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังพาไปนั้นจะมีอยู่หลายเทปที่มีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่พัฒนาแล้วของต่างประเทศกับของประเทศไทยอันเกิดจากแนวคิดหรือสิ่งที่

ประเทศไทยมีอยู่แล้วแต่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เช่น เล่นจักรยานของประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส เปรียบเทียบกับเล่นจักรยานของประเทศไทย ซึ่งการเปรียบเทียบดังกล่าวนี้เองก็เป็นการชี้จุดให้ผู้ชมเห็นถึงความแตกต่างโดยแสดงให้เห็นภาพนั่นเอง จะมีผลในการกระตุ้นความรู้สึกของผู้ชมมากกว่าการนำเสนอสิ่งที่พัฒนาแล้วของต่างประเทศเพียงข้อมูลอย่างเดียว เพราะการนำเสนอในลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงการเปรียบเทียบโดยการแสดงภาพให้เห็นถึงความแตกต่างเลยนั้น ผู้ชมจะเห็นภาพแล้วรู้สึกว่สิ่งที่ยังไม่พัฒนาดังกล่าว ยังมีอยู่จริงๆ ในประเทศไทย พิธีกรไม่ได้นำเสนอลอยๆ แต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งการเปรียบเทียบกับประเทศไทยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ วอลเตอร์ (Walters, 1994) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของสารคดีที่ดีคือต้อง “มีความเกี่ยวข้องกับผู้ชม” กล่าวคือประกอบไปด้วยข้อมูล มีความสำคัญ และมีคุณค่าแก่ผู้ชมแล้วควรมีด้านของอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อันจะก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมของผู้ชม โดยเรื่องนั้นๆ ควรจะดึงดูดและเชิญชวนให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใด แม้จะทำให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมแทนผู้อื่นก็ตาม การที่ความเกี่ยวข้องดังกล่าวจะบรรลุผลได้นั้นทำได้โดยการให้ผู้ชมได้พบเห็นบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ที่เกิดขึ้นจริงๆ ได้ยินเสียงในสถานที่จริง และเห็นสิ่งแวดล้อมที่ผู้ชมมีความเกี่ยวข้องร่วมด้วยนั่นเองซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมได้

นอกเหนือจากประเด็นด้านการพัฒนาที่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ยังมีการนำเสนอมิติอื่นๆ สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาด้านการพัฒนาดังกล่าวอย่างแนบเนียนด้วย เช่น ในประเด็นการนำเสนอด้านการคมนาคมและการสื่อสาร คือการจราจรของประเทศกรีซนั้น ก็มีการสอดแทรกมิติด้านความไม่มึระเบียบวินัยในการจราจรของชาวกรีซไว้ด้วย หรือการสนับสนุนให้ใช้จักรยานซึ่งก็อยู่ในด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ก็มีมิติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสอดแทรกอยู่ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันรายการก็ได้ก็สร้างความรู้สึกสะท้อนใจให้แก่ผู้ชมว่าทำไมต่างประเทศถึงทำได้ พัฒนาได้ แล้วทำไมประเทศไทยของเราถึงยังไม่สามารถทำได้อย่างประเทศเขา ซึ่งการให้ข้อมูลในลักษณะนี้เองเป็นการให้ข้อมูลทางจินตภาพ คือ ข้อมูลประเภททัศนยะ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ผลิต หรือบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารคดีเรื่องนั้นๆ โดยผู้ผลิตต้องการสร้างแง่คิดให้ผู้ชมนำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงเรื่องต่างๆ ซึ่งในทางวิชาการเรียกข้อมูลประเภทนี้ว่า “นัยประหวัด” เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น (ธีรภาพ โลหิตกุล, 2552)

จากการนำเสนอประเด็นด้านการพัฒนาต่างๆ ในรายการนั้นผู้วิจัยพบว่ารายการมีเป้าหมายในการนำเสนอประเด็นต่างๆ นี้เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงและส่งเสริมตัวเองให้ดีขึ้น (personal improvement) ตามแนวคิดของประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518) (อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2525) ในด้านต่างๆ ของประเทศไทย

3. การแบ่งความเป็นขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention) ของรูปแบบและเนื้อหาของรายการหนึ่งพาไป

ในส่วนของ “รูปแบบการนำเสนอ” และ “เนื้อหา” การของรายการหนึ่งพาไป พบว่ารายการสามารถใช้แนวคิดเรื่องขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Convention and Invention) ตามแนวคิดของ J. Cawelti (1970 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ที่เห็นว่าผลผลิตด้านวัฒนธรรม (cultural product) ทุกชนิดหรือผลผลิตของสื่อแต่ละประเภทนั้นจะต้องมีมิติ 2 ด้าน ประกอบกันอยู่เสมอ คือ Convention และ Invention ซึ่ง Cawltti ยังได้กล่าวอีกว่า “ขนบ” (Convention – CV) และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” (Invention – IV) ทั้งสองส่วนนี้ต่างวางอยู่บนเส้นตรงเส้นเดียวกันเพียงแต่อยู่คนละขั้ว โดยอธิบายว่าในผลงานทุกชิ้นมีส่วนผสมของทั้ง “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” อยู่แล้ว เพียงแต่มีสัดส่วนที่ต่างกันเท่านั้น โดยสามารถนำมาอธิบายกับสัดส่วนความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไปซึ่งเป็นหนึ่งในผลผลิตของสื่อประเภทหนึ่งได้ โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

3.1 ขนบ (Convention) ของรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาในรายการหนึ่งพาไป

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไปในส่วนที่เป็นขนบ (Convention) หรือส่วนที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอเหมือนรายการอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วยระยะเวลาการนำเสนอของรายการ การให้ข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ การใช้การ์ตูนในการนำเสนอการบรรยายด้วยตัวอักษร การจัดองค์ประกอบภาพ และในส่วนของเนื้อหาของรายการหนึ่งพาไปในส่วนที่เป็นขนบ (Convention) หรือส่วนที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอเหมือนรายการอื่น มี 2 ด้าน คือการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว และนำเสนอประเด็นหรือมุมต่างๆ ในด้านบวก อาจกล่าวได้ว่ารายการการ

นำเสนอสิ่งที่รายการท่องเที่ยวพึงจะมี คือ รายการนำชมในลักษณะของนักท่องเที่ยวที่ตื่นตื้นกับการพบเจอสถานที่ใหม่ๆ ดังนั้น ต้องมีการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว และประเด็น มุมมองต่างๆ ในด้านบวก โดยผู้ผลิตจะเดินทางตามรอยสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้ชมและพิธีกรรู้จักกันดี ซึ่ง J. Cawelti (1970 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) กล่าวว่า ในส่วนของความเป็นขนบ (Convention) นี้เองทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคุ้นชิน คุ้นเคย (Familiarity)

ซึ่งจากรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหารายการในส่วนที่เป็นขนบ (Convention) เหมือนรายการอื่นๆ ดังกล่าวในรายการหนึ่งพาไปนั้น จะมีบางองค์ประกอบที่ไม่เหมือนรายการอื่นๆ ที่เดียวคือ การใช้การ์ตูนในการนำเสนอ การบรรยายด้วยตัวอักษร และการจัดองค์ประกอบภาพ ซึ่งรายการหนึ่งพาไปมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการนำเสนอให้แตกต่างจากขนบเดิมๆ ด้วย เช่นมีการบรรยายด้วยตัวอักษรในลักษณะของการบอกสถานที่ท่องเที่ยวที่รายการอื่นๆ มี ขณะเดียวกันก็มีการนำตัวอักษรไปใช้บรรยายคำพูดของพิธีกรตลอดทั้งรายการด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่าในขณะที่ด้านหนึ่งก็เป็นกลไกกำกับให้ผู้ผลิตดำเนินการไปตามสูตร อีกด้านหนึ่งก็ช่วยให้ผู้สร้างสามารถปรับ “ผลงานเก่าๆ” ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ความเป็นจริงที่เปลี่ยนไป ซึ่งประโยชน์ของขนบ (Convention) คือ จำเป็นสำหรับผู้สร้าง/ผู้ผลิต เพราะจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้สร้าง/ผู้ผลิต ว่าหากจะสร้างผลงานให้จัดอยู่ใน genre ประเภทต่างๆ นั้นจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

3.2 ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาในรายการหนึ่งพาไป

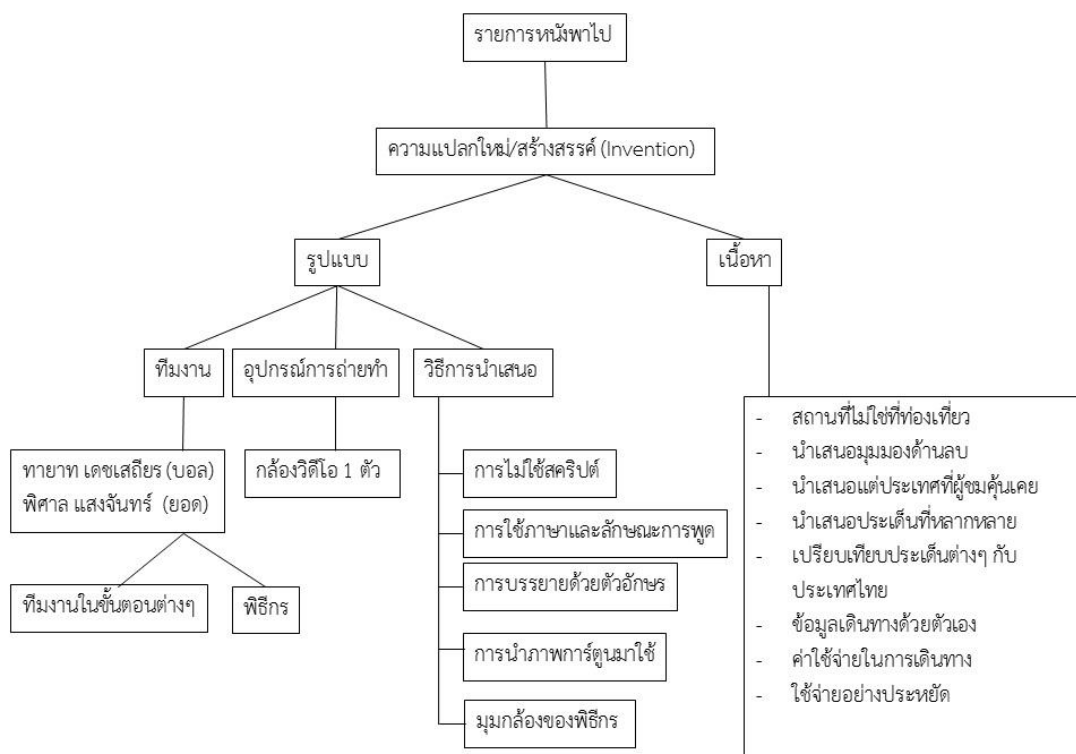
ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการนำเสนอของรายการหนึ่งพาไปในส่วนที่เป็นความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) หรือส่วนที่รายการหนึ่งพาไปนำเสนอแตกต่างจากรายการอื่นๆ คือ การใช้การ์ตูนในการนำเสนอ การบรรยายด้วยตัวอักษร ที่มิกซ์ในขั้นตอนต่างๆ พิธีกรอุปกรณ์การถ่ายทำ การไม่ใช่สคริปต์ การใช้ภาษาและลักษณะการพูดของพิธีกร มุมกล้องของพิธีกร

ซึ่งจากองค์ประกอบทั้งหมดในการนำเสนอรูปแบบของรายการหนึ่งพาไปนั้น จะมีบางองค์ประกอบในขั้นตอนการนำเสนอของรายการเช่น การจัดองค์ประกอบด้านภาพของรายการ การไม่ใช่สคริปต์ การใช้ภาษาและลักษณะการพูด มุมกล้องของพิธีกร การใช้การ์ตูนในการนำเสนอ การบรรยายด้วยตัวอักษร ต่างก็เป็นกระบวนการที่คำนึงถึงศิลปะในการผลิตรายการที่จะช่วยให้เนื้อหาของรายการนำเสนอใจมากขึ้นจนสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เป็นจำนวนมาก (อริชฐาน พรหม

สิริแสง, 2527) ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาการนำเสนอในส่วนของการนำเสนอค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีเพียงรายการหนึ่งพาไปรายการเดียวที่มีการนำเสนออันทำให้รายการมีลักษณะ “เฉพาะ/เป็นของตัวเอง” (uniqueness) มิได้เป็นการทำซ้ำหรือลอกแบบของเก่าแต่อย่างใด (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ซึ่งทำให้เป็นเอกลักษณ์ในการนำเสนอของรายการเลยก็ว่าได้ ซึ่ง J. Cawelti (1970 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2553) กล่าวว่า ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) นี้ทำหน้าที่สร้างสุนทรียะหรือให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม

นอกจากนั้นสิ่งที่ทำให้ผลงานแต่ละชิ้น แต่ละเรื่องมีความแตกต่างกันก็คือ “สัดส่วนของขนบและความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) โดยจากผลการวิจัยของรายการหนึ่งพาไปที่พบว่ารายการหนึ่งพาไปนั้นจะมีสัดส่วนของความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) มากกว่าทั้งในส่วนของรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาผู้ชมในช่วงวัย 18-34 ปี จำนวนมากที่ได้ให้ความสนใจรายการหนึ่งพาไปจากความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) มากกว่าความเป็นขนบ (Convention) ซึ่งจะสามารถแสดงเป็นตารางการแสดงผลเอกลักษณ์อันมาจากความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนึ่งพาไป ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7. 4 ตารางการแสดงเอกลักษณ์อันมาจากความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังพาไป (ข้อค้นพบจากการวิจัย)

อย่างไรก็ตามสัดส่วนของความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ที่ปรากฏในรายการหนังพาไปก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่ขัดแย้งแต่อย่างใด สอดคล้องกับแนวคิดของ J. Cawelti ที่กล่าวว่า องค์กรประกอบทั้งสองส่วนดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะต้องขัดแย้งถึงขนาด “อยู่ร่วมกันไม่ได้” หรือ “ได้อย่างก็ต้องเสียอย่าง” (binary opposition) เสมอไป トラบที่ทั้ง “ขนบ” และ “ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์” นั้นสามารถจะดำรงอยู่คู่กันได้ในผลงานแต่ละชิ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2553)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า รายการหนังพาไปนั้นมีระดับในการพัฒนาในสามระดับคือเป็นพื้นที่ที่สอดแทรกเนื้อหาการพัฒนาเข้าไปได้, ตัวรูปแบบรายการเองก็มีความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ไม่เฉพาะแต่เนื้อหาที่รายการนำเสนอเท่านั้น, เป็นแนวทางในการผลิตรายการโทรทัศน์เส้นทางใหม่ ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7. 5 ภาพระดับการพัฒนาที่พบในรายการหนังฟ้าไป (ข้อค้นพบจากการวิจัย)

ระดับที่ 1	เป็นพื้นที่สอดแทรกเนื้อหาการพัฒนา	รายการหนังฟ้าไป
ระดับที่ 2	ไม่เพียงแต่นำเสนอเนื้อหาด้านการพัฒนาเท่านั้น ตัวรูปแบบรายการหนังฟ้าไปเองก็เกิดการพัฒนา	
ระดับที่ 3	เป็นแบบอย่าง นวัตกรรมในการผลิตรายการโทรทัศน์แบบใหม่	

โดยค้นพบจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอรายการรายการหนังฟ้าไป
2. เพื่อศึกษาและอธิบายเนื้อหาด้านการพัฒนาของรายการหนังฟ้าไป
3. เพื่อศึกษาและอธิบายความเป็นขนบ (Convention) และความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ (Invention) ของรายการหนังฟ้าไป

ซึ่งในระดับที่ 1 สอดคล้องกับการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และระดับที่ 2 นั้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 3 ดังดังที่ได้อภิปรายไปแล้วก่อนหน้านี้

ส่วนในระดับที่ 3 นั้นเป็นระดับที่ผู้วิจัยค้นพบนอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ รายการหนังฟ้าไปนั้นสามารถเป็นตัวอย่งของการผลิตรายการที่ไม่ต้องสำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ก็สามารถผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมากได้ อีกทั้งยังเป็นรายการที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันที่อำนวยความสะดวกการผลิตภาพยนตร์และผลิตสื่อประเภทต่างๆ อย่างไรก็ตามการที่ผู้ผลิตไม่ได้มีพื้นฐานในการผลิตหรือศึกษามาจากคณะนิเทศศาสตร์ก็ทำให้เกิดผลดีในกระบวนการผลิตที่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักนิเทศศาสตร์ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น หากผู้ผลิตศึกษากระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์มาจากคณะนิเทศศาสตร์

ทำให้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายๆ อย่างที่เป็นไปตามหลัก เช่น การผลิตที่เป็นไปตามขั้นตอน 3P (pre-production, production และ post-production) ภาพที่ต้องมีความคมชัด เสียงต้องมีความคมชัด การจัดองค์ประกอบภาพต้องมีดุลยภาพ เป็นต้น โดยข้อจำกัดของรายการหนึ่งพาไป เช่น การถ่ายภาพออกมาไม่คมชัด และเสียงไม่ชัดเจน ก็สามารถทดแทนได้ โดยการใช้ตัวอักษรในการบรรยายไปตลอดทั้งรายการ ซึ่งการนำตัวอักษรมาบรรยายตลอดทั้งรายการนี้เองกลับกลายมาเป็นเอกลักษณ์ของรายการไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีงานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและเนื้อหาของรายการต้นตอที่มีรูปแบบรายการเป็นรายการสาระบันเทิง (Edutainment) ให้มากกว่านี้ เพราะจะเป็นแนวทางในการสื่อสารสาระความรู้ไปสู่ผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตเองก็ไม่จำเป็นต้องใช้ต้นทุนที่สูงในการผลิตรายการ ก็สามารถสร้างวิธีนำเสนอให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ โดยมีขั้นตอนเสนอแนะดังนี้

1.1 ถึงแม้จะใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำแต่ต้องมีการใช้ระยะเวลาในขั้นตอนของการ Pre-production มากกว่า กล่าวคือการหาข้อมูล เตรียมข้อมูลต่างๆ ทั้งการเดินทาง ที่พัก และค่าอาหาร เพื่อให้ผู้ผลิตจะสามารถกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมดล่วงหน้าให้เป็นไปอย่างประหยัดที่สุดได้อย่างถูกต้อง

1.2 ความแปลกใหม่/สร้างสรรค์เป็นจุดที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมในช่วง 18 -34 ปี (Gen Y) ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น รายการนี้จึงสามารถเป็นแนวทางให้เกิดการผลิตรายการที่มีความแปลกใหม่/สร้างสรรค์ ออกสู่สถานีโทรทัศน์ในปัจจุบันได้มากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการเกิดขึ้นของทีวีดิจิทัลที่เกิดช่องทางการเผยแพร่รายการโทรทัศน์มากขึ้นและอำนวยความสะดวกต่อผู้ผลิตรายการต่างๆ

2. ควรนำความรู้ในสายงาน สายวิชาชีพอื่นๆ มาสนับสนุนมุมมองในการผลิตรายการ เช่น ถ้าผู้ผลิตรายการไม่มีความรู้เรื่องวิศวกรรมศาสตร์ ก็สามารถขอคำปรึกษาหารือได้จากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ให้เขามีส่วนช่วยในการร่วมคิด ร่วมหามุมมอง

3. รายการหนังพาไปสามารถเป็นรายการตัวอย่างในการผลิตรายการต้นทุ้มต่ำของผู้ผลิตหน้าใหม่ในอนาคตได้ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปให้เอื้ออำนวยแก่ผู้ผลิตหน้าใหม่ในการผลิตรายการโดยใช้ค่าใช้จ่ยและกระบวนการผลิตที่น้อยลงได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยควรทำการวิเคราะห์มิติอื่นๆ ที่ปรากฏในรายการหนังพาไปด้วยนอกเหนือจากมิติด้านการพัฒนา อันจะทำให้งานวิจัยนี้มีมุมมองในการนำเสนอมากยิ่งขึ้น
2. รายการหนังพาไปนั้นมีความโดดเด่นในประเด็นของการพัฒนา ซึ่งจะเห็นอยู่หลายครั้งว่ามีการนำเสนอประเด็นที่เปรียบเทียบต่างประเทศกับประเทศไทยอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งประเด็นดังกล่าวนั้นล้วนแล้วแต่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศไทยในด้านต่างๆ ได้ จึงควรมีการศึกษาประเด็นด้านการพัฒนาที่ปรากฏอยู่ในรายการหนังพาไปในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เพื่อนำประเด็นที่สะท้อนในรายการเหล่านั้นมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในประเทศไทย

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. เนื่องจากรายการหนังพาไปนั้นเป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานี Thai PBS ดังนั้นเนื้อหาการนำเสนอจึงค่อนข้างเป็นอิสระ จึงทำให้การนำเสนอเนื้อหาของรายการหนังพาไปในหลายๆ ครั้งก็มาจากมุมมองส่วนตัวของผู้ผลิต ดังนั้นจึงอาจเกิด “ความมีอคติ” ส่วนตัวเกิดขึ้นได้ ทั้งจากผู้ผลิตเองและจากผู้ชม ซึ่งในมุมมองของผู้ชมรายการนั้น อาจทำให้มองรายการโดยรวมว่ารายการนำเสนอประเทศต่างๆ ดีไปหมด และนำเสนอประเทศไทยเราไม่ดีเท่าของต่างประเทศ ก็เป็นได้
2. เนื่องจากพื้นฐานทางการศึกษาของทายาท เดชเสถียร (บอล) ทำให้เห็นประเด็นด้านวิศวกรรมในรายการเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยข้อจำกัดด้านการเงินระหว่างการทำรายการทำให้ไม่เห็นประเด็นในด้านโภชนาการของพิศาล แสงจันทร์ (ยอด) ที่ศึกษาทางด้านเทคโนโลยีการอาหารเลย ดังนั้นรายการจึงสามารถเป็นแนวทางในการนำเสนอประเด็นที่สืบเนื่องมาจากมุมมองหรือพื้นฐานทางการศึกษาของผู้ผลิตรายการหน้าใหม่ที่มีความสนใจในการผลิตรายการลักษณะนี้ได้

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Australian Communications and Media Authority. (2007). *Reality review Volume 1*. Retrieved 15 September 2013
http://www.acma.gov.au/webwr/_assets/acma_realitytvreview_finalreport_vol1_30mar07.pdf
- Berlson, B. (1971). *Content analysis in communication research* (1 st ed.). New York: Hafner Publishing Company.
- Corner, J. (2003). *Performing the real documentary diversion*. Retrieved 14 September 2013 <http://tvn.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/3/255>
- Hill, A. (2005). *Reality TV : Audiences and popular factual television*. London: Routledge.
- Holmes, S., & Jermyn, D. (2004). *Understading realty television* (1st ed.). London Routledge.
- Kriwaczek, P. (1997). *Content analysis : An introduction to its methodology*. 1st Oxford: Focal Press.
- United Nation. (1995). *Quality of Life in the ESCAP Region*. New York: USA.
- Veltman, K. H. (2004). *Edutainment Technotainment and Culture , Civita Annual Report 2003*. Florence: Giunti.
- Walters, R. L. (1994). *Broadcast Writing : Principles and practice* (2nd ed.). New York McGraw-Hill

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- ชนิษฐา จิตแสง. (2546). *บทบาทของรายการเรดิโอโนฟร้อบเบิ้ลล์มต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ฟัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor). (2552). รายงานผลการศึกษารอบที่42 รายการโทรทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวในฟรีทีวี (ช่อง 3, 5, 7, 9, สทท.และทีวีไทย พ.ศ.-ม.ย. 52). Retrieved 2 ธันวาคม 2556 <http://mediamonitor.in.th/>
- จันทนา เพชรพรหม. (2548). การนำเสนอเอกลักษณ์ "ความเป็นไทย" ในรายการ คุณพระช่วย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนรรค์ อัฐมวงค. (2531). การจัดรายการข่าว สารคดี นิตยสาร รายการสัมภาษณ์และอภิปราย เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยรงค์ พรหมวงศ์. (2531). การผลิตและการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาจากระบบ เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยรงค์ พรหมวงศ์ และอาชญญา สิริยานนท์. (2534). การพัฒนาและการใช้สื่อการศึกษจากระบบ เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้สื่อการศึกษจากระบบ หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 1 หน้า 501-504). นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี. (2548). การสะท้อนปัญหาสังคมและแนวคิดด้านจริยธรรมในรายการคนค้นคน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิศรา บุญโพธิ์แก้ว. (2551). การวิเคราะห์สัมพันธภาพของกระบวนการสร้างการ์ตูนแอนิเมชั่น 4 Angies สีสาวแสนซนจากผู้ดำเนินรายการผู้หญิงถึงผู้หญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุขฎิ อายุวัฒน์. (2548). มาตรฐานคุณภาพชีวิต : ศึกษากรณีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารประชากรศาสตร์, 21(1), 41-62.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2525). การเขียนสารคดี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทายาท เดชเสถียร และพิศาล แสงจันทร์ (Writer). (2553). หนังสือไป. กรุงเทพฯ: thai pbs.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2552). กว่าจะเป็นสารคดี. กรุงเทพมหานคร: อ่านเอาเรื่อง.
- ปมขุ ศุภสาร. (2544). องค์ประกอบที่จำเป็นของการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 98-99). นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. (2543). เหตุเหตเมนต : สื่อสาระบบันเทิงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โพรดักส์.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณ สมบูรณ์บัติ. (2549). หญิงชรา:ภาพตัวแทนในรายการสารคดีโทรทัศน์คนค้นคน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัทธนันท์ เต็ดแก้ว. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสาระความรู้และสาระบบันเทิง การจดจำได้ และการนำไปใช้ประโยชน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิชญานี ภูตระกูล. (2549). *การใช้ประโยชน์จากการหลอมรวมสื่อและเครือข่ายบนเว็ลด์ไวด์เว็บในรายการอะคาเดมี่ แฟนเทเชีย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (2 กันยายน 2555). *หนังพาไป - เวนิสตะวันออก ภาคม.ตก* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=HiPrQKPVwoE>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (2 พฤศจิกายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 14 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=L-xjbf6wluo>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (3 กันยายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 5 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=k2BJSqQYAuE>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร. (6 สิงหาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 1 [1/3]* [Video file].
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (7 กุมภาพันธ์ 2554). *หนังพาไป ตอนที่ 28 [2/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=FvVbXvYcPR4>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (14 กันยายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 6 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=ZA85Ezjg4B4>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (14 ตุลาคม 2555). *หนังพาไป - ขนเฝ้าแห่งสายน้ำ* [Video file]. แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=8en_ZQ7QW2U
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร. (14 ธันวาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 20 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=R-2KEMU2qhQ>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (14 พฤศจิกายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 16 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=gKAnNBxNBVw>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (18 พฤศจิกายน 2555). *หนังพาไป - พุกาม* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=RG-19qfEBpg>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (19 สิงหาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 3 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา http://www.youtube.com/watch?v=_LKoucllMYU
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (19 สิงหาคม 2555). *หนังพาไป - ดินแดนแห่งทวยเทพ* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QreCAMGmvzo>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (20 ธันวาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 21 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=HVJZsbrFplE>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (20 มกราคม 2554). *หนังพาไป ตอนที่ 25 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=8ESp0-tDFQs>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (21 พฤศจิกายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 17 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=iwczN64AC9Y>

- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (22 สิงหาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 3 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=QthdBQ87jFQ>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (25 พฤศจิกายน 2555). *พุกาม 2 "เจดีย์ผู้สวรรค์"* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=w1Kn8B1N76g>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (26 กรกฎาคม 2555). *หนังพาไป - เวนิส วาณิช* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=lbMDGDzk1u4>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (26 กันยายน 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 8 [2/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=82cZdSSWgTA>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (26 สิงหาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 4 [2/4]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=u5-zth6F9bk>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (27 ธันวาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 22 [1/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=iwqK-aNXHH4>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (28 ตุลาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 11 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=Ue5OqExYljc>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (28 ตุลาคม 2555). *หนังพาไป - ลูกหาวย ช.ไทย เตะตะกร้อ* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=vWYRHSe80f4>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (29 กรกฎาคม 2555). *หนังพาไป - เทศกาลหนังสั้น Istanbul* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=IPDyyCKhgl8>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (30 กันยายน 2555). *หนังพาไป - 570 ปี แห่งมิลาวัน* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2GQFYDXpNDs>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (30 ธันวาคม 2555). *หนังพาไป - เก็บตกหนังพาไป ซีซั่น 2* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=SHAftU0CpoQ>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร (Producer). (31 ตุลาคม 2553). *หนังพาไป ตอนที่ 13 [3/3]* [Video file]. แหล่งที่มา <http://www.youtube.com/watch?v=2t1xAiGuWtA>
- พิศาล แสงจันทร์ และทายาท เดชเสถียร. (2555). *หนังพาไป*. กรุงเทพมหานคร: องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.).
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2530). *การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.
- วอยซ์ทีวี. (2554). *บทบาทสื่อโทรทัศน์ต่อการสร้างสังคมให้น่าอยู่*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 13 มิถุนายน 2556, from <http://news.voicetv.co.th/entertainment/16633.html>
- วิภา อุตมฉินท์. (2544). *การผลิตสื่อโทรทัศน์และสื่อคอมพิวเตอร์ : กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิคการผลิต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บิ๊ก พอยท์ จำกัด.
- เว็บไซต์ซิลไปไหนดอทคอม. (2555). *หนังพาไป...ตะลุยกี่เที่ยว ตะเวนถ่าย กับสองหนุ่มยอด-บอล*. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 พฤศจิกายน 2556, from <http://www.chillpainai.com/scoop/296/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%>

B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B2%E0%B9%84%E0%B8%9B-
 %E0%B8%95%E0%B8%B0%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%
 B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7-
 %E0%B8%95%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%96%E0%B
 9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A2-
 %E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%
 B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%A2%E0%B8%AD
 %E0%B8%94-%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%A5/

ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ. (2554). *การสร้างความหมายบนหน้าจอโทรทัศน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สทศศักดิ์ กลิ่นสุวรรณ. (2548). *การผลิตรายการโทรทัศน์สมัยใหม่สไตล์อเมริกัน : Modern television
 production American style*. กรุงเทพมหานคร: อี.ที.พี.บลิสซิ่ง.

สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551. (2551). *รายงานการสำรวจสื่อมวลชน พ.ศ. 2551
 (วิทยุและโทรทัศน์)*. Retrieved 15 ธันวาคม 2556

<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/massMedia51.pdf>

สามมิติ สุขบรรจง และคณะ. (2555). *เรียลลิตีโชว์ในประเทศไทย: ภาพสะท้อนศิลปะการแสดงผ่านสื่อ
 ในกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์, 4(8), 140-152*

อธิษฐาน พรหมสิริแสง. (2527). *รายการสารคดีโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ขอนแก่น*. สารนิพนธ์
 วารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยุโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิวัฒน์ บุญสาธ. (2549). *เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตตามแนวการศึกษาทฤษฎีเชิงระบบ การประชุม
 วิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ, วันที่เข้าถึงข้อมูล 25 กันยายน 2556, แหล่งที่มา*

http://www.thaipopulation.org/Stable/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=2590&Itemid.

อมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล. (2548). *ความรู้เกี่ยวกับงานเขียนในสารคดี เอกสารการสอนชุดวิชา 16440
 การเขียนสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อรรถัย รุจิราธร. (2541). *พัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยจากปี พ.ศ. 2530 ถึง 2541*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อรวรรณ สุทธางกูร. (2540). *คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดใน
 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
 มหาวิทยาลัยมหิดล.

อริยา จินตพานิชการ. (2548). *เรียลลิตีฟิวเจอร์*. กรุงเทพมหานคร: กันทนา พับลิชซิ่ง.

อุทุมพร จามรมาน. (2534). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ*. กรุงเทพมหานคร: ฟีนนี่พับลิชซิ่ง.

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. (2545). เทคโนโลยีการศึกษา หลักการและแนวคิดสู่ปฏิบัติ. สงขลา: งานส่งเสริมการผลิตตำรามหาวิทยาลัยทักษิณ.

เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. (2554). ชีวิตนอกกฎคุมขังแบบ 'หนังพาไป'. วันที่เข้าถึงข้อมูล 12 ธันวาคม 2556, from

<http://www.manager.co.th/entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9540000006285>

โอเคเนชั่น. (2552). โทรทัศน์..มีรายการประเภทอะไรบ้าง? วันที่เข้าถึงข้อมูล 17 ธันวาคม 2556, from <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=499120>

โอเคเนชั่น. (2554). บอล-ยอด คู่หูแห่งรายการหนังพาไป. วันที่เข้าถึงข้อมูล 1 มกราคม 2557, from <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=763812>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แนวคำถามสัมภาษณ์

เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป โดยทำการสัมภาษณ์ ผู้จัดการฝ่ายจัดหารายการโทรทัศน์สถานีโทรทัศน์ Thai PBS คือ คุณเทินพันธุ์ แพนสมบัติ

1. กระบวนการและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกรายการมาออกอากาศให้เข้ากับนโยบายช่อง
2. รายการหนังพาไปสามารถตอบสนองนโยบายของช่องได้มากน้อยแค่ไหน
3. รายการหนังพาไปติดต่อเข้ามาอย่างไร
4. เหตุผลที่รายการหนังพาไปได้รับคัดเลือกมาออกอากาศ และบริบทแวดล้อมเช่นสภาพสังคมในตอนนั้นเป็นอย่างไร มีผลในการคัดเลือกรายการมานำเสนอหรือไม่
5. ทำไมถึงอยากให้ผู้ชมได้ชมรายการนี้
6. รายการหนังพาไปเป็นรายการประเภทใด
7. เหตุผลที่รายการหนังพาไปได้รับความนิยม
8. เมื่อแรกเริ่มมีกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการหรือไม่
9. รายการหนังพาไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมหรือไม่ อย่างไร
10. สถานการณ์ของรายการที่มีเนื้อหาด้านการพัฒนาในประเทศไทย ณ ปัจจุบันเป็นอย่างไร
11. รายการลักษณะนี้มีพื้นที่ในการนำเสนอมากน้อยแค่ไหนในปัจจุบัน
12. ข้อจำกัดของรายการหนังพาไปมีอะไรบ้าง
13. รูปแบบรายการที่มีการผนวกร่วมกันระหว่างความบันเทิงกับการให้ความรู้ (Edutainment) เช่น รายการหนังพาไปมีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหนต่อการรับรู้ของผู้รับสาร
14. สัดส่วนความสมดุล ความพอเหมาะระหว่างสาระและความบันเทิงควรมีมากน้อยแค่ไหน

เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอของรายการสารคดี โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการสารคดี คือ คุณธีรภาพ โลหิตกุล

1. ในการผลิตรายการสารคดี เช่น สารคดีท่องเที่ยวที่มีเกณฑ์ในการคัดเลือก Theme และเนื้อหาในการนำเสนออย่างไร
2. รูปแบบการนำเสนอของรายการสารคดีในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกัน้อยแค่ไหนอย่างไร
3. เหตุผลที่ต้องทำให้การนำเสนอแตกต่างจากอดีต
4. รูปแบบการนำเสนอของรายการที่ผู้รับสารน่าจะให้ความสนใจควรเป็นแบบใด
5. คิดว่าสถานการณ์ของรายการสารคดีโดยเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอย่างไร
6. คิดอย่างไรกับรายการสารคดีหรือรายการสารคดีท่องเที่ยวที่มีการผนวกแนวคิดด้านการพัฒนาเข้าไป ด้วย และมีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน

เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาการนำเสนอของรายการหนังพาไป โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ชมรายการหนังพาไปที่อยู่ในช่วงอายุ 18 – 34 ปี จำนวน 8 – 15 คน

1. ก่อนดู คิดว่ารายการเป็นรายการประเภทใด
2. เหตุใดจึงให้ความสนใจรับชมรายการหนังพาไป
3. รายการหนังพาไปมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างจากรายการอื่นๆ อย่างไร
4. รายการหนังพาไปมีการนำเสนอเนื้อหาในด้านใดบ้าง อย่างไร
5. ได้อะไรจากรายการหนังพาไป
6. ประทับใจจุดไหนในรายการหนังพาไป ทั้งวิธีการนำเสนอและเนื้อหา

ตารางแสดงเนื้อหาด้านการพัฒนาที่ปรากฏในรายการหนังสือพิมพ์

ลำดับที่	เนื้อหาด้านความรู้ทั่วไปที่พบในรายการที่สอดคล้องโดยอิงกับเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์							
	การศึกษา	การประกอบอาชีพ	สุขภาพอนามัย	สิทธิมนุษยชน	สิ่งแวดล้อม	ความปลอดภัย	การคมนาคมและ	การมีส่วนร่วม
1							✓	
2							✓	
3	✓				✓		✓	
4					✓			
5	✓				✓		✓	
6								
7								
8					✓			
9								
10								
11							✓	
12								
13						✓		

ลำดับที่	เนื้อหาด้านความรู้ทั่วไปที่พบในรายการที่สอดคล้องโดยอิงกับเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์							
	การศึกษา	การประกอบอาชีพ	สุขภาพอนามัย	สิทธิมนุษยชน	สิ่งแวดล้อม	ความปลอดภัย	การคมนาคมและ	การมีส่วนร่วม
28					√			√
29					√		√	
30								
31								
32								
33								
34							√	
35								
36								
37								
38								
39								
40								
41					√		√	

ลำดับที่	เนื้อหาด้านความรู้ทั่วไปที่พบในรายการที่สอดคล้องโดยอิงกับเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตของ Lennart and Anderson ร่วมกับตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตของไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์							
	การศึกษา	การประกอบอาชีพ	สุขภาพอนามัย	สิทธิมนุษยชน	สิ่งแวดล้อม	ความปลอดภัย	การคมนาคมและ	การมีส่วนร่วม
56								
57								
58		✓						
59		✓						
60								
61								
62					✓	✓		
63						✓	✓	
รวม	2	2	1	1	13	6	19	2

ตารางสรุปค่าใช้จ่ายของรายการหนึ่งพาไป

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
Season 1						
1	เมือง Stuttgart ประเทศเยอรมนี (1)	4,310	0	0	-	2,155
2	เมือง Stuttgart ประเทศเยอรมนี (2)	0	0	0	ค่าโทรกลับไทย 150	75
3	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอัน แสนเงียบสงบกับชีวิต นักศึกษาไทยในต่าง แดน (1)	1,450	250	0 (พักฟรี)	-	850
4	เมือง Karlsruhe เมืองมหาวิทยาลัยอัน แสนเงียบสงบกับชีวิต นักศึกษาไทยในต่าง แดน (2)	เป็นเทปที่มีการสูญเสียบางช่วงของรายการจึงถูกลบออกไป ทำให้ไม่สามารถ ทราบการสรุปค่าใช้จ่ายท้ายรายการได้				
5	เมือง Starsburge กับ "วัดไทยใจดี" ประเทศฝรั่งเศส	0	0	0	ค่าขึ้นหลังคา โบสถ์ชมวิว 230	115
6	เมืองในฝัน...มหา นครปารีส ประเทศ	4,240	0 (กินฟรี)	0 (นอน	-	2,120

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
	ฝรั่งเศส (1)			วัด)		
7	เมืองในฝัน...มหา นครปารีส ประเทศ ฝรั่งเศส (2)	940	0 (กินฟรี)	0 (นอน วัด)	ค่าขึ้นประตูชัย ชมวิว 500	720
8	ธรรมสถานแห่งชาว พุทธ ณ กรุงปารีส	0 (อยู่วัด)	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	0
9	พิพิธภัณฑ์โลก	940	390	0 (นอน วัด)	ค่าเข้าชม พิพิธภัณฑ์ลูฟท์ 900	1,115
10	"แวร์ซายส์" สิ่งนี้หรือ ที่เรียกว่า "บ้าน"	940	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	470
11	ปารีสเมืองที่ไม่อยาก กล่าวลา	940	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	625
12	เมือง "Munich" ประเทศเยอรมนี และ ต้นแบบ ปราสาทอลท์ดิสเนีย	525	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	262.5
13	ญี่ปุ่น	1,336	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	668
14	เทศกาลหนังเกย์ - เลสเบียน	0 (เดิน)	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	0

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
15	เกี้ยวโต	0 (เดิน)	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	0
16	เยือนปราสาทโอ ซาก้า	0 (เดิน+ ซีซักรยาน)	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	-	0
17	อีกคิวซังกับความทรง จำสีจางๆ	870	0 (กินข้าว วัด)	-	ค่าเข้าชมวัด ปราสาททอง 320	595
18	LB ย่อจากเลสเบียน	398	0 (เพื่อนชาว ญี่ปุ่นเลี้ยง)	-	-	199
19	ฮิโน เพื่อนรัก	400 (นั่ง รถเมล์)	0 (กินโมจิที่ ให้กินฟรี)	0 (นอน ข้างถนน)	-	200
20	ศาลเจ้าฟูชิมิ อินาริ	784 (ค่า เดินทางกลับ โอซาก้า)	0 (เพื่อนชาว ญี่ปุ่นเลี้ยง)	0 (นอน วัด)	ค่าเช่าเสื้อ 80	432
21	รีไซเคิล ช่วยโลก	1,336	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	ค่าเข้าชมสวน สัตว์ 400	868
22	ฝ่าววดจะทำให้เรา รวยแล้ว	680	1,200 (กิน ข้าวกับน้องๆ นักศีกษา ไทย)	0 (นอน วัด)	-	940
23	ฟูจิซัง	3,236	0 (ข้าวกล่อง)	0 (นอน)	-	1,618

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
			จากงานพบ ท่านนายก รัฐมนตรี)	วัด)		
24	สีโรชิม่า	3,724	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	ค่าเช่าชม พิพิธภัณฑ์ 40	1,882
25	ออนเซ็น	3,724	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	ค่าออนเซ็นท รายร้อน 800	2,260
26	เมืองโอดารุ ฮอกไก โด	7,448	0 (กินขนม จากวัด)	0 (นอนบน รถไฟ)	-	3,724
27	ร้านนวดไทย	128 (พื้อย ออกให้ส่วน หนึ่ง)	0 (กินข้าว ฟรีจากร้าน ของคนไทย)	0 (นอน วัด)	ค่าโยนเหรียญ ขอพร 2	65
28	ฮาราจุกุ	304	0 (กินข้าว วัด)	0 (นอน วัด)	ถูกขอเงินไป 20	162
29	ซาโยนาระ ญี่ปุ่น	สรุปค่าใช้จ่ายในญี่ปุ่นตลอดการเดินทาง 30 วัน ไม่รวมค่าตัวเครื่องบิน บอลและ ยอดใช้ไปคนละ 27,007.8 บาท				
30	โบก	ขอขอบคุณน้ำใจคนไทยตลอดเส้นทาง				
31	น้ำป่อผีและเทศกาล หนังเมืองปาย	17	600	0	ค่าตัวช่างงาน 0 (ได้ตัวฟรี)	308.50
32	“กิมจิ” สะเทือนโลก	-	-	-	-	-

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
33	พรมแดนอยู่ที่ใจ	-	-	-	-	-
34	ภาษาไทยในแดนกิม จิ	-	-	-	-	-
35	โซ่แถมคุณกละลายใจ	-	-	-	-	-
36	เก็บตกหนังพาไป	-	-	-	-	-
Season 2						
37	ไข่มุกเมดิเตอร์เร เนียน	-	-	-	-	-
38	1 เกาะ 2 ประเทศ	-	-	-	-	-
39	เทศกาล ภาพยนตร์ นานาชาติ ไชปรีส	-	-	-	-	-
40	เมืองแห่งความ นิรันดร	-	-	-	-	-
41	เทศกาลหนังสือ ต้นบูล	-	-	-	-	-
42	เทศกาลงานบุญ	-	-	-	-	-
43	หาดสวรรค์	-	-	-	-	-
44	ดินแดนแห่งทวยเทพ	-	-	-	-	-
45	เวนิส วาณิช	-	-	-	-	-

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
46	เวนิส ตะวันออก กทม. ตก	-	-	-	-	-
47	พีเรนเซ่ เมือง พิพิธภัณฑ	-	-	-	-	-
48	ปาแลร์โม เมืองมัมมี	-	-	-	-	-
49	<u>ถนนทุกสายสู่ กรุง โรม</u>	-	-	-	-	-
50	570 ปีแห่งมิลาน	สรุปค่าใช้จ่ายตลอดการเดินทาง 40 วัน ไม่รวมค่าตัวเครื่องบิน บอลและยอดค่าใช้จ่าย คนละ 44,854 บาท				
51	เปิดเมืองถาซีเอเชีย	1,360	312	320	ค่าเรือ 480, ค่าโลงจี 250	1,561
52	ชนเผ่าแห่งสายน้ำ	200	180	320	ค่าเช่าจักรยาน 80	390
53	ตามรอยเจ้าชายแดน ศัตรู	920	160	360	-	720
54	ลูกหาวยายไทยตะ ตะกร้อ	0	328	720	-	524
55	สายโลหิต	12	160	360	ค่าดอกไม้ทำบุญ 40, ค่าเช่าจักรยาน	316

ลำดับ ที่	ชื่อตอน	ค่าใช้จ่ายระหว่างการถ่ายทำรายการ				
		ค่าเดินทาง/ บาท	ค่ากิน /บาท	ค่าที่พัก/ บาท	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ / บาท	สรุปค่าใช้จ่าย ต่อ 1 คน / บาท
					60	
56	<u>ตามรอยเพลิงพระ นาง</u>	770	160	360	ค่ากล้วย 24, ค่า สบู่อ 8	664
57	พุกาม	120	160	450	ค่าเช่าจักรยาน 120, ค่าบัตรเข้าเมือง 600, ค่าซื้อกำไล 40	745
58	พุกาม 2 เจดีย์สู่ สวรรค์	-	160	450	ค่าน้ำใจ 20	315
59	หงสาวดี	1,360	176	360	ค่าภาพเขียน 240, ค่าไกด์ 560	1,348
60	บวชชีหนี่รัก	860	160	360	-	690
61	ต้นบูชายัด	1,128	80	360	-	784
62	ผจญภัยอย่างกึ่ง	-	360	420	ค่าเช่าเซเว่น ก อ ง 300, ค า ร ถ ไ ป สนามบิน 200, ค่าซ่อมรถ 20	650
63	เก็บตกหนังพาไป	-	-	-	-	-

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวญาดา แสงเพชร เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2529 สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เอกการทอเย็บอย่างยั่งยืนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เมื่อปี พ.ศ. 2552 และมหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะมนุษยศาสตร์ เอกสื่อสารมวลชน และได้ทำงานในตำแหน่งพิสูจน์อักษรที่สำนักพิมพ์วิญญูชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY